

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de casibus conscientiae

Astesanus <de Ast>

Venedig, 18.III.1478

Incipit secundus liber

[urn:nbn:de:bsz:31-310618](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310618)

Incipit secundus liber. De voluntario
7 inuoluntario. titulus primus.

Expeditis

per vi gratiaz in li-
bro precedenti bis q
pertinet ad diuinoꝝ
preceptoruꝝ p̄sidera-
tionez: consequenter
dicēduꝝ est in hoc 2°

libro de his que pertinet ad consideratōez
vntum 7 vicioꝝ. Et primo in col. 2° in spe-
ciali. **C**irca primuꝝ p̄mo dicēduꝝ est de
bōitate 7 malitia. put consideratur in acti-
bus humanis. 2° de habitibus malis. s. vi-
cijs in cōmuni. 3° de habitibus bonis. s. de
virtutibus in cōmuni. Et quia actus hu-
mani non dicuntur boni: vel mali: nisi inquā-
tuz sunt voluntarij. Itē p̄mo considerandum ē
de voluntario 7 inuoluntario. Et p̄mo quid
dicat in homine voluntariuꝝ. 2° quid causet
inuoluntariuꝝ. **C**irca p̄mū sciēduꝝ qd illd
dicatur in homine voluntariuꝝ: cui homo
habz in se plenū dominū: sicut est de actu
interiori: qui est velle: 7 alijs viribus impe-
rare. sed nō habz dominū plenū de actu
exteriori membroruꝝ qui est facere. Et ex
his patet qd non tantum est voluntarium
caz actū: sed etiam sine actu. 7 quandoqz
sine actu exteriori cum actu interiori. vt
cum vult non agere. **N**ota tamē qd omī-
tere actum interioꝝ vel exteriorē non di-
citur in homine voluntariuꝝ: nisi quādo
scit: potest 7 debz velle vel imperare. sicut
si nauis pereat p̄pter absentiaz eiꝝ: qui nō
potest: vel nescit: vel non debz eam regere:
non dicitur submersio eius voluntaria in illo
sed in eo qui potest: 7 scit: 7 debet. **H**ual
Attendēduꝝ etiā qd non velle dicitur dupli-
citer s̄m **A**tho. p̄ma 2°. q. 6^a. ar. 2°. c. 2^m.
Uno modo. put sumitur in vi vnus dicti
onis. scz nolle. vnde sicut dicitur. nolo le-
gere. sensus est. volo nō legere: significat
velle nō legere. 7 sic non velle causet volū-
tariuꝝ. Alio modo in vi oratōis. 7 tūc nō
affirmatur actus voluntatis: 7 hi nō velle
causat inuoluntariuꝝ.

Circa secundū sciēduꝝ qd inuolun-
tariuꝝ causant violentia 7 igno-
rantia. vnde p̄bs 3° et bī. c. i. dicit.
qd inuoluntariuꝝ est quod violentia vel igno-
rantia tactum est. Licet igitur violentia nō
possit inferri voluntati quantū ad p̄mum

eiꝝ actū: qd ab ipsa imēdiate dicitur. s. velle. po-
test tamē quantū ad actus qui ab ea im-
perantur: vt ambulare 7 loqui in quātū p
violētia impediri possunt mēbra exteri-
ora: ne voluntatis imperiū exequat. Cau-
sat igitur violentia inuoluntariuꝝ: qz directe
opponit voluntario: cū voluntariuꝝ sit a p̄n-
cipio intrinseco. violentiuz vō ab extrinseco.
7 sic est cōtra voluntatē. 7 per cōsequēs in-
uoluntariū. Ignorātia autē causet inuolun-
tariuꝝ ea ratione qua puat cognitiōem:
que perigitur ad voluntariuꝝ. voluntariū. n.
s̄m qd dicit p̄bs 3° et bī. 7 Dam. 2° li. ē: cu-
ius p̄ncipiū est in sc̄po cognoscute singu-
la: 7 que oportet operari. i. cuius gr̄a oportet.
Itē tamē quilibz ignorātia puat cog-
nitiōem bī^o. Ignorātia enī tripliciter se-
habz ad actū voluntariū. scz cōcomitan-
ter. cōsequēter. 7 antecedēter. cōcomitan-
quādo ignorātia est de eo qd agit. 7 tamē
etiā si sciret nō ageret. 7 talis ignorātia
nō facit inuoluntariū: vt dicit p̄bs. qz non
causat aliquid repugnās voluntati: s̄ facit
nō voluntariuꝝ: qz nō potest esse actū volū-
tariū quod est ignoratū. **C**ōsequēter autē se ha-
bet ignorātia ad voluntatē: in quātū ipsa est
voluntaria. 7 hoc cōtingit duplī. Uno mo-
do quādo actus voluntatis referur i igno-
rātia: ut habeat excusatōez peccati. v̄l nō
retrahatur a peccato. 7 hoc dicitur igno-
rantia affectata. Alio modo dicitur igno-
rantia voluntaria eius qd quis scire p̄t:
7 debet. sic autē nō agere 7 nō velle dicitur
voluntariuꝝ: vt sup̄ dictū est. **H**oc autē mo-
do dicitur ignorātia dupliciter. Uno modo
cū quis nō considerat id qd p̄siderare de-
bet: que est ignorātia male electōis ex pas-
sione vel habitu. pueniens. de qua potest
intelligi illud p̄ncip. i. 4°. Errāt qui operan-
tur malū. Alio modo cū quis notitiā quā
debz habere nō curat acquirere. 7 sic igno-
rantia iuris quā quis scire tenet voluntaria
dicitur: quasi ex negligētia. pueniens. Et
de hoc intelligit illud. i. cor. i. 4°. Ignorās
ignorabitur. 7 his modis ignorātia nō po-
test causare inuoluntariū. causet. n. s̄m quid
inuoluntariuꝝ in quātū p̄cedit motū volū-
tatis ad agēduꝝ: qui nō esset: sciētia p̄cristē-
te. Antecedēter autē se habet ad voluntatem
ignorātia que nō est voluntaria. 7 tamē est
causa volēdi hoc qd alis nō uellet. sicut cū
homo ignorat aliquā circumstātia actus:
quam nō tenebat scire. 7 ex hoc aliquid
agit quod nō agēt si eam sciret. vt cū qd

oligētia adhibita nesciens aliquē transire
per viā p̄fici sagittā: qua interfecit trāseū
tem. 7 talis ignorātia causat inuoluntariū
simpliciter. hec **Arbo.** p̄ma 2°. q. 6^a. ar. 8°. c.

Sed quid ex metu. concupiscētia. ira.
cozietate. nunquid hec causant inuolunta-
rium. Vnde q̄ non. metus. n. nō causat
imo vt dicit 3° et̄bi. c. p̄mo. 7 idē vlt̄ H̄e.
nazāzenus li. de homine. Operatōes que
metu sunt partiz sūt uolūtariē: p̄m̄ inuo-
luntariē. i. mixte. magis tamē imo q̄ si sim-
pliciter sunt uolūtariē: quod patz sic. Unum
q̄d̄q̄ indicādū est s̄m̄ illud q̄d̄ est quando
est in actu. nō s̄m̄ illud quod in apprehē-
sione cōsiderātis est. que antē metu sunt cuz
sūt in actu uolūtariē sunt: quia uolūtas
mouet organa. vt dicit̄ ibidē. Inuolunta-
ria autē sūt ex apprehēsiōne damni. vt pa-
tet in eo qui p̄icit merces in mare. 7 hec
est scētētia p̄bi. 7 ratō sua ibidē. Hec etiā
cōcupiscētia causat inuoluntariū. vt vult
p̄bs 3° et̄bi. c. 4°. quia cōcupiscētia est p̄-
cipiūz monēs intrinsecuz: non extrinsecuz.
non inferēs uolētiam: s̄ allicies per cōpla-
centiā. Et multo min^o cāt inuoluntariū ira.
quia est passio magis uolūtariē: cuz sit mi-
nus a natura q̄ cōcupiscētia. vnde H̄eg^o
nazāzenus li. de homie. c. 25°. Frat^o 7 ebrū-
tis maluz uolūtariē agunt. De ebricitate
tamē distinguit: quia si homo sit causa ei^o
nō facit inuoluntariū. Si vō homo non sit
causa eius facit inuoluntariū. Aliquis. n. in-
expertus v̄tūte vini nolens illud bibere: si
sciret cam: nō biberet. si tēperate bibit: 7 in
ebriatur: puto q̄ opus sequens h̄^o ebrie-
tatem iudicandum sit inuoluntariū. **H**
Sualternus.

**De bonitate 7 malitia actū humanorū
in cōmuni. titulus. 2°.**

Deinde cōsiderādūz est de boni-
tate 7 malitia actūz humano-
rū. 7 p̄mo in cōmuni. 2° in spe-
ciali de bonitate 7 malitia actu-
um interiorū 7 exteriorū. 3° de bonitate 7
malitia actū exteriorū. 4° de his que con-
sequūtur bonitatē vel malitiaz actū hu-
manorū. **C**irca p̄mū est uidēdūz utraz
bonū 7 malū sint differētie: 7 quales diffē-
rētie actū humanorū. 7 vtz aliquis act^o
sit indifferēs. Sciēdūz igitur q̄ actū ipi^o
bominis: quidā sunt nō morales: vt illi q̄

nō p̄cedunt ab homie per actū libere volū-
tatis: 7 talū differētie essētiales non sunt
bonū 7 malū. quidā vero sūt morales: vt
illi qui p̄cedunt ab homie p̄ actū libere
voluntariū. 7 isti possunt dupliciter conside-
rari. Uno modo in quātū sunt quedā esse-
tie vel nature. Alio modo in quātū sūt mo-
rales. 7 hoc 2° modo: nō p̄mo: diuidūtur
per bonū 7 malū morale: tanq̄ p̄ differen-
tias essētiales 7 específicas. sicut est. artificii
allū in quātūz sunt h̄^o. alique sunt differē-
tie essētiales: que tamē ratōe materie: de
qua sunt: eis sunt accidētiales. Est autē tri-
plex differētia boni morales: 7 similis ma-
li. q̄dādam. n. est bonū s̄m̄ se: vt diligere deū
q̄dādam est bonūz ex circūstantia: vt occi-
dere hominē p̄pter iusticiā. Et bonū ex ge-
nere: non q̄ p̄p̄tē sit genus: s̄ quia est con-
forme generi. quia sicut genus dicit̄ ens i
potētia ad ens cōpletū: que potētia cōplet^o
7 specificatur p̄ actū differētiariū. sic actus
transiens super materiā cōbitā est bonum
moris tamē imp̄fectū: quia est indifferēs
ad hoc q̄ bene fiat vel male. 7 cuz p̄ circū-
stantias determinat̄ quodāmodo specificat^o
7 complet^o. vt cū aliquis dicit̄ dare demo-
synam p̄pter deū. Similis est triplex malū
moris. scz malū s̄m̄ se. vt odire deum. ma-
luz ex circūstantia: vt dare elemosinā p̄-
p̄tē gloriā. 7 malū ex genere. vt occide-
re hominē. Inter hec autē omnia ē reperire
mediū. Nam int̄ bonū 7 malū s̄m̄ se sūt q̄si
media illa: que nec sūt bona s̄m̄ se: nec ma-
la s̄m̄ se. vt sūt bona vel mala ex genere:
vel ex circūstantia. Inter bonū etiā 7 ma-
luz ex circūstantia sunt media tam idifferē-
tia q̄ bona 7 mala ex genere: que oīa idif-
ferenter fieri possunt bona ul̄ mala ex cir-
cūstantia. Inter bonū autē 7 malū ex ge-
nere cadit mediū idifferēs simpliciter. vt co-
medere: vel felucā lenare: que non dicunt
bonitatē vel malitiā moris. 7 sic patz q̄ di-
nisiō actionis p̄ bonaz 7 malā quātūz ad
genus operis sine actionis: non est per im-
mediata. 7 in hoc conueniunt cōiter oēs.
Ex p̄dictis patet q̄ loquēdo de actibus
quantūz ad genus operis seu actionis: ali-
qui actus sunt indifferētes: qui scz medi-
um tenent inter bonūz 7 malū. vnde non
sūt moraliter boni nec mali. Sed alio mo-
do possumus loqui de actione quātūz scz
ad modū agentis. 7 hoc dupliciter. qz que
dā est actō bominis: nō vt rationalis: que

est actio nature: vt natura. vt bibere ⁊ comedere: ⁊ huiusmodi. ⁊ hoc de se est indifferens: ⁊ potest esse indifferens in agente: vt cuius nec actu nec habitu deliberat. quare huiusmodi dicuntur agi: quia sunt actus nature: nō vt ē deliberatiua. Alia vero est actio hominis: vt est rationalis: ⁊ deliberatiua. vt loqui. disputare facta exteriora. vel res ordinare. ⁊ hi actus de se in generali loquēdo sunt indifferentes. Dicunt tamen aliqui. q̄ quando sunt in exercitō vlt̄ in homine actu agente non sunt indifferentes. competunt enim ei vt est deliberatiua. ⁊ ideo si tales actus sūt respectu obiecti debiti: ⁊ cum debitis circumstantiis: ⁊ ad debitam finem relati: sunt moraliter boni. Si autem aliquid horum defuerit: sunt moraliter mali. Et ideo dicit dominus Math. 12. q̄ de omni verbo ocioso reddet homo rationem in die iudicij: ⁊ per consequens de omni opere ocioso. super quo verbo dicit Grego. q̄ ociosus verbum est quod carz ratione iuste necessitatis: vlt̄ pie utilitatis. hec Hual. ⁊ hec est opinio Hual. ⁊ Tho. p̄ma 2. q. 18. ar. 9. c. Et videtur rationalior fm Ricar. 2. di. 40. q. 2. arti. 3. c. Alij dicunt q̄ est aliqua operatio siue interior: siue exterior: que nec est moraliter bona nec mala. Nam actio procedens a voluntate deliberatiua: aut est ad deum ordinata: aut non. ⁊ hec est diuisio per immediatam. Si sic: est bona ⁊ meritoria vite eterne vel merito condigni si fiat ex charitate. vlt̄ merito congrui: si fiat extra charitatem. Si non est ordinata ad deum. Aut hoc est per inordinatam conuersionē ad creaturā: ⁊ sic est mala ex conuersione. Aut p̄pter operantis negligētiam. ⁊ sic est mala ex omissione. Aut p̄pter operantis infirmitates ⁊ miserias. ⁊ hec neutro modo est mala: sed est indifferens. Deus tamen ex sua pietate cecidit p̄pter nostram infirmitates: multas operationes non imputare nobis neq̄ ad meritū: neq̄ ad demeritū. ⁊ ex consequenti tales actiones respectu nostri: non videntur bone moraliter: nec male. vt cuius quis loquitur alicui ex naturali pietate: vlt̄ aliam salutem ex vrbantate: vel facit aliquid ex indigentia nature. vt quia ambulat: vt recreetur: vel comedit vt reficiatur. nec tamen hoc refert i deus. tales enim actiones non sunt meritorie. quia ad deum nō referuntur. dicere vero q̄ essent demerito-

rie durnz videretur: cuius nō fiant p̄pter inordinatam conuersionem ad creaturam. nec omittuntur ad deum referri p̄pter loquas negligētiam: sed tantus p̄pter quandam infirmitatē que est i nobis ex corpore corruptibili aggrauante animā. huius sententię est Bon. li. 2. di. 41. q. i. ar. 3. c. vbi optime tractat q̄dem istam. Hinc etiam opinioni concordare videtur Hierony. in epistola quadam ad Aug. que est in numero epistolarum eius. i6. dicit q̄ ambulare digere. p̄cere spūti. nec bonum nec malum est. Si obiciatur illud p̄ma cor. 10. Siue māducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud faciatis. omnia in gloriā dei facite. Dicunt q̄ illud est consiliū nō preceptū. ⁊ ideo illud omittere non est semper peccatum. Ad illud quod dicit p̄ma opinio ne de verbo domini: potest dici q̄ actus non refertur ad bonum finem est ociosus. s̄ non semper oportet q̄ referatur explicitē ad finem qui est deus ad hoc q̄ nō sit ociosus. sed sufficit q̄ referatur ad aliquem bonum finem ciuilem: vel corporis bonitatem recreationem. nec tamen omnis talis actus est remuneratione dignus. hec Ricar. 2. di. 40. ar. 3. c. 3. m. pro p̄ma opinioe. **S**ed nunquid unus ⁊ idem actus potest esse bonus ⁊ malus. Respondet Hual. q̄ duplex est actus. scz interior simplex ⁊ indiuisibilis statim transiens. ⁊ exterior cōtinuus ⁊ diuisibilis diu manens. p̄mus non potest simul esse bonus ⁊ malus fm morez: cum sit indiuisibilis. 2. autem potest: quia in sui initio potest esse bonus: ⁊ in fine malus. Huiusmodi tamē actus: licet sit vnus s̄ naturā non est tamē vnus fm morez. sed sunt due operationes morales: vt cum quis incipit predicare propter deum: ⁊ propter vanam gloriā finit.

De bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ti. 3.

Postea cōsiderandus est de bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ⁊ p̄mo in se. 2. in cōparatione ad conscientiam. 3. in cōparatione ad voluntatem diuinam. **C**irca p̄mum queruntur plura. scz qd facit voluntatem bonam. Respondeo fm Ansel. de gratia ⁊ li. ar. c. ii. triplex est voluntas p̄ma est instrumentalis siue potentia alic.

7 hec est bona ex habitu bono vel virtute. si
cut paries est albus albedine. bonū. n. est
quod habet qualitatem bonā. vt dicitur p^o
topi. 2^a est habitus vel dispositio sine affe-
ctio voluntatis derelicta ex actu voluntatis
sine vlt. 7 hec voluntas est bona: ex bona
actione. 7 mala: ex mala. quia quales sūt
actus: tales generantur habitus: vel disposi-
tiones. 7 3° est actus. c. 3°. 4° est actus voluntatis.
potentie. 7 hoc p^oter naturale bonitatem quā
habet: eo q^o est quedā actus: habet totaz bo-
nitatem: ex eius ordine sufficienti ad vbi-
tium finem. Ad h^o autē ordine alicuius
actus requiruntur quatuor. scz duo ex parte
finis. p^oimum est ut illud quod quis appetit
vel vult vt finem: sit in se bonū: quia vt p^o
finē operatur quis. non quia finis: s^o q^o bo-
num. 7 ideo dicitur 2° p^ophy. q^o bonum 7 si-
nis sunt idem. 2° est q^o non sit tantum in se
bonū: sed etiā melius his que appetuntur
p^opter ipm. 7 id dicit Aug^o 6° de ciu. xxi. c. p.
q^o qui laudat eum p^opter pecuniā: non h^ot
bonam finem: neq^o bonam voluntatem. 3°
est ex parte eorū que ordinant in finē. scz
q^o sint finem rationē rectaz ordinabilia: 7 ap-
ta ad talem finem assequendum. 4° est ex
parte ordinātis. scz q^o voluntas rationē re-
gulata ordinat vel velit bona i genere: vel
indifferentia ad bonum finem. his quatuor
concurrentibus voluntas que est actus: ē bo-
na. 7 si aliquod horū defuerit: non est bona
q^o vt dicit Dionys^o. 4° c. de diu. nominib^o.
bonū est ex tota sua cā. hec Bonū 7 Bonū.
2° di. 38^a. q. i. ar. i. c. Utz vnus hōe vo-
luntatis sit vn^o solus finis. Unde q^o sic.
scz finis p^oncipalis. p^opter quod intelligēdū
q^o actū habere p^oles fines pōt esse triplicif
vno modo ita q^o vnus sit sub altero: 7 p^o
illū. 2° q^o vn^o finis sit p^oncipal: 7 al^o n^o p^o
pal. ita tū q^o finis nō p^oncipal nō referē ad
p^oncipalem actum. 3° ita q^o vterq^o sit p^onci-
palis. Exēplū pone de eo qui vadit ad ec-
clesiam p^o distributōibus. Aut. n. p^oncipa-
liter intendit dei honore. 7 cum hoc simul
intēdit habere pecuniā: vt eam ad bono-
rez dei pauperibus distribuatur. vel in alios
vsus licitos cōuertat. Aut intēdit dei ho-
nore. 7 cum hoc simul intēdit acquirere pe-
cuniā. ita tamen q^o acquisitōem illā non
redegerit ad dei gloriā. nec tamē pecuniā
illam finem p^oncipalē statuit. quia cā. p^opter
se non diligit. Aut intēdit deo placere: 7 si-
mul etiam pecuniā acquirere: vt possit the-
saurū suū augere: 7 in eo delectari: dicitur

fos fines statuere. p^omo modo p^orius ad bo-
nā voluntatem: 7 est meritozū. 2° modo non
est bone voluntatis loquēdo formalif. nō
tamē ei sic repugnat: quin in ea stare pōt
sit. est. n. abi peccatuz veniale: non mortale.
hoc vult dicere Aug^o li. cōfess. cū dicit. Di-
nus te amat qui tecū aliquid amat. quod
non p^opter te amat. 3° modo ē p^otra bonam
voluntatē. talis. n. vult duobus dominis
seruire: q^o est impossibile. vt dicit Mat^o.
6°. Cum. n. sit vnū solū 7 v° bonū quod
quietat humanū desiderū: op^o q^o voluntas
ad hoc q^o sit bona 7 recta: statuat sibi vnū
cum finē vltimū. B. Bonū. 2° di. 38^a. q. i. ar.
3°. c. **U**trū bonitas actualis voluntatis ad-
dat aliquā bonitatem super bonitatem ip-
sius habitus graue. Unde dixerunt qdā
q^o nullam addit bonitatem a deo remune-
rabilē q^osum ad p^omiūz substantiale: s^o q^osum
ad accidentale sic. Sed p^otra hoc est quod
Ber. in li. de li. ar. quasi in fine. dicit q^o ad
p^omerendū coronā: deus facit homini co-
adiuuationem. cui^o facit uolētē: hoc ē vo-
luntati sue cōsentientem. Itaq^o voluntas i
auxiliū reputat in meritū. Constat autē q^o
loquit de actu voluntatis. Preterea actus
est finis habitus: 7 nobilior eo. vnde 7 ha-
bitus glorie ordinatur ad actū gl^o. si q^o ali-
quid de p^omo substantiali correfpondz ha-
bitū gl^o: videtur q^o etiā aliquid de p^omo il-
lo correfpondeat actuali voluntati interio-
ri per gratiam elicite. Nō videtur sine p^ou-
dicio dicendum fm Ric. q^o actualis volun-
tas elicita a voluntate potentia p^o gratiam
addit habitū gratie bonitatem aliquaz a
deo remunerabilē q^osum ad p^omiūz sub-
stantiale. Ita q^o p^omiūz substantiale habi-
tū gratie: 7 actibus interioribus volunta-
tis per gratie habitum elicitis correfpon-
det. vnde p^opter tales actus plus habebit
de p^omo substantiali: q^o si sine ipsis a corpo-
re decessisset.

Circa 2° querunt plura. scz vtrū
ad hoc q^o voluntas sit bona neces-
se sit q^o se cōformet p^oscientie recte.
7 hoc est idem q^o querere Utrū omnis
cōscientia. recta liget ad faciendum quod
dicat. Unde q^o sic. tunc. n. cōscientia ē re-
cta quādo est recta fm legem diuinā scri-
ptam: nobis p^o regula datā. 7 id sicut ad
h^o q^o voluntas sit bona: necesse ē q^o se cōfor-
met legi diuine. Ita est necesse ē q^o se cōfor-
met p^oscie recte. q^o sic lex diuina: ita 7 p^oscia re-
cta ligat uolūtate ad faciendū ea q^o i diuina lege

precipiunt: et ad vitandū ea que tibi prohibentur.
 et ad probandū cōsilia informatōes et exhortationes que ibi ponunt: non tamē uoluntas eorum sit libera ligatur uolētia uel necessitate aliqua absoluta: sicut cōditōata. quia si uelit p̄m̄ū habere et supplicium uitare: necesse habet sequi ducant cōsciētie recte. unde Hiero⁹ dicit q̄ cōsciētia est dux anime. et s̄m̄ Dam⁹ 4° li. c. i. 4° est lex intellectus nostri. **U**trū uoluntas discordans a cōsciētia erronea sit mala. siue utruq; cōsciētia erronea liget. **R**espondeo q̄ sic. cōsciētia n. ut dicitur est lex intellectus nostri. i. anime humane. et ideo sicut cōsciētia recta que est lex iusta ligat uoluntatē uel hominem per formā quā habet. Ita et erronea que est lex iniusta: apprehēsa tamē uel creditā esse iusta et recta: ligat uoluntatem: et obligat q̄dū talis uidetur. **S**icut in questionibus disputatis. **U**trū cōsciētia erronea liget ad errorem reponendum: uel ad faciendum quod dicitur. **R**espondeo cōsciētiaz errare potest dupliciter. scilicet dicitur aliquid in differens: esse p̄ceptū uel prohibitiū. ut lenare festinam esse mortale peccatū: uel dicitur aliquid contra uel p̄ceptū: uel prohibitiū. ut occidere patrem esse licitum. dico q̄ ad quod in p̄mo casu ligat ad faciendum q̄dū dicitur. In 2° nō ligat ad faciendum: sicut ad se reponendum: quia nihil potest ligare homines in his que sunt contra uerū. et hec uidetur esse opinio Boni. in 2° sen. di. 39^a. q. i. ar. 3°. c. Alii uero concedunt p̄m̄ū dicitur: et negant 2° attendentes q̄ erronea cōsciētia etiaz in his que sunt contra uerū dicitur: ligat ad faciendum: sicut per accidens et sicut quid: nō per se: et simpliciter: sicut facta cōsciētia. per accidens in quā: q̄ nō ligat ad faciendum in quā erroneous: sed in quā creditur recta et iusta. s̄m̄ quid in quā: q̄ nō ligat semper: et in omnē euentū: sicut q̄dū durat. i. uidetur habenti recta esse. **A**d reponendum autē se nō ligat. quia nec dicitur. et hec uidetur esse opinio Petri in 2° suo. **C**oncordando uero dici potest s̄m̄ sicut. q̄ erronea cōsciētia duo includit. scilicet errorem: et cōsciētiaz. **R**atiōe p̄m̄i ligat ad reponendum eam uinculo diuini p̄cepti. unde ad ep̄h. 4°. Deponite ueterē hominē qui corrumpitur s̄m̄ desideria erroris. **R**atiōe uero sc̄i ligat uinculo cōsciētie ad faciendum quod dicitur: nec tamē simpliciter est perperus. q̄ potest et debet reponere illas. et illo

simpliciter ligatur: et p̄ prius: et magis ad reponendum q̄ ad faciendum. et si de illa per se nesciat iudicare: debet peritiores cōsultare: uel ubi uult sibi humanis cōsiliis: debet se per orationē ad uerū convertere. **H**ęc quod inter quæstiones suas optime et plenissime tractat sicut. sed ego de ea breuiter tracto gratia breuitatis. **U**trū cōsciētia erronea peccatū excuset. **R**espondeo lex iniqua suū cōditorē a peccato nō excusat: sicut potest cōdēnari: s̄m̄ illud Isai. 10. Uel qui cōdit leges iniquas. cōsciētia autē erronea est lex iniqua ab eo cuius est p̄dita. et ideo simpliciter nō excusat: sed minus peccatū facit: uel aggrauat. **A**d cuius euidētia nota q̄ tripliciter errat cōsciētia. p̄mo indifferentia iudicans eē p̄cepta uel prohibita. 2° eōuerso p̄cepta uel prohibita iudicans esse indifferentia. 3° iudicans p̄cepta esse prohibita: uel eōuerso. **I**n p̄mo casu non excusat: sicut illa queat: et cōdēnari. **I**n 2° et 3° nota q̄ cōsciētia erronea includit duo. scilicet cōsciētiaz putatiuā et errorem. ex p̄mo excusatur peccatū p̄ tanto: quia minus cōtēnit quādo formicari non credit esse p̄ceptū. et ideo fornicatur: sed p̄ tanto aggrauat: quia libidinosus et securus peccat. **U**nde Jer. 4°. Sapientes sunt ut faciant mala. **D**uo ad 2° distiugitur. **C**ū n. omnis errans sit ignorans ut dicit Aug⁹ in ench. 17°. **T**riplex autem est error: sicut et ignorantia. p̄ma est ignorantia negationis que dicitur simplex nescientia mandatorū. et de hac dicit Aug⁹ li. de gratia et libe. arbi. q̄ excusat: sicut non sic excusat ut sempiterno igne nō ardeat: si p̄pterea nō creditur: q̄ nō audiri: sed forte ut minus ardeat. et sic patet q̄ nō excusat a peccato mortali. sicut forte ut minus sit: et minus puniat: forte dicit q̄ licet minus contēnat p̄pter cōsciētiaz. tamē libidinosus et securus ex hoc: peccato se imergit. et ideo tantus nocet ex parte una quātus excusat ex altera. 2^a est ignorantia p̄uatiōis. q̄ p̄uat cognitiōem eorum que sciri debent: et est eorum qui scire nolunt. et hec non excusat: sicut accusat. unde glo. Luc. 12°. super illud. Seruus qui cognouit. et c. qui scire nolunt et possunt non ignorantes: sicut contēptores iudicā. 3^a est ignorantia dispositiōis. scilicet quādo quis nō tantū nescit: nec scire uult: sicut etiā dispositiōem: uel habitum scientie inducit: qua ueritatem impugnat. et quibus Job. 24. **I**psi rebelles sūt luminī: nescierūt

vias eius. et hec ignorantia est proprie
 in cōsciētia erronea: q̄ dicitur cōtra p̄bi-
 tiones et p̄cepta: ex qua. i. cor. i. 4. Scri-
 bo vobis domini mādāta. si quis ignorat
 ignorabitur. glo. reprobat. et hec igno-
 rātia adhuc min⁹ excusat: et plus aggrauat.
 et ideo cōsciētia erronea simpliciter nō ex-
 cusat. in alijs tñ mag⁹ aggrauat. s. q̄ ad cō-
 tēptū discēdi et libidinē delectādi. h. Gual.
Cū plus liget p̄ceptū diuinū q̄ erro-
 nea cōsciētia dicitur cōtrariū. i. vtrū mag⁹
 peccet faciēs cōtra dei p̄ceptū q̄ faciēs
 contra cōsciētiā in hoc casu. Rōdeo
 q̄ sic. plus. n. ligat cōsciētia recta q̄ erro-
 nea. quia vt dicitur ē supra recta p̄ se ligat:
 et simpliciter. erronea vō per accidēs: et h̄m
 quid. cōsciētia autē recta est quādo dei p̄-
 cepto cōcordat. Simpliciter ḡ ligat dei p̄-
 ceptū plus q̄ cōsciētia erronea. Vtrūq̄ cō-
 sciētia erronea plus liget q̄ p̄ceptum plati
 et indifferentibus que p̄cepte pot. h. Bon-
 det Gual. q̄ obediēs plato p̄tra cōsciētiā
 aut captinat cōsciētiē iudiciū affectū vel
 effectū: vt subdēs se p̄cepto plati. Aut fa-
 cēt cōtra cōsciētiā et affectū voluntat. obe-
 diēs prelato timore animi: v. amore de-
 dinato. In p̄mo casu faciēs p̄tra cōsciētiā
 non peccat: s. meret. licz non possit et ponē
 cōsciētiā. vel nō et ponat. sicut nō potēs re-
 spondere ratiōibus p̄tra fidē. voluntatem
 tamē captinās ille obediēs deo meretur. z.
 cor. i. 10. et aptinātes omnē intellectū in ob-
 sequiū fidei. In 2. casu peccat: s. minus q̄
 si facēt p̄tra plati p̄ceptū. p̄mo q̄ agens
 p̄tra plati p̄ceptū: magis p̄tēret deum
 q̄ cōtērens plati: nō autē cōtērens p̄sci-
 entia erroneā p̄tēret deū. vnde Ber. et di-
 spen. et p̄c. c. 9. et sibi coequari et quodā-
 modo reputat platoz reuerentiā et cōtēptū
 cōtērens eis. qui vos audit me audit. et q̄
 vos spernit. et. Si dicat q̄ hoc est vep̄ q̄
 p̄sciētia s̄diti scit p̄ceptum plati esse h̄m
 deū: quod nescit errā. Rōdeo Ber. Quic-
 quid homo vice dei p̄ceperit: q̄ nō sit cer-
 tū deo displicere: haud secus oīo accipiē-
 dum q̄ si deus p̄ceperet. 2. quia talis pla-
 tūz imo totūz collegiū mag⁹ offēdit et scā-
 dalizat q̄ si p̄tra cōsciētiā faciat. 3. quia se
 magis ad malū disponit. s. ad inobediētiā
 et ad rebellionē: et ad sequendū p̄p̄riūz sē-
 sum: et ad peruertēdū veritatis iudiciū. et
 quo H̄ai. 5. Ueb qui sapiētes elus in oca-
 lis vclris. h. Gual.

Circa tertiā queritur vtrūq̄ bōitas
 voluntat̄ humane dependeat ex cō-
 formitate voluntat̄ diuine. R. q̄ sic.
 Illud enī quod est p̄mū in quolibet gene-
 re est mensura et ratio oīum que sunt illius
 generis. vñ quodq̄ autem rectū et bonū
 est: in quātūz attingit ad p̄p̄riā mēsurā. et iō
 ad hoc q̄ volūta. hominis sit bona reg-
 ritur q̄ cōformetur volūtat̄ diuine tanq̄
 p̄p̄rie mensurę: et ip̄a sit p̄ma et sūma vo-
 luntas. Et hec cōformitas atēdit in voli-
 to. s. vt homo velit illud qd̄ ip̄e scit deū vel-
 le q̄ ip̄e homo velit. Scimus autē q̄ deus
 quicquid vult sub ratiōe boni vlt. et p̄ cō-
 sequēs scimus q̄ ip̄e vult hominem velle
 quicquid vult sub ratiōe boni. et iō quicquid
 vlt aliquid sub qualicūq̄ ratiōe boni. ha-
 bet voluntatēz cōformēz diuine voluntati
 quātū ad rōem voliti. Sed in particulari
 nescim⁹ quid deus velit: et quātū ad hoc n̄
 tenemur cōformare voluntatē nostrā volū-
 tati diuine. In statu tamē glorie omnes sci-
 ent dei voluntatē: nō tantūz in cōmuni: s̄
 etiā in particulari. et iō cōformabunt volū-
 tatē suāz voluntati diuine: nō tantūz in cōi:
 s̄ etiā in speciali. hec Tho. p̄ma 2. q. 19. ar.
 .9. c. 7. ar. 10. c. Potādū vō q̄ h̄m aliquos
 necesse est conformare voluntatē nostrā vo-
 luntati diuine solū q̄ntūz ad illa volūta: q̄
 nobis exp̄munt a deo. si ḡ p̄cepti explicite
 vlt implicite. et h̄ sufficit ad salutē: cum x̄ps
 dicat. Mat. 10. Si vis ad vitā ingredi ser-
 ua mādāta. Quātū autē ad illa que nobis
 exp̄munt signo cōsily: est congruūz: nō
 necessariū. et pro hac opinione videtur fa-
 cere quod dicit Aug⁹ in ench. c. 60. Ali-
 quādo bona voluntate vult homo quod
 nō vult deus. sicut bon⁹ homo vlt patrē su-
 um viuere: quē deus nō vlt viuere. P̄cep-
 ea deus vlt aliquos homines dānari: nul-
 lus autē tenet velle dānari. Alij dicunt q̄
 voluntate deliberatua tenemur velle abso-
 lute: et omnibus pensatis quicquid scim⁹
 deum velle voluntate absoluta omnib⁹ pen-
 satis. dū tamē nobis cōgruat illud velle.
 et dicunt hoc implicari in radice decalogi
 que est amor dei. et pro hac opinione vide-
 tur facere glo. super illud psal. Non ad hoc
 fit mihi cor p̄uum. i. cor totū quod habet
 homo qui non vlt omnia que deus vult.
 Sed qui vult p̄mam opinionē tenere: po-
 test ad illaz glo. respondere. q̄ loquitur de
 voluntate p̄cepti: et non signi. Qui vero
 vult tenere secundā opinionē: respondere

pt ad auctoritatē Aug. q̄ loquitur de his
q̄ velle nobis non cōgruit. Ad illud vero
quod dicit q̄ nullus tenet velle dānatō-
nez: potest dici q̄ hoc est verū. quia h̄ velle
nō p̄gruit homini. Quidā tamē dicit q̄ li-
cet nō teneatur velle habēdo respectus ad
suam naturā: 7 absolute. tenetur tamē hoc
velle sub cōditōe hac. s. si excedat in mor-
tali. h̄ Pe. i. di. 48^a. q. 2^a. ar. 2°. c. Uel pōt
dici s̄z Th. i. 2^a. q. 19^a. ar. 10. c. 2^m. itē op-
positū. q̄ velle nō vult alicuius dānatōem
vel mortē: nisi sub ratōe iusti. vnde sufficit
in talibus q̄ homo velit iusticiā vti 7 ordi-
nē nature suari. Sed nūquid tenemur
cōformare voluntates nostrā voluntati di-
vine in forma volendi. s. in charitate. Ad
hoc respondz Alex. i. di. 48^a. q. v. unica
ar. 3°. c. q̄ homo nō tenetur ad h̄ absolute.
quia si homo diligit non ex charitate: sed
ex benignolētia naturalī: nō peccat: s̄ tenet
cōditōaliter. s̄z si vult mereri vitā eternā
7 consimiliter respondet Pe. i. di. 48^a. q.
2^a. ar. 1. c.

**De bōitate 7 malitia quantū ad actus
exteriorēs. titulus. 4°.**

Deinde considerandū est de bōita-
te 7 malitia quantū ad actus exte-
riorēs. Circa quōd considerandū
est. vtrū bōitas 7 malitia p̄ pri-
us sit in actu voluntatis interiori q̄ in actu
exteriori. Ad cuius evidētiā sciendū q̄ ali-
qui actus exteriorēs possūt dici bōi vel ma-
li duplicit̄. vno modo ex ordine eorū ad fi-
nem. vt dare elemosinā p̄pter velle dicitur
esse bonū. 7 dare elemosinā p̄pter vanā
gloriā dicitur esse malū. 7 hec bōitas vel
malitia per prius inuenit̄ in actu interiori
voluntatis: cuius p̄rius obiectū est finis. 7
ex eo terminatur ad actum exteriorē. h̄ autē
bōitas vel malitia actus exterioris tota de-
pendet ex voluntate. Est etiā oīo eadē circū-
stantia actus voluntatis interioris: 7 actus
exterioris. quādo dicit̄ bonus vel mal^o so-
lus ex ordine ad finē: sicut potō amara ex
hoc solo est bōa. q̄ est sanatiua. vnde ea-
dem est bōitas sanitatis 7 potōis. vñ Esu-
gu. dicit li. retracta. q̄ voluntas est qua pec-
catur: 7 qua recte vivitur. Alia bōitas vel
malitia actū exteriorū est: quā habet s̄m
se. s̄m genus suū: 7 s̄m circūstantias i ip-
sis cōsideratas. vt dare elemosinā scrua-
tis vobis circūstantijs: dicit̄ esse bonum:

7 hec bōitas vel malitia nō terminat̄ nec de-
pendet a voluntate: s̄ a ratōe: ex qua etiā
dependz bōitas voluntatis. s̄m q̄ in ipam re-
fertur. vñ si cōsideretur bōitas exterioris
actus: s̄m q̄ est in ordinatōe 7 appropen-
sione ratōis est pot̄ q̄ bonitas actus volū-
tatis. s̄m tamē q̄ est in executōe operis: se-
quitur bōitatem voluntatis: que est p̄ncipiū
eius: 7 hanc bonitatem vel malitiam: quādo
est actus exterior habet tunc. alia est boni-
tas actus exterioris: 7 alia est bonitas volū-
tatis: que est ex fine. ita q̄ bōitas finis ex vo-
luntate redundat in actum exteriorē. 7 boni-
tas actus exterioris s̄z se redundat i actū
voluntatis: vt dicit̄ ē. Et idē est de malitia:
sicut medicina saporosa p̄ter h̄ q̄ est sana-
tiua habet ratōem electabilis. Si ḡ volū-
tas est bōa ex obiecto 7 ex fine exteriori act^o
est bōus. s̄ si voluntas sit mala ex intēione
finis: vel ex actu volito: actus exterior crit
malus. quia vt dicit̄ Dionys^o de diuinis no-
minib^o: bonū est ex tota cā: malus ex vxo-
ctu partī. h̄ Th. i. p̄ma 2^a. q. 20. ar. 1. c. Sed
enduz autē q̄ licet quādoq̄ sit alia 7 alia
bōitas vel malitia interioris actus volūta-
tis: 7 actus exterioris. vterq̄ tamē actus
put̄ cōsideratur in genere moris sūt vn^o
actus. vnde actus exterior malus est vnū
7 idē peccatū formaliter cum illo actu vo-
luntatis interiori: a quo causat̄. quia actus
exterior nō est moralis: nisi per compatio-
nem ad actus voluntatis 7 rationis. s̄. n.
perfecte furiosus cum perfecta furiosa car-
nalis copuletur: ille actus non crit in gene-
re moris. vnde non crit moraliter bonus
nec malus. hec Ric. 2° di. 42^a. q. 1. ar. 1. c.

Sed nunquid exterior actus addit i bo-
nitate 7 malitia super actū interiorē. Res-
pondeo q̄ nō. loquēdo de bonitate 7 malitia
exterioris actus quā habz ex voluntate fi-
nis: Et hoc dico nisi cōtingat ipam volū-
tatem s̄z se fieri meliorem in bono: vel peiorem i
malie: quod videt̄ posse contingere trip̄i-
citer. Uno modo s̄m numerū. vt cuius quis
vult facere aliqui bono fine vel malo: 7
tunc nō facit. postea vero vult 7 facit: du-
plicatur actus voluntatis. 7 sic fit duplex
bonū: vel duplex malū. Alio modo quan-
tū ad extēsiōem. vt cuius quis aliquid face-
re vult bono fine: vel malo: 7 p̄pter aliq̄
impedimentū desistit. alius autē volun-
tatis motus continuat quousq̄ opere p̄fici-
at: m̄ifestū ē q̄ voluntas hui^o diuturnior
in bono vel malo: 7 sciendum hoc p̄ior vel

melior. 3° modo quāti ad intētionē. sūt. n. quidā actus exteriores qui in quāti sunt delectabiles vel penales nati sunt intēdere v^l remittere voluntatē. cōtingit autē q^o quāto voluntas intēdit in bonū v^l malū: tanto est peior vel melior. loquēdo autē de bonitate v^l malitia actus exteriorū quā habz fm matiam 7 circūstantias. sic comparatur ad voluntatē vt terminus 7 finis 7 sic addit ad bonitatē 7 malitiā voluntatē quā omnis inclinātō vel mot^o pficit in h^o q^o sequit finē v^l attingit terminū. Unde si est pfecta voluntas: nisi sit talis que oportunitate habita opret. si vero possibilitas de h^o voluntate exiitēte perfecta: ita q^o oparet si possz defectus pfectōis que est ex actu exteriori: est simpliciter quid involūtariū. In voluntariū autē sicut nō meret penā vel pmissū in operādo bonū v^l malū. Ita est non tollit aliquid de pmissō: v^l pena: si deficiat simpliciter involūtariē ad faciēdū bonū vel malū. h^o bo. p^oma 2°. q. 20. ar. 4°. c. Unde nota fm Hual. in 2°. 7 Alex. an. in 3°. c. de pceptis ordiatū mot^o cōcupiscibilis. q. 2°. 0. 7 sumit ab Aug^o. super gen. 7 cōcordant cū pmissis q^o duplex est voluntas mala. scz incōpleta v^l semiplena: q^o non erit in opus malū: et. si habeat facultatem tēporis: 7 loci oportunitates: 7 cōpleta sine plena que erit in opus malū si tēp^o habeat 7 locū. Ad p^o nā addit opus malū quia auget cōsensū 7 cōdēptū. Ad secundū addit op^o malū: q^o angz libidinē quā tūz ad genus peccati carnalis: 7 quādoq^o etiā infertur nocumētū: maxime quātum ad peccatū: quod cōmittit in primū. talis emz non min^o cōtēnit intēsiue sola voluntate q^o voluntate 7 opere: s^o tātū extēsiue. In tēsiue tamē est libido maior in executione De voluntate p^o modo dicta intelligit glo. sup illud psal. Appone iniquitatē sup iniquitatē eorū: qui opus addit voluntati. iniquitatem addit iniquitati. Sed de voluntate 2° modo dicta intelligitur glo. super illud psal. Eteniz in corde iniquitates opa. in terra. Si vis inquit 7 nō potes: aus reperat factum. h^o Hual. de hoc Bon. optime loquit li. 2°. di. 42°. q. i. ar. 2°. c. **H**ū quid enūcū sequēs addit ad bonitatē vel malitiam actus exteriorū. Hūc enūcū sequēs aut est p^o cogitatus: aut nō. si sic addit: cum enī quis cogitat q^o ex opere suo multa mala sequi possunt: nec ppter hoc dūmittit: ex hoc apparet q^o eius voluntas

est deordinata. Si vero non sit p^o cogitatus aut per se sequit. 7 vt in pluribus: 7 tunc addit. constat enī actū esse meliorem ex genere suo: ex quo sequi possunt plura bona: 7 peiorē ex quo sunt nata sequi plura mala. Aut sequit per accidēs: 7 ut i paucioribus: 7 tunc non addit. Non enī iudicatur de re aliqua fm illud quod ē per accidēs: sed tantum fm illud quod ē per se. h^o bo. i. 2°. q. 20. ar. 5°. c.

De merito 7 demerito actionis humane. titulus quintus.

Ostea considerādū est de his que consequuntur actus humanos ratione bonitatis: vel malitiae. **C**irca quod breuiter tenēdū. q^o actus bonus v^l malus habet rationē culpabilis 7 laudabilis. fm q^o est in potestate voluntatis. rationē vero rectitudinis 7 peccati fm ordinē ad finē. quādo enī actus hominis tēdit in finē: v^l bitum fm ordinē ratiois 7 legis eterne: tunc est rectus. quādo vero deuiat ab illo ordinē: tunc habet ratōem peccati. habz etiā act^o bonus vel malus rationē meriti: vel demeriti. 7 hoc fm rationē iusticie in cōparatione ad alterū. scz ad deū. Aliter sequeret q^o deus non haberz curā de actibus humanis. His ergo p^o suppositis querunt plura de actibus bonis 7 malis per cōparatōnem ad mētū 7 demeritū. scz vtrū actus exterior bona intētionē factus sit meritorius. Hūcō intentō potest esse motus siue motuum voluntat^o ordinantis actum exteriorē in finē. Et sic omnis actus exterior bona intētiōe factus: est meritorius. quia ille motus nunq^o est bonus nisi sit ordo rectus. Et ad hoc q^o sit ordo rectus requirit q^o sit actus ordinabilis: 7 q^o voluntas sit ordinans: 7 q^o sit finis bonus: 7 in se 7 in ratione finiendi. hoc est q^o sit melior his q^o sunt ad finē. 7 talis ad quē actus debz dirigi fm rectum iudiciū ratiois. Alio modo intentō potest dicere finem intētum. 7 sic non omnis actus exterior bona intētiōe factus est meritorius. sed tantum illi actus qui sunt de genere bonorum: vel illi qui de se sunt indifferētes: qui quādoq^o possunt esse meritorij ratione finis intēti. Cū dicit p^o s. 2°. ethico. q^o quedam mot^o nominata conuoluta sunt cū malitia. 7 p^o subdit. non est igitur circa hoc dirigere: s

semper peccare. hec Ric. 2° di. 40°. q. i. ar. i. c. 7 Bon. 2° di. 40. q. i. ar. i. c. ¶ Utrum agens tantum mereatur quantum intendit mereri per bonitatem sui actus. Unde agens tantum mereri quantum intendit: dupliciter potest intelligi. Uno modo ita quod actus tantum valeat ad meritum quantum agens credit valere ipsum: et sic non est verum. Alio modo quod quanta est bonitas actus intentionis: tantum actus exterior valeat ad meritum. et hoc est verum. Ista autem intentio sepe maior est in bonitate in eo qui summum actum non tantum credit valere quam in illo qui suum actum magis credit valere. Si ergo obijciat glo. super illud Mat. 13°. Bonus homo et bonus thesaurus. que dicitur tantum boni quis facit quantum intendit. dicendum quod sic debet intelligi secundum quod bonus est actus intendendi: tantum est bonus actus exterior elicitus ex illa intentione. quia per intentionem est bonitas moralis in eo. hec Ric. 2° di. 40. q. i. ar. 2°. c. ¶ Insuper nota quod quantitas intentionis tripliciter potest intendi. Uno modo quantum ad quantitatem vel feruorem affectus intendentis. Et sic quantitas intentionis mensurat meritum. quia ex quanto affectu charitatis opus bonum facis: tantum mereris quantum meritum: et ista pene charitatem. Alio modo quantum ad quantitatem operis intentionis: et sic non mensurat. quia tunc dices quare dans denarium: plus meretur quam liberalis habens charitatem dans centum denarios 3° quantum ad quantitatem finis. sic etiam non mensurat. quia datus est omnium meritum finis ultimus: qui non est aliquando maior: aliquando minor. Secundo autem Bon. 2° di. 40. q. i. ar. 2°. c. hec glo. scilicet quantum quod intendit: tantum facit: est duplex. ex eo quod licet tantum et quantum possunt esse aduerbia vel nomina. si enim sunt aduerbia: dicunt quantitatem actus intendendi: et faciendi. et tunc est locutio generalis vera: siue respectu bonorum: siue malorum. quia quantum actus intendendi est intentio in bonitate vel malitia. tantum operatio exterior est bona vel mala. Omne enim meritum vel demeritum reducitur ad actum voluntatis: licet aliquo modo circumstantie exteriores faciant ad maiorem voluntatis damnationem. Si autem sint nomina dicunt quantitatem ex parte intencii et operis. et tunc non est generalis vera. quia opus exterius factum non semper commensuratur intentioni. Sepe enim intendit homo facere bonum magnum: et facit paruum: quia parua ha-

bet charitates. Est tamen aliquo modo vera in malis. scilicet intendendo: non diminuendo. et secundum quod tantum et quantum dicitur quando comparationem proportionalitatis. non commensurationem equalitatis. unde qui intendit multum peccare: multum peccat quaecumque operetur. faciat. non tamen qui parum intendit: parum peccat: maxime si opus multum reforme fuerit. Et predictis patet quomodo intelligitur glo. super illud Luc. 12°. Bonus homo et bono thesaurus. scilicet quantum inquit bonum intendis: tantum facis. ¶ Utrum ultra bone intentionis meritum: addat aliquod meritum exterioris actus. Unde ad presens possumus loqui de merito dupliciter. scilicet respectu premij substantialis: vel accidentalis. Respectu premij accidentalis: exteriores actus aliquam rationem meriti addunt interiori intentioni. unde glo. super illud ad gal. 6°. Tempore suo metemur. dicit quod quantum seminamus in operibus tantum metemur in fructibus. Respectu autem premij substantialis: videtur quod actus exteriores non addant aliquam rationem meriti nisi dispositionem. scilicet in quantum elemosine multiplicat intercessores per dante. et bon. 12°. Elemosyna a morte liberat. et puer. 13°. Redemptio anime diuitis: diuitie eius. Et in quantum exteriores actus excitant actum voluntatis interioris ad bonum. et per consequens valent ad gratie radicem et conseruationem: quibus scilicet gratie habitui et interioribus actibus premium stabile et beate. hec Ric. 2° di. 40. q. i. ar. 4°. c. De hac materia optime et copiose tractat Bon. in 2° suo di. 40. q. 2°. i. tribus articulis ultimis. ¶ Utrum peccans plus mereatur per actum voluntatis interioris inordinatum: et per actum exterioris si licet quod per actum interioris tantum. Bon. si voluntatis actus interior sit eque intensus in ordinatione sua sine actu exteriori: sic cum ipso: non magis demeret peccans per utrumque eorum simul quam per interioris tantum: que opere complere non potest. Et hoc dico loquendo de merito ite sine. quia tunc non est maior preceptus in utroque si licet quod in interiori per se. Dicit tamen aliqui quod malus actus exterior addit demeritum malo actui interiori respectu alicuius pene accidentalis: sicut loquendo de actu exteriori qui est malus ex genere propter transitum eius super obiectum indebitum. unde i. damnatis plerumque remurmurabit conscientia contra eum qui voluit innocenter occidere et occidit quod contra eum qui voluit innocentem occidere: et non potuit: supposito quod fuerit peccator in mala voluntate

Si autē loquamur de merito extensive plus tēmeret homo per vtrūq; simul q̄ p interiorē tān. q̄ pluribus nocet: 7 plura mala ifert: 7 plus delectat peccatē. h̄ Ric. 2° di. 42^a. q. i. ar. 2° c. **U**trū sola intentio recta sine opere exteriori sufficiat ad meritū. Unde aut homo habz facultatē faciendi opus exteriori: quod preceptū est: aut non. si sic plena voluntas ponit effectū si affit facultas. als si non ponit euz possit non vult plene: s̄ semiplene. 7 pigre sicut piger qui vult 7 non vult. Et dicit Greg. in quadā omel. q̄ nemo de bona voluntate sibi blādiatur: imo de dilectione dei mēs lingua 7 manus requiratur. Distinguit tamē q̄ aut ei occurrit tēpus 7 locus necessario implēdi preceptū. puta quia vlt ely nā dare: 7 occurret ei aliquis cui vidz necessitatē extremā pbabiliter iminere: nisi subueniat ei. 7 tūc sola intentio non sufficit ad meritū: imo etiā talis transgredit mandātū. Aut non occurrit ei tēpus necessitatis: s̄ indigētē rationabilis: vlt p̄gruitatis. 7 tunc etiā intentio sola ei non valz ad meritū: liberat tamē eū a transgressionē. q̄ p̄cepta affirmatiua nō obligāt nisi p̄ tēpore necessitatis. Si autē homo nō habeat facultatē operādi: tunc sola bona intentio sine opere exteriori sufficit ad meritū s̄alis p̄my: non autem accidentalē. Deus enim neminem obligat ad impossibile. 7 de tali potest intelligi illud Greg. in quadā omel. Non est man^o vacua a munere: si cordis arca repleta fuerit bona voluntate. h̄ Ric. 2° di. 41^a. q. i. ar. i. c. **U**trū ad meritum sufficiat intentio s̄m habitus. Unde intentio s̄m habitus potest intelligi tripliciter. vno modo ita q̄ consistat in solo habitu respectu p̄ncipij operationis: 7 continuationis eius vsq; in finē. Et hoc nō sufficit ad meritum. quia non est ipsius opationis p̄ncipij. Alio modo ita q̄ illa intentio sit actuali respectu p̄ncipij operationis. non tamē respectu totius cōtinuationis eius vsq; in finem. Et sic dicit quidā q̄ tota opatio est meritoria in v̄tute actus ipsius intentionis: per quaz illa opatio fuit incepta. 3° mō ita q̄ sit i actu respectu p̄ncipij opatōis explicitē. Ita q̄ explicitē intēdat opatōem incipere 7 cōplē. S̄ respectu totius p̄tinuationis nō manet intentio in actu explicitē: s̄ implicitē. sicut homo in volēdo quicquid est ad finem actualiter. Implicitē tamē vult ipsum finem. 7 sic dicunt quidam esse ne-

cessariū ad hoc q̄ tota operatio sit meritoria. q̄ illa intentio sit in actu explicitē vel implicitē p̄ totā opatiōem a p̄ncipio vsq; ad finē. h̄ Ric. 2° di. 41^a. q. i. ar. 2° c. Sedz autē Boni. ad hoc q̄ aliqua opatio sit meritoria sufficit relatio eius habitualis i tēti. Et potest dici hec relatio habitualis dupliciter. vno mō quādo quis opatōez aliq; refert ad tēti actualis in p̄ncipio illius operationis: vel etiā alterius: ad quaz illa cōsequēter se habz. Si autē opationez alteri generis incipit: oportet q̄ intētiōem renouaret: ad hoc q̄ eēt meritoria. Alio mō dicit hec relatio: siue intentio habitualis quādo nō est p̄cogitatio in actu de tēti. vt euz ex sola p̄sideratione boni operis: ipsa charitas p̄opta: vel aliqua alta virt^o charitate informata: ad illud opus inclināt. vt euz vir religiosus obedit plato sibi precipienti: etiam si nihil cogitet de tēti: s̄ tān consideret obedientie bonū. h̄ Boni.

De vicijz 7 peccatis in cōmuni. ii. 6°.

Deinde considerādū est de habitibus malis: h̄ de vicijz 7 peccatis in cōmuni. 7 est habit^o p̄ ut de eo h̄ loquimur: qualitas difficile mobilis. Est autē aliquis habit^o bonus: aliquis malus. habitus bon^o dicit^o qui disponit ad actuz convenientem nature: sicut actus v̄tutū humane nature conueniunt. quia sunt s̄m rationē. Actus v̄o vicioz humane nature disēdunt. quia sunt p̄tra rationē. Dicit^o autē est p̄mo h̄ de vicijz 7 peccatis in cōmuni. In sp̄ali v̄o p̄siderabit^o de eis. s̄ cum tractabit^o de v̄tutibus in sp̄ali. vbi iuxta vnāquāq; virtutē sp̄alem ager^o de sp̄ali vicio sibi opposito. p̄ eo q̄ opposita iuxta se posita magi elucet^o cunct^o. **C**irca vitia autē 7 peccata i cōdi cōsiderandū p̄mo de ipis. 2° de subiecto pcti. 3° de cā eius. **C**irca p̄mū p̄mo vidēdū est quid sit pctū. 2° de diuisione pcti. 3° de compatōe pctōuz admittē. **Q**uātum ad p̄mū sciēduz q̄ s̄m Aug^o. 2° li. p̄tra faulū. Pctū ē dētū l factuz l p̄cupitū p̄ legē dei. Et sic hec diffinitō est peccati actus alis mortalis. q̄ est pcti actualis. dicit^o ibi q̄ ē dētū vlt factū vlt p̄cupitū s̄m actū triplicis potētie. s̄ iustitiae. opatie. 7 affectie. q̄ v̄o ē mortalis d̄t ibi q̄ est p̄tra legē dei pctū. n. veniale d̄t pctū s̄m rōem ip̄fectū. 7 i ordine ad pctū mortale. nō. n. est p̄tra

legem dei, quia venialiter peccans non facit quod lex prohibet: nec est pretermittit illud: ad quod lex obligat per preceptum. sed facit preter legem: quia non observat modum rationis quem lex intendit. Tenetur autem ibi si vel distinctio: sed membrum ultimum intelligitur precise: reliqua vero minime. unde sensus est quod omne peccatum aut est dictum: aut concupitum: aut factum: aut factum et concupitum: aut concupitum tantum. Intelligitur autem dicta distinctio de peccato commissionis: non de peccato omissionis. vel sumitur ibi factum communiter: put extenditur ad operationem: et ad cessationem ab opere: secundum quem modum homo nihil operans requisitus quid faciat, respondet se quiescere. hec Ric. 2. di. 35. in expositione littere. Potest autem hic queri utrum omne peccatum sit voluntarium. Unde dicitur sic. unde Aug. li. i. retracta. c. 12. et li. de vera religione. peccatum inquit est a deo voluntarium: quod si non sit voluntarium: non est peccatum. Nam peccatum originale est voluntarium voluntate aliena. sed de peccatum vero actuale mortale: est voluntarium voluntate propria. sed peccatis veniale vero quoddam est voluntarium voluntate propria: et simpliciter. ut illud quod fit ex deliberatione sicut mendacium iocofum. Quoddam est voluntarium medio modo. sed partim voluntate. sed de qui illud deliberative voluit: ex quo corruptio secuta est. ex qua in nobis oriuntur motus inordinati: qui dicuntur esse peccata venialia partim voluntate propria. ut illud quod consurgit ex repugnantia carnis ad spiritum: vel corruptionis virtutum anime. tale enim peccatum non sit a voluntate propria antecedente. oritur tamen a voluntate committente: et non prohibente. vel non precauente: cum possit precauere. vel prohibere. Igitur enim sit status aliquis in quo necesse est aliquid in aliquo peccatum determinatum cadere. potuit tamen illud statum precauere. et ideo si non precauere: imputatur eius voluntati. licet illud tunc prohibere non possit. Ideo dicitur voluntarium quodammodo siue interpretative. Et secundum Augustinum quodammodo tenet rationes culpe: quodammodo tamen. unde dicitur quod quia homo peccatum vitare non voluit: dum potuit in se ipsum est ei: ut cum vult vitare non possit. Si obijciatur quod super illud. puer. 2. 4. Septies in die cadit iustus. dicitur glo. singulis diebus per necessitatem vel fragilitatem carnis: vel volentes ut inuiti peccamus. ubi quod ibi dicitur inuitas aliquis peccare: non per omnimodam voluntatis privationem: sed per privationem voluntatis plene siue complacentie. sepe enim displicet nobis quod sic inordinate mouemur. loquitur etiam de necessitate venialium generaliter quantum ad omnia venialia: non quantum ad hoc: vel illud determinate: vel etiam quantum ad aliquod genus venialium: ut in inuene forti qui non potest omnino vitare motum carnis. licet vitare posset hac hora vel illa. et hunc motum vel illum. hec Boss. in 2. suo di. 41. q. 2. ar. i. c. et plus huius est in nave existente in mari perforata in pluribus locis: cuius quidem nauta potest quodlibet foramen sibi demonstratum obturare: non omnia simul. et ideo licet possit prohibere introitum aque per unum foramen. non tamen omnem aquam introitus quia dum unum obturat aqua per aliud intrat. Dicit autem omne peccatum voluntarium. quod causaliter solus actus voluntatis qui est velle est peccatum formaliter tamen et quasi essentialiter est peccatum. non tantum actus voluntatis: sed etiam aliarum virtutum anime que possunt dicere per habitum vitium in se existere actus vitiosum. Insuper autem in materia recepti. ut homicidium fornicatio. sunt peccata. Ratio huius est. quia peccatum est auersio a deo: et conuersio cordis nata ad creaturam. unde Aug. dicit li. 2. li. ar. quod peccatum est spreto incommutabili bono: mutabilibus rebus adberere. Non solum autem voluntas: sed etiam intellectus per actum suum: putat discedendo auertit se a deo: et conuertit se ad creaturam inordinate. sicut irascibilis et concupiscibilis. licet secundum se non auertant se a deo. quod tamen secundum quod sunt vires sensitiue non agunt. tamen in quantum a voluntate mouentur. et in quantum aliquid contra dei preceptum attingit: quasi in alio et per aliud se a deo auertunt. Hinc. Ad hoc non quod assignari potest differentia inter vitium. peccatum. culpam. et meriti. licet sepe unum per alio sumatur. vitium enim est carteria habitualis dispositionis inuenientis nature rei. unde dicit Aug. 3. de li. ar. quod perfecte nature deesse per se veris: illud uocatum peccatum. Peccatum vero est carteria actus debite quo ad peccatum omissionis: vel carteria rectitudinis in actu ex eo quod declinat a regula sua. Culpa autem est in actu non recto: in quantum est in potestate voluntatis. Demeriti vero est culpa per proportionem ad retributionem.

statem vel fragilitatem carnis: vel volentes ut inuiti peccamus. ubi quod ibi dicitur inuitas aliquis peccare: non per omnimodam voluntatis privationem: sed per privationem voluntatis plene siue complacentie. sepe enim displicet nobis quod sic inordinate mouemur. loquitur etiam de necessitate venialium generaliter quantum ad omnia venialia: non quantum ad hoc: vel illud determinate: vel etiam quantum ad aliquod genus venialium: ut in inuene forti qui non potest omnino vitare motum carnis. licet vitare posset hac hora vel illa. et hunc motum vel illum. hec Boss. in 2. suo di. 41. q. 2. ar. i. c. et plus huius est in nave existente in mari perforata in pluribus locis: cuius quidem nauta potest quodlibet foramen sibi demonstratum obturare: non omnia simul. et ideo licet possit prohibere introitum aque per unum foramen. non tamen omnem aquam introitus quia dum unum obturat aqua per aliud intrat. Dicit autem omne peccatum voluntarium. quod causaliter solus actus voluntatis qui est velle est peccatum formaliter tamen et quasi essentialiter est peccatum. non tantum actus voluntatis: sed etiam aliarum virtutum anime que possunt dicere per habitum vitium in se existere actus vitiosum. Insuper autem in materia recepti. ut homicidium fornicatio. sunt peccata. Ratio huius est. quia peccatum est auersio a deo: et conuersio cordis nata ad creaturam. unde Aug. dicit li. 2. li. ar. quod peccatum est spreto incommutabili bono: mutabilibus rebus adberere. Non solum autem voluntas: sed etiam intellectus per actum suum: putat discedendo auertit se a deo: et conuertit se ad creaturam inordinate. sicut irascibilis et concupiscibilis. licet secundum se non auertant se a deo. quod tamen secundum quod sunt vires sensitiue non agunt. tamen in quantum a voluntate mouentur. et in quantum aliquid contra dei preceptum attingit: quasi in alio et per aliud se a deo auertunt. Hinc. Ad hoc non quod assignari potest differentia inter vitium. peccatum. culpam. et meriti. licet sepe unum per alio sumatur. vitium enim est carteria habitualis dispositionis inuenientis nature rei. unde dicit Aug. 3. de li. ar. quod perfecte nature deesse per se veris: illud uocatum peccatum. Peccatum vero est carteria actus debite quo ad peccatum omissionis: vel carteria rectitudinis in actu ex eo quod declinat a regula sua. Culpa autem est in actu non recto: in quantum est in potestate voluntatis. Demeriti vero est culpa per proportionem ad retributionem.

Sequitur videtur de 2° s. de diuisione peccati
 Circa quod est sciendum quod magister sententiarum lib^o 2° dist. 42. inuit septem diuisiones peccati secundum eius operationem septuplicem. potest enim comparari peccatum per ad causam ex qua habet originem. et sic diuiditur in originale et actuale. 2° ad penam ad quam terminatur. et sic diuiditur in mortale et veniale. quoniam enim quod peccando ab ultimo fine auertitur quantum est ex natura peccati et vitio te peccatis: irreparabilis labitur. quia principium vite subtrahitur. et ideo ille dicitur peccare mortaliter eternaliter puniendus. quod vero peccat contra auersionem a deo ex ipsa ratione peccati reparabilis deo ordinatur. quia principium vite saluatur. ideo dicitur peccare venialiter. quia scilicet non ita peccat quod pena interminabilis mereatur. Unde Augustinus super Iob. Crimen est quod donationem meretur. veniale autem est quod non meretur donationem. crimine noxiat peccatum mortale. Opponitur igitur mortale et veniale sic reparabile et irreparabile. hoc dico per principium iterum non autem per operationem ad vitam virtutem. quod reparare potest omnem infirmitatem. 3° comparatur peccatum ad motum. et sic diuiditur in peccatum ex amore male inflamante. et peccatum ex timore male humiliante. quod diuisio ponitur ab Augustino super illud psalmi. Inuenta igni et suffossa. vtriusque tamen horum reducitur ad amorem sui. ideo enim bonum vel bona appetit vel mala refugit quia se diligit. vnde dicit Augustinus 14° de ciuitate dei. capitulo vltimo. quod ciuitatem Babylonis facit amor sui versus in presentem vel. 4° comparatur ad actum substratum. et sic diuiditur in peccatum cordis. oris. et operis. secundum Hieronymum super Eccl. 5° comparatur ad personam offensam. et sic est diuisio peccati in deum in se et in proximum ut habet etiam ab Aristotele. in libro de sensu bono. 6° comparatur ad preceptum cui opponitur. et sic diuiditur in delictum et commissum sine in peccatum commissio et commissio. primum est preceptum affirmatiuum. 2° negatiuum. Et est delictum carentia actus debiti. Commissum vero est carentia boni debiti in aliquo actu voluntatis. vnde non oportet quod delictum materialiter consistat in aliquo actu. quia non oportet quod carentia actus debiti consistat in aliquo actu substrato illi carentie. Hec etiam secundum Ricardum de media. 35. quod in articulo. hoc est delictum presupponit necesse vel includit aliquem actum tanquam sui causam vel occasionem. Sed obicitur hoc quod delictum est peccatum actuale. quod consistit in aliquo actu. Preterea. omne peccatum est voluntarium quod consistit in aliquo actu voluntatis. hoc peccatum actuale secundum quod diuiditur in originale. non est tamen actus reformatiois sed etiam ommissio actus debiti. per tunc quod debet. Voluntarium etiam non tamen dicitur actus voluntatis sed etiam illud quod est in

potentia nostra ut fiat vel non fiat. ex 3° etiam. c. 8° vnde ipsi velle dici potest voluntarium in quantum est in parte voluntatis velle et non velle. 7° comparatur peccatum ad vitia quod oriuntur ex ipso. et sic diuiditur in septem vitia capitalia. de quibus require infra vbi agitur de causa peccati secundum quod vnum peccatum est causa alteri. Inueniuntur etiam et alie diuisiones quod tamen ad has potest reduci ut illa quod diuiditur in 3. causa. In concupiscentia carnis. concupiscentia oculorum. et superbia vite. reducitur ad illa quod est ex parte motum. Sicut illa quod Aristoteles diuidit peccatum in peccatum ex malitia ex infirmitate et ex pigritia de quibus infra dicitur. Illa vero diuisio quod Gregorius 21° moralium diuidit peccatum in peccata carnalia et spiritualia. reducitur ad illa quod sunt penes actus substratos. Et secundum quod dicitur idem Gregorius. Septem capitalium vitiorum quatuor sunt spiritualia et duo carnalia. peccata quod de spiritualia dicitur quod perficiuntur in delectatione spirituali. carnalia vero quod in carnali. ut gula et luxuria. vnde 2° Cor. 7° Mundum nos ab omni ingramento carnis et spiritus. Sicut ad Gal. 5° vbi dicitur. Manifesta sunt opera carnis etc. Caro secundum glo. ibidem sumitur per hoc carnaliter viuente. et ideo illa dicitur opera carnis. quia sunt a carnali homine. Dicitur autem spiritualiter de luxuria. i. Cor. 6° Qui fornicat in corpore suo peccat. quia etiam in hoc peccato quedam iniuria fit corpori dum inordinate maculat. Avaritia vero quod cum peccatis carnalibus numeratur ad Epistolam 5° accipitur in quantum res in qua delectatur auarus est corporalis sed ipsa delectatio pertinet ad spiritum. et ideo secundum Gregorium est spirituale peccatum.

Sequitur videre de 3° s. de operatione peccatorum ad iniectionem. Circa quod nota quod vnum peccatum dicitur maius vel grauius alio duodecim modis. per causalitatem ut peccatum diaboli cuius inuidia mors introiit in orbem terre 2° generalitate ut peccatum Adae quod in omnes homines se diffusit. 3° enormitate ut peccatum iude. 4° ingratitude ut peccatum eius quod plura gratiarum dona recepit. 5° piculositate ut peccatum ignorantie. 6° inseparabilitate ut auaritia que vitis alijs cum homine consensit sola inuenescit. 7° importunitate ut superbia quod etiam quicquid ex bonis operibus surgit. 8° puritate ut luxuria. 9° maiori gratie impugnatione ut peccatum in spiritu sancto. 10° offensione magnitudine ut idolatria. 11° maiori resistendi facultate ut peccatum Adae. 12° maiori improbitate et libidine. et sic peccatum cuiuslibet generis fieri potest altero maius. Et hi modus persueuerunt a doctoribus assignari. ut dicitur Bonaventura. 2. dist. 33. quod circa litteram. potest etiam addi predictis quod

vnū pctū dicitur graui⁹ alio: ceteris pari-
 bus. Vno mō rōne obi pncipalioris. In-
 ueniunt tū 7 alij modi. s. isti sufficient ad
 pns tanq̄ magi cōsueti gra breuitatē.
 Obijc. t. aut̄ q̄ h̄ qd̄ dictū est in 8. mō. s. q̄
 luxuria est pctū graui⁹ p̄nitatē. qz Greg.
 dicit i moral. q̄ pctā carnalia sūt mioris
 culpe q̄ spūalia. nō ḡ luxuria est grauius
 pctū q̄ pctā spūalia. Ad h̄ dicēdū. q̄ ner-
 bū Greg. nō v̄z intelligi q̄libet pctū
 spūale sit maioris culpe q̄libet pctō carna-
 li. s. qz cōsiderata sola dōia spūalitatē 7
 carnalitatē: grauiora sūt pctā spūalia ce-
 teris parib⁹. cuius rō est. qz q̄to est vehe-
 menti⁹ impulsiuū. tanto hō min⁹ peccat.
 pctū autē carnale h̄z uehementi⁹ impulsi-
 uū. i. cupiscentiā carnis nobis innatā. 7
 ideo inq̄tū h̄: est mioris culpe. qd̄ aut̄ p̄
 dictū est: q̄ luxuria est graui⁹ pctū p̄nita-
 te. intelligit nō q̄ offensa sit grauior. s. qz
 ppter maiore p̄nitatē: est ibi pugna ma-
 ior. 7 p̄ p̄ns culpa mior vt dicitur. Qd̄ v̄o
 dicit 3. tibi q̄ pctā intēperatiōe sūt maxi-
 me exprobrabilia. puta gula 7 luxuria h̄
 p̄ tanto dicit. qz sūt circa delectatiōes il-
 las q̄ sūt cōes nobis 7 brutis. vñ qd̄ d̄mō
 hō p̄ h̄ pctā reddūt brutalis. 7 inde est q̄
 sic dicit Greg. sūt maioris infamie.

In q̄ potētia aie est pctū. n. septim⁹.

Potētia cōsiderādū est ex subie-
 cto pcti. Circa qd̄ sciendū q̄ i
 pctō tria p̄nt cōsiderari. p̄mūz
 est ip̄e act⁹ vel omisiōis d̄mō. 2.
 2. est ip̄ius act⁹ vel omisiōis cōordina-
 3. est culpabilitatis ip̄ius cōordinatiōis
 rō. Dic. n. accipim⁹ pctū p̄ culpa. Et tūz
 ad p̄mū hoz triū ille potētia sūt s̄m pcti.
 p̄ q̄s dicit ille act⁹ q̄ est pctū. Et tū ad 2.
 idēz est dicendū. h̄cepto: q̄ act⁹ cōordi-
 nat⁹ est i illa potētia a q̄ dicit sic i subie-
 cto imediato. 7 mediāte ip̄o actu est in po-
 tentia sic i s̄o. Et tū ad 3. offe peccatū
 est in sola voluntate. vt in s̄o. Et sic dicit
 Aug. in li. de duob⁹ aiabus. Qd̄ non nisi
 voluntate peccat. h̄z tū malus act⁹ rōnem
 culpe nō inq̄tū est in voluntate s̄ inq̄tū est
 a voluntate. vñ Aug. li. de li. arbi. Culpa ē
 malū qd̄ facim⁹. pena v̄o maluz qd̄ pati-
 mur. h̄ Ric. 2. di. 4. q. 2. ar. 2. c. Quid
 de inordinato motu sensualitatē. nūquid est
 in sensualitate sic i subiecto. h̄ sensuali-
 tas p̄t duplici cōsiderari. Vno s̄m se

7 sic nō est s̄m pcti. qz sic est cōis nob 7
 brutis. Alio in ordinatiōe ad rōne. i. in-
 q̄tū est a rōne p̄uasibilis. 7 sic p̄t ee pe-
 catū in ea. Sciendū aut̄ q̄ inordinatio
 sensualitatis q̄q̄ est sine omi culpa. euz
 etiā q̄q̄ vitari nō p̄ssit. vt q̄i volūtas
 nō est cā illi cōordinatiōis: nec p̄mittēdo
 nec omittēdo: nec antecēdēt: nec p̄comi-
 tant. Qm̄ aut̄ est culpa venialis māliter
 in sensualitate. formalit̄ aut̄ nūq̄. s. i vo-
 lūtatē. Et h̄ est q̄i insurgit inordinatio in
 sensualitate p̄ negligentā volūtatē. tū. n.
 impūtat volūtatē p̄ culpa veniali. ppter
 difficultatē refrenādi sensualitatē 7 regen-
 di. Et sic dicit magi sen. li. 2. di. 24. q̄ si
 in motu sensualitatē tū illecebra pcti tene-
 atur. veniale ac leuissimū pctū est. Qm̄
 etiā inordinatio sensualitatis impūtat vo-
 lūtatē p̄ culpa mortali. q̄. i. est h̄ actum
 p̄hibito. vt insurgēs ex volūtatē impūrio
 delibēdo. Semp. n. inordinatio volūtatē
 in nobis est vitii. 7 pctū s̄m q̄ pctū v̄s-
 tinguit h̄ culpā 7 temeritū. Et s̄m h̄ dicit
 Aug. li. de li. ar. sūt qd̄dam facta de necēta-
 te improbāda. vt vult hō facē recte 7 nō
 p̄t. Quō aut̄ d̄ant pctū 7 culpa. dicit
 est. s. t. p̄cedēt in s̄p̄mi ar. h̄ Ric. 2. di.
 24. q. 4. ar. i. c. Vno aliq̄ breuit̄ sic distin-
 guūt. i. q̄ mot⁹ carnis cōtingē p̄t vel ex
 calcfactōe corpis sine aliq̄ app̄hensione
 menti. sic cōtingit in cōmittēdo. 7 sic nō ē
 culpa. vel ex app̄hensiōe mētis. 7 sic ē cul-
 pa. h̄ Pe. 2. di. 24. q. 4. ar. i. c. Sciendū
 aut̄ q̄ pctū tam spūale: q̄ carnale p̄t ee
 in rōne. absq̄ h̄ q̄ oriat̄ a sensualitate. vñ
 Aug. li. de ci. di. c. 2. dicit q̄ q̄ oia aie ma-
 la p̄nt ee ex corpe accidisse: sūt in errore. h̄
 Aug. p̄t. n. hō eligē actū gule 7 luxurie
 nō incitat̄ aliq̄ passiōe. frequēt̄ tū pctā
 carnalia oriūt̄ ex sensualitate. vñ cū Au-
 gusti. iz. de tri. c. i. in p̄gressu pcti p̄parat
 sensualitatē serpēt̄. inferiorē rōne mulieri
 7 superiorē rōne viro. nō loq̄ nisi de pctō
 qd̄ oriūt̄ ex passiōe. Illa v̄o glo. q̄ dicit sup
 illud ps. Altaria tua deo vir. nullo oriū
 p̄t aliq̄ mala suasio in tenui carnis me-
 desiderū p̄mouerit. Intelligit de pctō car-
 nali 7 de suo mō oriēdi. vt in plurib⁹. Su-
 perior etiā portio rōis p̄t sine inferiori pe-
 care tā mortalit̄ q̄ venialit̄. tā pctō car-
 nali q̄ spūali. Et sumit̄ h̄ rō p̄t p̄parat
 dit intellectū 7 volūtatē. h̄ oia Ric. 2. di.
 24. q. 4. ar. 2. c. S̄z m̄qd̄ p̄t esse pctū
 mōtale i inferiori portioe rōis. sine p̄sēu

superiori. R^o q^o nō sine cōsensu inquit: ex
 p^ocesso vel interpretatio. vñ Aug. 12. x. tri.
 c. 7. dicit q^o si illecebra p^octi sola cogitatio
 nis delectatiōe teneat: superioris rōis au-
 ctōitate cōsilij mēbra retineant. 7 nō ex-
 hibent arma iniquitatis p^octō. sic hūmū est
 vt velut cibū vetitū mulier sola p^omedat.
 Et h^o p^o q^o nunq^o p^o sola operatiōes por-
 tiōis inferioris exhibent mēbra iniquitatis
 arma p^octō. q^o facit q^o euz mortaliū pec-
 cat. h^o aut^o sic declarat^o fm^o Bōn. 2. d. 24.
 p^ote 2. q. 2. ar. 2. c. P^octū mortale dicit^o co-
 ordinatiōem a deo. q^o est cū cōtemptu 7 cō-
 sensu. talis. n. coordinatiō est p^o auersidēem
 Et h^o est p^o superioris. eius. n. est auerti cu-
 ius est cōuerti. cōsentire vō eius est: cuius
 indicare 7 regere. h^o aut^o est p^o etia^o supio-
 ris. Et ideo nō pōt aliq^o p^octū mortale ef-
 se in nobis q^o nō supiozi p^o impu^oter. 7 i
 q^o ipa nō uoordinet. pōt tñ inferior portio
 sine supiozi sic mulier sine viro: p^omedē. i.
 delectari. Et h^o patet in p^ogressu tēptatiōis
 7 delectatiōis carnalis. qñ incipit a sensua-
 litate. tñ. n. p^omo delectabile offert^o siue per-
 cipit. 2° delectatio aduertit. 3° i id ad q^o
 delectatio trahit cōsentit^o vel dissentit. De-
 lectabile percipere est sensualitatis. delectatio-
 nē aduertit est inferioris p^octis rōnis q^o h^o
 vñ iudicare interiores mot^o q^o nō est p^octis
 sentitūe. Diffinire at an delectatio sit am-
 plexada vel refutada est superioris portiois
 Cōtingit igit^o delectari ad apphensioes de-
 lectabilis an auersidēem delectatiōis 7 h^o
 sensualitatis 7 est p^octū veniale. Cōtingit
 itēz delectari p^o aduersidēem delectatiōis an
 tñ plenū cōsensū deliberatiōis. Et h^o est in
 feriozi p^octis. Et aliqñ ē veniale aliqñ mor-
 tale. 7 tūc dicit^o p^omedē sola mulier. Cōtin-
 git itēz delectari p^o aduersidēem delectati-
 onis 7 p^o plenū cōsensū deliberatiōis. Et
 tūc dicit^o p^omedē vir 7 est p^octū mortale i
 his p^octis q^o actus est i p^ohibitiōe. vñ sa-
 tis difficile videt^o discernē qñ sit h^o de-
 lectatio mortalis qñ venialis. pōt tñ sic dis-
 cerni. Quia aut illa delectatio statū repelli-
 tur 7 tūc est veniale p^octū aut retinet^o. 7 h^o
 pōt eē triplicif. q^o aut placet ipa delecta-
 7 operis cōsumatio. si. facultas adesset.
 7 tūc p^omedit tam vir q^o mulier. 7 tūc ē
 plenus cōsensu rōis superioris. 7 est p^octū
 mortale. h^o dico in his generib^o p^octōz q^o
 sūt ex genē suo mortalia. Aut placet de-
 lectatio h^o displicet p^octū p^osumatio. 7 tūc est
 p^octū semiplen^o. 7 tūc d^o fm^o Bōn. ibi-

tem vbi. s. 7 Alex. an. 2. t. 2. c. de p^octō cō-
 sensus. ar. 2. o. sola mulier mādūcasse. ē tñ
 ibi p^octū mortale. q^o nō tñ rō inferioris. s^o
 etiā superior p^octū i illa delectatiōe. Aut
 vtrūq^o displicet. si ipa interior delectatio 7
 oper^o cōsumatio. Et tūc aut nō aduertit picu-
 lū delectatiōis: nec repellit eā. 7 tūc peccat
 h^o nō mortaliū. Quis tñ peccat q^o si statim
 viriliter repellit. Aut piculū aduertit nec
 illa delectatiōem repellit. h^o reuolui mentez
 in h^o cogitatiōib^o sinit. Et tūc fm^o m^o g^o es
 peccat mortaliū. q^o h^o ibi non sit cōsensu
 exp^ossus: est tñ interpretatiō. 7 p^omedit sola
 mulier fm^o Bōn. ibidē. P^octū tñ illud im-
 putat viro. i. supiozi portioi. q^o cū eaz cō-
 p^oscē teneat nō p^ocupescit. Aliqui tñ ne-
 gant i illa cōp^oscēdi negligētia esse morta-
 le p^octū qñ tūc q^o aduertat periculūz.
 Quicqd tñ sit de h^o: via tutior est tenenda
 Et si alicui h^o cōtingat sanū est cōsilium.
 q^o de ipō sic de mortali peniteat. Nō loq-
 mur aut^o h^o de delectatiōe qñ q^o vt de illa
 q^o q^o delectat cogitādo de pulchritudine
 mulieris. h^o de illa q^o p^osurgit ex cogitatiōe
 carnalis opis. Ex p^odictis patz. q^o mulier
 p^omedē pōt sine viro. q^o vir d^o tñ tūc co-
 medē qñ plen^o adest cōsensu. Et tūc di-
 cunt^o arma iniquitatis p^octū p^octō. qñ tot^o
 h^o ibi incuruat^o ad p^octū. siue sit peccatū
 carnis sine spūs. Peccare tñ nō pōt mor-
 talis sine viro. q^o nō pōt eē p^octū sine con-
 sensu viri vero vel interpretatiō. P^oz etiā
 q^o p^octū in delectatiōe attribuit mulie-
 ri. q^o ē p^octū semiplenus. p^octū vō in
 op^o attribuit viro. q^o ē p^octū plen^o. Si
 aut^o p^octū p^octū in sola delectatiōe tūc cō-
 sensu in delectatiōe pōt eē plenarius
 p^octū. Nec tūc ē supiozi p^octū tñ. h^o etiā
 inferioris. vñ nō tñ d^o vir p^octū. q^o mo-
 uet extiora mēbra. h^o q^o mouet voluntate
 plenaria. Et hāc circūloq^o Aug. per h^o q^o
 dicit virū p^omedē. cū iniquitatis arma p^oben-
 petō. h^o Bōn. 2. d. 24. p^oar. 2. q. 2. ar. 2. c.
 q. p^o argumēta. Ad h^o nō fm^o Ricl. 2°
 d. 24. q. 4. ar. 4. c. q^o si volūtas tamdiu
 mouet in p^oplacētia cogitate delectatiōis
 inordinata q^o eque p^o illā morositatē deor-
 dinet^o ac si statū p^octū i actu. tūc portio
 supiozi p^octū interpretatiue. q^o tāta negli-
 gētia equalit tūc p^octū exp^ossus. si aut^o por-
 tio supiozi p^octū i ope inordi-
 natio cogitata. tūc p^octū exp^ossus. Illa q^o
 inordinatio cogitata aut ē de g^o suo veni-
 alia. vt ē vbum iocosum 7 h^o. Et tūc siue
 i z

portio superior sentiat interpretatur sine ex
 pte. nō ppter h peccat mortali. Aut ē de
 gñe suo mortalis vt ē fornicari. occidere
 cā vindicte. 7 bī. Et tunc sine sentiat ex
 a liberatione interpretatur sine expse ē peccz
 mortale. qñ talis 7 tantū delectat i illa co
 gitatioe. q aīa tantū deordinat p illā qñ
 tum deordinat sentiendo ex a liberatione
 7 aliqō de vñis pceptis. Ad placētia vō
 illa ante q rō superior sentiat expse vñ in
 terpretatur est pctm inferioris portiois fm
 se 7 est veniale. Et qd Aug. iz. de tri. c. iz.
 vult q si sola mulier. i. portio inferior co
 medat de re illicita. tot hō dānat. Intelli
 git qñ mulier pmedit cū sentiu viri inter
 pretatur. h Ric. ibidē. Ex pdictis patet
 q sentus in delectatiōem alicuius actus q
 ex gñe suo sit pctm mortale. ē pctm mor
 tale fm Bon. vbi. s. Et idē etiā vult Ric.
 z. di. z. q. 4. ar. 4. c. 7 Alex. an. z. t. z. c. de
 pctō veniali in spāl. q. z. ar. z. c. Bo. aut
 dicit. i. z. q. 74. ar. 8. c. q circa h aliq sūt
 diuersimode opinati. Quidā. n. dixerunt
 q sentus in delectatiōem ē tñ pctm ve
 niale. Alij vō q est pctm mortale. Et hec
 opinio vt ipse dicit est color 7 verior. Con
 cordare aut volēs dicit. q aliqs cogitās
 de fornicatiōe pōt delectari de duob. s. vel
 de ipa cogitatioe. vel de fornicatiōe cogi
 tata. Delectatio aut de ipa cogitatioe seq
 tur inclinatioem affectus in ipam cogitati
 onē. q qdem fm se nō est pctm mortale. s. z
 qñq est tñ veniale. vt cū qs inutilit cogi
 tat de ea. Aliqs aut sine pctō oīno. vt cum
 qs vilit cogitat de ea. vt cū vult de ea pdi
 care vel disputare. Et id p hīs affectus vel
 delectatiō q est de cogitatioe fornicatiōis nō
 est de gñe mortalis pcti. s. qñq est venia
 le. qñq nullū. vñ nec sentus i talez de
 lectatiōem ē pctm mortale. Et fm h ē ve
 ra opinio pma. Qd aut aliqs cogitās de for
 nicatiōe delectet in ipa vel in ipō actu co
 gitato. h ptingit ex hoc. q affectio eius ē
 inclinata in hūc actū. vñ q aliqs sentiat
 in hī delectatiōem: h nihil aliud est qñ
 eū sentire in h. s. q eius affectus sit inclina
 tus in fornicatiōem. nullus. n. delectat ni
 si in eo qd est pforme eius appetitū. q at
 aliqs delectate eligit q eius affectus pfor
 met bis q fm se sūt pctā mortalia est pe
 catū mortale. vñ talis sentus in delecta
 tiōem pcti mortalis est pctm mortale: vt
 z. opinio ponit. 7 bis concordat Aug. iz. de
 tri. dicit. Tot hō dānabit nisi h q sine

nolūtate operādi. tñ cū volūtate talib' ani
 mū oblectādi. soli cogitatiois sentiūt esse
 pctā: p mediatoris gñam remittāt. ex bis
 p3 q Bo. 7 Bon. in locis sup'dictis co
 ueniunt in pposita qdne. Adhuc cū im
 mediate sit bitum. s. de inordinato motu
 sensualitatis pōt h queri de pmissis motibus
 q sūt inordinati motus vtz sint pctā. Ad cu
 ius maiore euidētā pmo videntū est qd
 sit pmissus motus Est aut h3 Alex. an. mo
 tus sensualitatis fm impulsū fomitis im
 ppetuose tendēs ad fru tiōem creature tele
 stabilis. p h qd dicit sensualitatis: tangit
 fm in q est pmissus motus. Ad tñ q sentua
 litas mouet aliqñ fm regimē rōnis ad in
 stentatiōem nāe. 7 talis motus nō est inor
 dinat. Aliqñ fm impulsū fomit. 7 ille est
 pmissus motus de q nūc loquimur. 7 est inordi
 natus. 7 ideo addit fm impulsū fomit. 7
 intellige q sic se h3 sentus ad rōnē fm vi
 am pgnitiōis. ita se h3 sensualitas ad vo
 luntatē fm viā motinaz. vñ sic pgnitiō
 fm sentū pcedit pgnitiōem fm rōnem. sic
 motus sensualitatis est pōr motu volūtatis.
 7 ideo bñ dī q pmissus motus est motus sen
 sualitatis. Ad qdne vō ppositā. respōdet
 aliq distinguēdo inter motū pmo pmissum
 7 ille est q pmo insurgit. 7 non est pctm. 7
 inter motū 2. pmissū q. s. postea p occurrit.
 7 ille ē pctm. qz d3 repmī ex q sentit pmo
 pmissus. Alij dicit q oīs motus pmissus ē pe
 catū. s. nō dicit pmissus motus qñq volū
 tatē attingit. vñ meli' posset dici. s. q de
 lectatio inordinata sine libidinosā q pce
 dit a sensualitate in qñā est p pctm origi
 nale corrupta dī pmissus motus. 7 est pctm.
 qz debet eē sedita rōni. 7 mouet indebito
 mō pter rōnez. 7 attingit aliq mō a rōe
 nō faciēte s. pmittēte. vel eius radicē non
 pmittēte. Sed obijcit. qz sup illud ps.
 Irascimī 7 nolite peccare. oīe glo. q pmissus
 motus nō est in ptate nra. s. nullus pe
 cat in eo qd vitare nō pōt. vt dicit Aug.
 li. de cor. 7 gñā. q pmissus motus nō ē peccz
 hō q bñ est i ptate nra vitare istū motū
 7 illū. s. nō oēm. nisi eēt gñe spālis. Et nō.
 q rñ qlibet vis motina aīe peccet aliqñ
 fm surreptōem venialit rōe corruptiōis
 pmissus tñ motus. pprie fm qd de eo hic lo
 quimur est tñ in sensualitate. sic p3 ex a. de
 scriptiōe sup'dicta. h Alex. an. z. t. z. c. de
 pmo motu. q. i. ar. z. o.

De ca pti fm q vnum peccatu dicitur esse causa alterius. ti. 8.

D E inde considerandū est de causa pti. s. fm q vni pti dicitur esse ca alterius pti inq̄tum disponit 7 inclinā ad ipm. qz vt dicit Augl. Pctū qd p pnam nō dicitur mor suo pondere ad aliud trahit. hī aut sūt cupiditas: supbia: capitalia vitia: ignorātia: infirmitas: 7 malitia. de his igitur videndū est 7 pmo de cupiditate. 2o de supbia. 3o de vitijs capitalibz. 4o de ignorantia: infirmitate: 7 malitia. Dicendū ē in quā de oibus pdictis ad pns. put sunt cause alioz pctoz. Circa p̄mū igit sciendū est q cupiditas vt dicitur. A. bi. viii. est radix omnium maloz. dicitur aut multipliciter fz aliq̄s. Vno dicitur inordinat appetit dicitur arū. 7 sic est spāle pctū. Alio dicitur inordinatus appetit cuiuslibz boni tpalis. 7 sic est genus ois pti. qz in ois pctō est inordinata puerfio ad pmutabile bonuz vt dicitur est. s. 3o mō dicitur qdam inclinatio nāe corrupte ad bona corruptibilia inordinata te appetēda. 7 sic dicitur aliq̄ cupiditate esse radicē omnium pctoz. qz sic radicē arboris ex terra trahit alimentū. sic ex amore rerū tpaliū pcedit oē pctū. hī aut sūt vā fz. Qual. nō fm intentionē apli: q manifeste loquit ibidē de cupiditate. fm qd ē appetitus inordinat dicitur. 7 fm hī cupiditas dicitur radicē oīuz pctoz. ad similitudinē radicis: q p̄bet toti arbori alimentū. qz p oī vitias pōt p̄mitti qdlibet pctū. Et cetera. Pctū obediūt oīa. Sciendū autē fm Bōn. qz radicē aliq̄ sumit gñalissime sic dicitur libido sine cupiditas esse radicē oīuz maloz. qnq̄ gñalit. sic dicitur esse duplex radix. s. amor male accendēs respectu boni. 7 timor male hūilians respectu mali. qnq̄ mīn gñalit sic dicitur q triplex ē radicē. s. cupiditas carnis. cupiditas oclōz. 7 superbia vite. p̄parationē ad triplex bonū. s. inferi. interi. 7 exteri.

S Equit vidē de 2o. s. de supbia vbi sciendū q ipa est initium ois pti. vt dicitur Eccl. x. dicitur aut supbia 4o modis. Vno dicitur p̄emptus societatis alioz. nō p̄pter nām s p̄pter vitā vl mores. vñ Hiero. ad Eustochiū. Dicit scām supbiā. scito te illis meliore. 2o dicitur inordinat excellētie p̄prie appetit. 7 sic est spāle pctū. 3o dicitur actualis p̄emptus dei. nō

velle s̄besse p̄cepto dei. Et sic est gñalis cōditio ois mortalis pti. 4o dicitur inclinatio ex corruptōe ad bi p̄emptū. 7 sic dicitur initium ois pti. 7 differt sic a cupiditate. qz illa est in pctō ex pte p̄uersiōis. 7 id dicitur radicē pcti. qz ex delectatiōe hita in p̄uersiōe ad pmutabile bonū fouet 7 nutrit pctū. Supbia vō est ex pte auersionis. 7 id dicitur ois pti initium. qz in auersionē a deo initiat omne malū. 7 aut s̄b sint vā. qz tñ ecclia. sticus ibi loquit de supbia 2o mō dicta. vñ seq̄ ibidē. Sedes ducū supboz s̄uertit pōt dicit etiā q sic est initium ois pti. bec Qual. nō etiā q initium pcti tripliciter pōt sumi. s. aut put dicit recessū a lege maiestatis. 7 sic dicitur supbia sine p̄empto. Aut a lege veritatis. sic dicitur error. Aut a lege bonitatis. sic dicitur insipientia qz p̄uat sapientie. Et sic dicit Criso. sup illud ps. Et facie insipientie mee. qz in ois ois pti est insipientia. bec Bōn. 2. di. 4. in fl. expositiōis lre.

E quit vidē de 3o. s. de capitalibus vitijs. Circa qd sciendū q hī sūt 7. s. inanis glia. inuidia. ira. accidia siue tristitia. qz fm Bōn. li. 2o. c. 12o. accidia est tristitia aggrauāta. Auaritia ventris ingluuies siue gula siue castimargia q̄si castitate mergēs. Et luxuria. 7 dicitur capitalia qz sicut caput influunt motum in alia membra. Ita ipa qdamō influunt motū in alia vitia. dū. s. ducunt 7 movent ad ea. Et hī pilla ad qnā būana est prona ex sui corruptiōe p̄maria. 7 id multiplicat fm ea. Dis aut p̄nitās est respectu apparētis boni. Illud ḡ bonū aut respicit sp̄m fm se. aut sp̄m in carne. P̄mo mō pōt esse q̄drupliciter fm 4o p̄ditiones ad q̄s est p̄nus appetit n̄r. Appetit n. q̄s bonū s̄ rōne dignitatē 7 hī p̄ supbiā. vel s̄b rōe p̄prietatē. 7 hī p̄ inuidiā vel s̄b rōe securitatē. 7 hī p̄ irā. vel s̄b rōe getis 7 hī p̄ accidiā. Si vō sit respectu boni qd respicit sp̄m in carne. hī pōt esse tripliciter fm tres p̄ditiones s̄b qbus sp̄s carnalis appetit bonū. vel sufficiētis. 7 sic ē anari. vl ce mulect. sic ē luxuria. vl reficiētis. sic ē gula. hī Bōn. vbi. s. q. 2. vñ mediū. Sciendū aut q fm Bōn. ibidē iuxta p̄m. inanis glia vno die appetitū dignitatē. 7 excellentie. 7 sic ē idē cū supbia. 7 ē vitium capitale qz animū directe mouet ad dignitates 7 excellentiā appetendā. Alio mō die appetitū laudis. 7 sic ē filia supbiē.

Equit vidē de 4. s. de ignorātia, infirmitate 7 malicia. Circa qd sciendū qd sūt aliq mō pctā 7 qdāmo cause pctōz ppter qd dicit qd pctū est triplex. i. pctū ex ignorātia. pctz ex infirmitate. 7 pctū ex malicia. Est igit ignorātia cā acēntalis pcti. sic remotio p bibent. qz est puatio scie pscientis rōne. qd pibet actū pcti inq̄tū dirigit actū bumanos. Infirmitas vō h̄ intelligit passio appetitū sensitū. vñ Tullius li. 4. de tuscūl. q. passioēs aie vocat egritudines. vñ cū dicit pctū ex infirmitate. h̄ magis refert ad infirmitatē aie q̄ corpis. Dicit tñ 7 ipa infirmitas aie infirmitas carnis in q̄tum ex p̄ditōe carnis passioēs aie infurgit in nobis. eo qd appetitū sensitū est vñs vtens organo corpali. Dicit autē bī passio infirmitas. qz sic infirmitas corporalis impedit corpū beis in executōe p̄ue operatiōis. ita passio aie v̄bluat. vñ impedit aīam in p̄p̄ia operatiōe. om̄. s. appetitus sensitū aliq̄ passioē affectus. vñ bellis ordinī rōnis. lz enī appetitū sensitūus inclinet q̄q̄ volūtātē sine q̄ p̄ccatū nō p̄ficiat nō tñ necō 7 sufficient. qz i potestate volūtatis est cōsentire vel dissentire bis ad q̄ inclinat. 7 id dicit Hec. 4. Subte erit appetitū tu 7 tu dīaberis illi. vñ igit pctū ex infirmitate illud pctū. ad qd inclinat appetitū sensitū affectū aliq̄ passioē. Malitia autē ex q̄ vñ qd peccare pōt intelligi malitia habitualis. 7 sic dicit qd peccare ex malitia. qz peccat ex inclinatione h̄ms. pōt etiā intelligi malitia actualis. sine ipa mali electio dicit malitia. 7 sic dicit aliq̄ peccare ex malitia inq̄tū peccat ex electōe mali. sine etiā malitia dicit aliq̄ p̄cedens culpa. ex q̄ orit sequēs culpa vt cū aliq̄ impugnat fraternā grām ex inuidia. 7 tūc actū interior est cā actū exterioris. Peccat autē grām qd peccat ex certa malitia ceteris paribz. qz qd peccat ex passioē. qz ibi mouet volūtās in malū ex se ipa. h̄ autē ex passioē q̄si ex qdā intrinseco impulsa. H̄raius etiā peccat qd peccat ex passioē qz qd peccat ex ignorātia. quia ignorātia dimittit de rōe volūtarij. nen autē passio. vt dictū fuit. s. Sciendū est qd lz om̄e pctū sit h̄ totā trinitatē. loquēdo tñ appropate. pctū ex infirmitate dicit eē h̄ p̄cm. pctū ex ignorātia h̄ filij. pctz ex certa malitia h̄ spm̄ sanctū. Sūt autē 6. pctā p̄p̄ie in spm̄ sanctū. s. despera. p̄su

ptio. obstinatio. inuidētia sine gratia. impugnatō vitā agūtē. 7 finalis impnia.

De virtutibus in cōi. li. 9.

Postea cōsiderādū est de virtutibus bonis. s. de virtutibz. Et p̄ in cōi. vbi p̄ dicendū est qd sit vñs. 7 in q̄s p̄tes diuidit. 2. de virtutibz moralibz in cōi. Circa p̄mā sciendū. qd vñs est bona q̄uas mentis. q̄ recte vñit. quā vñs in nob sine nobis operat. Et colligit h̄ diffinitio ex verbis Aug. 7 p̄cipue in 2. de liar. 7 cōuenit tñ virtutibus infusis. Si vō auferat h̄ clausula vltima. s. quā vñs in nob sine nobis operat. cōuenit etiā virtutibz infusis 7 acq̄sitis. dicit autē vñs bona qz in ea est aliq̄ bonū. Et sumit ibi bonū nō p̄ bono cōi. qd cōuenit cū ente. 7 est in plus q̄ q̄litas h̄ p̄ bono rōnis fm̄ qd dicit Diony. 4. c. de diu. ne. qd bonū aie ē fm̄ rōne esse. Notandū vō qd aliq̄ male pōt vt virtute sic obo. vt cū male tentit de ea vel odit eā. vel supbit de ea. Itō autē male pōt vt virtute sic p̄nci vñs. ita. s. qd virtutis actus sit malus. Diuidit autē vñs fm̄ qd de ea nunc intendam in virtutes morales. 7 theologicas. q̄ distinguūt ab inuicē p̄nes obim. qz obim moralū est obim creatū. obiectū autē theologicaz est ens increatum. s. aliq̄ rōe s̄ qd est sup̄ n̄am n̄alez facultatem. Moralibz ordinat h̄ ad seipm̄ 7 ad p̄ximū. Theologicz ad deū. vt vidēbitur. j. Dicendū est autē p̄ de moralibz. p̄ea de theologicz. Et sic peccat gradati ascendendo de virtutibz inferioribz ad virtutes superiores 7 digniores. Et de moralibz p̄ in cōi. postea in sp̄ali.

Equit q̄ vidē de 2. s. de virtutibus moralibz in cōi. Et p̄ de duplici genē ipaz. 2. de s̄bo ipaz. 2. de numero. 4. de nominatiōe. Circa p̄mā sciendū qd virtutes morales sūt in duplici genē. qdā enī nos ordiant ad cūitatē su pernā fm̄ illud Ep̄b. 2. H̄is cines scōnt. ordināt inq̄a. eleuādo ad opā meritoria cūitatis sup̄ne. 7 be sūt tñ a dei grā. 7 id dicit 7 sūt s̄uite. qdaz vō habitant ad opā tñ moralia. nō autē ad meritoria. 7 ille radicali sūt a nā. Et sic dicit Dam. li. 3. c. 14. qd virtutes sūt n̄ales. Cōpictine vō sūt ab operū frequētia. vt vult p̄bus 2. et bī. c. 2. 7 h̄ mō sūt politice. De moralibz

gratuitis tractat 7 intēdit theologus. de
politico pbs. Sūt autē vtutes morales ac
q̄site 7 infusē fm alijs diuerse in spē cum
ordinēt ad diuerfa. vt vīdēt. 7 hui⁹ snie
fuit Abo. 2. q. 62. ar. 4. c. 7. Ric. 2. dis.
22. q. p. ar. 2. c. fm alijs vō sūt eedē. vñ si
in boie p̄cistāt hitus vtutū moralū an
grām. illi h̄dem i aduētū gr̄e gratificant
7 hui⁹ snie fuit Bo. 2. di. 22. q. i. ar. 5. c.

Circa 2° sciendū q̄ oēs vtutes mora/
les sūt in pte rōnali aie. vt cōprehendit 7
intellectū 7 volūtātē. h̄ enī vult Aug. 12.
de tri. c. 14. P̄p̄tēt etiā dicit p̄ experientia
alijs hitus eē in appetitū irascibili 7 p̄cu
piscibili p̄ q̄s facile obediat rōi. q̄s o3 d̄re
b̄re qualēcūq̄ rōnē vtutis. q̄ dicit pbs
2. ethi. c. 8. de fortitudine 7 tēperātia q̄ vī
dent esse irrōnabiliū partiū. Irascibilis 7
p̄cupiscibilis. 7 h̄ inq̄tū participāt aliq̄
rōnē. p̄ h̄ q̄ nate sunt ei obedire. **C**irca
3° sciendū q̄ vtutes morales sūt 4°. vt
habet Sap. 8. Per vtutes enī morales or
dinaf 7 regulaf hō respectu p̄ximī sui.
respectu p̄ximī p̄ iusticiā: respectu sui re
gular p̄ prudentiā in actib⁹ rōis. p̄ tēpe
rantia in actib⁹ siue passiōib⁹ p̄cupiscibil
p̄ fortitudinē i actib⁹ siue passiōib⁹ irasci
bilis. **C**irca 4° sciendū q̄ p̄dicte vtu
tes dicunt vtutes morales. q̄ habitāt
ad mores bonos recte rōni p̄uenientes.
Dicunt etiā cōsuetudinales. q̄ acgrunt ex
frequētī bñ agē. Dicunt politice. q̄ red
dūt boiem bñ ordinati inf boies. a polis
q̄d est pluralitas. Dicunt etiā p̄ncipales.
q̄ oēs alie vtutes ad has reducūt. Di
cunt cardiales a cardine. q̄ sic oīs mel⁹
boij est circa cardinē. sic etiāz tota vita
actiua bois viuētis fm rōnē recta: circa
has vtutes versaf. Dicunt etiā ḡnales. s.
ad oēs vtutes morales. q̄ in q̄libet alia
vtute moralī ē aliq̄ p̄cipa^o alicui⁹ eay.

De prudentia 7 eius partib⁹ 7 vitijs op
positis. titulus. 10.

Einde cōsiderandū est de vna/
quaq̄ vtutū moralū in spālī.
7 p̄ de prudentia. q̄ sicut dicit
Ber. ad Eugeniū. nō tñ ē vir
tus h̄ etiā auriga virtutū. 2° de iusticia. 2°
de fortitudine. 4° de tēperātia. **D**icen
do autē de prudentia sil dicitur de vitijs sibi
opposit. dicit autē Aug. 4° p̄ Julianū. q̄
oibus vtutib⁹ nō tñ sūt vitia manifesta

discretiōe p̄ria. vt prudentie tenetitas. sed
etiā vitia nō in vitate. s. q̄dam spē fallēte
silia. vt prudentie astutia. **C**irca prudenti
tiā ḡ dicendū ē p̄mo de ip̄a. 2° de p̄tib⁹ ei⁹
3° de vitijs. 4° de negligētia q̄ opponit so
licitudini q̄ p̄tinet ad prudentiā. 5° de vitijs
q̄ fallā h̄nt similitudinē cū prudentia. **C**ir
ca p̄mū sciendū q̄ prudentia fm q̄d dicit
pbs 6° ethi. est recta rō agibiliū. Augu.
autē dicit h̄ de morib⁹ eed. q̄ prudentia est
amor circa ea q̄bus adiuuamur ab eis q̄
bus imp̄dimur sagacit eligēs. s. h̄ nō in
telligit cōsiliat h̄ causalit. s. inq̄. amor
mouet ad actū prudentie. Act⁹ autē prudentie
ē triplex. s. p̄siliari. de cōsiliatis 7 inuen
tis indicare. cōsiliata 7 indicata ad opt̄
applicari p̄cipere. Et iste 3° actus est p̄nci
palis actus prudentie. q̄ alij t̄no ordināf
ad istū. vñ pbs dicit 6° ethi. q̄ prudentia ē
p̄ceptiua. Illā autē applicatiōē facē non
pōt intellect⁹ p̄ prudentiā: nisi mot⁹ a volū
tate recta. vñ h̄ applica^o est ip̄ius recte vo
lūtatis vt mouētis. Et est rōis p̄ prudenti
am: vt f. 2. mātis intellectualit̄ p̄ceptus de
faciēdo applicatiōē p̄dictā. vñ q̄ p̄cipu
tus act⁹ prudentie ē circa agēda: de p̄cōsilia
tis 7 iudicatis p̄cipe. iō ad eā p̄p̄ie p̄tinet
solicitudō. q̄ vt dicit p̄s. ethi. Sollicitus
d̄r q̄ solers cit⁹. s. inq̄tū alijs ex q̄dā aī
solertia ē velox ad p̄sequēdū ea q̄ sūt agē
da. vñ pbs 6° ethi. dicit p̄tēt opari velo
cit̄ p̄siliata. cōsiliari autē tarde. Et at pru
dētia cōstituta i oibus h̄ntib⁹ grām. q̄ qui
cūq̄ h̄z grām: h̄z charitatē. 7 p̄ p̄ns oēs
alias vtutes p̄p̄ p̄ncionē eay. Dicit etiā
Bregl. 2. moral. q̄ cete vtutes nisi ea q̄ ap
p̄tūt prudentē agāt vtutes eē nō p̄nt.
Notādū tñ q̄ duplex ē industria vna q̄
ē sufficiēs ad ea q̄ sūt de necitate salutis. 7
h̄ ē in oib⁹ grām h̄ntib⁹. 7 etiā in indigēti
bus regi p̄silio alicui⁹. q̄ saltē sciūt h̄ p̄siliē
sibi vt alijs p̄siliāt. 7 bona cōsilia a mal
discernāt. Et etiā i p̄ueris baptizat fm
bitum. s. nō fm actū. Alia ē industria ple
nior. p̄ quā alijs sibi 7 alijs scit p̄uidere
nō tñ de necessarijs ad salutē: s. etiā de q̄
buscūq̄ ad bñā vitā p̄tinetib⁹. Et hoc
nō est i oibus h̄ntib⁹ grām. In p̄toribus
autē nō est vā 7 p̄fecta prudentia q̄. s. ad bo
nū finē toti⁹ recte vite p̄siliat indicat 7 p̄
cipit q̄ sola d̄r prudentia simplicif 7 siq̄ in
eis eē videat prudentia vel falsa vel saltē
est imp̄fecta. vñ pbs dicit 6° ethi. Impossi
bile ē prudentēz eē 7 nō entē bonū.

Circa 2° sciendū qd ptes prudētie ponit tres Aull^o in rbeto. sua. s. memoriā. intelligētiā. 7. puidētiā Macrobi^o aut^o fm suam Plotini attribuit prudētie. 6. ptes. s. rōnē. intellectū. cū cūspiciōem. puidētiā. cōcilitatē. 7. cautiōnē. Arj. aut^o 6° etbi. dicit ad prudentiaz ptinē cubuliaz. synesim 7. gnomin. facit etiā mentiōem circa prudentiā de endo- ria sine custochia. solertia. sensu. intellectu Quidā aut^o pbs grec^o dicit qd ad puidētiā ptinent. io. s. cubulia. solertia. puidētiā regnatia. militari. politica. iconomica. rbe- tozica. pbyca. sed ille tres vltime sūt ptes prudētie sumēdo pprie prudentiā. p. scia. vñ de eis nihil ad pns. Prudentiaz at^o vtu- tū qdam sūt ptes qsi integrales prudētie qdam sūt ptes sbiectiue. qdam sūt ptes po- tentiales. Illa dicunt^o eē qsi ptes integra- les alicui^o vntutis. qz cōcurrē ad pfectū actū ei^o. Et tales ptes prudētie sūt. 8. qz. s. ptinent ad eā fm qd est cōgnitiua. 7. tres fm qd est pceptiua. Circa vō cōgnitiōem pnsiderant^o tria. p. ipā cōgnitiō q si sit pteri- toz. ē memoria. si pntiū est intellect^o. siue intelligētia siue sensus. qz sensus prudētie quē ponit pbs 6° etbi. idē est cū intellectu vñ dicit ibidē. Voz igit^o hēre o3 intellectū h oino est sensus. 2° cōgnitiōis acqstio. q si fiat p disciplinā dī cōcilitas. si per in- uentiōem dī custochia ab eu qd ē bonnz 7. stochos qd est pcuratio. qsi bona cō- iccuratio. bi^o aut^o ps vt dī 6° etbi. ē soler- tia q est vā mediū cōiccuratio vt dī. pmo pfecti. 3° vsus cōgnitiōis. s. fm q ex co- gnitis aliqs pcedit ad alia cōgnoscenda. 7. h ptinet ad rōnē. Rō aut^o ad h q recte pceptiat. tria d3 hēre. p vt ordiet aliqd ac- comodū ad finē. qd ptinet ad puidētiā 2° vt attēdat circūstātiās negocij. qd ptinet ad circūspiciōnē. 3° vt vitet impedi- mēta: qd ptinet ad cautiōem. Ille vō dī- cunt^o ptes sbiectiue alicui^o vntutis q sūt ei^o spēs diuerse. Et sic ptes prudētie sūt. s. s. mo- nastica p quā qs regit seipm. yconomica p quā qs regit vnā comū vel familiā. Militari. p quā qs regit exercitū. Politi- ca architectonica siue regnatia vl legis positina. p quā qs regit ciuitatē vl regnū politica. s. simpliciter dicta. s. dītoz. p quāz bñ se bñt ad cōseruatiōem politic bñ or- dinatē. De aut^o prudētie dīnt spēs 3z sūiaz pbi 6° etbi. c. s. 7. z. poli. c. z. Partes autē potētiāles alicui^o vntutis dicūt^o vtutes ad

iūcte q ordināt ad aliqs secundarios act^o vel mās qsi nō bñtes totā potētiā pncipal^o vntutis. Et fm h ponit^o ptes prudētie. Cu- bulia q. s. est bñ pnsiliatua. Synesim q est de inuētis p cōsiliū bñ iudicatiua fm ea q cōiter accidūt. Et gnomin q. s. est bñ iudicatiua eoz in qbus o3 aliqñ a cōi lege recedē. Prudentia vō est circa pncipalem actam q est pceptere.

Sequit^o vidē de 2°. s. de vitijs q ma- nifeste sūt pzia prudētie q sūt ipru- dentia 7. vitia sb ea cōtenta. Sci- endū igit^o q iprudētia pōt sumi pnatue 7. pzie. negatiue enī nō dī pncipal^o. s. q dicat tñ carentiā prudētie. q pōt esse sine pctō. h tñ carētia prudētie 7. cuiuslibet v- tūtis includit^o in carētia iusticie original^o q totā pfectabat aiām. 7. fm h oēs aliq^o de- fectus vntutū reduci pnt ad originale pec- catū. pnatue aut^o dī iprudētia in q tñ ali- qs caret prudētia quā nat^o est 7. d3 habē Et sic est pctū rōe negligētie q nō habet studū ad prudētiā bñdam. Cōtrarie vō sumit^o iprudētia fm qd rō pzio mō mo- uet^o vel agit prudētie. vt si recta rō pnsiliā cō agat 7. imprudēs cōsiliū spernat. 7. sic de alijs seruādis in actu prudētis. 7. sic ē pctū fm pñ. rōnē prudētie. puerb. 21°. Abscur^o cōsiderabil^o. s. gēe 7. oleū i bita- culo iusti. 7. hō imprudēs oisipabit illud Rō enī hō p prudentiā agit nisi dīuertit se a regulis qbus rō prudētie rectificat. Et si h ptingat p auerōem a regulis di- uinis ē pctū mortale. si vō pter eas agat sine cōtēptu 7. detrimēto eoz q sūt de neci- tate salutis ē veniale. 2° aut^o iprudētia sit spāle pctū sic 7. prudētia cui opponit^o est vntus spālis. ē tñ pctū gñale qdamō. s. per- pticipatiōes in q tñ. s. in qlibet pctō ē defe- ct^o i aliq^o actu rōis dirīgētis. qd ptinet ad prudētiā sic etiā prudētia pncipal^o i oib^o vntutib^o aliq^o in q tñ ē eaz dīrectina. Est at^o iprudētia gñale pctū respectu qrdam pctōz q sūt spēs ei^o. qz qdā sumūt fm p- tes ei^o potētiāles. 7. h 3z tres act^o rōis. qz- tū enī ad defectū pnsiliū circa qd ē cubulia ē pcepta sine temeritas. dī. n. h pcepta- tio i etate q. s. aliqs p impetuz volūtātū vel passiōis fert^o ad aliqd agēdū pnsiliū q- dib^o medijs p qs o3 ordiate recedē recte pnsiliādo. bi at^o grad^o sūt memoria pterito- rā. intelligētia pntiū. solertia i pnsiderādo futuros euentus. rō pferēs vñ cū alio. 7. cōcilitas p quā qs acqscit^o sūis alioz.

Sub precipitate autem continetur temeritas, dicuntur enim illa temere fieri que ratione non reguntur. quod quidem dupliciter contingere potest. Uno modo ex impetu voluntatis vel passionis. Alio modo ex contemptu regule dirigentis. Et hoc 2° proprie importat temeritas. precipitatio autem se habet ad utrumque magis respiciat primum. Et tunc vero ad defectum iudicii circa quod sunt synesis et gnomon est inconsideratio quod scilicet in recte iudicando deficit. ex hoc quod committit vel negligit attendere ea que quibus rectum iudicium procedit. Et tunc autem ad ipsum preceptum quod est primus actus prudentie est inconstancia et negligentia. Et hoc enim aliquis dicit esse inconstans et negligens quod ratio deficit in precipiendo ea que sunt consiliata et iudicata. Sed dicitur quod inconstans deficit in precipiendo quasi ab alio impeditur. Negligens autem per defectum prompte voluntatis. Tunc negligentia consistit in defectu alicuius actus interioris ad quem pertinet electio. Dicitur enim negligens qui nec diligens. ut dicitur per philosophum. ubi. Pigritia vero et torpor magis pertinet ad executionem. ita tamen quod pigritia dicit tarditatem ad exequendum. torpor vero remissionem in executione. et sicut desidia. vel desidia dicit cessationem ab executione. unde dicitur a desinendo. Quaedam vero species imprudentie sumuntur per compositionem ad partes que integrales prudentie sunt quod omnes ille ordinantur ad dirigendum tres predictos actus rationis. hinc est quod omnes defectus oppositi reducuntur ad 4os predictas partes. ut incautela et inconsideratio ad inconsiderationem. defectus autem voluntatis memorie vel rationis ad precipitacionem. defectus vero prudentie intelligentie et solertie ad negligentiam et inconstanciam. Dicitur autem predicta vitia ex luxuria ut dicitur Gregorius. in moralibus.

Equit videtur de 4°. scilicet negligentia circa quam sciendum quod negligentia provenit ex quadam remissione voluntatis per quam contingit quod ratio non sollicitatur ut precipiat que debet vel quod dicitur. hoc autem potest contingere dupliciter. Uno modo ex parte eius quod per negligentiam permittit. quod si sit de necessitate salutis erit peccatum mortale. Alio modo ex parte cause. si enim voluntas sit in totum remissa circa ea que sunt dei. quod totaliter a dei charitate deficit. at talis negligentia est mortalis. Et hoc maxime contingit quando negligentia est ex contemptu. Si vero negligentia consistat in permessione alicuius actus vel circumstantie que non sit de necessitate salutis. nec hoc fiat ex precepto sed ex aliquo defectu servoris quod quibus impeditur

per aliquod veniale tunc est negligentia venialis.

Ad hoc non quod magna negligentia est culpa. scilicet de ver. sigl. magna. Et dissoluta negligentia prope volu est. ff. man. si fideiusor. raso. i. Et sicut negligentia crassa est prope volu ff. de po. quod nerva. i. si. Et hoc negligentia crassa scilicet copat. ff. de re. du. cu. ser. Securitas parit negligentiam: et negligentia parit offensionem. de pe. di. i. s. ex his omnibus. super illo verbo. Si forte ignoscat. Propter negligentiam remouendus est platus. c. 7. de of. custo. c. i. quod intellige de negligentia crassa secundum glossam. ibidem super illo verbo. Unde idoneus. Nota bilia nisi specialiter notentur neglecta esse videtur. ff. de iniur. l. ite apud labeonem. Item negligentia que in propriis rebus est culpanda: in alienis est vituperanda. C. man. i. re mandata

Equit videtur de 5°. scilicet de vitis que similitudinem habet cum prudentia. scilicet prudentia carnis. astutia. volus. et frans. Sciendum igitur quod circa prudentiam carnis prudens dicitur aliquis dupliciter. Uno modo simpliciter. scilicet in ordine ad finem totius humane vite. Alio modo secundum quod scilicet in ordine ad finem aliquem particularem. sic dicitur prudens aliquis in negociatione vel alio huiusmodi. Si ergo prudentia carnis sumatur secundum rationem absolutam prudentie. ita scilicet quod in cura carnis consistat finis totius vite. sic est peccatum mortale. quod per hoc aueritur homo a deo. cum impossibile sit esse plures ultimos fines. et sic dicitur Ro. 8°. Prudentia carnis est inimica deo. Si vero sumatur secundum rationem particularis prudentie sic est peccatum veniale. Quod dicitur enim aliqui aliquem affici inordinate ad aliquod delectabile carnis sine auersione a deo. unde non constituit finem totius vite in delectatione carnis. Et sic adhibere studium ad illam delectationem nudam est peccatum veniale. Si vero aliquis actum carnis referat in finem honestum. ut cum quis studet meliorem propter sustentationem corporis non dicitur prudens carnis. quod sic homo vitat cura carnis ad sustentationem corporis ut ad finem. Sciendum autem quod aliquod peccatum potest habere falsam similitudinem cum prudentia dupliciter. Uno modo in quantum studium rationis ordinatur ad finem qui non est vere bonus sed apparens. Et hoc pertinet ad prudentiam carnis. Alio modo in quantum aliquis ad consequendum aliquem finem bonum vel malum vitat viis non veris sed simulatis et apparentibus. et hoc pertinet ad astutiam volum et fraudem sed ad astutiam proprie quo ad excogitationes

hi^o viar. ad volun aut^o fraudē pprie q̄
ad executōem opis. s. volus p̄sistit in ver-
bis 7 factis. fraud pprie in factis. Sic tñ
vt dicit Augl. 4° p̄ Julianum. Prudētia
q̄sq̄ sumit in malo abusive. ita 7 astu-
tia. q̄sq̄ in bono. 7 p̄pter similitudinē vni-
us ad alterā. pprie tñ accipit in malo.
Accipit etiā volus abusive in bono sen-
su. Sed qd de sollicitudine rex p̄paliuz. nū-
qd est licita. 3°. sollicitudo bec potest esse
triplex. Prima est anxietat 7 auaritie. 7
bec est mala. 2ª est necessitatis 7 puiden-
7 bec est bona. 3ª est out ieratis 7 diffi-
centie. 7 bec etiā est mala. Prima est suffo-
cans. 2^a ad bonū ordinans 3ª impediēs
Dñs ḡ Math. 6° dicens: Nolite solliciti
ē in crastinū. non p̄hibet sollicitudines
2^a. s. p̄mā 7 3^a. 7 q̄ homo nō cōfidat
plus de se q̄ de x̄o. vnde dicit glo. interli-
nearis. nō labor prudētia damnat. s. sol-
licitudo mentē suffocans. **Q**uiunt autē
p̄dicta vitia ex auaritia. Unde Gregl. 21°
moral. ponit fraudē eē filiā auaritie.

De iusticia 7 iniusticia. xi.

Consequēter considerandū est de
iusticia. 7 p̄mo de ipa in se. 2°
de partib^o eius. Circa p̄mā di-
cendū est q̄t modis d̄ iusticia
2° qd ē iustia. 2° de actu eius. 4° de vitio
sibi opposito. Circa p̄mā sciendū q̄ ius-
ticia tripliciter potest accipi. Primo p̄ ipō iu-
re. vnde q̄sq̄ dicit homines de suo iure.
qd est sua iusticia. 2° p̄ actu reddēdi vni-
cuiq̄ qd suū est. 3° p̄ bitū inclināte de-
termināte volūtatem: ad reddendū vni-
cuiq̄ qd suū est. 7 ad gaudendū de opere
iusti. q̄ vt dicit p̄bs. i. tibi. Neq̄ iustum
aliquis dicit nō gaudentē operatiōe iusta.
p̄ mō iusticia nō est v̄tus. sed est obm ius-
ticie v̄tus. 2° mō est actus v̄tus. 3° mō
est v̄tus. **N**ō tñ q̄ iusticia fm qd ē ha-
bitus v̄tus potest accipi 4° modis fm
Ric. 3. di. 33. q. 3. ar. 5. c. Uno mō cōsistit
s. p̄ q̄libet rectitudine ai. 7 sic q̄libet v̄tū
est iusticia q̄dam. 7 sic forte sumit Augl. li.
de veritate dicens. c. 12. Iusticia est rectitu-
do volūtatis p̄pter se seruata. Alio modo
p̄ rectitudine p̄ quam homo iustificat in
cōspectu dei. 7 sic sumit p̄ charitate. 7 sic
sumit Augl. li. 83. q. 9. 61. dicens q̄ iustia
que per cetera diffundit est dilectio dei 7
p̄ximi. 3° p̄ qualibz virtute ordinata p̄
iusticia legalem ad bonū cōe. 7 sic est idē

cum q̄libet v̄tute differēs tñ fm ratiōem.
4° p̄ bitū determināte volūtatem ad fir-
miter volendū seruare rectitudinē debitā
in operatiōib^o. que sūt ad alterz. 7 h̄ potest
ēē duplicif. Quo mō ad alterz. que ē p̄so-
fona singularis. 7 sic est iusticia p̄iculari.
distincta p̄ essentiaz a v̄tutibus alijs. nec
rebet dici v̄tute ḡnalis. Alio mō ad alte-
rū qd est cōitas. 7 sic est iusticia legalis. 7
bec est omi v̄tuti ḡnalis in q̄ tum precipit
opa extiora cuiuslibet v̄tus ad bonū cōe
referri. fm q̄ vult p̄bs 5° tibi. c. 9. Est
tñ vna virtus sp̄alis distincta in essentia
a v̄tutibus alijs. vnde nō est ḡnalis alijs
p̄ p̄dicatiōem. s. p̄ v̄tute.

Equit vidē de 2°. s. quid est iustia
Diffinit aut iusticia fm q̄ cōsi-
stet in operatiōibus ad alterz. sic
enī p̄tē sumit. sic etiam h̄ de ea intendi-
mus a iurisperit. vt in sti. li. i. Rica. i. sic.
Iusticia ē cōstās 7 p̄petua volūtatis: ins su-
um unicuiq̄ tribuēs. Volūtatis ibi nomiat
actum: nō potentiaz. solent enī bitus v̄tū
niri p̄ actus. p̄petua resignat ibi q̄ ad rō-
nem iusticie requirit q̄ homo beat p̄po-
situm p̄petuo 7 in oibus iusticia obseruā-
di. Cōstās v̄o resignat q̄ oportet q̄ in
ibi p̄posito firmif p̄tuleret. Ius suū vni-
cuiq̄ tribuēs resignat a actū iusticie per cō-
paratiōē ad p̄p̄iam mām 7 obm. aliq̄
enī ponit nomē actus. p̄ bitū q̄ per actū
specificat. bitus enī dicit ad actus. obie-
ctū enī iusticie ē ibi. dicit enī 3° d. li. tibi.
Ius dicit est q̄ est iustia. Iustus autē est
obm iusticie. vnde p̄bs 5° tibi. Omnes ta-
len bitū volūt dice iusticia a q̄ sunt opati
ni iustoz. **S**ciendū aut q̄ hoc nomen
ius est p̄mo impositū ad significandū rē
iustam. vnde est derivatū ad sciam q̄ co-
gnoscit qd iustum. vnde ad significan-
dū locū in quo ius reddit. vt cū dicit q̄s
cōparere in iure. Ulteri^o illud ius d̄ qd
reddit. ab eo ad quē p̄tinet facē iusticiaz
In diffinitōe v̄o p̄dicta sumit ius pro re
iusta. Si q̄s aut p̄dictā diffinitōem vellez
reducē in debitā formā dice possēt: q̄ ius-
ticia est bitus fm quē aliq̄s cōstanti 7 p̄-
petua volūtate ius suū vnicuiq̄ tribuit. 7
q̄si est eadē cū illa quā ponit p̄bs 5° tibi
dices q̄ iusticia est bitus fm quē d̄ ali-
q̄s operatiō fm electiōem iusti. 3° aut ius-
ticia pprie dicta nō fit nisi vni^o hois ad
alterū. metaphozice tñ d̄ iustia cēi vno
7 eodem hoie. fm q̄ rō imperat irascibi-
li 7 cōcupiscibili. 7 ille obedūt rōi. 7 v̄tū

fm q vniciqz parti bois attribuit qd sibi couenit. vii pbs 5o etbi hanc iusticiam dicit methaphoricā.

Equit vidē de 3o. s. de actu iusti. Circa qd nō q pprius actus iusticie vt dictū est est reddere vniciqz qd sibi est. Et hoc etiā dicit Ambrosius. li. i. de officiis. Est etiam actus iusticie iudicium siue iudicare. 7 pmi pprie pntinet ad iusticiam in exequēdo. fm in insinuādo. Iudiciū enī pprie nominat actum iudicis in qd tum est iudex. Iudex autē dicitur qd ius dicitur. Ius autē est obm iusticie. Et ideo iudiciū fm pmiāz nois impossitiōem importat rectam ditiūitiōem iusti siue iuris. 2o autē aliqz bñ diffiniat aliqd in operibz virtuosus pcedit ex bñm virtutis. 7 ideo iudiciū pprie pntinet ad iusticiā. vnde pbs 5o etbi. dicit q homines cōfugunt ad iudicē sic ad quādam iusticiā animatā. Alteri est iudiciū nomē ampliātū ad significandū rectā dēterminatiōem in qbuscūqz. In omnibus autē ad rectū iudiciū duo requirūt. vna est vītus pferens iudiciū. 7 sic iudiciū est actus rōnis. 2o est dispositiō iudicantis. ex q est idoneus ad recte iudicandū. 7 sic in his que pntinent ad iusticiā pcedit iudiciū ex iusticia. Sic q iudiciū est quidā actus iusticie sicut inclinātis ad recte iudicandū. prudētē vō sicut iudiciū pferentis. Spūalis autē indicat oīa. i. i. orl. 2o qz ex bñm charitatis inclināt ad iudicā dum recte de oibus fm regulas dīnas ex qbus pnuiciat iudiciū p sapiētē conum. sicut iustus p vītutē prudentie iudiciū pnuiciat fm regulas iuris. hęc Abo. 2o. 2o. q. 60. ar. i. ca. 1o. an oppo. Accipit autē nomē iudicij multiplicē. Primo p casu fortuito. vt cum dō b cūenit dīno iudicio iudicio. i. cāu fortuito. 2o p discretiōe ai vt cum dō q in pueris nō est iudiciū. 3o p vltima volūtate testatoris. 4o p actiōe. vnde iudiciūm facti. ber. d. l. actio. 5o pro instantia siue ordinatiōe cause facte coram iudice inter actore 7 reū. Et fm b iudiciū est actus hūanus triū psonarū. s. actoris. rei. 7 iudicis. Et fm hanc acceptiōnē iudiciū aliud est cūile vt illud qd pponit de pecunia vel re alia. Aliud criminale vt illud qd agit de criminibus puniēdis; siue pnis inferēdis. 6o sumit iudiciū p sūa iudicē. 7 sic ē actus iusticie. vt. s. dicitur ē Equit de 4o. s. de vitiō opposito iusticie. s. de iniusticia. Circa qd sciendū q duplex est iniusticia. vna

illegalis opposita iusticie legali. 7 hęc fm essentiā est vitiū spāle in q tuz respicit obiectū spāle s. bonū cōe qd ptemnit. sed q ad occasiōem est vitiū gñale. qz per ptem ptū bonū cōis pōt homo ad oīa pctā deduci. sic etiā omīa vitiā in q tum sūt ptra bonū cōe rōnē hnt iniusticie qsi ab iniusticia verinata sicut etiā. s. est dicitur de iniusticia. Alio mō dō iniusticia fm ineq̄litate quandā ad alterū put. s. bō vult habere plus de bonis vt de dinitijs 7 honoribus 7 min⁹ de malis vt de laboribz 7 damnis 7 sic hz mām spālem. 7 est vitiū spāle siue pticulare oppositū pticulari iusti. ē autē pfa cere iustū ex gñe suo pctū mortale. qz infert nocumētū alēi qd de se repugēt charitati. q at facit iustū ignorās: nō facit iustū nisi p accūs. qz facit pter intentiōem. 7 iō meret veniā. 7 hō oīo loquendo de iḡrātia facti. nō at de iḡrātia iurj. qz illa nō excusat. vii pbs de agētibz iusta loquēs 5o etbi. dicit. qd qz pp̄ ignorātia peccāt venialia sūt. Ille etiā q iniusticiā facit i pnis deficit. a pfecta rōe ei⁹ qd ē iustū facit in q̄tū reputari p̄t nō ē oīno p volūtate ei⁹ q b patit vt si qsaferat alicui pomū vni v̄l aliqd tale de q sit pbabile q inde nō le dat nec displiceat sibi B Abo. 2o. 2o. q. 49 ar. i. 7. 4. c.

De spēs iusticie que sūt iusticia distributiva 7 mutativa. ti. iz.

Deinde p̄siderādū ē de p̄tibz iusticię. 7 p̄ p̄tibz ei⁹ sbiectis. 2o de p̄tibz q̄i intētibz. 3o de p̄tibz q̄i potēntialibz. Circa p̄tibz p̄ de ipis p̄tibz. 2o de vitijs opposit. Circa p̄mū sciendū q ptes sbiectie siue spēs iusti sunt due vt vult pbs 5o etbi. s. iusti distributiva 7 mutativa. Est. n. ordo vni⁹ puate p̄sone ad altā que dirigit mutatiua iusticię. q̄ p̄sistit i his q mutuo sunt int̄ duas p̄sonas ad innicē. 7 ē ordo ei⁹ qd ē cōe ad singlas p̄sonas: que dirigit iusticię distributiva cōiūm fm p̄portionalitatem.

De acceptiōe p̄sonaz. ti. iz.

Deinde p̄siderādū ē de vitijs opposit p̄dicti spēs iusticię. 7 p̄ de vitiō qd opponit iusticię distributivę. s. de p̄sonaz acceptiōe. 2o de vitijs opposit iusticię mutativę. Circa p̄mū querūt plura. s. vtz p̄sonaz acceptiō sit pctū. Rō q sic dicitur. i. nō accipiētis p̄sonā cuiusqz. p̄sonaz autē acceptiō

fieri cōfuetū ppter fedus pacis feruādū. qđ qđam eī mag' neciūz cōi vtilitati cir ca pfonas excellētes. Jō facili' cū eis dif pensat sine pctō acceptiōis pfonaz. bec Tho. 2^a 2^a. q. 63. ar. 2. o. 7 cōuenit cū eo in oībus p̄dictis in solone p̄tis. q. Alex. an. 2°. t. z. c. de acceptiōe pfonaz. q. l. ar. i. 2^a ar. p̄ncipalis. o. 7 ar. 2. p̄ncipali. Ad h' breuif nō fm Alex. an. ibidē q' b̄ficiū si sit pure t̄pale licet cōferre cōsanguineo si sit bon' ex intentiōe cōsanguinitat. Si vō sit annexū spūali licet ei cōferre ex intentiōe cōsanguinitat. nō qđm p̄ncipalr sed fecundario. vt. f. nō egeat h' nō ita vt luxuriet. Si vō sit spūale o'z t̄m attēdi rō spūalis. Item solet distingui. q' aliud ē in maiori dignitate aliud in minoribus b̄fici cōs. Et aliud cū eligit' aliq's de gremio illius eccle. 7 aliud cū eligit' de gremio alterius eccle. sine postulat. Cū g' e'ps eligit'. requirit' q' fm cōsciam vtilior eligat. in maiori vō b̄ificio sufficit q' bonus. Si vō postulatio fiat: maior diligētia requiritur. Cū si nō fm cōsciam vel credulitatez eligat meliorē 7 vtiliorē: peccare videtur. bec Alex. an. vbi. s. in fi. Utz acceptio pfonaz h̄at locū in exhibitiōe bonoz. Rō bonoz nihil aliud eē videt' q's qđam reuerētia in testimoniū v̄tatis alicui exhibita vt p' p̄m. i. e. b. i. 7 iō v̄tus sola est bonozis v̄bita cā. Aliq's t̄m honorari potest nō t̄m ppter v̄tatem p̄p̄iam. s. etiā ppter v̄tate alterius. sic p̄nceps 7 plati. honorat' tur etiam si sint mali in q̄tū gerūt pfonā v̄ci 7 cōitat. cui p̄ficiunt' 7 in q̄tum a deo h̄it p̄tatem fm Alex. an. vbi. s. ar. 2. p̄ncipalis. o. 7 s̄it parētes 7 dñi. si sint mal' ppter participatiōem dñe dignitat. q' eli omniū p̄ 7 dñs. vñd Exo. 20. honora p̄fem 7 m̄fem. t. 7. i. Abi. 6. dicit' qeunq's sūt s̄i iugo serui oīos suos oī honore dignos arbitrent'. Senes aut' honorādū sūt ppter signū v̄tatis qđ est senect'. vñ Leuit. 29. Corā cano capite surge 7 honora pfonaz senis. h' t̄m signū qñq's refecit. vñ Sap. 4°. Senect' enī honorabilis ē. non diuturna neq's numero annoz cōputata canī enī sūt senus hoīs. 7 etas senectutis vita imaculata. Diuites etiā sunt honoraādū: p eo q' i cōitatibus maiore obtinēt locum. si vō solo intuitu diuitiaz honorētur. s. vt credant' meliores. qz ditiores v̄l etiam honozib' eccliafisticis digniores s̄z Aug. est pctn̄ acceptiōis pfonaz. vñ dī

in glo. Jaco. 2. Quicūq's diuitē ppter diuitias honorat peccat. h' Tho. 2^a 2^a. q. 63 ar. 2. o. 7 Alex. an. vbi. s. Sec' est si diues honoret vt scandalū eius 7 alioz cūct' ita t̄m q' paup nō cōtemnat: nec diues in pctō suo foueat. Utz pctn̄ acceptiōis pfonaz habeat in iudicio locū. Bñdeo q' sic. vñd p̄ner. is^o dī. Accipe pfonam in iudicio nō est bonū. Intm̄ enī est actus iusticie. pnt iudex ad cōlitate iusticie re ducit ea q' in cōlitate oppositā facē possūt. Acceptio enī pfonaz quādam ineq̄litatez h'z in q̄tum aliq'd attribuit alicui p fone pter suam p̄poriōne in q' cōlitas iusticie cōsistit. Et iō manifestū est. q' p acceptiōe pfonaz corripit iudiciū. Sed obijcit. qz Eccl. 4° dī. In iudicio pupill' esto misericors. Sed h' videt' accipe pfonam paupis. g' acceptio pfone in iudicio nō est peccatū. Rō q' homo in iudicio o'z paupi s̄buenire. q̄tum p̄t fieri. t̄m sine lestione iudicij. aliq'n locum h'z illud Exo. 22°. Paupis nō miseraberis in iudicio. h' Tho. vbi. s. ar. 2. 7. 4. o. sic g' equitas in iudicio debet eē vt a veritate nō recedat. occasiōe huius v̄l illi' pfone. Nec obstat illud Eccl. 4. f. Esto rē. qz intelligit q' iudex debet tueri miserabiles pfonas ab oppressiōe diuitū 7 potentū. Et si amore vel timore eoz vel sola rōne paupratis deficiunt pfone q' sunt necē ad instructiōem cause paupis. vel persone miserabilis. iudex ex officio s̄buenire tenet. in v̄tate aut' sine neutri parti o'z parē h' Alex. an. 2°. t. z. c. de acceptiōe pfonaz. ar. 2. p̄nci. o.

De contumelia. q̄ntio. 7 improperio. ti. i. 4

Postea cōsiderādū est de vitijs oppositū iusticie cōmutatiue. Ho'z aut' qđam cōmittūt circa cōmutatiōes inuolūtarias. puta p h' q' aliqđ nocumētū inferit p̄rimo s̄ voluntate ei'. qđ qđe fieri p̄t dupl'r. s. v̄bo 7 facto. facto cū p̄rim' ledit' i p̄sona v̄l i reb'. 7 de his q' sic cōmittūt dicit' ē s. l. i. de p̄cept. Verbo at' ledit' p̄rim' eē i iudiciū 7 i iudic'. Et qđe de p̄rim' lediōe i v̄bo 7 in iudicio hituz ē. s. l. i. vbi agit' de 8° p̄cepto De illa vero que est extra iudiciū hic dicendū est. Et p̄mo de cōtumelia. 2° de tractiōe. 3° de susurratiōe. 4° de r̄fisione. 5° de maledictiōe. 6° ḡra hui' m̄ae de mul tilogo. 7° qz ore nō t̄m peccat' i loquēdo s̄

etiam in tacendo dicendum est de taciturnitate
Circa primum queruntur plura. scilicet quod sit co-
 tumelia et utrum consistat in verbis. **R**espondeo sic pro-
 prie loquendo importat rebonorationem ali-
 cuius. illa quae consistit in hoc quod aliquis illud quod
 est honor alicuius reducit in noticiam eius.
 et aliorum quod quidem sit per aliquam signa. verba
 autem ut dicit Augustinus. et contra christiana. inter
 homines obtinet principatum significandi. Et
 ideo contumelia proprie loquendo consistit in ver-
 bo. unde ysaia. li. c. lvi. Contumeliosus inquit
 dicitur aliquis qui videtur esse. et timet verbis iniurie
 unde contumelia secundum Alex. an. z. t. z. c. de cotu-
 melia. ar. i. in principio. est peccatum ex improprio
 sermonis manifestatio. tendens ad nocendum
 proximo. Quia tamen etiam per facta aliquid signifi-
 cat aliquid ideo extenso nomine contumelia etiam
 in factis dicitur esse. unde super illud Ro. i. d. om-
 nidosios superbos dicitur glo. quod contumeliosi
 sunt qui dicitis vel factis contumelias et tur-
 pia inferunt. Est autem contumelia maior si quis
 alicui dicat eius defectum coram multis: quam si di-
 cat sibi soli. hoc enim cedit in detrimentum
 honoris sui vel reverentie sibi ab alijs ex-
 hibende. Et tamen etiam si sibi soli dicat contume-
 lia est in quantum facit reverentiam audientis
 secundum Alex. bo. 2. q. 72. ar. i. c. et Alex. an.
 vbi. s. c. **Q**uod conveniunt et differunt hec
 tria. scilicet contumelia. improprium. et contumelia.
Respondeo in hoc conveniunt quod in verbis principaliter con-
 sistunt. quia per illa omnia repetitur aliquis defectus
 alicuius in detrimentum honoris eius. hoc autem
 defectus est triplex. scilicet defectus culpe qui rep-
 resentat per vitium. quia contumelia dicitur provenit
 non tamen aie sed etiam corporis. unde si quis iniuri-
 ose dicat alicui cum esse eorum: contumelia dicitur
 cit. sed non contumelia. Si autem dicat quod sit
 fur: non tamen vitium sed etiam contumeliam in-
 fert. Secundus defectus est minoratiois siue
 indigentie: quia etiam derogat honori quacumque
 excellentiam consequenti. et hoc repetitur per verbum
 improprium. quod proprie est quasi aliquis iniurio-
 se reducit alicui ad memoriam auxilium quod
 contulit ei necessitatem patienti. unde Ezech. 20.
 Ergua dabit et multa improprietat. Et si quis
 tamen unum istorum ponit per alio. sicut Alex. bo. vbi
 s. in responsio ad 3. ar. et Alex. an. Potest
 etiam 3. dici quod vitium dicitur ratione materiae. scilicet
 quod vitium vel quasi vitium imponit. cotu-
 melia vero ratione motivi. eo quod cum quodam tu-
 more procedit secundum Alex. an. t. eo. ar. i. c. in
 fi. **U**trum contumelia vel vitium sit peccatum
 mortale. **R**espondeo. verba secundum essentiam. In quantum
 sunt quodam sonu audibiles nulli inferunt no-

contumeliam. nisi forte gravando audientem.
 ut cum quis nimis alte loquitur. In quantum
 vero sunt signa repentinata aliquid in noticiam
 aliorum multa dicitur possunt inferre. inter quae
 est unum quod homo dicitur quodammodo ad detri-
 mentum sui honoris. vel reverentie sibi exhi-
 bende ab alijs. hec autem significatio ex in-
 teriori procedit affectu. Et ideo in peccatis
 verborum maxime considerandum videtur ex quo
 affectu aliquid perferat verba. Cum igitur conti-
 tum sive contumelia de sui ratione importat
 quaedam rebonorationem. si intentio pro-
 ferentis ad hoc ferat ut per verba que pro-
 fert honorem alicuius auferat. hoc proprie et per
 se est dicere contumeliam et contumelia. Et hoc
 est peccatum mortale non minus quam furtum. vel
 rapina. Non enim homo minus amat ho-
 noziam suam quam rem possessam. unde meret
 penam inferni secundum illud Mat. 5. Qui di-
 xerit fratri suo fatue. reus erit gehene ignis.
 Si vero aliquis verbum contumelie vel contu-
 melie dixerit alteri. non tamen aie rebonora-
 di. sed forte propter correctionem. vel propter ali-
 quid bonum. non dicitur contumeliam vel contumelia
 am formaliter per se. sed per accidens et materialiter.
 in quantum. scilicet dicitur illud quod potest esse contumeliam
 et contumelia. unde hoc potest quod esse absque
 omni peccato. unde Dominus dicit apostolis Luc. 24.
 Quod stulti et tardi corde. unde regitur vero
 potest esse cum peccato veniali. ut si sit leue
 vitium non multum hominem a bonis habitans.
 et perferat ex aliqua lenitate aie. vel ex ira
 leui sine firmo proposito aliquem rebonoran-
 di. ut cum aliquis intendit per bonum vitium al-
 quem leuiter irritare. unde regitur dilectio
 ut homo modeste utatur bonis verbis. quia
 posset esse ita grave vitium quod per incaute-
 lam. platum: honorem eius contra quem dicitur
 ret auferret. et tunc homo mortaliter peccare pos-
 set. etiam si rebonorationem alicuius non inten-
 teret. sicut etiam si quis aliquem incaute ex-
 ludo percutiens graviter ledat. culpa non
 caret. ideo dicit Augustinus. et ser. co. in monte.
 Raro et ex magna necessitate obiurgationes
 sunt adhibende in quibus non nobis sed ut
 domino serviamus inslemus. **S**ed obiicitur.
 quia contumeliam secundum philosophum 4. ethi. est actus
 virtutis. scilicet contrarietatis non ergo est peccatum
 Respondetur ad contrarietatem pertinet dicere ali-
 quod vitium leue non ad rebonoratio-
 nem vel contristationem eius: contra quem
 dicitur. sed magis ad iocum et delectatio-
 nem. Et hoc sine peccato potest esse:
 si seruentur debite circumspectio. **S**i vero

fm q̄litate[m] 7 q̄titate[m] iniurie. 7 si cini
lit agat. si aut̄ criminaliter exordiar̄a pe
na off̄o iudic̄i irrogat. i. i. de iuri. §. i. si.
Si quis aut̄ p̄tumeliā aut̄ p̄uitiū intaleit̄
ep̄o mox x̄posit̄. curie tradat. ii. q. i. si q̄s
sacerdoti. Idem est fm̄ hosti. si ep̄m do
mini sui publice denegauerit. vt̄ ibidem
videt̄. vel si ei auxiliū non p̄buerit. 7 occi
di p̄miserit. vel in eū manus violētas in
iecerit. ff. de re iudic̄i. off̄ie delicti. §. i. 7 si. bec
hosti. ti. de cler. maledi.

De retractio[n]e 7 infamatiōe. ti. is.

Deinde cōsiderandū est de retra
ctio[n]e. Et p̄mo de ip̄a. 2.º de eius
pena. Circa p̄mū querunt
plura. s. qd̄ est retractio. 3.º re
tractio est aliene fame p̄ occulta v̄ba veni
gratio. Qui eni p̄fert v̄ba 3̄ aliquē in oc
culto. q̄tū in se est. audiet̄ facit habē
malā opionem de eo 3̄ quē loquit̄. h̄ eni
intendē videt̄. 7 ad h̄ conat̄ retrahens.
vt̄ v̄bis eius credat̄. vn̄o dicit̄ retrahere
q̄si strahere. s. de fama ei. qd̄ sit q̄nq̄s di
recte. vt̄ cum q̄s falsū aliq̄ imponit. vt̄ pec
cati auget v̄bis. vel reuelat occultū. vel il
lud qd̄ est bonū dicit̄ intentio[n]e mala fa
ctū. Aliq̄s v̄o indirecte. s. cum bonū alteri
negat. vel malitiose tacet. vn̄o p̄ q̄ retra
ctio differt a p̄tumeliā. qz̄ p̄tumeliosus lo
quit̄ 3̄ aliquē manifeste. retractor̄ occul
te. Et q̄tum ad finē intentū sine nocumē
tū illat̄. qz̄ ille terogat̄ honori. retractō
fame. bec̄ Abo. 2.º. 2.º. q. 73. ar. i. c. 7 Alex.
an. plenius 2.º. t. z. c. de retractio[n]e. ar. i. o.

Utr̄ retractio sit p̄ctm̄ mortale. 3.º vt̄
dictū est. s. p̄ctā v̄boz̄ male sit ex in
tentio[n]e dicent̄ iudicāda. retractio aut̄ fm̄
sui rōnē ordinat̄ ad venigrandū famam
alicui. v̄n̄ ille p̄ se loquēdo retrahit q̄ ad
h̄ de aliq̄ obloquit̄ eo abite. vt̄ venigret fa
mā eius. auferre at̄ alicui famā est valde
grauē. qz̄ inter res tpales videt̄ fama p̄ci
osior est. p̄ cui defectū h̄o impedit̄ a mul
tis b̄n̄ agēdis. p̄pter qd̄ d̄ Eccl. 4. i. Curā
habe de nomie bono h̄ eni magis p̄mane
bit tibi q̄ mille thesauri magni 7 p̄ciosi. 7
ideo retractio p̄ se loquēdo est p̄ctm̄ moz
tale. v̄nde ad Ro. i. d̄. Detractores deo
odibiles. qd̄ ideo d̄ vt̄ dicit̄ glo. ne leue pu
tet̄ p̄pter h̄ q̄ p̄sistit in v̄bis. Cōtingit t̄n̄
q̄nq̄s q̄ aliq̄s dicit̄ aliq̄ v̄ba p̄ que dimi
nuēt̄ fama alicui non intendēs hoc. sed

aliqd̄ aliud. h̄ aut̄ nō est retrahē p̄ se 7 for
malit̄ loquēdo s̄z̄ t̄n̄ malit̄. 7 q̄si p̄ acci
dens. Et sigdem v̄ba p̄ que fama alicuius
diminuit̄ p̄ferat̄ p̄pter aliq̄s bonū vt̄ no
cumentū cuitandū debet̄ circūstāijs ser
uatis nō peccat. nec p̄t̄ dici retractio. Si
aut̄ p̄ferat̄ ex al̄ leuitate vel p̄pter aliq̄d
aliud nō necd̄m nō peccat mortalit̄ nisi
forte v̄bū qd̄ dicit̄ notabilit̄ famā alicui
ledat̄. 7 p̄cipue i honestate vite. qz̄ hoc ex
ip̄o genē v̄boz̄ rōnē h̄z̄ p̄cti mortalis. 7
tenet̄ aliq̄s ad restōnem faciendā sic ad
restōnem cuiuslibet rei strahet̄. h̄ Abo.
vbi. s. ar. z. c. **¶** Ad fm̄ Alex. an. vbi. s.
ar. z. c. q̄ reuelare malā p̄ctm̄ ei qui p̄t̄
7 vult̄ p̄desse 7 eo ordine q̄ v̄z̄ 7 quo si
ne ōz̄. cū alijs circūstāijs debet̄ ad ā cor
rectio[n]em vel nocumētū qd̄ ibidē p̄t̄ acci
dere vitatio[n]e est bonū. Si v̄o debite p̄di
ctio[n]es desint est malū. Et sigdez̄ dicit̄ ex le
uitate nec sit volūtas nocēdi. nec aggra
uet̄ ex circūstāijs est p̄ctm̄ veniale. si aut̄
ex deliberatiōe in nocumētum p̄ctm̄ est
mortale. Ad h̄ etiā nō glo. sup̄ illud pro
uerb. 2. 4. Cū detractorib̄ nec misericors
h̄ inq̄t sp̄aliter vitio p̄clit̄at̄ fere totū ge
nus humanū. h̄ ideo dicit̄ tam qz̄ pauci p̄
viā salutis ambulāt. tam qz̄ pauci vt̄ ml
li sūt q̄ nō aliq̄s ex al̄ leuitate aliq̄d dicit̄
v̄n̄ in aliq̄ vel leuit̄ fama alteri minorat̄
v̄n̄ h̄ero. dicit̄. Raro inuicēs q̄ ita it̄p̄
bensibile vedit̄ exhibē vitam suā vt̄ nō li
bent̄ resp̄ndat̄ alienā. Itē nō fm̄ Ro. p̄
q̄ retractio sine infamatio q̄nq̄s fit v̄bis
planis. q̄nq̄s v̄bis artificiosis. i. artificio
se ex cogitatis sicut cantilenis. q̄nq̄s nuti
bus 7 signis. q̄nq̄s etiā scriptis. q̄ dicunt̄
libelli famosi. vt̄ cū q̄s scribit̄ cartā in iu
riā 7 in infamiā altius. 7 p̄p̄cit̄ occulte in
ecclia vel in platea vel domo. vt̄ inuenta.
7 lecta alijs infamet̄. 7 talis mortaliter
peccat. Et 3̄ cōfectores taliū libelloz̄ nec
nō 7 3̄ inuicētes eos 7 nō statū destrū
tes s̄ dolose manifestātes p̄ne grauissime
sūt institute tam fm̄ leges q̄ fm̄ canones
vt̄ flagellatio 7 excoīca. fm̄ can. 5. q. i. qui
in alteri. 7. c. bi. g. Et si cōstet̄ quis fecerit
potest̄ accusari 7 t̄poni cum sit grate pe
cati 7 accusatiōe dignissimū 7 p̄denatio
ne. d̄. 25. s̄. n̄c̄ aut̄. circa mediū di. Et de
capitatōe s̄z̄ leges. C. de famo. libel. l. vna
7. 5. q. i. si q̄s famosū. In foro aut̄ p̄nie se
net̄ ad restōnez̄ dāni dati. s̄ si als absq̄
bi infamatiōe nō incurrit̄ illud damū

Teneat etiam ad restitutiōem fame si forte
 ppter hoc alius est infamatus qd fiet h
 modo. s. vt vbi publice dixit vbi. vl' can
 tlenis. p se. vel p aliu. vl' eti. vbi picit li
 belli famosi. necno. 7 alijs locis vbi in
 telligit illu tra que h acta sūt infamati
 h est occasiōe sui dicti vl' facti vel signi.
 publice sūt recognoscat errorem suū 7 cul
 pam. p se si audeat. vl' p aliu si nō audeat p
 se. Et p posse remoueat vl' saltē alleniet in
 famiā. tenet et a secū pponē. 7 de iniuria
 humiliē veniā postulare in ppta psona si
 audeat. vl' p aliu si nō audeat p se tacito no
 mine. Probant h. i. 4. q. 6. si res. 7. 5. q. 1.
 qdam. h. Ric. fm tū hosti. si ille q dicit
 manit ex recognitiōe erroris sui magi in
 famaret infamati nō dicat. ego te tali fa
 cto infamauerā. h. dicat sic. ego infamaue
 ram talē de eo de q est inter nos infamat
 bñ scitis qd est illud. sciat q ego tāq ma
 litiosus 7 malus h adiuuen. 7 mendaci
 um est qd dicit. 7 nō dicat falsū. h men
 daciū q. h mētem dicebat. pxiūz infa
 mado. 7 tū vey pōt esse qd dicebat.
 Sed qd si de diuersis infamat. 7 a diuer
 sis. hā tūc necesse est vt specificet sic videt.
 Bndet hosti. q faciat h ad arbitriū isa
 mati. vl' si grauit arbitratē ad arbitriū
 iudicis debet se purgare. ar. e. x. de iur. iur.
 venies. 7. c. qntanallis. 7 de arbi. c. z. De
 hac etiā m. s. de restōne fame vide. j. li. 5.
 ti. de restōne ar. 2. q. 3. **Q**uod est huius peccati.
 s. contumelia vl' retractio. Bndeo q
 contumelia inq̄tum hz maiorē primi lesio
 nem. sic 7 rapina est huius peccati q̄ furtū
 vt dictū est. s. Et q vitio p̄cipue orit de
 tractio. Bndeo ex inuidiā. qz n̄ tū q̄liter
 eunqz minuire gliam pxiū. Utz audi
 ens tolerans retractētem q̄liter peccat.
 Bndeo q sic videt. n. cōsentire retracto
 ri. vñ sit p̄iceps peccati eius. Et si iducat
 eum ad retractēdūz vel saltē placeat ei de
 tractio ppter odiū eius cui retractit. non
 minus peccat q̄ retractēs. 7 q̄siqz magis.
 Uñ Ger. De tractē aut retractēte audire.
 qd hoz dānabili? sit: nō facile d xeri. Et
 Hiero. Hō min' aurib' q̄ lingua fugias
 retractiōes. si vō nō placeat ei peccati. s. ex
 timore vel negligētiā vl' etiā verecūdiā q̄
 dam omittat repellē retractēte peccat qdē
 si multomin' q̄ retractēs 7 plerūqz veni
 alit' q̄siqz etiā h pōt eē peccati mortale. vel
 ppter h q̄ alicui ex offō inq̄bit corripere
 retractētem. vl' p̄t aliq̄d piculū psequēs

vl' ppter radicē q̄ timor hūanus pōt esse
 q̄siqz peccati mortale. vt h. j. Hō tū debet
 aliqz resistē retractori arguendo eū de fal
 so maxie si sciat eē vey qd dicit. h. debet
 eū verbis redarguē de h q̄ peccat f̄ri de
 tractēdo. vel saltē ostendere q̄ ei retractio
 displiceat p tristitiā faciei. qz vt d̄. puer.
 25. Centus aquilo dissipat pluias. 7 fa
 cies tristis linguā retractētem. Et Hiero.
 Si in nobis esset diligētiā ne passim ob
 tractatorib' crederem. iam oēs retractere
 timerēt. h. Tho. 2. 2. q. 73. ar. 3. 7. 4. c. 7
 cum eo puenit Alex. 2. t. z. c. de retractiōe
 ar. 5. o.

Quoniam videt de 2. s. de pena retra
 ctoris. Circa qd sciēdū q̄ retra
 ctor fm qd nōt Hof. sit infamis
 7 ab ecclia p̄icit. 6. q. 1. retractores. Item
 puniē vt homicida vt ibidē se. ca. 7 de pe.
 di. i. homicidiōz. Hō q̄ retractē sit crimē
 ita graue sic occidē. h. qz puniē pena eter
 na sic occidē. sicut dicit Math. 5. q. dix
 rit f̄ri suo racha reus erit gebenne ignis.

De susurratiōe. titulus sedecim.

Postea considerandū est de susur
 ratiōe. Circa quā querūt plu
 ra. s. vtz sit peccati distinctus a
 retractiōe. Bndeo q̄ puenit
 eū retractiōe in mā. 7 mō loquēdi. quia
 vterqz dicit de pxiō malū occulte. ppter
 qd aliqū vñū ponit p alio. vñō Eccl. 5.
 Hō appelleri susurro. susurrone vō ami
 citiā nitunt separare. vñ sup illud Ro. p̄
 Susurrone retractores. glo. susurrone
 inter amicos discordiā seminantes. retra
 ctorez aut aloz bona negāt vl' minuunt
 Criminator aut differt ab vtroqz. qz crimi
 nator est q̄ publice crimia alijs iponit. sac
 eufando vel punitando. qd nō p̄tinet ad
 illos. Bilinguis aut p̄prie d̄ susurro. Su
 surro. n. nitit amicos ab inimicē separare.
 Ideo ad eos duab' vti lignis. oēs vñ
 malū de alio. id d̄ Eccl. 28. Susurro 7 bi
 linguis maledicti. multos. n. turbanit pa
 cem h̄ites. **U**tz susurratio sit grauius
 peccati retractiōe. Bndeo q̄ sic. qz amicus
 p̄minet inter exteriora bona. Eccl. 6.
 Amico fideli nulla est cōparatio. quia 7
 optima fama. que per retractiōem tollit.
 ad hoc maxime necessaria est. vt hō idō
 ne' ad amicitia h̄at. Est etiā mai' peccati
 q̄ contumelia quia melior est amicus q̄

bonoz. 7 amari q̄ bonozari. vt dicitur 8° ebi⁷. Cū bene ostendit grauitas hui⁷ peccati pueri. 6° vbi dicit. Sex sunt q̄ odit deus 7 septimū detestat aia eius. 7 h^o vltimū ponit eum q̄ semiat discordiā int̄ fratres. h^o Abo. 2^a 2°. q. 74. ar. i. 7. z. c.

De derisioe sine illusione 7 subfannatione. titulus decimusseptim^{us}.

Quēde cōsiderandū est de derisioe. Et circa h^o querūt plura. vtz derisio sit spāle p̄tū vif tinctū ab alijs p̄tis: qbus p̄tē vba primus ledit. h^o q̄ sic. qz finis ei⁷ est distinet⁷ ab alijs. q. f. est cōfusio 7 erubescētia illi⁷ q̄ deridet. sic. n. cōnitiāns int̄tendit rēp̄sionē 7 extrahēs infamiā. 7 su furrās discordiā: sic deridēs erubescētiā. In h^o aut. f. sine cōuenit. f. cū subfannatiōe. h^o differt in mō. qz irrisio sit ore. i. vbo cba cōtino. subfannatio aut̄ naso rugato. vt dicit glo. sup̄ illud ps. Qui habitat i celis irridebit eos. Talis. n. d̄tia nō d̄nificat specie. vtrūq̄. n. differt a cōtumelia. sic erubescētia: a rebonoratiōe. est. n. erubescētia ti. mor rebonoratiōis. vt vicit d̄m. Utz derisio sit aliqñ p̄tū mortale. h^o q̄ sic. cum. n. aliq̄ malū vel defectū ponit in ludū vel risum: q̄ fm se est parū malū ē veniale 7 leue p̄tū fm genus suū fm Abo. 2^a 2°. q. 75. ar. i. 7. z. c. Pōt etiā ē veniale p̄tū: cū q̄ deridet aliqñ ex lenitate. nec vellet eius malū. fm Alex. an. 2°. t. z. c. de derisioe. ar. z. c. Cū aut̄ accipit q̄si parū rōne p̄fone. sic defectus p̄tū 7 stultoz. parū pōderare solem⁷. aliqñ sic illudere vel deridere est cū oīno p̄cipendē. 7 cū tā vilem estimare. vt nō sit de ei⁷ malo curādum. h^o q̄si p̄ ludo bñdam. 7 sic est p̄tū mortale. 7 est graui⁷ q̄ cōtumelia. qz p̄tū melius videt̄ accipē seriose. illuz autē in ludū. 7 ita videt̄ cō maior cōtemp⁷ rebonoratiō. Est aut̄ illusio sine derisio peccati tanto graui⁷ q̄to maior reuerētia debet̄ p̄fone q̄ irridet. vñ graue p̄tū est deridere iustos. qz h^o mltos retrahit a bono Job. 12. Deridet iusti simplicitas. Et grauius ē deridere parētes. puer. 20. Oculū q̄ subfannat p̄tū 7 respicit p̄tū matris sue effodiāt eum corui de torretibus. Et 4° nissimū est irridē deū 7 q̄ sit dei. fm illud 4. Regl. 19. Qui exprobasti 7 sequit̄ cōtra sanctū isrl. f. deū. h^o Abo. vbi. s. ar. z. c.

De maledictioe. ti. 18.

Questio cōsiderandū est de maledictioe. Et circa h^o querūt plura. f. vtz maledictio sit semp̄ malum. h^o maledictio fieri p̄t̄ vel respectu eius q̄ dign⁷ est bñdictioe. vel cui cōpetit bñdictio. pōt etiā fieri zelo iusticie. vel vindicte. Ab illo etiā fieri pōt cui cōuenit ex offō vel nō cōpetit. Si q̄ fiat maledictio respectu eius q̄ meret̄ maledictioe. nē cū alijs rebitis circūstātijs. erit maledictio bonū. lz sit malū ei q̄ maledicit. si vō fiat illi q̄ nō meret̄ maledictioem. vel vō sint aliq̄ rebite circūstātijs: erit maledictio malū. h^o Alex. an. z. t. z. c. de maledictioe. ar. i. c. Utz maledictio sit idēz q̄ blasphemia. h^o maledictio creature in q̄tum creatura est: reddat in vñ. 7 sic p̄ accūs bz rōnem blasphemie. Et sic in canonica h̄nde accipit̄ blasphemia. p̄ maledictioe vt dicit glo. cū inquit̄ Michad archangelus cū diabolo disputans alter caret̄ de Moyse corpe. nō est ausus in vñ inferre blasphemā. Et eadē rō est de tractorē h^o Abo. 2^a 2°. q. 76. ar. 4. c. z^o. 7 cōuenit cum eo Alex. an. vbi. s. ar. 7. c. 7. c. z^o. Utz liceat aliquem maledicē. h^o q̄ sic q̄si. si. n. aliquis imprecet̄ vel optet̄ malū alicui⁷ sub rōe malū. h^o est in q̄tū est malū. intēdēs ipm̄ malum. 7 sic nō licet. Et hoc est maledicē p̄prie loquendo. 7 sic p̄cipit̄ Ap̄t̄ plus Ro. 7°. M̄dicite 7 nolite maledicē. Si aut̄ sub rōne boni intēdēdo f. bonum: sic licet. Nec est maledicere. p̄prie loquēdo sed p̄ accūs. qz p̄ncipalis intentio dicentis nō fert̄ ad malum sed ad bonum. hoc aut̄ cōtingit̄ duplicit̄. qz: sb rōne iusti 7 sic iudex licite maledicit̄ illuz cui p̄cipit̄ iustam penā inferri. sic etiāz ecclesia maledicit̄ anathematizādo. sic etiā p̄p̄bete imprecabant̄ mala p̄tōibus. q̄si cōformātes voluntatem suam d̄n̄i iusticie. lz bñ imprecatiōes possint intelligi per modū p̄nunciatiōis. Quis vero dicit̄ ali q̄ malū sub rōe vtilis. vt cū q̄ optat aliquem p̄tōrem pati aliq̄ impedimētū vel vt ip̄e melior eff. ciat̄: vel saltem vt ab alioz nocumēto cesset. Dicē aut̄ malū alicui p̄ modū cōnunciatiōis. sic aliq̄ exp̄m̄ modo indicatiō p̄tinet ad extrahēdoz. h^o Abo. 2^a 2°. q. 76. ar. i. c. 7 cū co Alex. an. t. co. ar. 4. o. Utz liceat creaturā irrōnalem maledicē. Bñdeo maledictio ad il lud. p̄prie p̄tinet. cui pōt̄ aliq̄ vel bñ vel

male cōtingē. s. rōnall creature. Alijs autē dicit bonū vel malū cōtingē in ordie ad creaturā rōnalem. Ordinat autē aliqd ad eam tripliciter. Primo p modū subiectū. 7 sic Hoi. 2. dicit deus homi Maledicta terra in ope tuo. vt. s. p eius sterilitatē puniret hō. 2. p modū cōtinentū scilicet vt loci. Et sic Job maledixit diei natiuitatis sue ppter culpam originale: quā nascēdo cōtraxit. 7 ppter cōtractas penaltates. 7 vtroq; nō pōt intelligi Danid maledixit se montib; gelboe. 2. Regi. i. 7 p modū significatiōis. 7 sic dñs maledixit ficulnee in significatiōem iudeoz. maledicē vtroq; sū se cōsideratū est ociosus 7 vanū. 7 p nōs illicitū. bec Tho. vbi. s. ar. 2. c. 7 Alex. an. vbi. s. ar. 2. o. **U**trū maledicere sit peccatū mortale. 8. q. sic. ex genē suo cū sū se charitati repugnet: q̄ diligimus primū. vii. i. Cor. 6. Neq; maledicere: neq; rapaces: regnū vī possidebunt. 7 est peccatū tanto graui; q̄to psonā cui maledicim; magis amare 7 reuereri debem;. vii. Levit. 20. Qui maledixerit p̄ri suo 7 m̄i morte moriatur. Cōtingit tñ verbū maledictiōis plati esse peccatū veniale. vel ppter mali puritatē qd̄ q̄s alteri imputat. vel etiā ppter affectū pferentū maledictiōis vba. vñ ex leui motu vñ ludo. vel ex surreptiōe aliq̄ talia pferat. qz peccatū vboz maxie ex affectu p̄ri sanf. vt. s. dicitū est. Et sic Aug. in omel. de purgatorio ponit int̄ alia peccatū facile ut temerarie maledicere. Dicit tñ Alex. an. qz si talia ducant in cōsuetudinē p̄nt eē mortalia ppter cōtempnū. h. Tho. vbi. s. ar. 2. c. 7 Alex. an. vbi. s. ar. 2. o. **U**trū maledictio sit graui; peccatū q̄s retractio. 8. q. nō. dicit. n. malū culpe p modū enūciatiōnis: qd̄ p̄tinet ad 4. vicia p̄missa: est peccatū. in q̄tū ex h. primo inferat aliqd̄ nocumētū. graui; autē peccatū est nocumētū in ferre q̄s cōsiderare ceteris parib;. vñ retractio sū cōm rōnē est graui; peccatū q̄s maledictio simpliciter cōsideratū exp̄mēs. Maledictio vō q̄ sit p modū imperij cū habeat rōnē cause. pōt eē retractiōe grauior si maius nocumētū inferat q̄s sit venigratio fame vel etiā leuior si min;. Et h. accipi debent sū p̄tinentia p se ad hec vicia. P̄nt etiā 7 alia p accūs cōsiderari q̄ dicta vicia vñ augēt vñ minnūt h. Tho. De hac mā Hosti. ti. de cler. maledi. nōt qz maledicoz alij maledicūt sine blasphemare p̄sumunt vñ. alij hoies. alij facta boiuz. Et dicunt

maledici q̄i maledicētes. Sūnt etiā pōt dici maledicē is q̄ obloquit̄ vñ aliq̄ hoie ei retrahēdo vñ cū exp̄mēs. et eo. c. i. Itē si q̄s maledixerit eccliaſtico p̄ncipi: dicit̄ eo publice aliq̄ vba in exp̄sōem sui officij vel bñficij. si sit cleric; o; arbitrarie p iudicē suū puniri. ita qz exēplo a; ceti teriti 7 romanā eccliaz nō p̄pant. et eo. c. i. Et idē credit Hosti. de layco. vt. 22. q. i. paratā. tñ vt nōt Hof. eo. ti. papa. idē dicere pōt. sic dicit impator Maximian; de eo qz maledicit sibi. qz si h. ex leuitate. p̄ct sit cōtempnēdus est. ff. ad. l. iul. ma. famosi si ex infamia: miserādū. si ex iniuria: remittendū. C. si q̄s male. imp. l. vna. Itē de pena maledicoz querē. j. l. 5. ti. de canonibus penitentialibus.

De multiloquo 7 verbositate siue linguositate 7 taciturnitate. ti. 19.

Quando considerādū est de multiloquio siue 7 taciturnitate. Et p̄ de multiloquo. Circa qd̄ sciēdūz sū Alex. an. 2. t. 2. c. de multiloquo. ar. i. qz multiloquū dicit h. vt ē multitudo locutiōis cū sup̄fluitate vñ ppter vtilitatem vel necessitatē. Et sū h. i multiloquo ē peccatū vñ p̄ner. io. in multiloquo peccatū nō dicit. Hō autē accipit h. in sua ḡnralitate i q̄ pōt fieri bñ 7 male. o; n. multis sermonibus vñ i difficilib; cōclarādīs. Sciendū autē qz aliud ē p̄prie loquēdo: multiloquū. 7 aliud vboſitas siue linguositas. vboſitas. n. sonat i cōtempnū p̄nentiē ex p̄suetudie sū p̄sue 7 inordiate locutiōis. multiloquū vō nō dēterminat tñ q̄tū linguositas h. stat in ḡne. Et h. multiloquū sit aliq̄ veniale peccatū. s. p̄nt est circa linguositatē. ppter qd̄ Aug. loquēs de minutū peccatū int̄ alia p̄nt illud cōtēns loq̄ qz plus q̄ o; 3. Nihilomin; autē vboſitas siue linguositas pōt eē mortale peccatū. vñ Job. ii. Aliqd̄ vir vboſus iustificabit; q̄i dicat nō.

Quando vidē de taciturnitate. Circa qd̄ sciendū qz tacere aliq̄ est act; vñ vñ Greg. dicit. Qs dicit̄ et cōgruo tpe vox aperit. 7 rursū cōgruo tpe taciturnitas claudit. Aliq̄ vō est nomē vicij. vñ Greg. Inordinatus si lentū si culpa nō esset: p̄bta non dicit̄set ve mib; qz tacui. Si vō querat in q̄ ḡne peccatū sit. s. vñ vñ. dicit̄ qz i ḡne vñ vñ. tacere enim nihil aliud est q̄ non

loqui in eo q potest loqui p tpe 7 loco 7 alijs circūstantijs. vñ cū tenet loq 7 nō loquitur peccat pctō delicti. sicut si tenet loqui p loco 7 tpe 7 alijs circūstantijs 7 nō loquitur transgreditur. Est autē taciturnitas aliqñ pctñ veniale aliqñ mortale. in his. n. q tenetur hō loqui tacere est pctñ mortale. vbi grā tenet hō ppiū pctñ pferri p tēpore debito 7 alijs circūstantijs. 7 mederi primo sermone medicinali p tpe debito 7 alijs circūstantijs. in his ē peccatū mortale. cū autē nō tenet s expedire vel docet est veniale. Quā autē hō non ē 7 qñ est exterminare de singulis ē difficile. sed ipsa vnicio docet q nō pmittit boīem sibi adherentē de facili errare. Quō autē dicit Greg⁹. Qui corrigere non valet increpare nō desinat ne se participē delinquentiū ex p̄sensu taciturnitatis addicat. Intelligit de illo q tenetur ex officio corrigē. 7 mederi alijs i verbo correctionis. in talib⁹. n. si fiat omissio p tpe debito est pctñ mortale. **S**z pot qñ ppter illud Eccl. 20. Homo sapiēs tacebit vsq; ad temp⁹. quod sit illud tempus. **R**⁹ q illud temp⁹ est qñ est oportunitas ex pte audientū. qñ. s. aliqui ex eis libentē audiūt. sic. n. dicit ap̄l̄s. z. **T**hūmō. vlt. **P**redica verbum in sta. oppoz. in p̄o. glo. opportune qñ ad eos qbus placet. in p̄o. tunc qñ ad eos qb⁹ non placet. Et hō dicit qñ nō placet aliqbus dū audiūt. pro velle nūbilominus ip̄sterū p̄t. si autē non assunt auditores aliqñ quibus audire placeat. aut credit tales ēē corrigibiles. 7 tūc etiā instare debz p̄dicator in p̄o. si autē credant oīno ēē incorrigibiles debet a p̄dicatione cessare s̄m illud Mat̄ 7. **N**olite sc̄i dare canibus nec marga. p̄o. i. ante porcos.

De partib⁹ iusticie q sūt declinare a malo 7 facē bonū 7 de vitijs oppositis titul⁹. 20.

Postea cōsiderādum est de partibus qñ integralibus iusticie q sūt facere bonū 7 declinare a malo. 7 de vitijs eis oppositis. s. de transgressionē 7 omissionē. p̄ autē dicē dum de p̄dictis duab⁹ partib⁹ iusticie. z. de transgressionē 7 omissionē. **C**irca p̄mū sciendū q duo p̄dicta sūt ptes iusticie. vñ Aug⁹ de cor. 7 gra. ponit ad iusticiā legi illa duo p̄tinē. s. n. loq̄mur de bono 7 malo i cōi p̄dicta duo p̄tinēt ad oēs v̄tutes. Et s̄m

hō nō p̄t poni ptes iusticie nisi forte iusticia accipiat. put est oīs v̄tus. s. iusticia sic accepta respiciat quandā sp̄alem rōnem boni. put. s. est v̄bitū in ordine ad dīnā uel humanā legem. sed iusticia s̄m q ē v̄tus sp̄alis respicit bonū sub rōne v̄biti ad p̄mū. Et s̄m hoc ad iusticiā sp̄alem p̄tinet facere bonū sub rōne v̄biti in p̄patione ad p̄mū. 7 vitare malum oppositū. s. qd est p̄mo nociū. Ad iusticiā v̄o generalē p̄tinet facē bonū v̄bitū in ordine ad p̄mū uel ad v̄tū. 7 vitare malū oppositū. **D**icit autē hō duo ptes iusticie gn̄ales uel specialis qñ integrāles. qñ v̄tutes eoz requirūt ad p̄fectū actū iusticie. Ad iusticiā n. p̄tinet equalitatem p̄stitūre 7 p̄stitūre p̄seruare. **A** dicit autē aliqñ equalitē iusticie faciendo bonū. i. reddēdo alteri quod debet sibi. **C**onservat autē equalitatem iusticie iam p̄stitūre declinando a malo. id est nullū nocementū inferendo p̄mo. Ad hoc nota q hō duo ponūt ptes iusticie s̄m aliquā p̄pā rōnem boni 7 mali ut dicitur est. non autē ponūt ptes alicui⁹ alteri⁹ v̄tutis moralis. qñ alie v̄tutes morales consistūt circa passiōes in qbus bonū facere ē ad mediū venire. quod ē ab extremis qñ a malis declinare. 7 sic redit in idē in alijs v̄tutib⁹ bonū facere 7 a malo declinare. s. iusticia p̄stitūt circa opationes 7 res exteriōres in qbus aliud ē equalitē faceret aliud factam nō corrūpe. **N**ota etiā q facere bonū est act⁹ cōpletū iusticie 7 qñ pars eius p̄ncipalis. declinare v̄o a malo est act⁹ imperfect⁹ 7 sc̄daria p̄ ei⁹. Et id est qñ pars eius malis sine q nō p̄t esse pars formalis p̄pletina. **S**z obijcit. qñ sup illud ps. **D**uertere a malo 7 facere bonū dicit glo. illud vitat culpā. h̄ meret vitā 7 palmā. sed qñlibet ps v̄tutis meret vitā 7 palmā. s. qñ vitat penā. impoztat autē motū voluntatis repudiātis malū ut etiāz nomē declinatiōis ostēdit. Et hō ē meritozū p̄cipue cū aliqñ impugnat ut malū faciat 7 resistit. h̄ tho. 2. 2. q. 79. arti. p̄o.

Circa 2. qñ rōne plura s. v̄tutes transgressio sit sp̄ale pctñ. **R**⁹ q sic non men. n. transgressio dicitur variatū est a motib⁹ corp̄alib⁹ ad act⁹ morales. dicit autē aliqñ s̄m motū corp̄alē transgredi. qñ gradit̄ ultra p̄fixū terminū sibi. **M**oralit

vo qz gradit' vltra terminū q sibi pfigit' p pceptū negatiuū. 7 ideo trāgressio p pte dicit' qñ aliqz agit cōtra pceptū negatiuū qd qdem māliter pōt esse cōe omībus spēbus pctōz. qz per quālibet spēm pcti trāgredit' homo pceptū aliqz diuīnū. Si vō sumat' formalit'. s. fm istam rōnem spālem. q est facere cōtra pceptū negatiuū. sic est spāle pctm duplicit'. Uno fm q opponit' generib' pctōz alijs vītibus oppositis. sicut. n. ad ppiam rōnez iusticie ptinet attendere vbitum pcepti. ita ad ppiam rōnem trāgressiōis. ptinet attendere ptemptum pcepti. Alio mō fm q distinguit' ab omissione que pparat' pcepto affirmatiuo. Est aut' sciendū q sicut iusticia legalis est omīs vītus sicutiue. 7 qñ māliter. ita etiam iniusticia legalis est māliter omīe pctm. Et sic diffinit' Ambrō. pctm fm. s. rōnem iusticie legalis dicens. Pctm est trāgressio legis vīne. hec Tho. vbi. s. ar. 2. c. 7. c. i. **U**tz omīssio sit spāle pctm. Rō q sic. importat. n. pcepti missiōem vbitū boni. qd qdem ptinet ad iusticiā ppiē. Ad generalē qdem si sumatur vbitum i ordine ad legem vīnam vel hūanam. Ad spālez vō si in ordine ad pxiū. vnde eo mō quo iusticia est vī spēcialis. vt s. dicitur est. 7 omīssio est spāle pctm distinctū a pctis oppositis vītibus alijs. Eo vō mō quo facit bonū cui opponit' omīssio: est qdam spālis pars iusticie: distincta a declinatiōe mali cui opponitur trāgressio. distinguit' n. omīssio a trāgressiōe Est aut' omīssio pctm actuale. p ut negatio actus reducitur ad gen' actus. **A**d hoc nō. qz nullus tenet' ad impossibile. ideo nullus omittit nō faciendo qd non pōt. Et hoc dico. si sit impotēs ppter suam culpam. si vō sit impotēs ppter culpam pcedētem. vt cum qs inebriauit se de sero 7 non pōt surgē ad matutinas vt dicit' pctm omīssiois. qd qdem incipit ei imputari ad culpam. qñ est tps operandi ppter cām tū pcedētem. ex qua voluntaria reddidit' omīssio h Tho. vbi. s. ar. 2. o. **A**d fm Alex. an. 2. t. 2. c. de omissione. ar. 7. o. qz tūc dicit' omīssio pparari cum qs applicat se ad actū illicitum inēdpossibilem cū illo actu ad quē tenet' vt si iste tenet' ire ad matutinas 7 se inebriat. vel in sero in colloquio infructuoso sct. vel hī. ppter qd nō surgit ad matutinas: tūc omittit. Si vero se applicet alicui opī bono ad

qd tenet' 7 ex hoc lassus comiat. ppter qd non surgit: nō omittit. Si vō sit actus in differēs: tū impeditur' eius ad qd tenetur omittit. **S**ed qd si nō surgat non ppter aliquā cām in ipō. sed tū quia vis sensibilis est in eo ligata. nunquā omittit comiendo. Rō q non tenet' n. surgere cum audierit signū. Sed si nō surrexerit ex cā que fuerit in eo: omittit cum pparat' cām illam. **A**d hoc addi pōt de ocio. qz ociūm pōt dici multiplicē. Primo dicit' ociūm fm Hegl. qd caret rōe iusticie. vel intentiōe pie vilitatis. 7 sic est pctm vel dispositio ad ipm. Et sic dicit' Natb. 12. De omī vbo oc olo qd lo. fu. ho. red. rōnez in die iudicij. 2° dicit' ociū vacatio ab his que sūt ppiē vite actiue. fm illud Luc. 10. Maria optimā ptem ele. Et 2° h est ociūm cōtemplatiōis. 7 hoc mō est bonū qñ sit iusta de cā. 3° dicit' indifferēs s. qd vacare ab his q sūt ppiē vite actiue fieri pōt bono fine vel nō bono. Et quidez ociūm fm qd dicit' improba voluntas qui eleēdi ab ope iuste nēitatis vel pie vilitatis est pctm veniale si quies sit infra vī. Si vō pponat' vō est mortale. **U**tz trāgressio sit qñius pctm omīssioe. Rō q sic simpliciter 7 absolute loquendo. s. aliq' omīssio possit esse qñius aliqua trāgressiōe. pctm. n. intantū est grane in qtuor distat a virtute. Contrarietas aut' est maxima distantia vt dicit' 5° metha. vnde pxiū magis distat a vīo q simplex eius negatio. sicut nigr magis distat ab albo q simplex non albu. omīe. n. nigr est non albu. sed non cōuertit'. Trāgressio aut' pparat' alicui virtuti. omīssio vō importat negatiōem eius. vnde pctm omīssiois est si quis reuerētiam vbitam parētib' nō exhibeat. Pctm vō trāgressiōis est si iniuriā eis inferat. 7 sic p. ppositum. **A**d hoc nō. qz delictum cōter sumptū significat quācunqz omīssioem. qñ qz vō stricte sumit' p eo qd omittit' fieri aliqd de his q ptinent ad vīum. vel qñ sciēter 7 qñ cum qdam cōtemptu deridit' homo illud qd facē debet. 7 sic h. quādam qñitatem rōe cuius indiget expiatiōe maiorī vt p. 3. Leuit. 5. h Tho. 2° 2° q. 79. ar. 4. c. 7. c. i. **U**tz vtrūqz sit pctm mortale. Rō. sic omīssio opponit' pceptis affirmatiuis ita trāgressio pceptis negatiuis. Et iō vtrūqz ppiē sumēdo importat rōnē pcti mortali. Pōt et vtrūqz cōter sumi ex eo qz aliqd

fit p̄ter p̄cepta affirmatiua vel negatiua
disponens ad oppositū ip̄oz. Et sic vtz q̄z
eoz p̄t esse veniale p̄ctū. hec *Libo. vbi*
s̄. in r̄s̄idē ad 3° ar^o.

De v̄tutib⁹ annexis iusticie in cōi. ti. zi.

Deinde cōsiderandū est de parti
bus iusticie potētiālib⁹. i. de v̄
tut b⁹ ei annexis. Et p̄mo que
v̄tutes annexit iusticie. 2° de singul ip̄a
rū. *Circa p̄mū sciendū q̄ p̄tes potētia
les iusticie sūt m̄lie. quaz. 6. assignat Tullius
in 2° r̄betor. i. sine. que sūt religio. pic
tas. gr̄a. vindicta. obseruātia. veritas. Et
ideo p̄tes potētiales p̄t dici. quia in aliq̄
cum iusticia cōueniūt. 7 ad plenā rōnē
iusticie nō attingūt. cum iusticia qdē cō
ueniunt in hoc q̄ sūt circa operatiōes ad
alterz. Et p̄fecta aut rōne eius deficiunt in
hoc q̄ p̄fecta rō iusticie in hoc cōsistit. scz
q̄ alteri reddat qd ei debet ex legis necē
tate 7 fm̄ eq̄litate. Predictaz aut v̄tu
tum: q̄dam deficiūt a rōne eq̄lis. qz p̄ eas
non reddit̄ equale. Quēdā autē a rōne de
biti. quia 7 si p̄ eas reddat aliquo mō de
bitum. illud tū non est debitū ex legis necē
tate: qd est debitū p̄fecte. sed ex q̄dam mo
rū honestate. p̄me sūt religio. pietas. 7 ob
seruātia. p̄ religioem. n. reddit hō debitū
ex legis necētate. sed nō p̄t reddē equale
In quo etiā p̄cordat p̄bs 8° ebi⁹. versus
finē. Et Tullius dicit in 2° r̄betor. q̄ reli
gio est q̄ superiori cuiusdā n̄e quam di
uinā vocant. curam ceremoniāqz vel cul
tum affert. Per pietatē v̄o reddit hō pa
rentib⁹ 7 patrie. q̄ est aliquo mō p̄ncipiū
generatiōis debitū ex legis necētate. si nō
reddit equale. qz fm̄ p̄m vbi. s̄. bis ho
nozibus q̄ ad eos 7 parētes p̄tinent: nul
lus fm̄ dignitatez aliq̄n tribuet. Et de hac
dicit Tullius vbi. s̄. Pietas est p̄ quam
sanguis iuncti patrieqz benivol officiu 7
diligens cultus tribuit. Per obseruan⁹
etiam reddit hō v̄tuosis dignitate sup̄ eū
cōstituitis. 7 ip̄m inducētibus ad v̄tutem
misterio. 7 exēplo debitū ex legis necētate.
sed nō reddit equale vt etiā vult p̄bs 4°
ebi⁹. De hac dicit Tullius vbi. s̄. q̄ ob
seruātia est p̄ quam homines aliqua digni
tate antecedentes cultu q̄dam 7 honore di
gnant. Tres aut alie sūt. s̄. gr̄a. veritas. 7
vindicta. Per veritatē homo se talē ex
hibet p̄ximo in v̄bis 7 factis qualis est.*

qd non debet p̄ximo ex aliqua legis ne
cessitate. sed ex q̄dā mox honestate vt h̄
ex v̄bis p̄bi 4° ebi⁹. Et de hac dicit Tullius
vbi. s̄. q̄ veritas est p̄ quam imitata
ea que fuerūt aut sūt aut erunt dicunt.
Per gr̄az aut aliq̄s p̄sentat alicui bona
fm̄ ea q̄ recepit ab eo. de hac Tullius vbi. s̄.
Gr̄a est in q̄ amicitiaz 7 officioz alteri⁹
memoria alteri⁹ remunerādi volūtas cō
tinet. Per vindictā v̄o defendendo
7 vlciscēdo p̄pulsat violētia 7 iniuria mo
terat. non intendēdo malū iniuriātis. s̄
eius emendatiōem vel cōhibitiōem vl ali
orū quietē ad iusticie cōseruatiōem 7 dei
honorē. Et de hac dicit Tullius vbi. s̄. vin
dicta est p̄ quam vis 7 iniuria. 7 omne qd
offuturū est defendēdo vel vlciscēdo pro
pulsat. Aliud v̄o debitū est necēium sicut
cōserens ad maiorē honestatē. sine q̄ tam
honestas seruari p̄t. qd qdē debitū at
tendūt liberalitas 7 amicitia. 7 alia h̄ q̄
Tullius p̄termittit in numeratiōe p̄dicta
que paz h̄it de debito rōe. Obediētia v̄o
quam aliq̄ ponit inter p̄tes iusticie. in du
dit in obseruātia quaz Tullius ponit. qz
p̄cellentibus p̄sonis debet 7 reuerentia 7
honor 7 obediētia. Epilēya v̄o quaz po
nit p̄bs 5° ebi⁹. iusticie adiūcta p̄termittit
a Tullio. qz non adiūgit iusticie p̄ticulari
sed legali. Aliq̄ aut ponit quaz p̄tes in
sticie. s̄. obediētia respectu superiorz. v̄sci
plinā respectu inferiorz. equalitatē respectu
equaliū. fidem 7 veritatē respectu omniū.
De quibus aliqua non ponit a Tullio ni
si veritas. *Circa qd sciendū q̄ obedi
entia includit in obseruātia quā Tullius
ponit. p̄sonis. n. excellētibus debet 7 ho
nor 7 reuerentia 7 obediētia. vt p̄dictum est.
Fides aut p̄ quam dicta sūt in claudis in
veritate q̄tum ad obseruātiāz p̄missi. ve
ritas aut in plus se habet. vt. j. patebit.
Disciplina v̄o nō debet ex debito necēta
tis. quia inferiori in quātum est inferior:
non est aliquis obligatus. potest tamē su
perior obligari vt p̄uideat inferioribus.
fm̄ illud Mat. 24. Fidelis seruus 7 pu
rens q. cō. do. 22. 7 ideo p̄termittit a Tul
lio. Equalitas vero sub epilēya sine ami
citia continet. Numeratiōes aliaz p̄tia
annexaz iusticie. que a quibsdā ponunt
omitto gr̄a breuitatis.*

De v̄tutibus annexis. zz.

Hoc considerandum est de finibus predictarum virtutum. Est autem superius tractatum de preceptis. Et dictum de religione in primo precepto et de pietate in secundo precepto. unde nunc restat dicere de observantia gratia vindicatione veritate. amicitia. liberalitate. et epistola. De istis igitur septem dicendum est secundum ordinem finem quem sunt prenumerate. Circa igitur observantiam sciendum quod per eam cultus et honor exhibetur personis in dignitate consistunt. hoc enim personis ratione et excellentie debetur honor. quod est quidam recognitio excellentie alicuius ratione vero officii gubernationis debetur cultus. quod in quidam obsequio consistit. dum scilicet aliquis eorum imperio obedit. et vicem beneficiorum eorum repedit. Et ideo observantie due sunt partes. scilicet dulia: que exhibetur superioribus honorum et obedientia: per quam impio eorum obeditur. primo autem dicitur de dulia. per ea de obedientia. quod autem dulia sumitur multipliciter. et quod differt a latria bitum est. scilicet. latria. et latria. Et tunc autem ad personam cum dulia exhibeat honorem superioribus: queritur utrum honor sit aliquid corporale vel spirituale. Unde honor quidam testimoniat deus in portat de excellentia alicuius. unde volentes honorari testimonium sue excellentie querunt ut vult philosophus 8° ethice. testimonium autem redditur vel coram deo: vel coram hominibus. coram deo sufficit testimonium conscientie. Et idem honor quo ad deum consistere potest in solo interiori motu cordis. dum scilicet aliquis recognoscit vel rei excellentiam. vel etiam alius hominis coram deo. Et tunc autem ad homines non potest aliquid testimoniarum nisi aliquibus signis exterioribus. vel verborum. scilicet excellentiam alicuius pronuntiando. vel factorum. scilicet se inclinando obuiando. vel hoc. vel oblationum exteriorum rerum. scilicet venientium vel munerum. aut etiam institutionis imaginum vel aliorum hoc. Et secundum hoc honor consistit in exterioribus signis corporalibus. Differt autem honor a laude dupliciter. Primo. quia laus tamen consistit in signis verborum. Honor autem in quibuslibet exterioribus signis. et secundum hoc laus includitur in honore. 2° quia per exhibitionem honoris testimoniamur de excellentia hominis alicuius absolute. per laudem vero in ordine ad finem: laudamus enim bene operantem propter finem. honor autem est optimorum que non ordinatur ad finem. sed iam sunt in fine ut vult philosophus 1. ethice. Gloria autem est effectus honoris et laudis. quod ex hoc testimoniamur de bonitate

alicuius: clarescit eius bonitas in noticia plurimorum. unde gloria dicitur quasi clara. Unde ad Romanos. dicitur gloria est clara cum laude noticia. Differt autem honor a reverentia. quod ex una parte reverentia est principium motuum honoris in quantum. scilicet aliquis ex reverentia quam habet ad aliquem honorat eum. Ex alia vero parte est finis honoris in quantum. scilicet aliquis ad hoc honoratur. ut ab alijs in reverentia habeatur. hec Augustinus 2° 2° quod 102. ar. 1. 0. Ad hoc nota quod dulia potest sumi dupliciter. Uno modo eodem finem quod exhibet reverentiam cuiusque homini ratione cuiusque excellentie. Et sic continet sub se pietatem et observantiam. et quatenus hoc virtutes que exhibet homini reverentiam. et sic habet partes species diversas. Alio modo dulia sumitur stricte put. scilicet secundum eam servus exhibet reverentiam domino. et sic non dividitur in diversas species. sed est una species observantie. quam Augustinus ponit. eo quod alia ratione servus reveretur omnimodis ducem. discipulus magister. et sic de alijs. B. Augustinus. vbi. s. ar. 4. c.

De obedientia. tit. 22.

Hoc considerandum est de obedientia et vitio sibi opposito. id est inobedientia. Est autem hoc consideratio de obedientia in communi. Nam. 1. li. 6° considerabitur in speciali de obedientia que debetur prelati ecclesiasticis. et etiam de obedientia religiosorum. primo autem hic considerandum est de obedientia. 2° de inobedientia. Circa vero obedientiam queruntur plura. scilicet. utrum unus homo teneat alteri obedire. 2° quod sic. unde ad Hebræos. vlt. precipitur. Obedite prepositis vestris et obedite eis. sicut enim ex ordine naturali rerum divinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subiacere superiori ita etiam in rebus humanis ex ordine naturali. et divini tenentur inferiores suis superioribus obedire. Sed obijciunt. quia bonum opus si ex debito obedientie fieret videtur esse minus gratum. et per consequens esset minus acceptabile. Unde aliquid potest iudicari gratuitum dupliciter. Uno modo ex parte operantis. quia scilicet homo ad illud non obligatur. Alio modo ex parte operantis. quia scilicet libera voluntate operatur. Opus autem redditur virtuosum et laudabile et meritorium. precipue secundum quod a voluntate procedit. Et ideo licet obedire sit debitum si tamen prompta voluntate quis obediat.

non ppter hoc minuit eius meritum. maxime apud deum: qui nō sū opus exterius: sed etiā volūtatē interiorem attendit. ¶ **Utrū** obediētia sit virtus spālis. ¶ **R**ndeō q̄ sic. vnde a quibusdam ponitur pars iusticie. vt dictum est. s̄. Max̄ habet obiectū spāle. s̄. p̄ceptum tacitū: vel exp̄ctum. volūtas enim sup̄ioris quocūq; modo innotescat est quiddam p̄ceptum tacitū. Et tanto p̄mptior videt̄ obediētia. s̄. toto p̄ceptum exp̄ctum p̄uenit volūtatē sup̄ioris intellectā. ¶ **S**ed cōtra. inobediētia est generale peccatū. quia s̄m Ambr̄. peccatū est inobediētia legis diu. ne. ḡ obediētia que ei opponit̄ est generalis virtus. ¶ **R**ndeō obediētia pot̄ dupliciter accipi. Uno mō p̄prie s̄m q̄ respicit p̄ intentionē formale rationē p̄cepti. Et sic est specialis virtus. et inobediētia ei opposita est peccatum spāle. et s̄m hoc requirit̄ ad obediētiā q̄ aliquis impleat actū iusticie vel alterius virtutis. intendēs implere p̄ceptum. ¶ **A**llio mō large. p̄ executionē cuiuscūq; q̄ potest cadere s̄b p̄cepto. Et inobediētia p̄ omissionē eiusdem ex quacūq; intentionē. et sic obediētia est generalis virtus. inobediētia generale peccatū. ¶ **M**ora etiā q̄ h̄ obediētia per se cōsiderata. put̄ respicit rationē p̄cepti sit spālis virtus vt dictū est. In q̄tum tam̄ p̄cedit ex reuerentia que cultus exhibet sup̄iori s̄b diuersis virtutib; cōtinet̄. In q̄tum enī p̄cedit ex reuerentia p̄latoꝝ cōtinet̄ quodā mō s̄b obseruantiā. In q̄tum vero ex reuerentia dei sub religione et pertinet ad deuotionē. ¶ **U**trū obediētia sit maxima virtus. ¶ **R**ndeō virtutes theologice sunt potiores virtutib; moralib;. vnde sūt potiores obediētia: que est pars iusticie. vnde Greḡ. dicit vlt̄. mora. q̄ obediētia nō seruilis metus: sed charitatis affectu est seruanda nō timore penesed amore iusticie. Et sic p̄ q̄ obediētia laudat̄ ex eo q̄ p̄cedit ex charitate. ex quo sequit̄ q̄ charitas est potior obediētia. ¶ **I**nter virtutes autē morales tanto virtus est potior quāto aliqd̄ maius cōtēnit. vt et deo inhereat. et ppter deum. ¶ **I**nter vero omnia bona hūana p̄cipuum est volūtas. vt supponit̄ ad p̄sens. Et ideo laudabilior est obediētia que ppter deum cōtēnit p̄p̄iam volūtatē q̄ alie virtutes morales que ppter deum cōtēnit aliq̄ alia bona. vnde Greḡ. dicit q̄ obediētia iure victimis p̄ponit̄. quia p̄ victi-

mas aliena caro. per obediētiā vero propria voluntas mactat̄. Est enī obediētia vt dicit̄ Peregrin⁹ l̄. et speculis v̄ginū s̄p̄ mercedis: abnegatio p̄p̄ie volūtat̄is.

¶ **U**trū in omnibus sit deo obediendum. ¶ **R**ndeō sicut naturali necitate omnia naturalia motū diuine s̄dunt: ita etiā quādam necitate iusticie omnes volūtatē obediēte p̄cepto diuino tenent̄. ppter qd̄ dixerunt filij̄ Isrl̄. Omnia que locutus est dñs faciem⁹ et erimus deo obediētes. ¶ **U**trū s̄diti teneant̄ suis sup̄ioribus in omnibus obedire. ¶ **R**ndeō q̄ et hoc cōtingere potest ex duob;. Uno mō ppter p̄ceptum p̄tatis maioris. vnde sup̄ illud Ro. 12. Qui potestati resistit̄ ip̄i sibi damnationē acquirit̄ dicit̄ glo. si aliud inbeat̄ p̄consiliāliud Imperator. nūquid dubitat̄ illo contempto isti esse seruandū. ḡ si aliud inbeat̄ Imperator. aliud deus cōtempto illo: obediendum est deo. s̄m illud actū 4. Obediēte autē magis oportet deo q̄ hoibus. Distinguedū tam̄ hoc s̄m Bon̄. circa si. secūdi. Et aut̄ potestas inferior fluit totaliter a superiori. vt potestas ep̄i a p̄tate pape. et tunc est magis obediendum pape. Aut potestas superior et inferior s̄mit̄ ab alia potestate superiori vt p̄tatis ep̄i. et potestas archiep̄i a papa. et tūc non est generaliter verū q̄ magis sit obediendum superiori q̄ inferiori. vt archiep̄o q̄ ep̄o. quia ep̄s est p̄latus immediatus. archiep̄s mediatus. ¶ **A**llio mō non tenet̄ inferior obedire superiori. s̄. quādo p̄cipit̄ ei aliquid in quo nō subdit̄ sibi. vt enī dicit̄ Seneca de bene. Corpa sunt obnoxia dñis. mens autem sui iuris est. Et ideo in his que p̄tinet̄ ad interiorem motū voluntatis: non tenet̄ hō obedire hōi. Nec tam̄ s̄m ea que p̄tinet̄ ad dominū coporis. sed tūc deo. quia oēs homines natura sunt pares. vt sūt ea que p̄tinet̄ ad sustentationē corporis et generationē prolis. vnde non tenent̄ serui dominis nec filij̄ patribus obedire de matrimonio cōtrahendo. vel virginitate seruanda. aut alia huiusmodi. Sed in his que p̄tinent̄ ad dispositionē actū et rez̄ humanā. tenet̄ subditus obedire suo superiori s̄m rationē sue sup̄ioritatis. vt miles ouci exercitus. in his que p̄tinent̄ ad bellum. seruus domino. in his que p̄tinent̄ ad opera seruilia exequenda. filius patri. in his que p̄tinent̄ ad vite disciplinā. et domesticam curam. et sic de alijs. Nec

obstat illud Apoli ad Col. 2. Sili obedite
parentibus p omia. 7 postea subdit. Serui
obedite p omia dnis. quia p ly omia itel
ligit omia que pnt ad ius patrie vl co
minatine ptatis. **U**tz christiani teneat
potestatib' secularib' obedire. Vnde q
sic. vnde Apoli ad Titum. admonet il
los pncipib' 7 potestatib' subditos esse.

nam ex corruptioe peccati pmi pioni su
mus ad pturbandū ordinem iusticie. Et
ideo oportuit q aliqui haberēt potestates
vt sic ordo iusticie seruetur. Nec per fides
xpi ordo iusticie tollit. sed magis firmat.
quia fides xpi est pncipiū 7 cā iusticie fm
illud Ro. 2. Iusticia dei p fidem Iesu xpi
7 ideo ppter fidem xpiani nō eximūt ab
obediētia pncipiū seculariū. Tenentur
autē obedire subditi xpiani ptatem habē
tibus iusticie tam in tpalibus q̄ in spūa
libus in his ad que se extēdit ptas eozū.
non autē in alijs de necitate nisi forte i ca
su. vbi ppter vitandū scandalū vel pericu
lum esset obedire necessariū fm Tho. 7
Ricard. li. 2. ol. vlt. Et fm De. ibidem si
sit potestas vsurpata: non tenent obedire
ei nisi etiā ppter scandalum vel mal' ma
luz vitandū. obedieō nō i licitū. nō peccāt

**Equit' videre de 2. de inobediē
tia. Et circa hoc querunt plura.**
Utz inobediētia sit peccatū mor
tale. Vnde q sic. vnde Ro. i. 7. z. Abi. z
Ptatib' nō obedieō inter peccata mor
talia numerant'. peccatū enī mortale ē qd
cōtrariat' charitati p quam est vita spūa
lis. charitate autē diligit' deus 7 primus
dilectio autē dei est vt eius mādatis obe
diat'. dicit' enī 3. Jo. z. Qui dicit se nosse
deum 7 mādatis eius non custodit men
dax est. qui autē seruat verba eius vere i
hoc charitas dei pfecta est. Et ideo inobe
dientē esse pceptis diuinis est peccatū mor
tale q̄si dilectōi dei cōtrariū. Et eadem rō
est de hoc qd est inobediētem esse pceptis
superior'. quia etiā in pceptis diuinis cōti
net' q' superiorib' obediat' fm illud Ro.
i. 2. Qui potestati resistit dei ordinatiōi res
sistit. Et vltimus inobediētem esse superiori
cōtrariat' dilectōi pmi in q̄tum s'bra
bit ei obediētiā dēbitā sibi. **U**tz iobe
dientia sit grauissimū peccatū. **V**nde
q non. grauius enī peccatū est cōtemner'
pceptū q̄ pceptum. vnde grauiora sūt
peccata que sūt cōtra psonam pipientis.
vt blasphemia 7 homicidiū q̄ inobediē

**Et si obijciat illud. i. Reg. 5. Quasi sce
lus ydolatrie est nolle accepere. ydolatria
autē est peccatū grauissimū. q̄ zē. Dicitur
dū q̄ ibi ly q̄si non est cōlitas sed simi
ludinis. quia inobediētia redūdat in ptem
ptum dei sic ydolatria. s. ydolatria magis**

De gratitudine 7 ingratitude. ti. 24.

Deinde cōsiderādum est de g' a
sive gratitudine. 7 postea de in
gratitudine. **S**ciendū igit'
q' gratitudo vt p3 ex p'dictis
est virtus que bñfactorib' g'am recōpen
sat. sed religio est q̄dam p'cellens gratitu
do. vnde 7 g'az actio ad deum est posita
s. inter ptinētia ad religionē. Si quis autē
bñficiū dedit nō vt dēbit. nō vt ab oino
recipiens a gratiaz actioe cessare. Mi
nus tam teneat q̄ si mō debito dedit. quia
7 bñficiū est min'. quia vt dicit Seneca
z. de bñfi. Multū celeritas facit. idz autē
homo bñficiū recōpensare statim q̄tuz
ad effectum. sed tēpus oportū bñfacto
ri debet expectare q̄tum ad donū. Ut enī
dicit Seneca 4. de benefi. Qui festinat re
spōdere nō habet animū grati hominis: s;
debitoris. Debet etiā attendere magis affe
ctum q̄ donū vel factū. vt vult Seneca. i
de benefi. Debz etiā magis aliquid re
tribuē fm suū posse. vt vult p'his 5. ebi.

**Equit' videre de 2. de ingrati
tudo de qua querunt plura. s. vtz
sit temp' p'ctū. Vnde q sic. vnd
z. Abi. z. cōnumerat' alijs peccis cum di
cit' ingrati scelesi. Ex hoc enī aliquid est
p'ctū. quia repugnat virtuti. sicut autē di
ctum est. s. debito gratitudis est q̄ddaz de
bitum honestat' quā virtus requirit. vñ
patet q' ingratitude ē semp' p'ctū. **U**tz
ingratitude sit p'ctū spāle. Vnde q sic
sicut gratitudo est virtus spālis enī oppo
nit' fm defectū. habet enī diuersos gradus
fm ordinem eoz que ad gratitudines re
quirunt'. quoz p'mū est q' homo acceptū
beneficiū recognoscat. 2° est q' laudes 7
g'as agat. 3° est q' p loco 7 tēpore fm
facultatē suam retribuatur. Sed quia qd ē
vltimū in generatiōe est p'mū in resolutio
ne. ideo p'mus gradus ingratitude est
vt homo bñficiū nō retribuatur. 2° est.
vt dissimulet q̄si nō cōmōstrans se benefi
cium accepisse. 3° 7 grauissimus est q' pec
catum non recognoscat sive p obliuionē**

sue quocūq; alio mō. quos tres gradus ponit Seneca 3° de benefici. Et quia in affirmatiōe opposita intelligit negatiua id ad primū ingratitudinis gēdum ptinet qd aliquis retribuat mala p bonis. ad 2° qd benefactorē vituperet. ad 3° qd beneficiū qsi malefactū reputet. Ad h nō. qd in quolibet pctō est mālīs ingratitudo ad eum put. i. homo aliqd facit. qd potest ad ingratitudinē pertinē. formalit' autem ingratitudo est quādo actualit' beneficiū cōtēnnit. Et hoc est spālē peccatū. hec Abo. 2^a. q. 107. ar. 1. 7 z. c. 7. c. 1° 2° articuli. Utz ingratitudo sit pctū mortale. Vndeo vt patet ex dictis: aliq; dicit' ingratus duplicit'. Uno mō per solaz omisiōem. vt quia nō recognoscit. v' nō laudat vel non retribuit p bñficiū suscepto. 7 hoc nō est semp mortale peccatū. quia vt. s. dictum est debitu' gratitudinis est. vt homo aliqd 7 liberalit' tribuat ad qd nō tenet. Et ideo si permittit illud nō peccat mortaliē. Est tamē veniale pctū. qd hoc puenit ex qdam negligētia vel hndis positiōe aliqua bonis ad virtutē. Potest etiā ptingere qd talis ingratitudo sit mortalis vel ppter interiorē cōtēptuz. vel ppter cōditionē eius qd subtrahit. qd ex nōcitate debet beneficio sine simplicit' sine in aliquo cān necessitat'. Alio mō dicit' aliq; ingratus. quia nō tm ptermittit gētitudinis implere debuit: sed etiam agit cōtrariū. Et hoc etiā fm cōditionē eius qd agit: quādoq; est veniale: quādoq; mortale. Ingratitudo tamē que puenit ex mortali habet pfectam ingratitudinis ratiōem. que vero ex veniali: impectam. hec Abo. 2^a. q. 107. ar. 3. c. 7. c. 3°. Ad hoc nō qd dicit Seneca 2° de benefici. hec lex bñficiū est qd alter statim debet obliuisci dātū. alit' esse memor accepti. Obluisci. i. non se iactare. vt idem exponit 7° de bñfici. Utruz ingratis sint bñficia subtrahēda. Vndeo circa ingratiū duo sunt cōsideranda. Pri mo qd sit dignus pati. 7 sic meret' subtractionē beneficiū. 2° qd oportet facē beneficiū. pmo enī non debet esse facilis ad inueiandū ingratitudinē. quia sepe vt dicit Seneca. qui nō reddidit gratus est. quia forte non occurrit ei facultas: aut debita oportunitas reddendi. 2° debet hoc attendere qd de ingrato faciat gratū. qd si non potest pmo beneficio: forte faciet 2°. si vō de beneficijs multiplicat' ingratitudinē

augeat 7 prior fiat: a beneficijs cessare debet. hec Abo. vbi. s. ar. 4. c.

De vindicatione. ti. 25.

Postea cōsiderandū est de vindicatione. de qua querit' vtruz sit licita. Vndeo qd nō. sed potius est a deo expectāda. dicit'. n. Leuit. 18°. Deus nō faciet vindictā electorum suozū clamantiū ad se. q. d. imo faciet. Nō est in quā licita puate psonē. Leuit. 19°. Non queres vltiōem nec memor eris iniurie ciuitū tuoz. Est autē licita psonē publice. i. iudici. 7 hoc ex charitate 7 cōdō iusticie. nō ex odio 7 libidine vindicte. Et cōsiderio correctiōis non ex cōsiderio afflictiōis. 7 hoc est qd dicit Angl. super Math. 5°. Nō phibeat' vindicta que fit ad correctiōem. sed etiā nō cōcedit' nisi ei cui potestas ex ordine data est. 7 sine ira. vt patri in filium. Ad cuius euidentiam cōst' verādum. qd vindicatio fit per aliqd malum penale inflictu' peccanti. Est g in vindicatione attendēdus anim' vindicantis. si enī intentio eius ferat' ad malum eius de quo vindictā sumit 7 ibi qescat' oio illicitum. qz repugnat charitati. Si vero pncipalit' ferat' ad eius emendatiōem v' saltem cōhibitiōem 7 alioz qetem 7 iusticie cōseruatiōem 7 ad bonozem. pōt esse vindicatio licita. alijs circūstantijs debet' obseruari. Sed obijcit'. quia Lbrz. dicit sup Math. Dicam' exemplo Abūti iniurias n'as magnanimit' sustinere. vci autē iniurias nec vsq; ad audituz sufferre. g 2°. Vndeo qd iniuria que intert' alicui psonē quādoq; reducat in eum 7 eccliam. 7 tunc debet vlcisci ppiam iniuriam. vnd' Helisens maledixit pueris irritentib' eum. 4° Regl. 2°. Et Siluester papa excoicauit eos qui miserūt eum in exilium vt habet 23. q. 4. In qstū vō iniuria illata alicui pertinet ad eius personā debet si expediat tolerare eam patiēter. bi' enī pcepta patiētie debent intelligi fm pparatiōē animi. vt dicit Angl. in li^o de sermone oīi in mōte. Obijcit' itez. qz super illud Math. 12°. Sinite vtraq; crescere vsq; ad messē 2°. dicit glo. qd multitudo non est excoicanda nec pnceps. ergo nec alia vindicatio est licita. Vndeo quādo tota mltitudo peccat. quādoq; sumenda est de ea vindicta vel qd ad totam

multitudine. sic sodo nite vlt perierit. vlt
 q ad magna multitudinis ptem. vt patet
 Exo. 2. in pena coz q vituluz adoz aue-
 rit. Adiq vo si lequat correctio multozu
 exerceo i dz seueritas in aliqs paucos pn
 cipaliores qbus punitis ceteri ter cant. si
 cut ois Rume. 25. madaunt iuspedi pnci
 pes p li. p peto multitudis. Si aut pars
 multitudis peccant tuc si mali separi pos
 sint a bonis dz in eos exerceri vindicta.
 si m h fieri possit sine scadalo alioz. Alio
 gn parcenciu est multitudini 7 extraben-
 du seueritati. Et eade ro el de pncipe que
 sequit multitudo. A okradu. n. et pecc li
 sine scadalo multitudis puniri non possit
 nisi forte petu cet tale qd magis noceret
 multitudini vel spualit vel ipalitic. scilicet
 dalu qd ex inde tim. ref. **¶** bñc itru
 qz vindicta pñct ad deu fm illud 2. cut.
 2. fm alia li am. Da mibi vindicta 7 ego
 retri. 2. **¶** ille q fm gradu orais sui vin-
 dicta in malos exercet no vlturpat sibi il-
 lud qd est dei. s vtat pte diuine sibi co-
 cessit. si aut aliqs pter ordinē inlittutis
 vine vindicta exercet sibi qd e dei vltur-
 pat 7 io peccat s ex h est bitum. s. i. ex ho-
 micidio. Hosti. aut ruder ad pncipale qd
 ne. 7 ipe no credit q aliqs debeat iunna
 sua vltici etiā si supiore no bz. vñ Hegl.
 sup illud Jo. 8. Ego gliam. m. n. q. est qui
 querat 7 iudi. oia illatas cotundias pa-
 tris iudicio reseruat. vt pfecto nob insinu-
 et q tu patietes ee debem? du se ad huc vl
 cisci no vult ipe q iudicat. h io dicit. qz si
 cut ibidez pcepit p omie iudiciu dedit si-
 ho. q. d. Hegl. 2. osidera miser vo q in-
 dex iudiciu est 7 tu no vult in facto pzio
 iudicare. g nec alius h dz piumē q tu est
 ex stricto iure nisi aliqs se supponat man-
 datis tuis. in q can si aliqd imoderatum
 pcpiat redigē dz ad arbitriu boni viri.
 e x de iur. iurā. veniēs. Et lz pnceps sit so-
 lutus legib. C. de legi. 7 pñ. digna. ipe tñ
 delegat. e x de iud. c. i. lz iniuria comissaz
 in se punire possit. Qui vitio opponit vin-
 dicatio? **¶** q opponit duob? qz vnum
 opponit sibi p excessu. i. crudelitas vel se-
 uicia q mensurā excedit in puniēdo. alte-
 ru p defectu. vt cū qs nimis ē remissus in
 puniēdo puer. lz. Qui parit vge odit si-
 lu suu. Uir? aut vindicatiois cōsilit in
 h q hō fm circūstātiā debet mensuraz
 in vindicādo obseruat.

De veritate 7 virtute. ti. 26.

Vnde considerandum est de ve-
 ritate. Et p de ipsa 7 pca de vi-
 tuis ei oppositis. Circa aut ve-
 ritate quecūq plura. i. vtz sit vir-
 tus. **¶** q sic. vñ pbs ponit ea inter vir-
 tes 2° 7 3° et h. Circa qd sciēdu q veri-
 tas dupliciter pot sumi. Uno^o fm q verita-
 te dī aliqd vtz. 7 sic nō est vms s obm
 vel finis virtutis. sic. n. vitas nō est habit^o.
 s qñitas qdam intellect^o vel signi ad rem
 intellectā vel significatā vel ra ad sui ide-
 am. Alio^o pot dici vitas q aliqs dicit ve-
 ru fm q p ea aliqs dī verax. 7 sic ē vir-
 tus. qz h ipm qd est dicē vtz est act^o bo-
 nus. vms aut est que boiem bonū facit 7
 op^o eius bonū reddit. **¶** S3 obicit. qz dī
 4° et h. q ad veritate pñct q aliqs cōfi-
 teat. existētia circa se. 7 neq; maiora neq;
 miora. s h nō est semp laudabile. neq; in
 bonis puer. 27. Lauder te alien^o non os-
 tuū. Nec in malis. qz 3. qsdā dī Ma. 2.
 Pctū tuū q i sodoma pdi. s vitas nō est
 vms. **¶** cōfiteri illud qd est circa se inq;
 tū cōfessio veri est bonū ex gñe. s h nō suf-
 ficat ad h q sit act^o virtutis. s requit q vlt-
 ri^o abitis circūstātijs vestiat. q si nō ob-
 seruet crit act^o vitiosus. Et fm h vitiosus
 est q aliqs sine ea abita se laudet. etiā de
 vo. 7 etiā q aliqs pctū suū publicet ex h
 se laudādo vel qlitercūq; inuulr manife-
 stādo. **¶** Utz vitas de q loqmur h dī at a
 veritate vite. iusticie. 7 de crine. **¶** q sic.
 h. n. vitas est fm quā aliqd dī verū. Ve-
 ritas aut vite est fm quā aliqd est vtz. di-
 cit aut vera vita sic 7 qlibet res alia. ex h
 q attingit suā regulā 7 mensurā. i. legem
 dinā p cui^o cōformitatē h3 rectitudinē. 7
 talis vitas siue rectitudo est eōis cui libet
 vti. Veritas aut iusticie dī duplr. Uno^o
 fm q iusticia ē qdam rectitudo reglata
 fm regulā legis diue. Et fm h iustia dī
 a veritate vite. qz vitas vite ē fm quā aliq;
 recte vinit i seipo. vitas at iusticie h3 quā
 aliqs seruat rectitudinē i iudicijs q it ad
 alterz. 7 fm h vitas iusticie nō pñct ad
 veritate de q nūc loqmur sic nec vitas vite.
 Alio^o pot itelligi vitas iusticie fm q ali-
 qs ex iusticia veritate manifestat. vt cū quis
 cōfiteat in iudicio vtz aut dicit vtz testi-
 moniū. Et h vitas est qdā pticularis act^o
 iusticie. nec directe pñct ad veritatem de q
 nūc loqmur. quia. i. in hac manifestatiōe

veritas hō principalit' alii reddē ius suū
intēdit. Veritas vō doctrine consistit in qdā
manifestatiōe eoz de qbus est scia. vñ nō
pntur directe ad vītātē tē q̄ nūc loqmur.
h̄ tñ veritas q̄ aliq̄s vīta v̄ vbo se tales
q̄lis est cōmōstrat. vt nō alia q̄s circa ip̄s
sūt nec maiora nec mīora tē se dicat. Qu
tñ vera p̄gnoscibilia inq̄ tñ sūt a nob̄ co
gnita circa nos sūt v̄ ad nos p̄tinent. p̄ h̄
vītās doctrine pōt ad hanc vītūtē p̄tinere
v̄ quicūq̄ vītās alia q̄s manifestat v̄
bo vel facto ea q̄ p̄gnoscit. ¶ Utr̄ h̄ vir
tus declinet in minus. R̄ q̄ sic. vt d̄ 4°
et̄bi. Sciendū aut̄ q̄ declinare in minus
duplicit' cōtingit. Uno^o affirmādo. vt cū
q̄s nō manifestat totū bonū q̄d est in eo.
vt sciam v̄ sanctitatē. vel aliud h̄. Et h̄
fit sine p̄iudicio veritatis. q̄ min^o in ma
iorib' cōtinet. v̄ fm̄ h̄ virtus h̄ declinat ad
min^o. h̄. n. vt d̄ ibidē videt' esse prudētī^o
p̄pter onerosas sup̄abundātiās eē. boies
n. q̄ maiora tē se dicūt q̄s sint alijs onero
si sūt. q̄si alios excellē volētes. q̄ aut̄ mīo
ra dicūt tē se alijs gratiosi sūt. q̄si p̄ quan
dā moderatiā alijs cōdēdentes. Alio^o
negādo. i. inesse sibi q̄d inest. v̄ sic nō p̄ti
net ad hanc vītūtē. q̄ p̄ h̄ incurrit alijs
falsū. q̄d q̄des min^o repugnaret vītūtī. nō
q̄des fm̄ p̄p̄riā rōnē virtutis. h̄ fm̄ rōnem
prudētīe quā in oibus vītūtib' ōz saluari.
q̄ si se iacetat h̄e q̄d nō h̄. Maḡ. n. repu
gnat prudētīe. q̄ piculosius v̄ onerosius
est alijs q̄d alijs se estimet vel iacetat habe
re q̄d nō h̄. q̄ nō estimet vel nō dicat
se h̄e q̄d h̄. B̄. Bo. 2^a. 2^a. q. 109. o.

¶ De vitijs oppositis veritati. ti. 27.

Postea cōsiderandū est de vitijs
oppositis veritati q̄ sūt mēda
ciū. simulatio sine hypocrisis.
iactātia. v̄ vitiū sibi oppositū. i.
ironia. De mēdaciōe aut̄ dictū est. s. li. i.
vñ restat hic cōsiderare de relijs. p̄mo de
simulatiōe sine hypocrisi. Et circa hanc
querit' plura. i. vtr̄ hypocrisis sit idē q̄d
simulatio. R̄ q̄ sic. vñ 3° d̄. li. et̄bi. dicit.
q̄ hypocrisis grece. ōf simulatoz latine. q̄
cū intus malus sit. se bonū palā ostēdit.
hypoc. n. falsū. crisis iudiciū. Est ḡ hypocri
sis simulatio. s̄ nō ois simulatio: sed tñ
illa q̄ q̄s simulat p̄sonā alterius. vt cū si
mulat p̄sonā iusti. vñ sup̄ illud 1° Math. 5°
Sic faciūt hypocrite dicit glo. hypocrisis

est q̄ simulat q̄d nō est. representatoz alteri^o
p̄sonē hic ē. cū vlt' videri bon^o vñ est. Et
nascit' hypocrisis vt dicit 3° Regl. 21° moza.
ex inani gloria. cū ad eā vt ad finē ordinet'
¶ Utr̄ gerēs bituz sanctitat' v̄ religiōis
nō tñ h̄is meriti p̄fectiōis sit hypocrisis.
R̄ q̄ nō. nā bituz sanctitat' vt religiōis
vel clericat' significat statū q̄ q̄s obligat
ad opa p̄fectiōis. Et idē cū q̄s bituz san
ctitatis assumit intendēs ad statū p̄fectio
nis se t̄sferre si p̄ infirmitatē cessat non
est simulatoz vel hypocrisis. q̄ nō tenetur
manifestare suū p̄ctm̄ sanctitat' habitū tē
ponēdo. vñ 3° Regl. 21° moza. sūt aliq̄ qui
sanctitat' bituz tenēt v̄ p̄fectiōis meritis
exequi nō valēt: q̄s nō est credendū in nu
mero hypocrityz currē. q̄ aliud est infir
mitas: aliud malitia. Si aut̄ sanctitat' ha
bitū q̄s assumēt vt se iustū ostēderet. hypo
crisis eēt. Et s̄ si bona opera ex genē ad
dei seruitiū p̄tinētia ad inanē glīam faciūt
vt etiā h̄ ex v̄bis 3° Regl. ibidē. ¶ Utr̄ ali
q̄s possit se simulare malū. R̄. q̄dā dicit
q̄ nō. q̄ facit aut̄ opa bona p̄ q̄ null' si
mulat se malū. aut̄ opa mala. v̄ tūc ē ma
lus. Et h̄ p̄positiōis sūt Alex. an. 2. t. z. c.
de hypocrisi. ar. 6. c. Sed fm̄ aliq̄s h̄ ratio
nō cogit. Pōt. n. aliq̄s se simulare malū
p̄ opa q̄ nō sūt in se mala. h̄it tñ quādam
spēm mali. h̄ tñ ip̄a simulatio ē mala. tum
rōe mēdaciū. tum rōe scādali. v̄ h̄ p̄ h̄ fiat
malus. nō tñ fit mal' illa malitia q̄ simu
lat. Et q̄ ip̄a simulatio est fm̄ se mala. nō
rōe ei^o tē ē est. sine sit tē bono sine tē ma
lo: p̄ctm̄ est. v̄ h̄ est p̄positiō 1° Bo. 2^a. 2^a. o.
iii. ar. i. c. 2°. ¶ Utr̄ hypocrisis opponat'
tūc veritat'. R̄ q̄ sic. cū. n. hypocrisis sit
qdā simulatio q̄ q̄s se simulat h̄e p̄sonā
quā nō h̄ vt dicit' est. p̄ns est vt formali
ter v̄ directe opponat' vītātē q̄ q̄s exhibet
se talē vītā v̄ sermone q̄lis est vt dicit' 4°
et̄bi. ¶ Utr̄ ois simulatio sit p̄ctm̄. R̄ q̄
sic. Simulatio. n. p̄p̄rie ē mēdaciū q̄d dāz
in signis factor' exterior' consistēs. Hō re
fert aut̄ vtr̄ q̄s mentiat' v̄bo vel facto ut
s̄. dicit' ē. vñ cū ois mēdaciū sit p̄ctm̄ vt
bitū est. s. li. i. p̄ns est q̄ ois simula^o ē p̄
cati. ¶ Sed obijciūt. q̄ nullū p̄ctm̄ ē vti
le. h̄ vt dicit' Hiero. vtilē simulationē v̄ in
tpe esse assumēdā. Hyeu nos docet exem
plū: q̄ sacerdotēs Baal interfecit: se fungē
idola velle collere. 4° Regl. 1°. Et David
imū anit facie corā rege Hebr. i. Regl. 21.
Hō ḡ ois simulatio est p̄ctm̄. R̄ Hiero.

large vitie noie simulatiōis p̄ q̄cūq̄ ficti
 one. imutatio aut̄ David fuit fictio figu-
 ralis. vt exponit glo. in ps. Et dicit̄ dñm
 in oi tpe. Simulatiōe vō h̄yca nō o3 ex
 cūsare a pctō vel mēdacio: qz fuit malus
 vt pote ab idolatria Jeroboā nō recedēs
 laudat̄ tñ 7 remunerat̄ a deo t̄paler: nō
 p̄ simulatiōe s̄ p̄ zelo q̄ Baal cultum de-
 struxit. Ad h̄ nō. q̄ sic dicit̄ Augustin
 q̄mibus euāgelij. qñ fungim̄ illud quod
 nihil significat est mendaciū. cū aut̄ fictio
 n̄a aliqd significat. nō est mendaciū. sed
 aliq̄ figura veritatis. sic dñs finxit se lon-
 gius ire Luc. vii. ad significandū q̄ ipse
 lōge erat ab eoz fide. vt dicit̄ Regi. Abra-
 ham etiā Gen. 22. dicit̄ famulo. Postq̄
 adorauim̄ reuertemur ad vos. vt dicit̄
 Amb. p̄stauit qd̄ ignorabat. qz dñs p̄
 eū locut̄ fuit. Ad etiā fm̄ Boni. in 3°
 suo. dif. 28. ar. 2. c. 3. post oppo. 7 Alex.
 an. vbi. s. q̄ est triplex simulatio. p̄ma est
 cautele. 7 h̄ fuit in Ihu 7 David. 2^a ē
 instructiōis. h̄ fuit i xpo cū finxit se longi-
 ire. in q̄ erudit̄ exhibendū offm̄ hospiti.
 q̄ coegerit eū apud se manē p̄ qd̄ mē-
 ruit etiā cū p̄gnosce. 3^a est duplicitat̄. 7
 h̄ est in hypocritis. 7 h̄ 3^a tenet rōne men-
 daci. non aut̄ p̄ma 7 2^a. Et addit̄ Alex.
 4° mēbz. s. q̄ est simulatio significatiōis
 vt cū Jacob simulauit se eē Esau. Utz
 semp̄ hypocrisis sit pctm̄ mortale. h̄ in
 hypocrisi sūt duo. s. defect̄ sanctitat̄ 7 si-
 mulatio eius. si q̄ hypocrita dicat̄ ille cui
 intētio fert̄ ad vtrūq̄. s. vt nō curet san-
 ctitatez b̄e. s. ut̄ sanct̄ apparere sic sumi-
 solet in sacra scriptura. sic est pctm̄ morta-
 le. 7 sic d̄ Job. 13. Nō veniet in cōspectu
 eius ois hypocrisa. Si aut̄ dicat̄ hypocri-
 ta ille q̄ intēdit̄ sanctitatē simulare a q̄ de-
 ficit p̄ pctm̄ mortale. tūc l3 sit i pctō mor-
 tali ex q̄ p̄uat̄ sanctitate vite. nō tñ ipa si-
 mulatio est semp̄ ei pctm̄ mortale. s. q̄s
 est veniale. h̄ aut̄ est discernendū ex fine.
 q̄ si repugnat̄ charitati dei vel pximi erit
 pctm̄ mortale. vt cū simulat̄ sanctitatē vt
 dissemiet̄ falsā doctrinā vel cōsequat̄ in-
 dignus dignitatē ecclēsticā vel quectiq̄
 alia spalia bona in q̄bus cōstituit̄ finem.
 Si vō finis intentus nō repugnet̄ chari-
 tati erit pctm̄ veniale. vt cū q̄s in ipa ficti-
 one delectat̄. ex q̄ d̄ 4° et̄bi q̄ magis vi-
 det̄ vanus q̄ malus. Eadem. n. rō est de
 mēdacio 7 simulatiōe. Cōtingit tñ q̄s
 q̄ aliqs simulat̄ p̄fectionē sanctitat̄ que

est de necessitate salutis. 7 talis simula^o nec
 sp̄ est pctm̄ mortale. nec sp̄ est cū pctō mor-
 tali. h̄ Ab. 2^a 2°. q. iii. ar. 4. c. in fi. Quid
 si aliqs simulet̄ sanctitatē ad dei bonitatez
 7 pximoz edificatiōem. h̄ si faciat̄ h̄
 tñ p̄dicta intētiōe nō peccat̄ s̄ met̄. si
 sit in charitate. vt cū aliqs religiosus ma-
 iore religiositatē ostēdit̄ corā secularib̄ q̄
 corā suis fr̄ibus. vt magi edificent̄. Qua-
 re dñs tantū 7 toties hypocrisim̄ detestat̄
 h̄ p̄ ter tria. p̄ qz illi pharisei 7 scribe q̄
 bus dñs loquebat̄ plimū erāt hypocrite
 2° qz hypocrita est h̄ius opi dino. vt. n
 dicit̄ Aug. in encl. dñs ordiat̄ maluz in
 bonū. hypocrita aut̄ cōuertit bonū i ma-
 lū. 3° qz est h̄ius toti trinitati. s. p̄ri. ut̄
 pat. n. gl̄iam q̄ attribuit̄ p̄ri 7 filio q̄ ē ve-
 ritas 7 vita. qd. n. est hypocrisis: nisi falsa
 vita appareat̄ bona 7 cōstēs mala. 7 sp̄i
 factō cui bonitas attribuit̄. qz bonis opi-
 bus abutit̄. h̄ Alex. an. 2. t. 2. c. de hyp. cri-
 si. ar. 9. o. Qui sūt fruct̄ hypocrisiz per
 q̄s p̄gnoscat̄ de q̄bus Mat. 7° d̄. Et fru-
 ctib̄ eoz p̄gnosceat̄ eos. R̄ adeo duplex
 ē arbor sicut̄ intētio vel voluntas. 7 fm̄ h̄
 est duplex fruct̄. vna ē intētio ḡnalis fa-
 ciēdi bonū in ḡne. Et hui⁹ fruct̄ sūt opera
 bona in ḡne. Et ab his non pōt̄ p̄gnosce
 malitia eius. Alia est sp̄ialis q̄ vult videri
 bonū p̄ h̄ianū fauore vel laudē h̄ianā
 vel quectū sp̄alez. q̄ qdē tria sūt ei⁹ fruct̄
 qz illis p̄ncipal̄ intēdit̄ frui. Et ab eis co-
 gnoscat̄ malitia ei⁹. qz postq̄ h̄ cōsecutus
 fuerit vel cōseq nō posse vidēt. vt ea h̄e
 restiterit ab opib̄ extiorib̄ cessabit. vt h̄
 finalit̄ ex v̄bis Aug. ibidē. 7 sic tūc appa-
 rere incipit̄ vtz lup⁹ vel ouis fuerit. hec
 Alex. vbi. s. ar. ii. o.

De iactantia 7 ironia. ti. 28.

De iactantia 7 ironia sibi opposita. 7 p̄
 iactantia. Circa quā querunt̄
 plura. s. vtz iactantia opponat̄
 v̄tuti v̄tutis. h̄ q̄ sic fm̄ p̄bum 2° 7 4°
 et̄bi. Iactantia. n. p̄rie videt̄ importare q̄
 hō se v̄bis extollat. q̄. n. vult hō lōge ia-
 ctare elenat in altū. tūc aut̄ p̄rie se extol-
 lit qñ de se sup̄ se aliqd dicit. h̄ aut̄ cōtin-
 git duplicat̄. Quis. n. aliqs loq̄t̄ de se sup̄
 illud qd̄ est in opione boiuz. qd̄ apls re-
 fugiēs dicit. z. l. o. iz. Pareo ne q̄s existi-
 met me sup̄ id qd̄ videt̄ in me. aut̄ audit
 l2 5

aliquid ex me. Quis vero super illud quod est in se
 quod magis est iudicandum aliquid secundum quod est in
 se. id magis proprie dicitur iactantia: quoniam aliquis of-
 fert se super illud quod est in se. et utroque modo
 iactantia dici potest. Et id iactantia proprie dicitur
 etiam per modum excessus opponitur veritati. hec
 Abo. 2. 2. q. 112. ar. 1. c. Quid sit iactantia
 satis per se predictis potest tamen sic describi iac-
 tantia. est ostentatio proprie laudis. cum veritas
 non sit. Et hoc alio nomine dicitur arrogancia: cum
 quis attribuit sibi quod non habet. Quis tamen extenso
 nomine dicitur ostentatio vana proprie laudis: etiam cum
 veritas sit. ut dicitur Gregorius super illud. Si accipi-
 si quod gloriaris: quoniam non accipit. tamen hoc potest
 dici iactantia de eo quod non est. Item beatus Boetius
 dicitur a se tamen non habet. Hec Alexander. 2. 2. c. de iactan-
 tia. ar. 1. 7. 2. 0. **U**trum iactantia oriat ex su-
 perbia. R. sic ut frequenter. Et hoc non quod ali-
 quis per arrogancia interiorem elevat super se quod est
 spiritus superbie. sequitur plerumque quod extius de se ia-
 ctet quodam maiora. Item quibus quis se iactet non
 ex arrogancia sed ex quadam vanitate: et in hoc
 relectet. quod est secundum beatum talis. Et idem Gregorius
 dicitur: mora. ponit iactantiam inter spiritus superbie
 Interdicit autem iactator sepe ut per suam iactan-
 tiam consequatur gloriam. Et idem secundum Gregorium dicitur:
 mora. oritur ex inani gloria secundum rationem finis.
 Quis etiam quibus ex divitiis occasio dicitur. dicitur
 si aliquis de eis superbit. Et idem signant. pueri.
 8. opes dicitur superbie. Quis etiam ex eis quibus
 per modum finis. dicitur si aliquis de se iactat ea ex
 quibus lucrari potest. ut quod est sapiens vel medi-
 cus vel divinus ut dicitur 4. et ubi. **U**trum ia-
 ctantia sit peccatum mortale. R. quod iactantia potest
 dupliciter sumi. Uno modo potest esse quodam meda-
 cium. et sic quibus est mortale peccatum. ut quoniam ali-
 quis iactant de se profert aliquid quod est in gloria
 dei. sic dicitur Ezechiel. 28. Et dixisti. ego sum.
 vel aliquid quod est in charitate proximi. ut cum
 quis se iactando precipit in contumelias aliorum
 ut pharisaeus Luc. 18. dicebat. Non sum sic ce-
 teri hominum rap. iustus. adul. vel ut etiam hoc pu-
 blicanus. Quis est veniale ut cum aliquis de se
 talia iactat quod non sunt in veritate nec in proximo.
Alio modo potest considerari secundum causam suam. Et sic
 si peccat ex superbia vel inani gloria mortali-
 terit mortalis. alioquin erit venialis. si vero
 ex appetitu lucris. iam peccatum videtur ad proxi-
 mi deceptioem et damnationem. id magis est mor-
 talis. unde per beatus 4. et ubi dicitur quod turpis est quod
 se iactat cum lucris quibus quod cum glorie vel honoris
 non tamen erit spiritus hoc modo mortal. quod potest esse tale
 lux ex quod non erit alteri deum. Hec Abo. 2. 2.
 q. 112. ar. 2. c. Ad hoc et non habet ibidem

c. 2. quod si quis se iactet in charitate dei vel pro
 ximi. aut secundum se aut secundum causam suam est meda-
 cium pecciosum. si vero iactet se quasi hoc ipso delecta-
 tus. reducat ad mendacium iocosi. nisi for-
 san hoc dilectio dei proponit: in quo solo mens
 nostra quiescit ut in ultimo fine. Si autem se ia-
 ctet gratia vane glorie vel lucris videtur pertinere
 ad mendacium officiosum. unde tamen hoc sit sine proxi-
 mi deum. quod tunc pertinet ad pecciosum. hoc autem
 Alexander. an. aliquis se iactat aut de bono quod non
 habet. et hoc vel ex surreptione: et sic est veniale.
 vel ex deliberatione rationis. et tunc videtur esse mor-
 tale. si hoc sit cum intentione deumificandi alium in-
 iuste. Aut iactat se de bono quod habet. et hoc vel
 lenit sine alteri deceptioem. et sic est veniale.
 vel ita quod proponit laudem suam laudem dicitur. et sic
 est mortale. **U**trum perfectorum tamen sit vitare ia-
 ctantiam sive ostentationem. R. 13. oes velle
 re possunt operis ostentationem per humorem. cum tamen
 est ostentatio operis per humorem non tamen est quod
 debet hoc perfectorum vitare vane glorie motum. unde
 Gregorius. valde perfectorum est sic ostentatio opere aucto-
 ritatis glorie querere ut de illata laude peccata
 nesciat exultatione gaudere. Et ideo opera stu-
 dio occultent. necessitate publicitatis: ut coram
 occulta sit custodia propria. et coram publica
 utilitas aliena. Et sic per quod omnes possunt et te-
 nent vitare motum iactantiae cum est mortalis.
 nec habet necessitatem ad motum iactantiae venialis.
 Item sit aliquid peccatum per cupit ad ostentationem
 humorem. Hec Alexander. 2. 2. c. de iactantia. ar. 2. 0.
Circa 2. sironia quae est plurima
 ut ironia per quam quis de se fingit
 moza sit peccatum. R. quod aliquis de se
 moza fingat: dupli- ter pertinet potest. Uno modo sal-
 na vitare. unde si maiora sunt in se tacet et quod
 dam moza detegit: quod tamen in se esse cognoscit.
 et hoc non est ironia. nec est peccatum secundum genus suum:
 nisi per alienum circumstantie corruptiones. Alio
 modo delectando a vitare. ut cum de se assertit
 aliquid vile quod de se non cognoscit. aut cum ne-
 gat de se magni aliquid quod tamen in se esse percipit.
 et sic est ironia et est spiritus peccatum. unde Gregorius. In-
 cante se humiliant quod mentiendo se illaqueant.
Ad hoc non quod Amos 7. non mentis dicitur.
 Non sum propheta. hoc non dicitur: quod non erat de genere
 prophetarum. Hec Salomon. puerus. 20. ubi a
 deo confortatur: profert se esse stultissimum. hoc non dicitur
 citat hoc humanam reputationem. quod si mudana quod
 hominum sapia querit: tenent. Utrum ironia
 sit minus peccatum quam iactantia. R. utraque me-
 ritum. vel vobis. vel quibus quibus exterioribus signis
 circa idem. circa conditiones persone. unde rationem
 male sine obsequio circa quod sit. si equalia peccata

si vt plurimū iactātia peccat ex impiozi
motiuo. s. ex appetitu lucri vel honoris. iro
nia vō ex hō q̄ fugit lz inordinatē p dlatio
nē. 7 q̄ ad illud est gūius. Et fm hō d̄ 4°
ctibi^o q̄ iactātia est gūius pctm̄ ironia.
Cōtingit tñ q̄nc̄ q̄ hō minora de se fingit
ex alio motiuo: puta vt dolose decipiat. 7
tūc ironia est gūioz. Et sic d̄ Eccl. 19. Est
q̄ nequit se hūiliat. interiora autē eius ple
na sunt colo.

De amicitia 7 adulatione 7 litigio. ti. 29

Prostea p̄siderandū est de amici
tia 7 de vitijs sibi oppositis. Et
p̄ de ip̄a amicitia. 2° de adula
tione. 3° de litigio. h. n. duo op
ponit̄ vtuti amicitie. Circa p̄mū sciendū
q̄ p̄ vtutē amicitie ordinat̄ hō ad alios
hoies in cōi p̄seruatiōe tam i facti q̄ i di
ctis. s. vt ad quēlibet se hēat fm q̄ d̄ Eccl.
D̄ etia hō vtus affabilitas: cui^o etiā act^o
p̄cipit̄ Eccl. 4°. Cōgregatiōi paup̄z affa
bilē te fac. loq̄r autē p̄hs 6° ctibi^o de dupli
ci amicitia q̄z q̄libet cōstitit p̄ncipaliē in
affectu q̄ vn^o diligit̄ aliū. Et hō cōsequi p̄t
p̄ quāctiq̄ vtutē. qz q̄libz vtus est eā ami
citiē. qz bonū omibz est amabile. vt d̄c
Diony. 4° ca^o de oi. no. Et fm hō d̄icit p̄hs
8° ctibi^o q̄ amicitia p̄fecta est q̄ est p̄p̄ vtū
ten. q̄ autē p̄tinet ad hāc amicitia. i. dice
tur. cū de charitate ager̄. Alia vō cōstitit i
solis extioribz v̄bis: vel facti. Et hō nō hz
p̄fectā amicitie rōnē. s. quādā cū s̄llm̄ di
nē. in q̄ntū. s. qz ceter 7 delectabilē se hz
ad eos cū q̄b^o cōuersat̄. nō q̄dez p̄uerfa
tiōez lascinā quā vtus cauet si honestā. hz
illud p̄s. Ecce q̄s bonū 7 q̄s io. habi. fra. in
vnū. Quāq̄ tñ p̄p̄ aliq̄d bonū p̄ns. vt ali
q̄d malū excludēs: non refugiet vtuosus
eos q̄bz cōiunir̄ p̄trillare vt d̄ 4° ctibi^o
ne. s. videat̄ eoz pctō p̄sentire. 7 peccandi
audaciā misr̄are. vñ Eccl. 7° Silie tibi sūt
serua corp^o illaz: 7 nō ostēdas faciē tuaz
bilarem ad illas.

Equit̄ vidē de 2°. s. de adulatione.
Circa quā querūt̄ plura. s. qd̄ ē
adula? B^o hz Alex. an. z. t. z. c. de
adulatione. ar. i. in p̄n. Adulatio est peccatū
ex fmone vane laudis alicui exhibite in
tentiōe placēdi. Sūt autē 4° ofie cū. Una
est q̄ bonū nō bitum attribuit. 2^a est q̄
bonū bituz extollit plus q̄ sit. 3^a est que
malū nutrit laudādo 7 dicēdo malū bo

nū 4^a est q̄ malū nutrit diminnēdo ip̄s
bec Alex. an. ibidē. c. **U**trū adulatio sit
pctm̄. B^o q̄ sic. amicitia. n. vbi optet p̄p̄
aliq̄d bonū cōsequendū vel malū vitan
dū nō veret̄ cōtristare vt. s. dictū est. Si
ḡ aliq̄s in omibz velit ad delectatiōem
alteri loqui excedit modū in delectādo. 7
ideo peccat p̄ excessū. Et si facit hoc ex in
tentiōe nō delectandi: dicit̄ placidus fm
p̄hm. Si autē intentiōe alicui^o lucri dicit̄
blanditor sine adulator. Cōiter tamē no
men adulatoris attribui solet omibz qui
sup̄ modū virtutis volunt alios verb̄ vel
factis delectari in cōi cōuersatiōe. **A**d
hoc nō q̄ cōtingit aliq̄d laudare 7 bene
7 male. s. put̄ debite circūstātie vel seruan
tur vt p̄mittunt si. n. aliq̄s velit aliq̄d
delectare laudādo vt ex hoc cū cōsoletur
ne in tribulatiōe deficiat vel etiā vt i bono
p̄ficere studeat alijs debiti circūstātijs ser
uatis: hoc p̄tinebit ad virtutē amicitie. p̄
tinebit autē ad adulationē si velit aliq̄d
laudare in q̄bz non est laudādnus. quā
forte sunt mala fm illud p̄s. Laudat̄ pec
cator in deside. ani. sue. zc. vel quia non
sūt certa. s. illud Eccl. 27. Ante sermonem
ne laudes virū. vel etiam si timeri possit
ne humana laus ad vanam gliam cuz p̄
uocet. fm illud Eccl. ii. Ante mortē ne lau
des hominē. Similit̄ velle placare homi
nibus p̄pter charitates nutriēdam. 7 vt i
eis sp̄ualiter p̄ficere possit: est laudabile.
Autē aliq̄s homibus velit placare
p̄pter vanam gloriā vel p̄pter lucrū. vel
etiam in malis: hoc esset peccatū fm illud
p̄s. Dñs dissipauit ossa corū qui bo. pla
cent. h. Abo. 2°. q. iij. ar. i. c. 7. c. 1°.
Utrū adulatio sit pctm̄ mortale. B̄ndeo
fm Alex. an. vbi. s. ar. z. c. multiplex ē ad
ulationis gen^o. Unū est qd̄ dicit̄ maluz bo
nū. fouēdo. s. pctōrē in pctō. 7 hō est pctm̄
mortale. Alis vō aliq̄s adulat̄. aut inten
dens alicui p̄desse 7 nulli obesse. 7 tūc est
veniale. Aut alicui obesse lz alteri p̄st̄. 7
tūc est mortale. videt̄ autē hoc fieri ex li
bidie mortali. Si autē nō obest nec p̄dest
sed dei generat cōtemptuz p̄pter assidui
tatem: tūc est mortale. Si vō fiat ex libi
dine veniali vt cū qz laudat ex surreptio
ne aliq̄d i bono: aut que d̄z nec intentiōe
placēdi p̄p̄ sentit̄ ē veniale. 7 de tali adula
tiōe loq̄r Aug. i. can. nūerans eā int̄ pctā
mūta. esto q̄ aliq̄s p̄ adulationēz ip̄extranēit
b̄ficiū: nūq̄d resignare tenet̄ ip̄s. B^o in

per hoc diuersi diuersimode respondent.
videt tamen fm Alex. an. z. t. z. c. de adu-
latioe. ar. 5. c. q. adulatio deat ad munus
ab obsequio reduci. vñ si ei in alio nõ serui-
ret: indignè recipet: 7 resignare debet sic il-
le q. seruit de officio turpi. Offiti turpe of-
ficii cui est pctm annexu. Et ad h. facere
videt qd dicit Iñd. s. q. tria sūt munera
qbus puerit bõ. s. fauor amicitie. adula-
tō. 7 munus rei corporalis. Ad h. nõ.
tria remedia s̄ adulatione: vñ intra nos
s. testimoniu bone cōscie q̄ semp de le min⁹
estimar. 7 in agendis suis tunc ne qd re-
p̄b̄nsibile inueniat. Reliq̄ duo sunt ext̄
nos. vñ ex pte hois mali. s. extractio. ne i
bonis extollamur. s. magis hūilitemur.
Alex. arguitio boni n̄. ne qd in bonis
n̄. is rep̄b̄nsibile inueniat. p̄mū 7 3° re-
mediū ponunt sup illud ps. Elcū aut p̄e-
catoris r̄. 2° vō ponit H. gl. B. Alex.
an. vbi. s. ar. 8. c.

Equit videt de 3°. s. de litigio. Et de
h. querunt plura. s. vix opponat
vtri amicitie siue affabilitati. B^o
q. sic. vt vult p̄b̄s 4° cbi. litigiu. n. p̄p̄e
in vbis cōsistit. cū. i. vñ alteri s̄ dicit. In
bac aut s̄ dicitōe duo p̄nt attendi. Qñq. n.
cōtingit s̄ dicit p̄pter p̄onaz dicentis cui
s̄ dicens cōsentire recusat p̄pter defectum
amoris aios vniens. Et h. videt ad dis-
cordiā p̄tinere charitati s̄. i. a. Qñq. rōne
p̄sone quā aliqs cōtristare non veret. 7
sic sit litigiu qd opponit amicitie. ad quā
p̄tinet delectabilis alijs cōtinere. vñ p̄b̄s
dicit 4° cbi. q. q. ad oia s̄. i. a. n. cū
qd est cōtristare neq. c̄. d. e. q. curates. di-
scoli 7 litigiosi vocant. **U**tz litigiu sit
min⁹ pctm q̄ adulatio. B^o de bis duob⁹
possum duplici loqui. Uno^o cōsideran-
do sp̄m vtriusq. 7 fm h. tanto cuius est
aliq. vitiū q̄ tomagis repugnat oppo-
siti. Amicitia aut tendit p̄ncipali^o ad de-
lectandū q̄ cōtristandū. 7 iō litigiosus q̄
supabūdat in cōtristado: s̄. i. a. peccat q̄
adulator q̄ supabūdat in delectado. Alio
mō fm aliq. ext̄ioza motiua. Et fm h. ad-
ulatio est qñq. s̄. i. a. vñ qñ intrēdit per re-
ceptionē indebite lucy vel bonozē acgre-
re. Qñq. litigiu est s̄. i. a. vñ cū q̄s inten-
dit vel veritate impugnare vel dicentem
in cōtemptū adducere.

De largitate auari^a 7 pdigalitate. ti. 30.

Einde cōsiderandū est de libe-
ralitate siue largitate 7 vix
oppositis. 7 p̄ de ipa largitate.
2° de auaritia. 3° de pdigalitate. B. eni:
duo opponit largitati. **C**irca p̄mū sci-
endū q̄ largitas est virt⁹ habitās cui in
q̄ est ad vtendū bñ 7 p̄uenient bonis ab
eo possessis tam in s̄p̄tib⁹ respectu sui: q̄ i
datōibus respectu p̄mi. vñ dicit p̄b̄s
4° cbi. q̄ liberalitas videt eē q̄dam me-
diocritas circa pecunias. p̄ pecunias intelli-
gens oia: q̄ dignitas nūmimate mensu-
rat. vt p̄z ibidē. of. n. ibidē q̄ cōsistit cir-
ca datōes 7 s̄p̄tus. Quia tñ ad virtuo-
sum p̄tinet nõ tñ cōuenient vti m̄a sua:
vel instr̄o. sed etiā oportunitates p̄parare
ad bñ vtendū. iō ad liberalē p̄tinet nõ tñ
vti pecunia. sed etiā cam p̄parare 7 cōser-
uare ad idoneū vsum.

Equit videt de 2°. s. de auaritia. de
bac plura querunt. s. vix sit pe-
ccatū. B^o q̄ sic. p̄ eo q̄ vult diui-
tias retinere. vel acgre lup̄ reb̄ti modū.
vñ **A**ullius dicit q̄ auaritia est imodera-
tus amor bñdi. Ideo of. ad h. b. vti. sint
mores sine auaritia. **S**ed obijcit. qz ea
q̄ n̄. aliter adueniūt nõ sit pctā. s. auaritia
n̄. aliter cōsequit̄ senectutē. vt of. 4° cbi.
g. r̄. B^o inclinatioes n̄. ales sūt regulāde
fm rōnē. Et iō l̄. senes p̄pter defectū n̄. e
auidi^o insidia rerū ext̄ioz. requirant:
nō tñ a pctō excusant. si circa diuitias re-
bitā rōis mensurā excedāt. **U**tz auar-
itia sit sp̄ale pctm. B^o q̄ sic. s. fm q̄ eum
moderat⁹ amor bñdi possessiōes q̄ nomie
pecunie designant. ex q̄ sumit̄ auaritie no-
men. vñ fm Iñd. cbi. auar^o dicit q̄ au-
dus cris. i. pecunie. vñ Ro. i. cōnumerat in-
ter pctā sp̄alia. vbi dicit. Repletos oī in-
iquitate 7 malitia for. auaritia r̄. Utrum
qz verbū bñdi qd fm p̄mā impo-
sitiōem ad possessiōes p̄tinere videtur veruat ad
alia multa. sic bō dicit b̄. e. sanitate. vxo-
rem. vestes. 7 b̄. vt p̄z in postp̄dicamentū.
7 p̄ p̄ns etiā nomē auaritie ampliātū est
ad omnē imoderatū appetitū bñdi quā-
cūq. rem. vñ dicit H. gl. in q̄dam omel.
q̄ auaritia ē nõ tñ pecunie: s. et scie 7 alti-
tudis cui⁹ s̄. i. a. vñ modū ambif. 7
sic auaritia nõ ē pctm sp̄ale. 7 sic dicit H. gl.
gu. 4° de li. ar. auari^a q̄ of. grece p̄ylargi-
ria. i. amor argētī. a tñ i argēto vel nūmū
s̄ i oib⁹ reb⁹ q̄ imoderate cupiūt̄ itelligē
da ē. Utz auari^a opponat lib̄alitati. B^o

anaritia ipoztat quādam imoderatā circa diuitias tripliciter. Uno^o circa ipam accēptiōem et cōseruatōem eaz. s. in q̄ntū aliq̄s acq̄rit pecuniā vltra debiti. aliena surripiendo vel retinēdo. et sic opponit iusticie. Alio^o circa affectiōes diuitiaz. vt cū q̄s nimis amat vel cōsiderat diuitias. aut in eis nimis delectat. etia; si nolit rape aliena. et sic opponit liberalitati q̄ moderat affectiōem h̄. vt dictū est. Sciendū autē q̄ auaritia fm̄ q̄ opponit iusticie non h̄ vitiiū oppositū. q̄ auaritia cōsistit i plus b̄ndo q̄ d̄ fm̄ iusticia. cui opponit min^o b̄re. q̄d nō h̄z rōnē culpę s̄ p̄ne. ideo p̄s vult 5° etbi^o q̄ auaritia nō h̄z vitiiū oppositū. fm̄ autē q̄ opponit liberalitati h̄z vitium pdigalitati oppositū. q̄ liberalitas ē v̄tus media inter duo vitia vt p̄z ex 2° et 4° etbi^o. ¶ Utr̄ auaritia semp̄ sit peccatū mortale. R^o q̄ sic. et genē suo. et h̄z q̄ opponit iusticie. sic. n. ad auaritiā pertinet iniuste alienū accipere vel retinē. Alio^o pōt sumi auari^o h̄z q̄ opponit liberalitati. et sic dicit inordinatū amorē diuitiaz. q̄ si creseat tantū q̄ p̄pter ipm̄ nō vereat q̄s facere 3° amorē dei et p̄ximicrit mortalis. si autē infra h̄ s̄stat. est venialis. Ad h̄ nō v̄bū Basilij. Est inq̄ panis famelicū que; tenes. nudi v̄clis quā seruas. egentis argentū q̄d possides. q̄ circa tot iniurias facis q̄t exhibē valeres. Loq̄r autē in casu q̄ aliq̄s tenet ex debito legali bona sua panperib^o erogare. vel p̄t necitatis piculū. vel p̄t sup̄fluitatē bonoz. ¶ Utr̄ ep̄s mlta congregare possit ad tuitionē sue ecclie. sicut rex ad tuitionē sui regni. R̄ndet Alex. an. in 2° suo ca^o de auaritia. q̄ nō est s̄lle. q̄ rex ad h̄ est cōstitut^o vt s̄ditos i pace teneat. et ab aduersarijs defendat. Et idē p̄t ad h̄ res regni congregare et cōseruare. sed ep̄s d̄z cōuertē res ecclie in vsū ecclie. q̄d facit paupib^o dando. v̄i nō d̄z congregare ¶ Utr̄ auaritia sit peccatū sp̄iale. R^o q̄ sic vt dicit Greg. 21° mora. nō tñ querit circa suū obm̄ delectatiōem corpales. s̄ sp̄iales. put. s̄. h̄o delectat in h̄ q̄ se diuitiaz p̄siderat possessorē. rōe tñ obī q̄d est corpale. est mediū inter peccatū pure sp̄ialia. et pure carnalia. q̄ illa querūt delectatiōem sp̄ialē circa obm̄ sp̄iale. vt sup̄bia circa excellentiā. et intemperan^o delectatiōem pure corpale circa obm̄ corpale. ¶ Utr̄ auaritia sit vitiiū capitale. R^o q̄ sic. vt habitū est. s̄. ti. 8. et illie eius sūt. et vt dicit Greg.

21° mora. s̄. pditio. frans. fallacia. p̄iuriū. inq̄tudo. violētia. et obduratio 3° miām. Auaritia. n. excedit in retinendo. et sic ex ea orit̄ obduratio. et in acq̄rendo fm̄ q̄ ē in affectu. et sic orit̄ inq̄tudo mētis. v̄l h̄z q̄ est in affectu. et sic q̄nq̄ v̄tū violentia. q̄nq̄ volo q̄ si fiat in v̄bo simplici erit fallacia. Si autē includat iuratiōem erit p̄iuriū. Si v̄o fiat volus in ope q̄ tum ad res erit frans. si q̄ntū ad p̄sonas erit pditio. Ad h̄ nō. q̄ sic liberalitas est circa mediocres pecunias. ita et illiberalitas. Et idē v̄ramū q̄ magna p̄ violentiā auerit non dicit̄ illiberales s̄ iniusti. p̄pter q̄d or̄ 4° etbi^o. q̄ tyrānos ciuitates desolātes. et s̄cē pdātes. nō dicit̄ illiberales s̄ anaros. R̄d insup̄ q̄ auaritia fm̄ Aplm̄ Ep̄s. s̄ ē idolorū seruitus. q̄d dicit̄ p̄ tanto. q̄ v̄traq̄ s̄b̄icit̄ q̄s creature extiori nō tñ eodē mō q̄ p̄ idolatriā ei s̄b̄icit̄ exhibēdo cultū; diuiz. p̄ auaritiā v̄o eā imoderate p̄cupi scēdo ad vsū.

¶ Equit̄ vidē de 2°. s̄. et pdigalitate. et q̄ querūt plura. s̄. v̄tr̄ opponat auaritiē. R^o q̄ sic. vt p̄z ex 2° etbi^o. In moralib^o. n. attendit̄ oppositio vitioz ad inuicē. et ad v̄tutes fm̄ sup̄abū dantiā et defectū. sic autē differit̄ pdigalitas et auaritia. q̄ auar^o in affectiōe diuitiaz sup̄abūdat eas plus debito diligendo. pdigus autē deficit. min^o debite sollicitudinē eaz gerēdo. Circa v̄o extiora pdigus excedit in dādo. et deficit in retinēdo et acq̄rendo. Auar^o v̄o extiora deficit i dādo et excedit i acq̄rendo. et sic p̄z q̄ opponat. ¶ Utr̄ pdigalitas sit peccatū. R^o q̄ sic cū mediū liberalitatis cōmpat. et sic autē min^o peccatū q̄ auaritia vt vult p̄bus 4° etbi^o. q̄d etiā p̄z p̄ h̄ q̄ auaritia magi difert a liberalitate. magi n. p̄tinet ad largū dare in q̄ excedit. pdigus q̄s reci. et vel retinere in q̄ excedit auarus.

De epilreya. ti. 21.

¶ **P**ostea cōsiderandū est de epilreya. et q̄ querūt plura. s̄. v̄tr̄ sit v̄tus. R^o actus hūani et q̄ bus leges dant̄. in cōtingētib^o singularib^o cōsistūt q̄ modis infinit variari possūt. Et idē nō pōt aliq̄ lex insitui q̄ in nullo cāu deficiat. sed legislatores ad illud q̄d i plib^o accidit attendūt. et h̄z h̄ legē ferūt quā tñ i aliqb^o casib^o seruare ē

Equitates iusticie et contra bonum omnium
quod lex intendit. sic lex iustitiam deponit non red-
di et tunc gladius a furioso deponitur: non est
ei dominus est in furia reddendus. et ad hoc ordi-
nat episcopus qui dicitur apud nos equitas. unde
patet quod est virtus ut vult philosophus 5° ethi-
c. **U**terque episcopus sit per iustitiam. Respondeo quod sic.
ut n. dicit philosophus ibi. aut est per iustitiam in
iusticia contra dicitur. et proprie corripit iustitiam
legalem. et quodammodo continetur sub ea. et quodammodo
excedit eam. Si enim iusticia legalis dicitur
quod obtemperat legi sine quantum ad verba legis
sive quantum ad intentionem latorem: quod est potius
sic episcopus est per potius iustitiam legalem. Si
vero iusticia legalis dicitur tamen quod obedit ver-
bis legis. sic episcopus non est per eius. sed est
per iustitiam contra dicitur iustitiam legalem di-
nita sicut excedens ipsam. unde per philosophum dicitur
iusticia de ea quod de iusticia legali. quod iusticia
legalis dicitur quod est in episcopo. unde episcopus est
quod est superior regum actuum humanorum.

De passionibus anime. ti. 22.

Consequenter considerandum est de
fortitudine et temperantia. De autem
virtutes et eorum partes habent esse cir-
ca passiones anime. Et idem primus ten-
da sunt brevitatis quodammodo de passionibus anime magis
necessariis. Et per quot et que sunt passiones anime. Sci-
endum igitur quod in vi concupiscibilis anime sunt tres
conjugationes passionum. scilicet amor et odium. des-
iderium et fuga. gaudium et tristitia. Sicut in ira-
scibili sunt tres. scilicet spes et desperatio. timor et
audacia. et ira cui nulla passio opponitur.
Sunt ergo omnes passiones anime. scilicet in concupiscibili.
et in irascibili secundum quibus omnes passiones
anime continentur. Passiones tamen principales contra
dicitur esse 4°. scilicet gaudium et tristitia et spes
et timor. ut vult Boetius in finibus. et solutus.
Quarum prime due dicitur principales. quod sunt
completive et finales simpliciter respectu omnium
passionum. unde sequitur ad omnes passiones. Ti-
mor autem et spes sunt principales non quod ex
completive et ultime simpliciter. sed tamen in ge-
nere motus appetitivum ad aliquid. unde sunt ali-
quo modo termini passionum concupiscibilis que
consistunt in motu. Nam respectu boni incipit
motus in amore: et procedit in desiderio. et
terminatur in spe. respectu vero mali incipit in
odio et procedit ad fugam: et terminatur in timo-
re. Inter passiones autem irascibilis spes est pri-
ma respectu boni. timor respectu mali spes
enim per se est respectu boni. et passio autem per ac-

cidens et propter aliquod annexum in ratione ma-
li apprehensum. Sicut et timor est per se respectu
mali. audacia autem per accidens. propter victori-
am vel aliquid aliud apprehensum in ratione bo-
ni. Ira autem est respectu boni et mali simul.
Quibus autem eius est vindicta de iniuriatione
appetit. non iratus vindictam ut bonum. et hoc
de iniuriatione quem apprehendit ut sibi ma-
lum. presupponit autem audaciam et spem vindicte
cum nullus irascatur propter iniuriam illatam
nisi sperans vindictam. et audens iniuriantem
resistere. ut dicit Augustinus 6° de naturalibus. et ubi
igitur quod est per accidens non possit dici principa-
le sed potius illud quod est per se. et spera et au-
dacia non possunt dici passiones principales.
nec etiam ira que est quodammodo effectus audacie.
unde restat quod inter passiones irascibilis spes
et timor sunt principales passiones irascibilis
Potest igitur numerus 4° passionum sumi secundum
diversionem presentis et futuri. motus enim re-
spicit futurum. sed quies est in aliquo presentis.
de bono igitur presentis est gaudium. et de malo pre-
sentis tristitia. et de bono autem futuro est spes.
et de malo autem futuro timor. Omnes autem
alie passiones que sunt de bono vel de malo
presentis vel futuro ad hanc completionem redu-
cuntur. unde etiam a quibusdam dicitur 4° pas-
siones dicuntur principales. quod sunt generalis
quod est verum si spes et timor designent motum
appetitivum contra tendentem ad aliquid speran-
dum vel fugiendum. Augustinus autem 14. et c. lo-
co spei ponit cupiditatem. quia utraque est re-
spectu futuri boni. Potest autem hic queri utrum
aliqua passio secundum spem suam sit moraliter
bona vel mala. Respondeo passio considerari potest
dupliciter. vel ut est in genere nature vel in-
quantum est in genere moris. primo modo nulli pas-
sionum convenit secundum spem suam esse moraliter bo-
nam vel malam. sed naturaliter. sic enim illa pas-
sio secundum spem suam est bona que motum vir-
tali convenit. ut gaudium. et illa mala que ei re-
pugnat ut tristitia. dicitur enim 3° ethi. quod tristi-
tia stupescit et corrumpit naturam habentis. Et
sic dicitur 2° ethi. quod secundum passiones non dicitur
studiosi vel pravi. nec habet eas lauda-
mur vel vituperamur. 2° vero modo. scilicet inquantum
est in genere moris quod convenit ei ex ordine
eius ad rationem et voluntatem. sic aliqua pas-
sio est moraliter bona secundum suam spem. ut il-
la que est respectu debiti obsequii in comparatione
ad ordinem rationis. Et quia per comparationem
ad ordinem rationis malum. primum est ob-
iectum debiti tristitie. ideo passio merito que
est tristitia de malo proximi est moraliter bona

fm suam spem. quia etiā expectantū punitum est rebitum obm timoris in ordie ad rationem. ideo erubescētia que fm dāsi. li° 2°. c. 28. est timor expectati cōiūtiē mo raliter bona. vnde dicit ibidez qd est opti ma passionū. quia etiā bonū pūmi est in rebitum obiectū tristitie p cōparationem ad ordinē ratiois. ideo inuidia que est tri sticia de bono pūmi: est fm suam speciez moralit mala. B Ric. 2. di. 26. q. i. ar. i. c.

De fortitudine virtute 7 eius actū pēi pto. s. martyrio. ti. 23.

Postea cōsiderandū est de forti tudine 7 tēperantia. 7 pmo de fortitudine. Circa quam pmo cōsiderādum est de ipa. 2° de vitijs oppositis. 3° de partib⁹ eius. Cir ca pūm pmo dicens dū est de ipa fortitudie 2° de pēipuo ei⁹ actu. s. martyrio. Cir ca pūm sciendū qd vera fortitudo est ve ra virtus. Est autē vera fortitudo vt ha bet ex 2° etbi⁹. p quam qd mediocriter ti met 7 audet ad hoc inclinatus et habitū. ppter bonū finem qui est cōseruatio boni cōis in piculis mortis. Aliqs autē agen tē fortiter agē videat. non tam fm virtu tem fortiter agit. vnde fortitudo eius non est vera. sed apparēs. Pōt autē fortitudo duplicitē sumi. Vno mō fm qd dicit quā dam animi firmitatē. 7 sic est cōditio cu inslibet vntis. quia vt dicit 2° etbi⁹. ad vntem requirit firmitē operari. Alio mō fm qd dicit firmitatē ai in sustinēdis 7 re pellendis grauib⁹ piculis. vnde Tullio in sua rbctori. dicit qd fortitudo est cōsidera ta periculoz susceptio: 7 laborū pēssio. 7 sic est spālis virtus non habēs dētermina tā mām. Item h virtus pēficiat aiām ad su stinendū quēcūqz picula: 7 nō sufficit da re fiduciam euadēdi quēcūqz picula. sed hanc spūs sanct⁹ infundit: cōtrariū time ran er eludēs. 7 hi⁹ fiducia pūnet ad for titudinem que est conū spūs sancti. Ad hoc nota qd fm pūm. i. c. ce. 7 mun. no men vntis refert ad vltimū potentie. Di cit autē vno mō potentia nālis fm quaz aliquis resistē potest corūpentibus. Alio mō fm qd est pncipiū agendi vt dicit 5° metba. Et quia bec 2° acceptio est pūmu nioz. ideo nomen virtutū fm qd dicit vlti mū potentie talis. est cōe. virtus enīz cōiter sumpta nibū aliud est qd habit⁹ quo quis

bene pōt operari. Scdm autē qd dicit vltimū potentie pmo mō dicte. qd modus est magis spālis attribuit virtuti magis spe ciali. s. fortitudini ad quam pūnet firmi ter stare cōtra quēcūqz repugnantia. vnde Sap. 8° vbi dicit qd sapientia sobrieta tem 7 prudētia coct iusticiā 7 vntem. po nit virtus p fortitudine. Est autē fortitu do vt dicit 3° etbi⁹ circa timores 7 auda cias qd cōhibitiua timozū 7 moderatiua audaciāz. Et qdem circa timores pericu loz mortis. est fortitudo simplicitē vt vult Andronicus. circa vero alia est fortitu do fm quid. Actus autē fortitudinis pū cipalioz est sustinere. i. imobilitē sistere in periculis qd aggredi. vt enīz dicit 3° etbi⁹. in sustinendo tristitia maxime dicuntur ali qui fortes.

Equitē videre de 2°. s. de martyrio Circa quod plura querunt. scz Utrū martyriū sit actus fortitudi nis. Vnde qd est elicitive actus fortitu dinis. scz gratuite. quia in martyrio con firmat homo in bono virtutis. dum. s. si cem 7 iusticiā non rēserit ppter iminentia pericula mortis. Ideo de ipis martyrib⁹ dicit Iher. ii. Fortes facti sunt in bello. Est etiam actus iusticie in quātum in cāu necessitatis sustinet. vt quādo oportet fie ri pūdicū veritatis iusticie. que est per fi dem vel per sustinētiāz martyrij pēdicte veritati rēserit omniū ferre. tunc enim susti nentia martyrij est ex necessitate legis di uine. Et per iusticiā que est per fidem. in telligo omnē veram iusticiā. quia ob seruatio omis talis iusticie mediate vl im mediate. refert ad fidem formatam. Et per fidem dirigitur ad talis iusticie ob seruatiā. Potest igit dicit qd martyriuz cōparat ad fidem vt ad finem quo ali quis cōfirmat. Ad fortitudines vero vl ad iusticiā: vel ad vtrāqz siml. vt ad ha bitum eliciētē. Ad charitates vero vt ad imperātem. ex qua etiam habet qd sit me ritorium. bec Richard. 2° di. 23. q. 4. ar. 6. c. Utrū martyriuz sit in pcepto. Vnde martyriū dicit fm affirmatiōem Et ideo pro loco 7 tempore est in pcepto. vt cum quis impugnat vt faciat ali quid cōtra fidem vel iusticiā. vel cum quis videt qd per mortem suam potest fi des vel iusticia cōseruari. als periret. Est etiā quāqz in pūlio. vt qd est impugnatio psonal nō vlt. nec timet de sūerfioe fixi

vel iusticie si corpus non exponat mor-
 ti. Si tamē platus ecclesie videret ex hoc
 q̄ fugeret. vel ex eo q̄ se nō opponēt gra-
 ue dispendiū in ecclia ḡnari fidei vel iusti-
 cie. tūc tenēt se opponē. 7 morti se exponē
 ne nō pastor. s̄ mercenari⁹ habēt sic fecit
 beatus Thomas cantuarien⁹. Quis autē
 nec in cōsilio. nec in p̄cepto. vt q̄si homo
 nō videt q̄ ex sua morte fidei vel iusticie
 fructus accrescat. s̄m illud ps. Que vtili-
 tas in sanguine meo dum z̄. Quot 7
 que sūt necessaria ad p̄fectionē martyrii.
Bndeo q̄ tria sūt. sicut ex d̄scriptione
 quam cōiter ponit magistri ostendit. s̄.
 q̄ martyriū est volūtaria sustinētia mor-
 tis p̄ Christo. Sed beatus Bern. dicit pro
 veritate. 7 sumit ex glo. sup illud ps. Quis
 p̄pter te morti. tota oīe. hec autē tria sunt
 volūtatis patiēdi hanc in puulis innocē-
 tibus x̄ps p̄ quo passi sūt cōpleuit. Acti-
 alis sustinētia mortis. Et rebita cā. Ad tri-
 q̄ martyriū dicit tripliciter. Primo modo
 largissime. s̄. patiētia in passioibus q̄s pa-
 tit omis qui pie vivit in x̄po. Et sic dicit
 Aug. in sermone de beato Laurentio. Dis-
 vita christiani hominis. si s̄m euangelii vi-
 nat. crux atq̄ martyriū est. 2º large. s̄. ex
 actualis volūtatis p̄paratio ad suscipien-
 dū p̄ x̄po mortem. siue p̄ veritate. sic ac-
 cipit in illa antb. O sanctissima aīa quā
 7 si gladius p̄secutoris non abstulit. pal-
 mam tamē martyrii nō amisit. 3º stricte
 7 p̄prie. s̄. volūtaria sustinētia mortis pro
 x̄po. siue p̄ veritate. s̄m q̄ veritas distin-
 guit in v̄tatem vite iusticie 7 doctrine. sic
 sumit Apoc. 17. Uidi mulierē ebriam de
 sanguine sanctorū. 7 de sanguine martyrii x̄pi
 Jesu. Utz tēpore legis n̄e 7 tēpore le-
 gis scripte fuerūt aliq̄ martyres. Bndeo
 vt dicit Bern. in q̄dam epla. tam bi q̄ se-
 cuti sunt passionē x̄pi. q̄s bi q̄ p̄cesserūt. si
 p̄ veritate mortui sūt. martyres fuerūt. s̄
 differēter. vt enī dicit Bern. ibidē. Mar-
 tyriū temp⁹. cā. genusq̄ discernūt. Nam
 cum martyriū sit idēz q̄s testis. 7 testis nō
 dicat p̄prie nisi testificet de re. que fuit. iō
 non fuerūt ita cōpetentes martyres vete-
 ris testamēt⁹. sicut noui. Genus etiāz sūt
 forma discernit inter ip̄a quia martyres
 veteris testamēt⁹ passi sunt vel p̄pter inui-
 diā. vt Abel. vel p̄pter doctrinā. qz redar-
 guēbant opera tyrannoz. vt ysaias. Jer-
 mias. 7 alij plures. Sed martyres noui
 testamēt⁹ passi sūt quia fidem negare no-

luerūt. Et quia q̄dam martyres veteri te-
 stamēt⁹ cōueniunt in forma cū martyrib⁹
 noui testamēt⁹ vt sancti Machabei. q̄ pas-
 si sunt. quia v̄tū celi 7 legem suā noluerūt
 negare 7 p̄uaricari. ideo de eis ecclia so-
 lennizat. Utz d̄fensio rei tēporalis sit
 iusta causa martyrii. Bndeo circa huius-
 moi tēporalia tria possūt cōsiderari. s̄. iusti-
 cia possidēdi. 7 v̄tū v̄dēdi. 7 actus possidē-
 di 7 v̄tū v̄dēdi. 7 iniusticia v̄tū v̄dēdi impu-
 gnādi. Et q̄dem iusticia est quid sp̄iale.
 Iniusticia v̄o est defectus eius. Actus at
 tēporalis est singulariū personaz. Dicitur
 dum q̄ q̄ legitima cā exponēdi se marty-
 rio est d̄fensio iusticie ex parte sustinentis.
 Et obuia. iō iniusticie ex parte inferentis
 referēdo in reum. s̄m illud Eccl. 4. Usq̄
 ad mortem certa p̄ iusticia. hoc est v̄tū p̄-
 cipue quādo iusticia p̄tinet ad ecclesiam.
 v̄tū rēpublicā. vel miserabilem p̄sonam. sic
 opposuit beatus Tho. iniusticie regis. Atz
 vero v̄tū v̄dēdi p̄t respicit singularē per-
 sonam que victū aliunde potest habere. nō
 est ita iusta causa exponēdi corpus alii
 tam. Utz aliquis possit esse martyr de
 cidedo se. Bndeo aliquis p̄t sibi mortē
 inferre triplici motiō. Primo ex despera-
 tiōe. vt cum imaginat aliqd̄ terribile sibi
 supuenire. q̄s putat p̄ mortem euadere.
 2º ex verecūdia alicui⁹ fame quā vult
 per mortē purgare. Et v̄tū q̄s motu non
 martyriū. sed magis supplicii debet dici.
 3º ex vitij detestatiōe. Et qz talis motus
 potest fieri aliquādo instinctu sp̄s sancti.
 aliquādo ex illusiōe diaboli. ideo dubita-
 tur de ip̄a. si tamē facta sit ex instinctu spi-
 ritus sancti est martyriū. vt patet i Sam-
 p̄sone Iudic. 16. Si autē ex illusiōe dia-
 boli. eternū est supplicii. 7 bec s̄ntia habet
 ex v̄bis Aug. i. de ci. cxi.

De timore. intimiditate 7 audacia. ti. 74

Einde cōsiderādum est de vi-
 tīs oppositis fortitudini. 7 pri-
 mo de timore. 2º de intimidita-
 te. 3º de audacia. Circa pri-
 mū. s̄. timorē querunt plura. s̄. Utrū ti-
 mor sit peccati. Bndeo timor inordinā-
 tus est peccati. vt quādo appetit p̄ timo-
 re fugit ea que ratio dicitur esse sustinēda
 siue p̄sequenda. vel desistit ab his que
 p̄sequi debet. Unde Matb. 23. Nolite
 timē eos q̄ occidūt corp⁹. Qui v̄o resurgit

illud qd est fm rōnem fugiēduz nō est in ordinatōe nec est peccatū. **¶** Utz peccatū timoris opponat fortitudini. **R.** timor inordinatū includit in qlibet peccatōe vt auarus timet amissionem pecunie. 7 in p̄atōe amissionem voluptatis. 7 sic de alijs. sed timor p̄cipuus est periculorū mortis. vt p̄bat 2° ethi. 7 ideo inordinatio talis timoris opponitur fortitudini que est circa pericula mortis. p̄pter qd etiā in anthonomatice dicitur timiditas opponi fortitudini. vt etiā vult p̄bs 2° 7 3° ethi. **¶** Utz timor sit peccatū mortale. **R.** inordinatio timoris quāq; cōsistit tñ in appetitu sensitiuo. 7 sic est tñ venialis. quāq; attingit appetitū ratiōnālē: qd dicitur volūtas. 7 tunc quādoq; est mortalis. vt cum qs p̄pter timorem sic est dispositus vt faciat q̄tra dei p̄cepta. vñ 7 timidus debet pena inferni. fm illud **Apoc.** 2° Timidis pars erit in stagno ignis. 2°. Quāq; est venialis. vt cū qs timore retrahit a bono: qd est de p̄fectiōe cōsiliū. Quāq; v̄o nō est peccatū. vt cum quis habet rōnabilem cām timoris fm **Abo.** 2° 2°. q. 125. ar. 1. 7. 2. 7. 2. c. 7 **Alex.** an. 2. t. 2. c. de timore. ar. 2. c. Utz timor excuset a peccatōe. **R.** indeo si qs p̄pter timorem vt fugiat mala fm rōnem magis fugiēda: non refugit mala min⁹ fugiēda: non est peccatū. sicut mors corporalis magis est fugiēda q̄ amissio rez. Si qs autē p̄pter timorem cōtrario faceret: totaliter excusari a peccato nō posset. quia talis timor inordinat⁹ esset. peccatū tamē eius diminuitur. quia min⁹ est volūtariz qd ex timore agit. vnde 2° ethi. p̄bs dicit bi^o que sunt ex timore sunt ex volūtariz 7 inuolūtariz mixta. vñ d. i. q. i. cōstat. dicit qd vim passus 7 inuitus ab hereticis ordinatus: colorem excusatiōis habet. **¶** Ulter⁹ ad pleniorē emendatiōem hui⁹ materie notandū qd duplex est metus: sicut timor. Unus est timor iustus sicut p̄babilis. Alter ē nō p̄babilis: sicut leuis. Probabilis est qd cadit in virū cōstantem 7 animosū. 7 h̄ excusat: vt metus grauis damni rez. Et fm **Hoff.** graue damni rerū dicitur damnum omnium rerū vel maioris ptis. ar. ff. de excusa. tu. l. p̄pter litem. Et metus mortis stricte seruatiōis. cruciatus corporis. minarū. quādo. l. persona potens minat magnuz maluz. 7 verisimile est qd implebit illd. **Bern.** tamē dicit qd relinquit arbitrio iudicis anime vel potentia hominis sunt iusta causa

timoris. ff. ex qui. ca. ma. l. 2. Et metus ex cōdicatiōis. extra de resti. spol. olim inter te p̄ abbatia. fm **Hoff.** **Hoff.** vero dicit qd metus excusatiōis non excusat. aut enim est iniusta. 7 sic non ligat apud deum. Aut est iusta. 7 tunc imputet sibi qd sic meruit excusari. Leuis metus est qui cadit in virum pusillanīmē. 7 hic non excusat. vnde nō excusat in m̄imonio. exē de sponsa. veniens. Nec in voto. extra qui dicit. c. vlti. In electiōe tamē excusaret 7 eam vitiat. hec **Hoff.** 7 **Bern.** exē de his que vi. c. penult. 7 qui dicit. c. vlti. **¶** Nota fm **Hoff.** 5. q. 6. c. i. qd metus damni excusat in dato: quia repit. Et in p̄missio: quia non soluit. Et in remisso: quia petit. sed non excusat in cōmissio: quia ob metū damni nō debet mortale cōmitti qd potius debet mala omnia tolerari. 22. q. 5. ita ne. In sup nota. qd cum qs incidit metum sine culpa: s̄uenit sibi. Et ea que p̄ metum facta sūt. si sint perfecta rescindunt p̄ actiōem qd me. cau. quia p̄bato metu: restituit qd dedit. Si vero sint imperfecta rescindunt p̄ exceptiōem. quia absoluet a p̄missio. ff. qd me. cau. l. metum. Si autē incidit ex culpa sua sic non subuenit sibi nisi in casib⁹ de qbus dicitur est. s. li. i. ti. de iuramento. ar. 7. q. 8. circa fi.

¶ Equit videre de 2°. s. de intimiditate de qua querunt plura. scilz vtrū sit peccatū. **R.** indeo qd esse impandū est vitiosum. sicut causet ex defectu amoris. vt cum quis min⁹ debito amat vitam p̄p̄iam. 7 ea que ordinant ad eā sicut causet ex elatiōe animi de se p̄sumptis 7 alios cōtemnētis. sicut causet ex soliditate que tamē si sit inuincibilis excusatur a peccato. Utz intimiditas opponitur fortitudini. **R.** indeo qd sic. vt dicit 2° ethi. 7 hoc p̄pter defectum timoris inordinatū non timet quod timere oportet. sicut timiditas opponit fortitudini p̄ excessū timoris inordinatū. s. timet vbi nō o3.

¶ Equit videre de 2°. scz de audacia. Circa quam sciēdum qd audacia est vitiosa fm qd dicitur excessum passiōis que dicitur audacia. vnde **Ecc.** 8° Audacis societas dissuadet. cum audace inquit nō eas in via. vnde patet qd opponit fortitudini que est circa timores 7 audacias. vt dictū est. s.

De partibus fortitudinis in cōi. ti. 25.

Postea cōsiderandū est de par-
tibus fortitudinis. 7 pmo in cōi.
2° in spālī. Circa pmi scien-
dū qd Tullius i rhetor. sua po-
nit 4^{or} ptes fortitudinis. s. magnificētia.
patientia. fidētia. 7 pscuerātia. Ad
cui⁹ eidentia sciēdū qd fortitudini p³ qd
est vrus spālīs nō pōt assignari ptes sbe
ctue. qz nō diuidit in multas vtutes spē
differētes. qz est circa mām valde spālem
Assignant aut ei ptes q̄i integrales. 7 po-
tionales. Integrales qdem fm ea que
oz pcurrē ad actum fortitudis. potentio-
nales vō fm ea q̄ fortitudo obseruat cir-
ca difficillimā. s. mortis picula. Alique at
alie vtutes obpūār circa q̄sdam alias ma-
terias min⁹ difficiles. q̄ qdem vtutes ad-
iungūt fortitudini sic secūdarie pncipali.
Sicut aut dictū est. s. duplex est act⁹ forti-
tudinis. s. aggredi 7 sustinē. Ad pmi
duo requirūt quoz vni p̄inet ad ppa-
rationem. vt. s. aliqs p̄mptū habeat animū
ad aggrediendū. 2° ad opis executiōez
sine deficiat in executiōe eoz q̄ fiducialie
inchoant. Et tū ad pmi ponit Tull⁹ fi-
dentia. Et tū ad 2° magnificētia. Bigit
duo si coartant ad picula mortis: erūt q̄i
ptes integrales fortitudinis. Si aut refe-
rant ad aliqs materias min⁹ difficiles. ad-
iungent ei sic secūdarie pncipali. sic ma-
gnificētia 4° ethi⁹ ponit circa magnos sū-
ptus. Magnanimitas aut q̄ videt idem
esse fidētie: circa magnos honores. Ad
actum etiā sustinēdi duo requirūt. Unū
est qd p̄ difficultate nō deficiat. Aliter est
ne ex diurnitate desistat. Et tū ad pmi
ponit patientia. Et tū ad 2° pscueran-
tia. Et etiam duo si coarcent ad p̄p̄iam
mām fortitudis: erunt q̄i ptes integrales
eius. Si aut ad q̄sennqs materias min⁹ dif-
ficiles referant: erūt vtutes a fortitudine
distincte. 7 tū adiungent ei sic secūdarie
pncipali. Ad has etiam p̄dictas 4^{or} par-
tes fortitudis reducūt alie ab alijs posite

De magnanimitate 7 vitij opposit. ti. 26.

Deinde cōsiderandū est de parti-
bus fortitudis in spālī. Et p̄ de
magnanimitate quā p̄bus po-
nit in loco fidētie. Et p̄ de ipsa.
2° de p̄sumptiōe. 3° de ambitiōe. 4° de

inani gloria. 5° de pusillanimitate. H eni
4^{or} opponunt magnanimitati. Circa
p̄mum sciēdū qd hec virtus vt habet 4°
ethi⁹ est circa magnos honores. Est autē
7 alia vrus circa honores mediocres que
est innomiata. Romiat aut ex suis extre-
mis que sūt philothimia. i. amor honoris
7 ap̄bilitimia. i. sine amore honoris. Lan-
das. n. q̄i qz qui amat honorem. q̄i qz at
q non curat de honore. put. s. vtrūqz mo-
derate fieri pōt. Pertinet autē ad magna-
nimitatē fidētia quā Tullius ponit. q̄a
magnanimitas est p̄p̄ie circa spem alicu-
ius ardui. Fiducia autē importat q̄ddam
robur sp̄i p̄ueniens ex aliqua cōsidera-
tiōe que facit vehemētē opiniōē de bo-
no aliquo assequēdo. Securitas vō que
dicat p̄fectam getem animi a timore in-
diatē p̄inet ad fortitudinē. Cōsiderā-
dum tū est qd sicut spes est causa audacie.
ita timor est cā desperatiōis. Et ideo sicut
fiducia ex cōsequenti ad fortitudinē p̄ri-
net in q̄tūm vti⁹ audacia. ita 7 securitas
ex cōsequēti p̄inet ad magnanimitatē in
q̄tūm repellit desperatiōem.

Equit videre de 2°. s. de p̄sumptio-
ne. Circa quam sciēdū qd oppo-
nit magnanimitati p̄ excessū. vñ
2° 7 4° ethi⁹ dicit qd magnanimitati p̄
excessū opponit cōm⁹ vel ventosus que
dicimus p̄sumptuosus. vt. n. dictum est. s.
magnanimitas cōsistit in medio fm p̄por-
tiōem ad p̄p̄iam facultatem. nō. n. in ma-
iora tendit q̄ cōueniant sibi. p̄sumptio-
sus autē fm p̄portiōem sue facultatē exco-
dit. Utiosus at est 7 p̄ctū q̄i excedēs h̄nā-
lem ordinē qd. s. aliqs assumat ad agēdi
ea q̄ p̄ferūt sue vtuti. qd p̄inet ad rōnez
p̄sumptiōis. sic 7 ipm nomē maifestat. vñ
p̄z qd est p̄ctū. Si obijcēt. qz p̄sumptio po-
nit sp̄es p̄cti in sp̄m. s. qd nō opponit ma-
gnanimitati: sed mag⁹ charitati. q̄ rē. 2°
nō qlibet p̄sumptio ponit p̄ctū in sp̄m. s. sed
illa q̄ qd vnam iusticiā p̄tendit ex ino-
dinata p̄fidētia vine mīe. Et talis p̄sum-
ptio rōe m̄e. s. in q̄tū p̄ eam p̄tendit ali-
qd vniū: opponit charitati. vel poti⁹ dono
timor. cui⁹ est vti⁹ reuereri. In q̄tū tū ta-
lis p̄temp⁹ excedit p̄portiōez p̄p̄: faculta-
tis p̄t opponi magnanimitati. Ad tū qd
nō mltū solet dici qd p̄sumptuosus si i aliq̄
modico p̄p̄as vici excedat. si tū dicat ta-
lis p̄sumptio nō opponit magnanimitati s̄
illi vtuti q̄ est circa mediocres honores.

Equit videre de 3. s. de ambitio-
ne. Circa quam sciendū qd am-
bitio opponit magnanimitati p
excessū. Importat enī inordinatū appeti-
tū honoris. hoc autē cōtingit triplr. Uno
p h qd appetit testimoniū de excellētia quā
nō hz. Alio mō p hoc qd sibi cupit fēi ho-
norē non referēdo in deum. 3. mō p h
qd appetitus eius in honore quiescit. non
referēs eum ad aliorū utilitatez. In tantū
enī debet testimoniū aliorū de ei⁹ excellētia
placere: in q̄tūz alijs ex hoc pōt pdesse.
vnde p3 qd ambitio est semp petnū qd est
p3 ex hoc qd repugnat charitati. fm illud
1. Cor. 13. Charitas nō est ambitiosa.

Equit videre de 4. s. de inani glo-
ria. Et circa hanc querunt plu-
ra. s. Utz appetitus glie sit petnū.

R. appetit⁹ glorie de se nō nominat aliqd
viciosuz. vt enī dicit Tullius i sua r̄beo.
Gloria est frequēs de aliquo fama: cum
laude. Et Ambrosius. Gloria est clara cum
laude noticia. Appetē autē laudabilez fa-
mā non est petnū quimo videt esse lauda-
bile fm illud Eccl. 4. Curam habe de bo-
no nomie. Ro. 12. Pronidētes bona nō
solū coram deo sed etiā corā hominibz.

Sciendū autē qd ad pfectiōem homis pti-
net: qd ipse se agnoscat. sed nō qd recogno-
scat ab alijs. Et ideo p se nō est appetēda
pōt tñ appeti in quāz est aliqd vtile. scz
vel ad hoc qd ali⁹ pfiat ex bono qd co-
gnoscat in alio. vel ad hoc qd ipse homo in
bonis que i se agnoscat p testimoniū alio-
rū studeat pscuerare 7 ad meliora pfi-
re. Et fm hoc laudabile est qd curā habe-
at de bono nomie. non tñ delectet inanis
in hominū laude. sic. n. dicit Aug. 5. de ci.
Sanis videt qd laudis amorē vitius esse
q̄g ioscit. Appetit⁹ autē inanis glie vitium
im. vitat. Nam qdlibet vanū appetē viti-
osuz est fm illud ps. Ut qd diligitis va. 7
que. mēda. Pōt autē dici vana glia tripli-
citer. Uno mō ex pte rei de qua glia
querit. vt de eo qd non est glia dignū. scē
de aliqua re fragili 7 caduca. Alio mō:
ex pte eius a q̄ glia querit. vt hois cu-
ius iudiciū nō est certū. 3. mō ex pte eius qd
glia appetit. q. s. appētū glorie sue nō re-
fert in debitiū finem. vt ad honorē rei. vel
salutem pximi. h. Abo. 2. 2. q. 133. ar. 1.
c. 7 cōuenit cum eo Alex. an. 2. t. 2. c. de in-
ani gloria. Utz inanis glia opponatur
magnanimitati. Vnde qd sic. vt enīz di-

ctum est. Gloria est qdam effectus bono-
ris 7 laudis. Et hoc enī qd alijs laudat
vel ei reuerētia exhibet clarus in noticia
aliorū reddit. Et quia magnanimitas est
circa honores: psequēs est qd sit circa glo-
riam. vt. sicut honore ita 7 gloria mode-
rate vta. 7 ideo inordinat⁹ appetit⁹ glo-
rie opponit magnanimitati directe.

Utz inanis gloria sit petnū mortale. R.
ex hoc aliqd petnū est mortale qd cōtrari-
atur charitati. hoc autē petnū fm se nō vi-
det cōtrariari dilectiōi pximi sed pōt cō-
trariari dilectiōi dei dupliciter. Uno modo
rōne eius de quo qs gloriatur. vt de aliquo
qd cōtrariat diuine reuerētie. fm illud. 1.
Cor. 4. Quid gloriari q̄si non acceperis.
Alio mō ex pte gloriati q. s. in glia tan-
tū in vltimo fine quiescit. p quo etiā psequē
eo non p̄mittit facere: etiā ea que sunt
cōtra deum. 7 vtroq; mō est petnū mortale.
Si autē amor būane glorie lz sit inanis
neutro p̄dictorū modorū repugnet chari-
tati: est venialis. Unde Criso. dicit super
Matth. qd inanis gloria etiā locum hz in
seruis xpi. in qbus tam nulluz est peccatū
mortale. hec Abo. 1. s. fm Alex. an. an
anis gloria erit venialis. cum ppter surre-
ptiōem. tñ ppter maximā cōcupiscētie p-
nitatem. signat enīz per puluere de q̄ dicitur
Matth. 23. aplis. Excute puluere de pe-
di. ve. Unde dicit Greg. Predicatio vix
sine aliqua mixtiōe pulueris transit. pre-
dicans enī: aut ad indignatiōem trahit.
si cōtenuit. aut ad inanez gloriā: si ab au-
ditozib⁹ honorat. Constat autē qd apli a
perfectiōe ppter hi⁹ inanez gloriā non ca-
debant. Quorū 7 que sūt filie inanis glo-
rie cum sit vitiiū capitale. vt habituz est. s.

Vnde qd sit. 7. fm Greg. 7. moral. s.
inobedientia. iactantia. hypocrisis. cōten-
tio. p̄uincia. s. p̄rie sine. discordia. s. volū-
tatis ab alijs. 7 nouitatū p̄suptio. Ad.
qd iactantia vt dicitur est. s. ponit inter spe-
cies superbie quo ad interiorē eius causā.
que est arrogātia. Iactantia vō exterior.
vt dicit 4. tibi⁹ ordinat⁹ q̄sq; ad lucrū.
sed sep̄ius ad honorē vel glia. Et sic ori-
tur ex inani gloria.

Equit videre de 5. s. de pusillani-
mitate. Circa quaz sciendū qd di-
recte opponit magnanimitati fm
defectum. quia sicut magnanimus ex ai
magnitudine ad magna tendit. ita 7 pusilla-
nimis a magnis ex ai puitate recē. it. sic at

per psumptionem aliquis excedit portio-
nem sue potestatis. dum nititur ad maiora: quod
possit. Ita etiam pusillanimitas deficit a pro-
portione sue potestatis. dum recusat in illis ten-
dere: quod est commensuratum sue potestati. et ideo
sicut psumptio est peccata: ita et pusillanimitas.

De magnificentia et purificata. ti. 27.

Pro ista considerandum est de ma-
gnificencia et purificata. Circa
quod sciendum quod magna magnificen-
tia sunt magni sumptus ut vult
pbrs 4° et ibi. quod intendit ad aliquod ma-
gnu opus faciendum. et regit proportiona-
tos sumptus. Potest etiam dici magna magnificen-
tia ipsa pecunia qua utitur ad faciendum ma-
gnos sumptus. et amor pecunie qua magni-
ficus moderatur ne magni sumptus impendantur.
Opponitur autem ei purificata secundum philosophum 2° et
4° et ibi. magnificus. n. ut habet ex 4° et ibi.
Principaliter intendit magnitudinem operis. et
secundario magnitudinem sumptus quos vi-
t ut ut magnu faciat opus. Purificata autem
ecceverso. principaliter intendit ad puritatem
sumptus. et per quos paruitate operis. et sic ex-
ficit a portione. que debet esse secundum rationem
inter sumptus et opus. et ita est vitiosus.
Purificata autem opponitur vitium quod quis
expedit ultra debitum modum. Et or gre-
ce bonausia a furno dicta. quia. sicut ad mo-
dum ignis qui est in furno consumit omnia.
vnde latine potest conscriptio dici.

De patientia et longanimitate. ti. 28.

Deinde considerandum est de pati-
entia. Circa qua sciendum quod
patientia quantum ad bitum ponit
tur vitium per quam mala equo-
alio toleramur. ut dicit Augustinus de patientia.
Etiam ad delectationem quam habet in actu
ponitur inter fructus. Gal. 5. et precipue quantum
ad hoc quod animus per patientiam perscrutatur ne
tristitia obuiat. per hoc autem est quod dicitur Iaco.
i. Patientia opus perfectum habet. quod pa-
tientia est perfectior secundum quod alijs virtutibus
sicut quantum ad tolerantiam aduersorum. non autem
quod sit perfectior simpliciter. Causa autem patien-
tia secundum quod est virtus a charitate secundum illud
i. Cor. 13. Charitas patientes est. hec autem ha-
berit non potest nisi per gratiam. secundum illud Ro. 5.
Charitas dei diffusa est in cor. nostris per
spiritum sanctum qui datus est nobis. vnde per

quod patientia sine auxilio gratie non habet. Non
est autem patientia idem quod longanimitas.
Sicut. n. magnanimus tendit in magna. sic
et longanimus tendit in aliquo quod distat in
longinquum. Et ideo sicut magnanimitas
magis respicit spem tendentem in bonum quam
audaciam vel timorem vel tristitiam que re-
spicit malum. ita et longanimitas. vnde ma-
gis videtur conuenire cum magnanimitate quam
cum patientia. Secundum tamen quod sub ratione ma-
li contristantis respectu cuius est patientia per
comprehenditur dilatio boni sperati que per-
tinet ad longanimitatem. Et labor quez sit
sine homo in continuata executione operis
boni quod pertinet ad constantiam tam longanimitas
quam constantia comprehenduntur sub patientia.

**De perseverantia et constantia et vitijs op-
positis. titulus 29.**

Pro ista considerandum est de perse-
uerantia. Et per ipsa. 2° de vitijs
oppositis. Circa primum sciendum
quod perseverantia est quedam virtus
spualis ad quam pertinet in operi-
bus virtuosis diuturnitate sustinere. per est
necesse. vnde dicit Tullius in rectoria. sua quod
seuerantia est in ratione bene considerata. sta-
bilis et perpetua permanens. Vnde autem dicit Au-
gustinus. li. de perseverantia. quod nullus potest dici per-
seuerantiam habere dum vivit nisi perseveret usque
ad mortem. sumit perseverantiam per actu eius
consumato. Conueniunt autem constantia et per-
seuerantia in fine. quod ad utrumque pertinet in ali-
quo bono firmiter persistere. Differunt autem
quod perseverantia proprie facit persistere contra dif-
ficultatem que puenit ex diuturnitate actus.
Constantia vero contra difficultatem que per-
uenit ex alijs impedimentis exterioribus.
Queritur autem utrum perseverantia indigeat
auxilio gratie. Respondetur quod sic. vnde Augustinus li.
de perseverantia dicit. Asserimus esse commune
rei perseverantiam: quod vitium in finem perseverat
in christo. Ut. n. per eos predictis perseverantia dicitur
dupliciter. vno modo per bitum perseverantie
secundum quod est virtus et sic indiget cono habi-
tualis gratie: sicut et ceterae virtutes infuse. Alio
per actu perseverantie versus ad mortem duran-
te. Et secundum hoc indiget non tamen gratia habituali.
sed etiam gratuito dei auxilio conservant
hominem in bono usque ad finem vite. quia
cum liberum arbitrium de se sit verubile. et si
non tollatur ei per gratiam habitualis presentis
vite. non libet prout liberi arbitrij etiam per

grām informati: vt se immobilis i bono sta-
tuar. lz in c^o p^oate sit q^o hoc b^o mo el gat.
pleni^o n. est in p^oate n^o alectio: no autez
executio. h^o Tho. 2^a 2^a q. 127. ar. i. 7. 4. c.

Sequit^r vidē 2^a s. de vitijis oppo-
sitis p^osecrātie. s. de mollicie 7 p^o-
tinacia. De mollicie igit sciendū
q^o opponit^r p^osecrātie vt vult p^ob^os 7°
cibi^o. dicit aut^r p^orie fm p^ob^om mollis qui
recedit a bono p^otr^o tristitias causatas ex
defectu delectationū q^o cedens debili mo-
menti. Sed obijci^t. q^o sup illud. i. Cor. 6.
Nec adulteri nec molles. dicit glo. i. mu-
liebria patietes. sed hoc opponit^r castitati
q^o 2^a. 7° p^odicta mollicies duplici^o causat^r
Uno mō ex cōsuetudine. cū enī aliq^o cō-
suevit voluptatib^o fruī. difficil^o pōt eis
carere. Alio mō ex nāli dispositiōe. q^o s.
habet animū min^o cōstantem p^oter p^ople-
tionis fragilitatē. 7 sic cōparat^r femia ad
masculos. vt dicit^r 7° c^obi^o. Et id illi q^o mu-
liebria patiūt^r dicit^r molles q^o effectū mu-
liebres. Primo^o mollicies opponit^r p^ose-
crātie. 2° mō castitati. De p^otinacia aut^r
sciendū q^o opponit^r p^osecrātie. vt vult^r Nil-
lius in rhetō. sua. sicut. n. dicit^r 7° s. d. li. c. bi.
Pertinax dicit^r q^o est imprudēter tenens:
q^osi oīno tenax. 7 idem dicit^r p^otinax. q^o in
suo p^oposito ad victoziam p^osecrat. p^ose-
rat. n. in p^oria sua plus q^o optet. mollis
minus q^o optet. p^osecrās aut^r q^o nū o^o.

De temperātia 7 intēperantia 7 sensu
bilitate. titulus. 40.

Consequēter cōsiderādum ē de
temperātia. 7 p^omo de ipa: p^oea
de p^ob^os eius. Circa p^omū sciendū p^o
dicendū est de tēperātia. 2° de
vitijis oppositis. Circa p^omū sciendū q^o
nomē temperātie duplici^o sumi pōt. Uno
mō fm cōitatē sue significatiōis. 7 sic est
virtus generalis. q^o significat quandam
temperātie. i. moderatiōem quā rō ponit^r in
hūanis op^orib^o 7 passiōibus q^o est eōdē i
omī morali virtute. Alio mō antibono-
maticē fm q^o refrenat appetitū ab his q^o
maxie alliciūt ipm. 7 sic est spālīs virt^o vt
pote habēs mām spālēm. Est. n. circa de-
lectatiōes maxie cuiusmōdi sūt delectatiō-
nes tactus. s. ciboz 7 potui 7 venereozū.
nō est aut^r circa delectatiōes alioz sensuū
p^oncipalit^r sed ex p^onti. s. in q^o tum referunt^r
ad delectatiōes tactus.

Sequit^r vidē 2^a s. de vitijis oppo-
sitis temperātie. circa q^o sciendū
q^o opponit^r ei intēperātia fm ex-
cessum. 7 est vitijū maxie exprobrabile. vt
vult p^ob^os 2° c^obi. p^o eo q^o est circa delecta-
tiōes cōes nobis 7 brutis. 7 pōt aliq^o eē
p^octū mortale. aliq^o veniale: vt p^o se pater.
Opponit^r etiam ei insensibilitas s^o afectū
vt vult p^ob^os 2° 7 2° c^obi^o. si q^o s. n. intantū
delectatiōe refugēt q^o necēia ad cōserua-
tiōem nature individui vel spēi p^oermitte-
ret. peccaret q^osi repugnās ordini nāli. 7 b^o
p^oinet ad vitijū insensibilitatis. Sciendū
tū q^o ab hi^o delectatiōib^o p^osequētib^o hi^o
op^oratōes. q^osi q^o est laudabile vel etiā ne-
cessariū abstinē p^oter aliq^o finem vt p^o
p^oter sanitatem corpalem vel p^oter alicui^o
officiū exercitiōem vel p^oter alicui^o
dam salutē. vel p^oter diuinoz cōtempla-
tiōe. nec aliq^o p^odictoz p^oinet ad insensu-
bilitatem. q^o sūt fm rectā rōnez.

De partib^o temperātie in cōi. t. 41.

Deinde cōsiderādū est de parti-
bus temperātie. 7 p^omo in cōi.
2° in spālī. Circa p^omū sciendū
q^o Tullī in rhetō. ponit^r
tres vtutes temperātie. s. cōtinentiā. clemē-
tiam. 7 modestiā. Macrobi^o vō sup som-
niū Scipionis ponit^r multo plures. s. mo-
destiā. verecūdiām. abstinētiām. castitatē.
bonestātē. moderatiōem. parciatē. sobrie-
tatez. 7 pudiciā. Andronic^o aut^r dicit q^o
familiares tēperantie sūt austeritas. p^otinē-
tia. humilitas. simplicitas. ornat^o 7 bona
ordinatiō. 7 p^o se sufficiētia. Harū aut^r vtu-
tum due sūt p^oes integrales temperātie. s.
verecūdiā p^o quam aliq^o refugit turpitu-
dinem temperātie s^oriam. vt iuniat vere-
cūdiā nō p^o passiōe: sed p^o hūm. Et bone-
stias p^o quam aliq^o amat pulchritudinez
temperātie. p^oes vō temperātie s^obiectiue sūt
4°. temperātia. n. est circa delectatiōes ta-
ctus quaz q^odam ordinant^r ad nutrimē-
tum. 7 in his q^o tum ad cibum est abstinē-
tia. q^o tum ad potum est p^orie sobrietās. q^o
dam. vō ordinant^r ad generatiōem. 7 in
his q^o tum ad delectatiōem p^oncipalē ipi^o
coitus est castitas. q^o tum vō ad delectati-
ōes circūstantes. q^o s. sunt in osculis. ta-
ctibus. 7 amplexib^o attendit^r pudiciā.
Partes vō tēperātie potentiales. quedā re-
frenāt appetitū in interiorib^o motib^o aie.

Quedā in exteriorib⁹ motibus corporis. Quedā in reb⁹ exteriorib⁹. Preter motus autē cōcupiscētie quē moderat⁹ ⁊ refrenat temperāta: tres mot⁹ inueniūt in aīa tenentes in aliqd. Prim⁹ qdem est mot⁹ voluptatis cōmote ex spe respectu passiōis. ⁊ hunc refrenat ⁊ tinentia nē. s. homo nimis vincat. Alius est motus spei ⁊ audacie q̄ cōsequit ipam. quē refrenat humilitas. Tertiu⁹ est motus ire tendētis in vindictā. quē refrenat mansuetudo siue clementia. Quartus autē ⁊ act⁹ corpis refrenat moderate vestia. quā Andronic⁹ diuidit in tria. ad quoz p̄mū p̄tinet qd ⁊ q̄ ordine sit agendū. ⁊ qd oimittendū. ⁊ qd ad hoc ponit bonam ordinatiōem. Aliud est qd homo in hoc qd agit cōtēntiā seruet. ⁊ sic ponit ornatū. Tertiu⁹ est in colloquijs amicorū vlt̄ qbuscūq; alijs. ⁊ sic ponit austeritatē. Circa vō exteriora duplex est moderatio adhibenda. p̄mo ⁊ sup̄flua. ⁊ sic ponit parcitas. vel p̄ se sufficiētia. 2⁹ ⁊ nimis exq̄sita. ⁊ sic ponit moderatio vel simplicitas.

De abstinentiā ⁊ gula. ti. 42.

Prostea cōsiderandū est de singulis p̄tibus temperatiōis. ⁊ qd de p̄tibus eius integralib⁹. i. de recūdia ⁊ honestate sufficiant dicta in ti. p̄cedenti. Un̄ dicendū est de p̄tibus eius subiectiuis. ⁊ p̄mo de abstinentiā 2⁹ de sobrietate. 3⁹ de castitate. Circa p̄mū p̄mo dicendū est de abstinentiā. 2⁹ de vitio sibi opposito. i. de gula. De ieiunio vō qd est actus ei⁹ agē. i. tractatu de p̄nā. Circa p̄mū sciendū qd nomē abstinentiē importat subtractiōem ciborū. hoc autē fm̄ qd cōsiderat absolute significat q̄dam indifferēs. fm̄ autē qd est rōne regulata significat virtutē bitum vel actum. ⁊ h̄ signatur 2. Pe. i. vbi dicit. Dimistrate i scia abstinentiā. hoc. n. ostendit vt hō a cibis abstineat. put oportet. vt fm̄ qd dicit Aug. li. de questiōib⁹ euāgelij. hoc faciat p̄ congruentia hominū cū qbus viuit ⁊ plone sue ⁊ p̄ valitudis sue nēcitate.

Equit vidē de 2. s. de gula. Et circa hanc querūt plura. s. vtz gula sit peccatū. R⁹ qd sic. qz dicit appetitū edendi ⁊ bibēdi inordinatū fm̄ qd ab ordine rōis recedit. vt dicit Greg. 20. moral. qd ad cōsuetū spūalis agonis non allurgit nisi p̄us hostis inter nos posuē.

gula vincat. **U**tz sit peccatū mortale. R⁹ si sit tanta inordinatio ei⁹ qd hō sit paratus facere ⁊ vī peccatū p̄pter h̄ celestāndez erit peccatū mortale. Et sic dicit Greg. 20. moral. Quis osiāte gula omne qd homines foris egerūt pdunt. Si vō ei⁹ inordinatio sit infra vū vt qal3 nimis cōcupiscat qd ciborū delectatiōem. nō tū p̄pter hoc aliqd faceret ⁊ vī legem est peccatū veniale. Et sic dicit Aug. in sermone de purgatorio. Quotiens alijs in cibo ⁊ potu plus accipit q̄ nēcē sit ad peccatū minuta noueris p̄tinere. **Q**uot ⁊ q̄ sūt spēs gule. R⁹ qd sūt. s. vt dicit Greg. 20. moral. ⁊ habent ⁊ p̄se. di. s. ⁊ tinent in h̄ spū. P̄p̄rope. i. an̄ debitam horā. Laure. i. q̄. tū ad p̄ciositatē cibi. Amis. i. in q̄titate. Ardent. i. nimis auide ⁊ gulose. Studiose. s. f. quantū ad nimiam curam p̄paratiōis. Et h̄ cōditiōes imoderatiōis attendunt cōiter in cibo ⁊ in potu. **S**ed qm̄ in dietis spēs gule est peccatū veniale ⁊ quāto mortale. R⁹ in p̄ma sp̄e. s. p̄p̄rope. non est peccatū nisi voluptas cibi sit in cā. s. n. sit ex aliq̄ nēcitate infirmitatē vel itineris vel h̄. nullū est peccatū. Et etiam qm̄ voluptas est in cā ad huc nō est peccatū mortale nisi appetit⁹ esset adeo imoderatus qd homo sequeretur ei. etiā si esset ⁊ vī vel ecclie peccatū. In 2. sp̄e. s. lauta p̄paratiōe. si sit ex nēcitate infirmitatē vel p̄tine cōsuetudinis nō est peccatū. cū h̄ Aug. in regula sua cōcedat. als peccatū esset. Sed si imoderantia appetit⁹ esset cā eius esset peccatū nō tū mortale. nisi appetit⁹ adeo esset effrenatus vt etiam ⁊ vī vel ecclie peccatū: ci bis illicitis sine nēcitate vel dispensatiōe tpe ieiunij vesceret. In 3. sp̄e nō est peccatū si nō sumat scientē vltra p̄portē sumētis. In 4. sp̄e si sit ex sola nā nullū est peccatū. si vō tali delectatiōi rō plus q̄ oportet inhereat est peccatū veniale. si autē talē delectatio omnibus alijs p̄ponat sicut Esau p̄pter escam vendidit p̄mogenita p̄ qd reprobat⁹ fuit Heb. 12. est peccatū mortale. In 5. vō sp̄e est peccatū mortale qm̄ tot⁹ animus est deditus tali cure. cura vō hec est peccatū veniale vel etiam nullū peccatū cū. s. hoc requirit infirmitas. vel cōsuetudo. vlt̄ honestas siue dignitas alicui⁹. **U**tz gula sit vitium capitale. In deo qd sic. quia eius filie sunt. s. vt vult Greg. 21. moral. i. cepta leticia. scurrilitas. i. ocularitas q̄da

pueritatis ex defectu rationis. Inmunda
 que pot attendi fm inordinata emissio
 quarilibet supfluitati. vel spali ter qum
 ad emissioem semis. vnde sup illud Epb
 5. Fornicatio aut 7 omis immundicia zc.
 glo. i. incotineta ptines ad libidine quo
 cunqz mo. multiloqui 7 ebetudo men
 tis circa intelligentia. s. ppter fumofitates
 ciboz pturbantes caput.

De sobrietate 7 ebrietate. ti. 43.

Deinde considerandū est de sobri
 etate. 7 pmo de ipsa. 2º de vitio
 sibi opposito. s. ebrietate. Circa
 pma nota q omia q ad tempe
 rantia pzie pñent sūt necia vite pñenti.
 7 excessus eoz nocent. 7 ideo in omnibus
 necium est habē mensurā qd ptinet ad so
 brietatē. vnde dicit sobrius qñ briam. i.
 mensurā seruās. ideo noie sobrietatē tem
 perātia significat. Sed modic⁹ excessus
 in potu. s. qui pot inebriari plus nocet q
 in alijs. 7 ideo ebrietas est spaliē circa po
 tum. **R**equirit autē hec virtus magi in
 aliquib⁹ duplici rōne. Unoº qz sūt pñi
 ores ad cōcupiscētia vt iuuenes ppter fer
 uorem etatis. 7 mulieres ppter fragilita
 tem mentis. vnde fm Maximū Valerū
 mulieres apud Romanos nō bibebant
 antiquus vinū. Alioº qz est magis necia
 eis ad ppiam operatiōem ipoz. Vnde at
 imoderate sumptū. pēpue impedit rōnis
 vsū. Et ideo in senib⁹ in qbus rō vigere
 debet ad eruditiōem alioz. 7 in epis. 7 in
 alijs ecclie ministris q deuota mēte debēt
 insistere spaliibus officijs. 7 regib⁹: qui p
 sapientiā debēt subditos gubernare spali
 ter debet in eis sobrietas esse. Ideo dī ad
 Titū 2º. Exhortare senes vt sint sobri. 7
 i. Abi. 2. Oportet epm sobriū esse. 7 pueri.
 zi. Noli regib⁹ dare vinū.

Quirit videre de 2º. s. de ebrietate.
 Circa qd sciendū q ebrietas du
 pliciter pot sumi. Unoº p defectu q
 pñent ex nimia vini potatiōe. 7 sic ē pe
 na pñis ex culpa. Alio mo p actu q
 incidit in illum defectū. 7 ille actus dicit
 causare dupliciter ebrietatē. Uno mo ex vi
 ni fortitudine ppter opionē bibētis. 7 sic
 potest esse sine pctō. Alio mo ex inordina
 ta cōcupiscētia 7 vsu uini. 7 sic est peccatū
 Est autē qñqz pctm mortale. vt cuz quis
 bene aduertit q pot⁹ est potens inebriari

7 talis pzie dicit ebrius. quādo vō non
 aduertit tūc potest esse cum pctō veniali.

Nō tñ q cum aliqz multū pmedit 7
 bibit fm medicine pñilium ad vomitum
 puocandū nō est reputandus supflūº po
 tus vel cibus. potus tñ aque etiaz tepide
 causat vomitū. 7 ideo ppter illam non ex
 cusetur ab ebrietate. **Q**uerit vtz ebrie
 tas excuset a pctō. **R**pondeo in ebrietate
 duo attendunt. s. defect⁹ cōsequēs 7 act⁹
 pcedens. Primū excusat pctm in quātuz
 inuoluntariū causat per ignorantia. Circa
 2º vō distigue. q si ex actu illo secuta sit
 ebrietas sine pctō. tūc pctm sequēs a cul
 pa totalit⁹ excusat. vt forte accidit i Loth
 qui excusat ab incestu ppter ebrietatē co
 q non discretit q essent filie sue. vt dicit
 Aug. 22º liº ptra faustum. Si autē actus
 pcedens fuit culpabilis: sic excusat nō a
 toto pctm sequens. p eo q reddit⁹ volun
 tariū ex voluntate actus pcedētis s a tan
 to quā diminiuit ibi rō voluntariū. Quia
 tam ex ebrietate respública multū damni
 ficat. Ideo etiam fm aliqz leges positū
 uas: facientes aliqua turpia ex ebrietate
 puniunt. Et quia tales omi peccato se ex
 ponunt. ideo alicubi magi puniunt q si
 non essent ebri: vt magi sollicitē ab ebrie
 tate caueant. Et credit Ric. 4. di. 25. q. 5.
 ar. 2. c. ad vltimū arº. q ebrius occidens
 hominē est irregulari.

De castitate. ti. 44.

Hec considerandū est de casti
 tate. 7 pmo de ipsa. 2º de virgini
 tate que est pars castitatis. 3º de
 luxuria que opponit sibi. Cir
 ca pma sciendū q nomē castitatis sumit
 ex hoc q per rōnem cōcupiscētia castiga
 tur: que est ad modū pueri refrenāda. vt
 patet p pñm 3º etbiº. vnde castitas in q
 tū est fm ratiōem operātis est virtus. In
 quantū vō habet delectationē in actu suo
 pnumerat inter fructus Gal. 5. Potest
 autē castitas sumi dupliciter. s. pzie. 7 sic ē
 spaliis virtus habens spalem mām. s. tele
 ctatiōes venereas. 7 methaphorice. 7 sic ē
 castitas spūalis que est quādo mens ho
 minis delectabiliter cōiungit deo. fm illud
 2. Co. ii. Despōdi vos vni viro virgi. ca.
 exbi. xº. Si autē delectabiliter cōtra debitum
 ordinis diuini cōiungat qbuslibet rebus
 alijs dicit fornicatio spūalis. s. illud

biere. 2° Tu autē fornicata es cū ama.
mul. 2° mō accipiēdo castitatē est virt^o
gñalis. quia per quālibet virtutē mens re
trahit ne rebus illicitis delectabilib⁹ iuga
tur. pñcipaliter tñ huiusmōi castitatis rō
cōsistit in virtutibus theologis qb⁹ mens
cōiungit deo. Sed quō se h⁹ pudicitia
ad castitatē. Unde pudicitia dicit^r a pu
dore in quo verecūdia significat. Et ideo
o³ q³ pudicitia pprie sit circa illa de quib⁹
homies mag⁹ verecūdant. vt de veneris
Imantū etiā vt dicit Aug⁹. q³ verecūdia
non careat cōcubitus iugalis. 7 hoc. q²
motus illoz membroz nō subdit impio
rōnis. Verecūdat autē homo nō tñ de mi
ritōe venerea sed etiā de quib⁹libet signis
cuis. vt dicit p⁹ i 2° r^o r^o. vt sit aspect⁹
impudici. tactus. oscula. Et quia h⁹ solent
magis reprehendi. iō pudicitia mag⁹ respi
cit h⁹ signa extiora. castitas autem ma
gis ipam cōmixtiōez. 7 ideo pudicitia ad
castitatē ordinat nō q³ virtus ab ea dis
tincta sed sic q³dam circūstantia ei⁹. q³q³
tñ vñū pro alio ponit.

De virginitate. ti. 45.

Postea dicendū est de virginitate. 7 p⁹mo de eius essentia 7 q³ dicitate. s. q³ est 7 vnde dicit. 2° de eius amissioe. 3° de p⁹mo an reole virginitati debite. 4° de virginitate cōsecratiōe. Circa p⁹mo sciendū q³ fm Richar. 4. di. 33. q. 3. ar. i. c. virginitas potest dupliciter sumi. Uno mō impropie. p⁹ integritate carnis. 7 sic q³libet mulier nascit virgo. 7 sic non est virt⁹. quia tota essentia subiecti virtutis est in aia fm Aug⁹. i. de ci. vi. c. 17°. Alio mō pōt virginitas sumi p⁹ habitu q³ nisi rōnabilis nēcitas assit vacandi copule carnali dēterminat volūtas ad respuendū p⁹mp⁹te 7 facilliter omnē delectatiōem venereā etiā licitam vt mens liberius spūalibus vacet. q² vt d⁹ i. lo. 7 Virgo cogitat que dñi sunt vt sit sancta corpe 7 spū. Et sic dicit Aug⁹. li^o de nuptijs 7 cōcu. q³ virginitas est in carne corruptibili incorruptiōis p⁹petua meditatio. p⁹ meditatiōem intelligit p⁹positū rōnis q³ debet esse p⁹petua. q² ad hoc q³ sit vere virgo debet hoc gerere in p⁹posito vt in hoc p⁹seueret p⁹petuo. 7 hoc mō virginitas ē virtus. Ex p⁹dict⁹ p³ q³ virginitas carnis nō est de essentia virtutis virginitatis. sed est

q³dam eius de cor accētalit extrinsecus ex
stans p⁹pter q³ p⁹di pōt sine diminutiōe
virtutis virginitatē. vt patet in virginitate
violēter opp⁹ressis fm Aug⁹. i. de ci. vi. c. 17° 7 19°. Ubi dicit exp⁹se q³ si inuolente
opp⁹ressis pudicitia p⁹ret ai virtus nō cōt⁹
Similit⁹ habet. 22. q. 5. in pñcipio. 7. c. to
lerabilis. h⁹ Ric⁹. vbi. s. addit autē virgi
nitas sup castitatē cōiugalem statum p⁹fectiōis. Et fm aliq³ non distinguit ab ea
p⁹ essentia sed differūt sicut virtus p⁹fecta
7 imp⁹fecta. Et huiusmōi sūte sūt Ric⁹ ibi
dem. c. i^o ad oppo⁹ 7. c. fm vō alios ē vir
tus spūalis distincta ab ipa p⁹ essentia p⁹
spūalem difficultatē quam h⁹. Et hui⁹ sūte
sūt A. bo. 2^a 2^a. q. 152. ar. 3. c. Sed ob
iicit cōtra p⁹dicta. quia nulla virtus p⁹di
tur sine p⁹cto. sed virginitas p⁹dit sine pec
cato p⁹ m⁹monū. q³ non est virtus. Ad h⁹
respōdet A. bo. ibidē. c. 3°. q³ l³ sine p⁹cto
p⁹di possit integritas carnis non tñ virgi
nitas fm q³ est virtus. q² importat p⁹posi
tum voto firmatū integritatis p⁹petuo ser
uande. dicit. n. Aug⁹. li^o de virginitate q³
p⁹ virginitatē integritas carnis deo vonef cō
secrat. 7 seruat. 7 sic p³ q³ nō p⁹dit sine
p⁹cto. h⁹ A. bo. vbi. s. c. 3°. Aliq³ tñ dicit q³
status p⁹fectiōis quem dicit vltra castita
tem iugales p⁹di pōt sine p⁹cto. Pōt est
dici 7 melius. q³ si mō nēcitas immineret
vacādi copule carnali ex p⁹cepto de. s. i. v
go. p⁹pter hoc tñ carnalis copularet firmi
ter p⁹ponens q³ hac nēcitate cessante om
nimode p⁹tineret in ea v⁹ginitati habit⁹ nō
minueret. 7 adhuc vere virgo esset men
te. l³ non fm cōem vsum fm quem dicit
virgo. q³ copule carnali nunq³ cōsensit. h⁹
Richar. 4. di. 33. q. 3. ar. i. c. 3°. Non solū
autē v⁹ginitas est virtus sed est matia vir
tutū in genē castitatis. 7 quia castitati at
tribuit^r reor. ideo p⁹ cōsequēs attribuitur
v⁹ginitati excellentissima pulchritudo. vñō
Amb⁹ li^o de virginitate. Pulchritudinez
maiorē q³ estimare pōt reor. q² virginitas q³
amat a rege. p⁹bat a iudice. dēdicat to
mino. cōsecrat a deo. Et ideo fm Hiero. at
tribuit^r virginitati fructus centesim⁹. vi
ducati sexagesim⁹. 7 m⁹moniali tricēsim⁹
s. p⁹pter excellentiā virginitatē ad illa duo.
Ad autē dicit Aug⁹. de bono cōiugali.
q³ virginitas Jobānis non p⁹feret meri
to cōiugio Abrahę. intelligit respectu p⁹
mij substantialis non accētalit. Uider⁹ autē
nomen virginitatē sumptū a virore. q²

sicut illud dicit virgens in suo viroze perfistere. qd non est excessu caloris aduuluz. Ita etiaz virginitas importat qd persona cui inest sit immunis a concupiscētie aduulio ne. que videt esse in cōsumatiōe delectatiōis venere. vnde Ambrosius dicit li^o de virginitate. qd virginitas est expers cogitatiōis de carnali delectamēto integritas.

¶ Equit videre de 2°. s. de amissōe virginitatis. Circa qd sciendum qd tūc solum virginitas perdit hz aliqs qñ voluntaria 7 pcurata delectatiō carnalis in actu pollutiōis cōplet. 7 tūc etiam corp^o corripit dicit. Corruptiōe in quam vitij sine passiōis. s. ex laxatiōe venarū 7 viarū per qd reatus voluntatis explet. Requirit autē qd talis delectatiō sit voluntaria. s. ex voluntate operāte vel cōsentiente vel non dissentiente vel non qñ potest retinēre. s. vt si corp^o nō potest retinēre saltem nō cōsentiat delectatiōi concupiscētie vt si quam patit pollutiōem corripit vel aliqd turpe imaginādo vel dū tangit a viro nō tū ad h^o data opera nec ex pposito recuperare p pñiam virginitatē poterit 7 inter virgines cōsecrari. hz etiam ei post h^o pollutiōem placuerit talis eē pollutam. Scdm vō alios non tñ perdit virginitas qñ voluntarie pollutiō cōplet. sed etiam qñ sine ea coitus perficit sicut facit qui an temp^o semis p sui turpim tactum h^o delectatiōem in se pficit vel ab alio i se fieri pmittit. 7 huius sine videt. hz fuisse Item cum dicit aliq involuntaria pgnosci. Involuntariū non est hic iudicandum fm aliqs in ipa delectatiōe vbi rō absorbetur. sed ante 7 post. Alij vō dicit h^orum.

¶ Quid de puellis que in annis puerilibus anteq̄s incipiāt pubescē agūt h^o turpia. Rndeo nō debet dici corrupte. quia i talibus an annos discretiōis cum necdū sciunt in hoc esse bonū vel malū nec pollutiō nec delectatiō coitus esse pōt. Rnd de semis fluxum patitibus semis. Rndeo nō debet ex hoc dici corrupte. qz talis distillatio nō fit in eis ex pposito. qmimo cum sint in sancto pposito sentiūt distillationē humoris. suadendū est tamē eis qd se temperēt a collocutiōe 7 affectu viroz: que eis occasio possent esse. Sed nūqd p pollutiōem in somnis perdit virginitas Rndeo qd nō. quia tūc voluntas 7 deliberatio talis delectatiōis nō habet nec haberi potest. Credit tñ aliqui qd si delecta-

tiō pollutiōis nocturne placeat deliberate ante vel post virginitas perdit. Item credunt de eo qui cām dat in vigilia tali pollutiōi p cōsensū in talem delectatiōem vlt actum. Quid de mulierib^o que in ebrietate vel comiētes a viris pgnoscunt.

Rndeo dicit Tho. 4. di. 22. ar. i. c. 6°. qd filis rō est de his 7 de pollutiōe in somnis nisi forte hac intentiōe inierit comitum. vel se inebriauerit ut a viro pgnoscere.

¶ Quid de his que a demonib^o incubis pgnoscunt. Rndeo Tho. dicit vbi. s. c. 7°. qd nō perdunt virginitatē. si tñ q̄ tum possūt mente renitanti. Ad hoc nō. qd sicut dicit triplex humor sicut de genitalibus membris. s. semen. vrina. 7 humor similis semī qui est medius inter semen 7 vrinā. 7 distillat qñqz ppter solum semine tactum vel aliquoz turpiū auditū. perditur aut virginitas p solum semis resolutiōne. quia ipa sola locum coitus supplet vlt eius delectationem cōplet.

¶ Quid de illa que violentē corrupta fuit. Rndeo p hoc virginitatē non amittit dūmō ppositū seruandū cam p pmo custodiēs illi actū nō cōsensit vllō mō. 7 hoc sine p fide sine q̄ cūqz alia cā violentē corrupta sit. sed si p fide ad martyriū pertinebit. Unde b. Lucia dicit. Si me inuitam uiolare feceris: mibi castitas duplicabit ad coronā. Intelligens qd ex hoc duplex pñium reportaret. unum p virginitate seruata. aliud p iniuria illata. his cōcordat Aug. i. c. i. c. 19°. dicens de uiolēter corruptis qd pposito ai manente p qd etiam corp^o sanctificari meruisset. non aufert ipi corp^o sanctitatem uiolētia libidinis aliene quā seruat pseruantia sue cōtinentie. Sic enī integritatem mentis cōns restaurare pōt mediante menti corrupte penitētia. hz nō possit facere quin fuerit corrupta. Ita integritatē carnis cōns restaurare potest. hz facere non possit quin fuerit corrupta. qz uis integras carnis ad illud qd est de cētia nūginitatis non sit necessaria. Rndeo Ric. 4. di. 49. q. 5. ar. 4. c. 2° fi.

¶ Quid de illa que fuit corrupta tñ mente sed non carne. Rndeo talis ut etiam tactum est in q̄stione pcedenti per neram penitētiā ad plenum recuperabit incorruptiōem mentis. 7 si in tali pposito in fine vite fuerit aureolam habebit. Quod enī dicit nūginitas meditatio perpetue incorruptiōis refert ad finalem incorruptiōem ex pte

mentis. Ex pte vo carnis oportet esse ppe
tuā in corruptiōem q̄tum est de volūitate
mentis. hec Alex. an. z. t. z. c. de luxuria.
arti. 4. c.

Sequitur vidē de 2°. s. de aureola vgi
nitatis. qd est cui debet circa qd
sciēdū qd aureola ē qdā p̄miū p̄
ullegiatū correspondēs victorie p̄nilegiatē
7 ideo fm qd it tres victorie p̄nilegiatē co
p̄ sint ceteris alijs excellētiōes. In trib^o
pugnīs iminentib^o cuilibet homi. sic su
munt tres aureole. Nam potissimā victo
riam obtinet virgo p̄ carnem. marty^r p̄
mundū. doctoz p̄ diaboli. dum non tm̄
a se sed etiā ab alijs ramonet ip̄s. Et ideo
bis tribus aureola p̄prie dicta debet. De
bet aut aureola tm̄ illis vginibus que p
positū seruādi p̄p̄mo vginitatē habue
rint. 7 hoc fm Ric. vbl. s. siue p̄positū il
lud firmauerit voto: siue nō. lz illud p̄po
situm aliūde fuerit interruptū. integra
te tm̄ carnis manente. dūmō in tali p̄posi
to inueniat in fine vite. Abo. vo 4. di. 49
ar. z. c. videt velle qd oportet illud p̄positū
esse voto firmatū: vt p̄z ex dictis in p̄ arti
culo in solutiōe argumēti ibi positū. vnde
debet corruptis sola mente dūmō vere pe
nituerit. 7 in tali p̄posito reperiant in fine
debet etiā violētē vel nō voluntarie
eozruptis sola carnem: non mente. vt etiā
p̄z ex dictis in 2° articulo. Debet etiā h̄z
Richard. trahit a loco. s. allegato. bis qui
sūt vginēs ex nēcitate. vt sunt nāliter fri
gidi 7 eunuchi si volūtatez habuerit icor
ruptiōem p̄p̄mo seruandi: etiā si facultas
ad esset coeūdi.

Sequitur videre de 4°. s. de cōsecrati
ōe virginū. Et circa hoc querū
tur plura. s. q̄re solus ep̄s cōsecrat
7 virgines velat. Vnde sicut p̄ m̄imo
niū carnale: rep̄ntat m̄imōniū sp̄iale int̄
xp̄m 7 eccliaz q̄tā ad fecūditatē. Ita per
virginē velatiōem rep̄ntat m̄imōniū
sp̄iale q̄tum ad eius integritatē. vt patet
p̄ omia que ibi gerunt 7 p̄ferunt. Et id
solus ep̄s cui ecclie cura cōmittit. vginēs
velando r̄sponsat. nō sibi sed xp̄o q̄si pa
ranymphus 7 amicus sponsi. Sed q̄re
sole virgines 7 nō vidue cōsecrant. R^o
quia in cōtinentia virginali p̄t esse inte
gritatis significatio plena. sed in viduali
est semiplena. ideo viduis dat aliq̄d ve
lum. sed non cum illa solēnitatē cum qua
virginib^o datur. Q̄no tpe sūt virgines

cōsecrāde. de hoc quere. s. li^o 6° ti. de tpe 7
loco quo debent ordines cōferri. Utrū
in cōsecratiōe virginū gr̄a det. Vnde h̄z
Abo. 4. di. 38. ar. 5. c. 2°. qd sic. sic in vnci
ōne reguz 7 alijs h̄z b̄n̄dictiōibus nisi sit
impedimētū ex parte recipiētis. Sed tm̄
non dicunt sacramēta q̄ non sūt ad cu
ratiōem morbi peti. sicut alia sacramēta
instituta. Utz occulte corrupte debent
cōsecrari p̄pter vitatiōem scandalī. R^o
in cōsecratiōe illa sūt 7 dicunt aliq̄ que
p̄tinent ad eius subam vt verba que exp̄
mant vginitatē. 7 benedictiō veli fm̄
formā cōsecratiōis 7 modum velādi. Et
aliqua que p̄tinent ad eius solēnitatē vt
accensio candelarū. venudatio capitis 7
come cum p̄ducunt. Dicunt ḡ cōmuni
ter omēs qd in velando occulte corrupas
siue a viro siue alio mō. nullo mō licet si
milare vel vere facere vel dicere ea q̄ sunt
de suba cōsecratiōis. tum qd circa ecclie
sacramēta vel sacramētalīa nulla debet
interuenire sciēt falsitas vel simulā^o. q̄
fieri iniuria sacramēto. tum quia esset p̄
decretū. zo. q. i. de notis. Circa vō ea que p̄
tinent ad solēnitatē cōsecratiōis adhibe
ri p̄t cautela p̄pter vitatiōem scandalī 7
infamie h̄z aliquos. 7 hoc p̄ ep̄m cui muli
er debet secrete dicere suum statum. potēt
n. disponere qd talia sūt 7 caute subdicet
verba que sunt de suba cōsecratiōis veli.
7 nomen vginitatis in nomē castitatis mu
tare. Alij dicunt qd tales corrupte nullo
mō debent se sociare sacris vginibus i cō
secratiōe etiā q̄tum ad ea que sunt de
solēnitatē. cum talem sanctitatem simula
re sit hypocrisis maxima. Possent aut su
am infamiam vitare aut se humiliare di
cendo se nō esse dignas tali cōsecratiōe
p̄pter p̄iculum infirmitatis h̄iane ne im
posterū cōsecratiō contaminet. Et sic ma
gis honorat q̄ infamet. quia omēs si vel
lent se sic excusare possent. aut tempore cō
secratiōis sumēdo negocium aliq̄d impe
diens cōsecratiōem. Aut etiā tunc infir
mitatem simulādo faciendo in lecto vl^o ali
quid simile saluo meliori iudicio. vtraz
opinio est satis tolerabilis. sed 2^a videt
esse tutior. Quid de violētē oppressis.
Vnde qd loca genitaliū sūt valde ner
uosa. Ideo tactus eoz titilatiōem causat
7 p̄ p̄ns ad uoluptatē inclināt. hoc aut
allicit ad cōsensum. ul^o ad minus impedit
ne homo totaliter conet ad cōtrarium.

Et ideo cum de pleno consensu consistere non possit ecclesie statutum est: ut tales humiliter absterneantur a consecratione. 22. q. 5. ille autem famule. et in glo. 7. is. q. 1. si quis non iratus.

De luxuria et eius speciebus. tit. 46.

Postea dicendum est de luxuria. et primo de ipsa. 2º de adulterio: quod est quedam eius species. et quo plerique dicunt quod de alijs speciebus eius. unde de ipso erit titulus specialis. Circa primum primo dicendum est de luxuria: et de speciebus eius in consensu. 2º in speciali de simplici fornicatione. 3º de stupro. 4º de raptu. 5º de incestu. 6º de sacrilegio. 7º de vitio contra naturam. Circa primum sciendum sicut dicit Augustinus. lib. 1º. de civitate dei. luxuriosus dicitur aliquis qui solutus in voluptates. voluptates autem maxime veneree soluitur animam hominis. et ideo luxuria est principaliter in eis. secundario autem dicitur esse in quibusdam alijs pertinentibus ad excessum. unde ad Gal. 5. dicitur glo. quod luxuria est quedam superfluitas. pertinet autem ad rationem eius ut excedat circa venerea ordinem rationis. et ideo est peccatum. Est autem luxuria vitium capitale. ut dicitur Gregorius. 21. moralium. ut bitum est. s. Et sic eadem ibi dem ex ea oriuntur octo vitia. scilicet. cecitas mentis. inconsideratio. inconstantia. precipitatio. amor sui. odium dei. affectio preteritae seculi. horroz sine desperatio futuri. Secum vero Augustinus. ex ea oriuntur 4º. scilicet. turpiloga. scurrilitas. ludicra. et stultiloga. que 4º nascuntur ex parte sermonis. sermo. n. debet esse decoratus: contra quod est turpilogum. licitum: contra quod est scurrilitas. expediens: contra quod est ludicra. Et sale. scilicet. sapientie conditus. contra quod est stultilogum. Species autem luxurie sunt 6. ut habetur. 26. q. 1. §. sed non omnis. scilicet. fornicatio simplex. adulterium. incestus. stuprum. raptus. et vitium contra naturam. Quid autem sit unumquodque istorum habitum est. s. l. i. ti. 21. et habetur in sequentibus articulis.

Equit videtur de 2º. scilicet. de fornicatione simplici. Circa quod firmius tenendum est quod fornicatio simplex est peccatum mortale. quod patet per hoc quod apostolus ad Gal. 5. promissa fornicatione et quibusdam alijs vitijs subdit. quod qui talia agunt regnum dei non possidebunt. Ab hoc autem nihil excludit nisi peccatum mortale. Sciendum autem quod fornicatio quicquid sumitur generaliter pro quocumque peccato mortali. ut in ps. Perdidisti

omnes qui fornicati sunt. Aliquando pro peccato carnis. ut. i. Cor. 6. Fugite fornicationem. Quicquid specialiter pro coitu soluti cum soluta. et sic dividitur contra alias species luxurie. Quicquid pro carnalibus nuptijs. et sic dicitur Crisostomus. quod accipere uxorem 2º est fornicatio. sed hoc ultimo modo non est peccatum sed incontinentie signum. Sed quod de tactibus: amplexibus. osculis. et huiusmodi illecebris alijs. nunquid est ibi peccatum mortale. Unde aliquid dicitur esse peccatum mortale dupliciter. Uno modo secundum speciem suam. et sic talia sunt rationem suam non sunt peccata mortalia. possunt. n. fieri sine libidine: vel propter patriam consuetudinem. vel propter necessitatem aliquam vel propter causam rationabilem. Alio modo ex sua causa. ut cum quis dat elemosinam ut aliquem in heresim inducat: mortaliter peccat propter intentionem corruptam. dicitur est autem. s. quod consensus non in actu: sed etiam in relectationem peccati est peccatum mortale. Et ideo cum fornicatio sit peccatum mortale: consequens est quod consensus in relectatione eius: est mortalis. Et ideo cum predicta sunt propter relectationem huiusmodi sunt peccata mortalia. et sic tamen dicitur libidinosum. Preterea ipse etiam aspectus libidinosus est mortalis sed illud Mattheus. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendam: iam mechabatur. est eam in corde suo. unde Augustinus. Impudicus oculus impudici cordis est nuncius ergo multo magis alia que sunt illi actui propinqua sunt mortalia. Nota secundum Augustinum. Non autem qui concupiscit sed qui videtur ad concupiscendum. i. ut concupiscat. quod est plane libidini consentire. Est enim concupiscere dupliciter. scilicet. motu subito sine deliberatione vel intentione perficiendi. et hoc est veniale. Et cum deliberatione et intentione perficiendi: et hoc est mortale. qui modus secundus melius exprimitur per hoc ad concupiscendum. Sumit autem visum non tamen pro sensu exteriori. sed etiam interiori. Et quod dicitur de muliere intelligit de quacumque alia re cuius abusus est contra dei preceptum. Quod ergo dicitur Gregorius. Non licet intueri: quod non licet concupiscere est verum quando visui coniungitur intentio siue consensus. et per visum intelligit etiam alios sensus. Intueri enim est intus tueri: vel intus tendere. et hoc est peccatum mortale.

Equit videtur de 3º. scilicet. de stupro. Circa quod sciendum est quod stuprum est illicita defloratio virginum sub cura

parentū existentū fm illud Rume. s. vbi dicit. Si latet adulteriū ⁊ testib⁹ argui nō potest. qz non est inuenta in stupro ⁊. Iu pzi sumit cōiter p omi coitu viri cōingati cum alia muliere qz cum vxore. Inuiriatur aut stuprator ⁊ virgini ⁊ pzi eius. ⁊ ideo satisfacc tenet vtriqz. vt habet L. ro. ⁊. ⁊. ⁊. D. de adul. ⁊. ⁊. Quid de illo qui raptorat virginem soluta: nūquid ducere vel maritare tenet eam fm qz dicit videt ex de adul. l. c. i. Bndeo fm Ro. s. si raptorat eam volūtariē nō tenet. si aut inuitā. aut eolo inductam ad cōsensum: iniugenduz est ei in foro pnie: qz ei satisfacciat. vel eaz ea cōponat. ad penam aut illius ⁊ cre. nō tenet in foro ciuili. Et exponit eam glo. ⁊ raptore qui a como pzi virginem sedu- cit. i. seorsum ducit: ⁊ vi extrahit. ⁊ excusa- tur aut stupr infra quinquenniū qz sine vi est cōmissum. si aut vi sit oppressus mascu- lus vel femia: sine p̄finitōe t̄pis accusat. ff. eo. mariti. §. hoc quinquenniū. ⁊. §. vlti. Punit qz stuprator: si sit honestus ⁊z leges punitōe medietatis bonoz suozū. humilis vō relegat: ⁊ in corpe coerec. in sti. ⁊. publi. iudi. §. item lex iulia. ⁊. adul. ⁊. hoc qz sine vi quis opprimis. Si autēz vi: ⁊. ⁊. capitat. vt p̄z ibidem. §. si aut p vim Idem fit qz cōmittit etiam sine vi: in pu- erū. C. eo. cum vir. Item si tutor stupra- uerit eam cuius est tutor: ⁊. ⁊. ⁊. eius bona publicant. C. ⁊. si qz eam. Lex inci- pit. si tutor. Scdm vō canones stuprator puellaz cotabit. C. ⁊. ⁊. e. ca. nō nūme. l. ⁊. ⁊. eam ducet in vxorem: si pater p̄sen- serit. si autē pater rennerit. subaudi. ⁊. pu- ella. als cōtra. e. ⁊. ⁊. adul. ⁊. sti. c. p. r̄iso. i. tenet cotem assignare fm modū fm quē virgines solent accipe. e. ⁊. ⁊. adul. c. i. s. ⁊. si ⁊. ⁊. ⁊. cōsuetudine regidōis: ⁊. facultate af- signātis: ⁊. dignitate virginis: ad arbitri- um boni viri. ar. ⁊. q. s. nullū. Si eaz vō vxorem accipe renuit: verberat: excōica- tus. s. quo ad cōmunionē sacramentoz: qz usqz videbit iudici reuocand⁹. ⁊. in mo- nasteriū ad agendā p̄niam p̄p̄mo detru- endus. e. ⁊. ⁊. adul. p̄nit.

Quē videre ⁊. 4. s. ⁊. ⁊. raptu. cir- ca qz sciendū: qz raptus p̄t nūc ⁊. eo loqmur qz in idem coin- cidit cum stupro. vt cum quis v̄gines vi- olenter raptorat. que violentia qz infer- tur ⁊. virgini ⁊. patri. qz patri t̄n. Itēz puella quādoqz ⁊. como parētū violētē

educit: ⁊. violētē corripit. qz violentē educta volūtariē corripit: vel fornicariē vel m̄imonialiter. ⁊. vtrōbiqz est raptus. qz etiam inuenit raptus sine stupro. ⁊. qz stuprū sine raptu. vt p̄ se p̄z. Sed cui raptē restituent. Bndeo. si sunt alijs ⁊. sponsate: sūt p̄mo p̄ri restitūde. ⁊. tūc de volūtate parētum p̄t eas vxores accipe alr m̄imonū illicite cōtrabit. nō t̄n iam p̄ctum dirimet. vnde illud cōciliū Mel- tensis placuit. vbi videt dicit p̄mū ē ab- rogatū. Quid si qz violētē sponsaz in am ⁊. como parētum auferat: ⁊. carnalit̄ p̄gnoscat. Bndeo. sponsus ius aliqz ha- bet in sponsa sua ex r̄sponsatiōe. ⁊. ideo l̄z peccet violētiam in ferēdo: excusat tamen a crimie rapt⁹. **Q**ue est pena raptoris. Bndeo fm leges ⁊. capitat: ⁊. eius suba raptē applicat. s. in foro iudiciali. ⁊. hoc si rapiat mulierē honestam. secus est si mere- tricem. ff. ⁊. fur. l. verū est. ⁊. l. fallo vel sar- cinator. Secus etiā est si rapiat ancillam vel libertā. quia tunc t̄n ⁊. capitat. ⁊. bec ⁊. plura alia habent. C. ⁊. rap. virg. l. i. hac etiam pena puniunt comites raptor⁹ ⁊. qui als dant eis auxiliū. Serui autēz ⁊. ancille hui⁹ facti culpabiles: cōburnunt. ⁊. cōdemnato appella. ⁊. negat. vt p̄z ibidē hoc aut delictum vindicare p̄t parentes raptē. cōsanguinei. tutores: ⁊. curatores. ⁊. forte comites eoz. Idem forte est t̄n fe- mina rapuerit virū. nec p̄t pater remis- tere iniuriam istaz. C. e. l. ⁊. parētibus. qd est verū p̄cio: sed p̄cibus sic fm hostiā. e. t̄. nec potest rapta cōsortium raptor⁹ ti- gere. ⁊. si hoc fecerit raptoris subam a le- ge sibi datam perdit. in aut. ⁊. rap. muli. que rap. nu. coll. 9. Sed fm canones ra- ptoz sit seruus raptē: nisi se vclit redimere ⁊. q. i. ⁊. raptorib⁹. ⁊. debet etiā cum fauto- ribus suis excōicari. e. q. z. c. i. z. 4. s. 6. sed si rapta vclit: potest cum raptore cōtrabe- re. e. ⁊. co. accedēs. l̄z etiam parētēs cōtra- dicant. Nec ex hoc p̄dit dñum rerū ra- ptoz. quia lex sup̄dicta abrogata est. e. ⁊. ⁊. secū. nup. dñs. Raptores autē p̄neroz cā abusus: exquisitis penis capitalib⁹ pu- niunt fm leges. L. ad. l. iul. ⁊. adul. l. cum vir. Si vō p̄nceps cōmittat eccliaſtico iudici punitōem talium: citra mortē: vel mēmbri truncatiōem: vel sanguinis effu- sionē. s. enozmem: poterit iubere talem in carcerari vcl flagellari: vcl pecunia mulctari

7 hoc est vix fm hosti. si non accusat. si autē accusat non pot dimittē penam. 7 ideo debet eā pncipi reseruare. c. x. de rap. 7 incen. in archiepiscatu.

Equit videre de 5. s. de incestu.

S Circa qd sciendū: qd cōsanguine arū 7 affiniū abusus antonomastice dicitur incestus per pūatidē. s. castitatis. Sed pōne qd deficeret genus humanū sicut tpe Noe. nūquid tūc si supstites essent frater 7 soror licite copularent. Hndet Alex. an. in 2. q. hoc nō liceret eis facere auaritate pūa. quia hoc pbibet lege dina. sed hoc fieret eis licitū dispensatiōe dina. Pūnit autē incestus si cōmittat cōtra leges scienter. eadem pena fm leges qd adulteriū. Si vō per ignorātiā iuris a viro cōmittit: pena mitigat. 7 sic exaudiri debet: qd dicit pūnitēdi correctiōe incestū excusari. ff. de adulteriū. Si autē cōmittatur a femina per ignorātiā iuris naturalis vel gentiū: pūnit vt masculus. Si vō per ignorātiā iuris ciuilib. excusatur in totū. Et idem est de minore: vt dicit ibidem.

Sed 7 si distrahatur illicitā cōiunctiō: ante qd accusat. hac pena nō tenet vt ibidē. Et est hic pūnitū qnquennū. vt in lenocinio. ff. de l. mariti. Scdm autē canones qui macula incestus est pollutus: est infamis. 7 etiam glibet cōsentiens sibi. z. q. 4. Et hec infamia per pūiam nō delet. 25. q. 6. si duo. Et dū stat in crimine vsq; ad misam cathedraminoz. i. vsq; ad sursum corda tū in ecclia admittit. 7 cum eo necibus sumi debet. 25. q. 3. de his. 7 hec vicia sufficiant ad pūis de incestu. quia de ipso. j. li. 8. de impedimēto criminis aliq; dicent.

S Equit videre de 6. s. de sacrilegio Circa qd sciendū qd cōmittit in re sacrata. Res autē sacrata est vlpsona sacrata: que cōcupiscit ad cōcubitum. 7 sic pūnit ad luxuriā. vel que cōcupiscit ad possidendū. 7 sic pūnit ad iniuriam. Potest etiaz sacrilegiū pūnere ad iram. vt si qs iniuriet ex ira sacre persone vel si cibū sacratū assumat gulose: sacrilegiū cōmittit. Spālius autē sacrilegiū luxurie attribuit que castitati opponit. Ad cuius obseruātiā aliquē psonē spāliter cōsecrant. Non ponit tū sacrilegiū inter species luxurie. 26. q. 1. c. lex illa pteritoz pncipiū. s. z. quia ibi numerant illa qd sunt spēs luxurie fm seipam. sacrilegiū autem est species luxurie fm qd ordinat ad finē

alterius vitij. 7 potest cōcurrē cum diner sis spēs luxurie. Si quis. n. abutat psona sibi cōiuncta fm spūales pgnatiōes cōmittit sacrilegiū ad modū incestus. Sz virgine deo sacrata inq; tum est xpi sponsa: est sacrilegiū ad modū adulteriū. In q; tum vō est sub cura spūalis pūis: est qdam spūale stupz. Et si vis inferat ē spūritualis raptus. qui etiā fm leges grauit pūnit qd alius raptus.

S Equit videre de 7. s. de vitio cōtra nām. Circa qd sciendū qd potest multipliciter cōtingere. Uno mō si in se pollutio peuret. 7 sic dicitur imudicia vel mollicies. Alio mō per cōitū ad rem alterius spēi. 7 dicitur bestialitas.

3. ad rem eiusdem spēi indebitū seruis. 7 dicitur sodomia. 4. si nō seruet nālis modus cocūdi. vel q; tum ad instrumentum nō debitū. vel q; tum ad mēstruosos cōcubendi modos. Peccat autē homo hoc faciendo magis cum vxore qd cum meretrice quia magis tenet canere malam vxoris qd alterius mulieris. Est autē vitium cōtra nām maximū inter spēs luxurie vt vult Aug. li. de adulterinis cōiugijs. post hoc incestus. vnde adulteriū vincit ab incestu vt dicit Aug. qd vix est accipiendo vtrūq; in suo sumo. Māius ē. n. pctm cōire cū mē qd cūz alteri vxore. Adulteriū vō est grauius stupz. 7 vtrūq; aggrauat per violentiā. Ideo raptus virginis est grauius pctm stupz. 7 raptus vxoris adulterio. hec etiaz vitia omnia aggrauant fm rōnem sacrilegiū. Infimum vō pctm inter spēs luxurie est fornicatio simplex: que cōmittit sine iniurie alteri psonē. Inter vitia vō cōtra nām infimū ē peccatū immudicie. grauius autē est bestialitas. Post h autē sodomia. Deinde ē peccatū in quo nō seruetur cōcubendi debitus modus. Magis autē si non sit vas debitum qd si sit inordinatio fm aliqua alia pertinētia ad cōcubitum modum. Pūnitū autē fuit hoc pctm ante legem incendio.

Eccl. 19. Et in lege veteri gladio. Judi. 19. Ergo multo magis modo tpe grē in quo assumpta est humana natura a filio dei. 7 huiusmodi vitium igne 7 gladio est pūniendum. imo etiam omni genere tormentoz exterminandū a seculari ptate: qd nō sine eā gladiū portat. Ro. 12. Ab ecclia sica vō potestate omni genere coercionis 7 abiectiōis: ab ecclia velut putridissimi

sunt tales a corpe abscindēdi. vnde tales non tñ qui faciūt: sed etiam q̄ suadēt so- comiā fm̄ leges capite puniunt. Sacri vō canones s̄b silentio trāscunt in delecta- tidem tanti criminis 7 flagitij q̄ non debe- at nominari. & bet tñ iudex ecclēstic⁹ ipm̄ pena grauior: q̄ alia scelera punire.

De adulterio 7 lenocinio. ti. 47.

Deinde cōsiderādum est de ad- ulterio. 7 p̄mo qd̄ est: 7 vñ dicit̄. 2.º de punitiōe adulterij. 3.º de lenocinio. De his vō que p̄- tinent ad accusatiōem adulterij sufficiant illa que dicunt̄. j. li. 8.º. ti. 23.º. Lictera vō re- linquant̄ inrispitis. Circa p̄mū sciendū: qd̄ adulteriū est alieni thoz violatio 22. q. 5. nō mechaberis. vñ sui thoz tur- patio. Quis. n. cōmittit̄ adulteriū respec- tu viri 7 mulier. qñq̄ respectu viri tñ. qñq̄ respectu mulieris tñ. p̄prie tñ loquē- to adulteriū in nupta cōmittit̄. ff. eo. l. in- ter liberas. §. lex iulia. Extensio etiā voca- bulo dicit̄ adulteriū aliqui cum p̄p̄a vxo- re. hoc fm̄ quādam iuris interpretatiōem. fm̄ illud Hiero. Ardentior amator vxo- ris est adulter. vt quādo ita diligit vxo- rē qd̄ eam p̄gnosceret: etiam si alteri vxo- rē ef- set. Dicit̄ autē adulteriū qñ accessus ad alterius thoz. vnde p̄prie dicit̄: vt dicitur est qñ accedit ad cōiugatā.

Quāvis videre de 2.º. Circa qd̄ sci- endū: qd̄ p̄ adulterio fm̄ leges im- ponit̄ p̄na mortis. C. eo. l. q̄nis. femia autē a viro verberata in monaste- rio includit̄: quam intra biennū viro re- cipere licet. biennio vō trāfacto: vel viro mortuo anteq̄ vxo- rē de monasterio edu- cat: adultera tonsa: monastico habitu sus- cepto: ibi dum viuit maneat. ouab⁹ parti- bus p̄prie substātie liberis applicandis: 7 3.º monasterio. Si autē liberos nō habe- at: parētibus eius pctō non p̄sentitibus applicet̄ pars 3.º: 7 due monasterio. parē- tibus autē non extantibus: tota substātia applicabit̄ monasterio: pactis totaliuz in- strumentozū omī cāu seruatis. vt in aut. vt nulli iudi. §. manifesta. coll. 9. 7 ponit̄ C. de adult. Sed hodie si vir in probādo deficiat: tenet̄ ad talidē. vt ibidem. C. de adult. §. adult. Sed fm̄ hoc vir volens ab vxo- re separari indirecte cōsequi pote- rit: qd̄ directe nō potest. accusabit̄. n. vxo-

rem de adulterio calūniōse. 7 si deficiet i p- batiōe: in monasteriū trahet̄. 7 sic indi- recte ab vxo- re separabit̄. Rēdeo. nō tūc hoc fiet fm̄ aut. sed alit̄ vir puniet̄. s. vel i bonis suis: vel castigādo alit̄. vel alit̄ non cōsequet̄. quia erit in voluntate mulieris si- bi recōciliare virū: vt p̄dictum est. s. etia- 3.º de viro. Scōm autē vetus testamētuz mu- lier de adulterio conuicta: lapidabatur: non autem vir. 22. q. 5. bec imago. Scōm vero canones in foro ecclēsticō agi- tur ad separatiōem. et de p̄cur. tue. Et ad totis vel conatiōis amissiōem. et de dona. inter vi. 7 vxo. 7 de tote post vno. resti. pleriq̄. Scōm vō canones clericus adulter deponit̄: 7 laycus ex cōicaf. di. 81. si quis cleric⁹. ar. 6. q. i. illi qui. Quid hoc nō qd̄ ea que misrat in campo nō potest accusari de adulterio. C. e. l. que adulteriū Et hoc: quia p̄sonas bi⁹ vite: vilitas non credit̄ legi obseruatiōe dignas. vt of ibi- dem. qd̄ fm̄ casū. nō peccat vt dicit̄ Ho. Equit̄ videre de 3.º. de lenocinio

Circa quod sciendū: Leno est qui adulterū vel adulterā subijcit: vel p̄ cōp̄to sup̄p̄o pecuniam accipit: vt dā- natam de adulterio accipit siue oucit: vel quēlū ex adulterio vxo- ris facit: vt cepe- bensam adulterā retinet. Secus est si ha- beat eam suspectā. 7 p̄textu incredulitat̄. ignoratiā valeat obumbrare. Sed 7 pe- na lenonis tenet̄ is: cuius ope vel auxilio vel cōsilio volo malo factum est: vt cepe- bensam in adulterio se pecunia redimerent: vel interueniente alia pactiōe. l. eo. l. 2. 7. l. castitati. Est autē eadez pena lenonis: que est adulteri. ff. de mior. auxlii.

De cōtinentia 7 incōtinentia. ti. 48.

Postea cōsiderādum est de par- tibus potētib⁹ temperatiōe. Et p̄mo de cōtinentia. 2.º de de- mentia. 3.º de modestia. Circa p̄mū vidēdum: p̄mo de ipsa cōtinen- tia. 2.º de incōtinentia sibi opposita. Circa p̄mū sciendū: qd̄ nomen cōtinen- tie duplici sumit̄ a diuersis. Quidā enī cōtinentiam nomināt: per quam aliquis abstinet ab ei delectatiōe venerea. vnde Ap̄stus ad Gal. 5. eam castitati cōiungit. 7 sic cōtinentia p̄fecta 7 p̄ncipalis est vir- ginitas: 7 secundaria viduitas. vnde fm̄ b eadem rō est de cōtinentia: q̄ de v̄ginitate

111

excedit. et ideo differt a senescia, sic malitia
humana a bestialitate. ut dicitur 7° et ibi. Vnde
senescia non opponitur directe clemencie: sed ex
cellentiori virtuti: quam prius vocat be-
roica vel dinam. et secundum nos dici potest quod
recte opponitur cono pietatis. Severus autem
dicitur quod quod senus et verus: ut dicitur Iheronimus. li. 1° et ibi.
quod sine pietate iusticia tenet.

Sequitur videre de 3°. s. de ira. et cir-
ca hoc querunt plura. s. vtrum ira
sit peccatum. Respondetur. ira: ut dicitur est
s. est proprie quidam passio. passio autem appeti-
tus sensuum in tantum est bona in quantum ratione
regulatur. si autem ordinem rationis excludat est
mala. Ordo autem rationis in ira potest at-
tendi quantum ad duo. Primo quantum ad ap-
petibile in quod tendit: quod est vindicta. vnde
si quis appetit quod secundum ordinem rationis vin-
dicta fiat: laudabilis est appetitus ire. et dicitur
ira per seclum. Si autem appetat quod fiat vindicta
qualitercumque contra ordinem rationis
est ira per vitium. Alio modo attenditur qua-
ntum ad modum irascendi: ut. s. motus ire non
immoderate feruiscat interius: vel exterius
quod si permittatur non erit ira sine pecca-
to: etiam si quis appetat iustam vindictam.

Utque omnis ira sit mortalis. Respondetur quod
non. vnde supra illud per Iheronimum. et nolite
peccare. dicitur glo. venialis est ira: que non
producit ad effectum. Motus. n. ire potest
esse peccatum dupliciter. ut dicitur est. Uno modo
ex parte appetibilis. ut cum quis appetit vin-
dictam. et sic ex genere suo est mortalis. quia
contrariatur iusticie et charitati. posset tamen ta-
lis appetitus esse venialis: propter imperfec-
tionem actus. et hoc vel ex parte appetentis. ut
cum actus ire pervenit iudicium rationis.
vel ex parte appetibilis. ut cum quis appe-
tit se in aliquo modico vindicare: quod etiam si
inferat: non erit mortale. ut si quis parum
trahat aliquem puerum per capillos. et huiusmodi.

Alio modo quantum ad modum irascendi. et sic
secundum se non est ex genere suo mortalis. posset
tamen esse mortalis: puta si ex vehementia ire
excidat a dilectione dei: vel proximi. **U**tque
Matth. 5°. Dominus ponat in vobis tres modos
vel gradus ire. Respondetur. illi gradus ire non
pertinent ad diversas species ire. sed accipiuntur
secundum excessum actus humani: in quo per aliquod
corde concipitur. et sic dicitur. Qui irascitur fra-
tri suo: et loquitur de illo qui vult graviter proxi-
mo nocere. talis. n. ira est mortalis. Si vero
motus levis esset cui ratio non consentiret: ne-
nialis esset. 2° per aliquod signa manifestatur

exterius etiam antequam perveniat in effectum
et secundum hoc dicitur. Qui dixerit fratri suo racha:
quod est interdictio irascens. 3° per tamen in-
teritus conceptum producat ad effectum. Est
autem effectus ire nocentia alterius sub
ratione vindicte. minimum autem nocentia
est: quod fit solo verbo. et secundum hoc dicitur. Qui
dixerit fratri suo fame. et sic patet quod 2° ad-
dit. s. per modum. et 3° super vtrumque. vnde si pri-
mum est mortale peccatum in causa in quo lo-
quitur Dominus: ut dicitur est. multo magis alia
Et ideo singulis eorum ponuntur correspon-
dentia aliqua pertinentia ad condemnationem
sed in primo ponitur iudicium quod est minus.
quia ut dicit Augustinus. In iudicio adhuc da-
tur defensionis locus. In 2° ponitur consili-
um in quo iudices inter se conferunt qua
pena sit puniendus. In 3° ponitur gebena
na ignis: qui est condemnatio certa. Nota
quod hoc dicitur per quendam similitudinem. cum
enim quis convincitur de delicto: iudex cum in-
dicat esse puniendum. et hoc est illi magna
pena. s. quod scit se ad penam iudicandum. sed vel
terius est sibi gravior pena quando scit sibi
determinata esse penam. sed adhuc est
ei gravior pena: quando fertur pene sententia.
primum vocatur iudicium. 2° consilium. 3°
gebenna. quia tunc est pena gravissima.
et sicut gradatim secundum hec tria crescit pena
ita ire secundum illas tres differentias: maior et
minor debet pena. et hec omnia habent ex
glo. super Matth. 5. **U**tque ira sit vitium ca-
pitale. Respondetur quod sic. ut vult Gregorius. 20.
moral. Sciendum tamen quod de ira possu-
mus loqui dupliciter. Uno modo per accidens
scilicet in quantum impedit iudicium rationis. per
quod homo retrahitur a malis. et sic potest
esse principium peccatorum. Unde super illud
prouerbia. 15. Vir iracundus provocat rixas. di-
citur glo. Janua omnium vitiorum est iracun-
dia. Alio modo directe et per se. et sic est
causa aliquorum specialium peccatorum: que
sunt filie eius. Et hec sunt sex secundum Gregorium.
20. moral. scilicet rixa. tumor mentis. contumelia.
clamor. indignatio. et blasphemia. Sumitur autem hic tumor mentis: non per
superbia: sed per quodam conatu seu audacia
hominis intentantis vindictam. blasphemia vero: in
quam aliquis ex animi contumelia presumit: ex ira
peccat. blasphemia vero in quam quis deliberate pre-
sumit ex superbia hominis se contra deum eri-
gentis procedit. **Q**uidam vero et si nascatur ex
ira: habet tamen aliquas priores causas

ex qua directe peccat vel orit. s. tristitia. sicut e contrario amor nascit ex delectatione. Ex tristitia aut illata. quibus in iram. quibus in odium aliquis mouet. unde conuenientius fuit odium ponere oriri ex accidia. s. Augustinus dicit in regula quod orit ex ira. Ut sit aliquod vitium oppositum iracundie. pueniens ex defectu ire. Unde ira potest dupliciter intelligi. Uno modo simplex motus voluntatis: quo aliquis ex iudicio rationis penam infligit: et sic defectus ire est peccatum. et sic sumit Aristoteles in 2. libro de moribus. dicens. Qui cum causa non irascitur peccat. patientia autem irrationabilis vitia seminat. negligentiam nutrit. et non malos trahit. sed etiam bonos ad malum inuitat. Alio modo sumit ira per motum appetitus sensitui: qui est cum passione et transmutatione corporali. Et hoc motus necessarius consequitur in homine ad simplicem motum voluntatis. quia appetitus inferior naturaliter sequitur motum appetitus superioris: nisi aliquid repugnet. et ideo non potest totaliter deficere motus ire in appetitu sensitui: nisi per subtractionem: vel debilitatem motus voluntatis. et ideo ex consequenti etiam defectus passionis ire est vitiosus. sic et defectus voluntarij motus ad puniendum secundum iudicium rationis.

De modestia et eius species in cor. ti. 50.

Pro ista considerandum est de modestia. et primo in cor. 2. de species eius. Circa primum sciendum quod diuersimode aliqui vident loqui de modestia. vbi quibusdam considerauerunt aliquam speciem delectationem boni: vel difficultatis in moderando subtraxerunt illud modestie: relinquentes eam circa minora. Manifestum est autem omnibus quod refrenatio delectationum tactus: quaedam specialem difficultatem habet. unde omnes temperantiam distinguunt a modestia. Tullius vero: quia considerauit quoddam speciale esse bonum in moderando penam. ideo etiam clementiam subtraxit modestie: ponens modestiam circa omnia alia que relinquunt moderanda. hec autem videntur esse 4. quorum vnum est motus animi ad excellentiam aliquam: quam moderat humilitas. 2. est desiderium pertinentium ad cognitionem. et in hoc moderat studiositas. 3. pertinet ad corporales motus et actiones. vt. s. decent et honeste fiant. 4. est quod pertinet ad apparatus exte-

riorum. Dicitur autem modestia a modo. modus enim qui conuenienter seruatur in omni virtute: specialiter virtuti que ponit modum in minimis appropriat: sicut nomen conuenienter appropriatur infimo ordini angelorum.

De humilitate et superbia. ti. 51.

Deinde considerandum est de speciebus modestie que sunt 4. vt patet ex predictis. et primo de humilitate. circa quam primo dicendum est de ipsa. 2. de superbia sibi opposita. Circa primum sciendum quod humilitas secundum quod est virtus dicitur in sui ratione quaedam laudabile deiectionem ad ima. hoc autem fit quibus tamen secundum signa exteriora. et hec est falsa humilitas: de qua dicit Augustinus in quodam epistola quod est magis superbia. quibus autem fit secundum interiores motum anime. et hec humilitas proprie ponitur virtus. quia virtus principaliter consistit in electione mentis. vt patet. i. et ibi. Respicit autem humilitas proprie subiectionem hominis ad deum secundum quam etiam alijs humiliando se subiecit. unde quilibet homo habet illud quod est suum in eo se subiecit deo: cuiuslibet primo quantum ad id quod est dei in ipso. hominis enim est defectus. cui autem est quicquid boni est in homine. De hoc. i. Perditio tua Israel: nimis in me auxilium tuum. potest tamen aliquis reputare aliquid boni esse in proximo quod ipse non habet: vel aliquid mali in se esse: quod in alio non est. ex quo potest ei se subiecit per humilitatem. Ponit autem Aristoteles 7. gradus quorum primus est se contempibile esse cognoscere. 2. de hoc tolerare. 3. habere confiteri. 4. hoc persuadere. s. vt velit haberi. 5. vt patienter sustineat hoc dici. 6. vt patienter se contempibile tractari. 7. vt hoc amet. glo. vero in 2. libro de moribus. dicit quod perfecta humilitas habet tres gradus. primus est subiecit se maiori: et non preferre se equali. qui est sufficiens. 2. est subdere se equali: et non preferre se minori habet abundans. 3. est subesse minori qui est perfectus. Sed isti gradus non accipiuntur secundum nomen humilitatis. sed per comparationem ad hominum gradus.

Sequitur videre de 2. s. de superbia. et circa hanc queruntur plura. scilicet vt superbia sit peccatum. 2. quod sic. sic enim dicit Iherosolimitanus 1. et ibi. Superbus dicitur qui super vult videri quod est. hoc autem est contra rectam rationem. et per se est peccatum. quia secundum Dionysium c. 4. de di. no. Malum anime est propter rationem esse. vnde per 3. quod superbia est peccatum.

Utrūq; supbia sit spāle peccati. **R**ndeo. supbia potest sumi dupliciter. Uno modo secundum propriam speciem quam habet ex ratione proprii obiecti. et sic est spāle peccati. quia habet speciale obiectum. est. n. inordinatus appetitus proprie excellentie. ut dictum est. **A**lio modo secundum quandam redudantiam in alia peccata. et sic hoc habet quandam generalitatem. scilicet in quantum ex ea oritur peccata. et hoc dupliciter. Uno modo per se in quantum. scilicet alia peccata ordinantur ad finem superbie qui est propria excellentia. ad quam ordinari potest omne quod quis appetit inordinate. **A**lio modo indirecte et quasi per accessum. scilicet remouendo prohibens in quantum. scilicet homo per superbiam contemnit legem diuinam per quam prohibetur a peccando. secundum illud **1. Thimotheo. 2.** **C**onfregisti iugum meum. **I**ntelligendum tamen quod peccata non semper oriuntur ex superbia quia non semper fit peccatum ex contemptu. sed quosdam ex infirmitate. et quosdam ex ignorantia. et ideo dicit **Augustinus. 1. de n. et g. a.** quod multa peccata sunt que non fiunt ex superbia. **U**trūq; supbia sit peccatum mortale. **R**ndeo. per superbiam homo se extollit super illud quod est sibi proprium a deo. et ita aliquando non subditur deo et regule eius. hoc autem est auertere a deo. **E**t ideo supbia sic genus suum est peccatum mortale. aliqui tamen motus superbie sunt veniales propter eorum imperfectiōem. dum scilicet eis ratio non consentit. **U**trūq; supbia sit vitium capitale. **R**ndeo. supbia dupliciter potest sumi. ut dictum est. **A**lio modo ut est quedam spāle peccati. **A**lio modo ut habet quandam generalitatem. **V**itia autem capitalia ponuntur esse quedam peccata spālia ex quibus oriuntur multa peccatorum genera. **E**t ideo quidam considerantes superbiā primo modo ponunt eam esse vitium capitale. ut **Isidorus. 7. Cassianus.** **H**ieronymus. **S**ecundo considerans eam secundo modo ponit ipsam reginam et matrem omnium vitiorum. **S**ecundo modo moralis. **A**d hoc non. quod **Hieronymus. 22. moralis.** ponit quarto speciem superbie. **P**rima est cum quis bonum quod habet se habere estimat. **2.** cum datur sibi desuper per suis meritis dari putat. **3.** cum se faciat habere quod non habet. **4.** cum respectis ceteris singulariter appetit videri habere quod non habet.

De studiofitate et curiositate. titulus. 12.

Postea considerandum est de studiofitate. et primo de ipsa. **2.** de curiositate opposita. **C**irca primum sciendum quod studium est vehemens

applicatio mentis ad aliquid. mens autem non applicat ad aliquid nisi cognoscendo illud. et ideo studium proprie respicit cognitionem. et per posterius quocumque alia ad que operanda directio cognitionis indiget. et ideo studiofitas que dicitur a studio. proprie dicitur circa cognitionem. scilicet acquirendam. unde proprie pertinet ad eam moderari appetitum. put tendit ad cognitionem acquirendam.

1. **E**quit videre et **2.** scilicet de curiositate. **h**ec autem est appetitus immoderatus cognitionis acquirende. qui quidem dupliciter potest esse vitium. **U**no modo per ut coniungit ei per accessum malum. ut quando quis studet addiscere ad supbiandum vel aliter peccandum. **A**lio modo ex ipsa inordinatiōe appetitus et studij addiscendi veritatem. et hoc quod tripliciter. **U**no modo in quantum per studium minus utile retrahit aliquis a studio quod sibi necesse incubit. **2.** in quantum aliquis studet addiscere ab eo a quo non licet. ut a diabolo. **3.** in quantum non refert quis ad veritatem finem. scilicet cognitionem. **4.** in quantum quis studet cognoscere veritatem super ingenij propriam facultatem. quia per hoc quod quis facile labitur in errorem. et hec dicta sunt quantum ad cognitionem intellectivam. quantum vero ad sensitivam dupliciter potest esse vitium. **U**no modo in quantum cognitio sensitiva non ordinatur in aliquid utile. sed magis auertere hominem ab aliqua utili consideratione. **A**lio modo in quantum cognitio sensitiva ordinatur ad aliquid nocivum. ut inspectio mulieris ordinatur ad concupiscendum. et diligens inquisitio eorum que ab aliis fiunt ordinatur ad detrahendum. **S**i quis autem cognitionem sensitivam intendit ordinare propter necessitatem nature sustentande. vel propter studium veritatis immediate. tunc studiofitas est virtuosa.

De modestia in exterioribus motibus corporis. titulus. 13.

1. **E**inde considerandum est de modestia. put consistit in exterioribus motibus corporis que serie agunt. et hoc primo de ludis. **2.** de scurrilitate. siue de stultiloquio que solent in talibus admitti. **C**irca primum querantur plura. videlicet in talibus possit esse virtus et vitium. **R**atio virtus moralis consistit in

q̄ca que sūt homis p̄ rōnē ordināf. mai
festū est autē q̄ exteriorēs mot⁹ homis sūt
per rōnē ordinābiles. q̄ ad imperiū ra
tiōis exteriora mēbra mouent. 7 ideo cir
ca motus eorū pōt esse virtus moralis. s.
si sint per rōnē ordināti. puta modestia
7 vitium si sint deordināti. ¶ Utz in ludis
possit esse aliq̄ virtus. B̄ndeo q̄ sic. b̄o. n.
indiget quiete aliq̄ ad ai fatigati recrea
tionē. quies autē aie est delectatio. vñ dicit
p̄bs 8° c̄bi⁹. q̄ delectatio si sit foris expel
lit tristitiā. 7 ideo 3° aie fatigatiōem o3 ad
b̄bere remediū aliquam delectatiōez cō
nentiē. c̄m iermissa intentiōe inistēdi opi
bus siue studio rōnis cuius exemplū ha
bet in Jobāne euāgelista in c̄o legenda.
Dicta autē vel facta in talib⁹ vti ad quā
dam q̄em ai. 7 hoc est q̄ dicit 4° c̄bi⁹
q̄ in b̄i vite cōuersatiōe queda3 requies
habet cum ludo. Circa h̄ tñ sunt p̄cipue
tria cauēda. quoz p̄mā 7 p̄ncipale est q̄
p̄dicta delectatio in aliq̄bus operatiōibus
verbis turpib⁹ vñ noxijs nō querat de ta
li eni loco dicit Tullius li° de offi. q̄ est flagi
tiosus 7 obscenus. 2° est. ne teraliter aie 3
uitas resoluat. vt dicit Ambrosius li° de offi.
3° est. q̄ cōgruant p̄one tpi 7 loco 7 fm
allas debitas circūstantias ordinent. vt
Tullius dicit ibidem. b̄i autē fm rōnis re
gulam ordinent. hitus autē fm rōnē or
dinans siue operās est virtus moralis. 7
ideo circa ludos pōt aliq̄ virtus eē quam
p̄bs eutrapieliā vocat a bona cōuersiōe.
q̄. s̄ bene cōuertit in solatiū aliqua dicta:
vel facta. 7 inq̄ntuz b̄o per istam virtutem
refrenat ab imoderatiā ludoz sub mode
stia cōtinet. ¶ Utz in sup̄fluitate ludi pos
sit esse peccatū. B̄o q̄ sic. sup̄flū. n. in ludo
dicit q̄ regulā rōnis excedit. 7 hoc pōt
esse dupliciter. Uno mō ex ipa spē actionū:
que assumunt in ludo. vt sunt turpia ver
ba vel facta vel etiam p̄imo noxia. 7 sic
est ibi peccatū mortale. ¶ Alio mō fm dese
ctū cōbitarū circūstantiaz. 7 sic pōt ibi ef
se peccatū. q̄ns mortale. vt cum qs delecta
tiōem ludi p̄ponit dilectioni dei. q̄ns ve
niale. vt cum qs nō tñ afficit ad ludū q̄
p̄pter hoc p̄mittere vellet aliqd 3° p̄ceptū
dei vel ecclie. ¶ Ad hoc nō q̄ risus aliq̄s
p̄uenit ex serenitate cōscie 7 p̄gustatione
suauitatis d̄ine. 7 ille p̄tinet ad fructū spi
ritus q̄ est gaudiū. Aliq̄s ex affectiōe ee
lestis glie. p̄uer. vlt. Ridebit in die nouis
simo. Aliq̄s ex mansuetudine n̄e. 7 sic at

testat bonitatem n̄e. Aliq̄s ex inordinatiōe
inapte leticie. de quo Eccl. 7. Melior ē ira
risu. 7 sic ridere nō est sine peccatō. Similiter
ludus vel saltatio q̄ns p̄uenit ex sp̄iali
iocūditate. 7 sic est meritorius. sicut Dauid
ludit 7 saltauit coram archa d̄ni. Aliq̄s at
p̄uenit ex recreatiōe. q̄ns p̄ exercitatiōe
7 sic pōt esse sine peccatō. q̄ns ex dissolutio
ne mentis lascine. 7 sic est peccatū. B̄ Alex.
an. z. t. z. c. d̄ ludo. ar. l. c. ¶ Quid de inspe
ctoz b̄ ludoz vel ioculationū. B̄ndeo in
spectio q̄dam est in transitu non tendens
vltius ad delectatiōez peccatū mortalis. vt
fornicatiōis. 7 hec est venialis. q̄dam est
studiosa in qua. s̄ est fomentū peccatū morta
lis. 7 hec q̄ns est mortalis. Itē ioculatio
q̄dam est histrionica. q̄dam corealis mu
lier lascinaz. q̄dam eā exercitiū vel fasti
dij tollendi siue accidiē uitande sit. Inspe
ctio 3° studiosa ioculatiōis p̄me 7 z° ver
gere pōt in peccatū mortale. 3° vō 7 4° pōt
esse venialis. hec Alex. an. vbi. s̄. ar. z. c.

¶ Quid de coreatricib⁹. nunq̄ peccant
mortaliter ducēdo coreas. B̄ndeo. Rod.
credit q̄ sic. si faciant hoc vt se vltimos in
citent ad libidinem. vel si faciāt hoc de cō
suetudine lz non corrupta intentiōe. quia
talia de se habēt ad libidinem incitare. Si at
aliqua raro sine intentiōe corrupta coreis
se imisceat dubitat an mortaliter peccet. cū
exponat se periculo alios ad libidinem p̄uo
candi 7 exempla p̄beat alijs filia faciēdi.

¶ Quid de histrionib⁹. B̄ndeo vt sup̄ di
ctum est. ludus est necēss ad cōseruatio
nem vite h̄iane. ad omia autē que sunt
vtilia h̄iane cōuersatiōi possunt aliq̄ offi
cia licita reputari. 7 ideo officiiū histrionū
quod ordinat ad solatiū hominū non est
fm se illicitū dūmodo ludo vtant mode
rate. s̄. non vtendo aliquibus verbis vel
factis illicitis. 7 non exhibēdo ludum ne
gocis 7 temporib⁹ indebitis. vñ illi qui
moderate eis subueniūt nō peccant. sed in
ste faciunt dum eis mercedem sui ministe
riū tribuunt. Si qui autē in tales sup̄flua
sua cōsumūt. vel sustineant illos histriones
qui ludis illicitis vtant. peccāt quasi eos
in peccato fouendo. vñ de Angl. iuxer Jo.
dicit. q̄ donare res suas histrionib⁹ viti
um est immane. nisi forte. aliquis histrio
eēt in extrema necitate. in qua ei subueni
endum esset. hec Abo. z. z. q. i68. arti. z.
c. 3. m. ¶ Utz autē corp⁹ xpi sit vāndū hi
strionibus. require. j. li° 4° ti. i7° ar. 4°.

Utz in defectu ludi consistat aliqd peccatum. Vnde q sic. vnde pbs 2º etbiº ponit defectu in ludo esse vitiosu. est. n. contra rationem q aliquis exhibeat se alijs onerosu dum. s. nihil exhibet de se delectabile. et etiam delectationes impedit alioz. Et dicunt tales duri et agrestes. vt of 4º etbiº vnde Sci. dicit. Sic te geras. sapienter vt nullus habeat te qsi asperu nec condempnat quasi vilem.

Sequit videre de 2º. s. de scurrilitate siue turpilogo. et circa hoc querunt plura. s. ut sit idem scurrilitas qd stultiloquiū. Vnde Alex. an. 2º. t. z. c. de scurrilitate. q. i. ar. 5. c. q. hec ppe loquedo differunt. quia stultiloquiū refertur ad discretionem ronis. scurrilitas ad lasciuam affectiois. possunt tñ in iniurie incidere et vnum alterz ptinere. Utz scurrilitas semp sit pctñ. Vnde idem vbi. s. ar. l. o. q. scurrilitas ppe dicta est peccatū. sumit tñ aliqd p vbanitate sermōis et hoc impropie. et tunc si assit vbiº finis. vt cōseruatio bone amicitie. vel remotio secularis tristitie: vel accidia. non est pctñ dimō non fiat p turpia verba. Si aut fiat per turpia verba vel iustitia et vñ risum inordinatū. puocātia: pctñ erit. Et sic dicit ad Epb. 5. Non nomiet in vobis sicut exet sanctos dei. turpitudine aut stultiloquiū aut scurrilitas que ad rez nō ptinet. i. nullius ē vtilitatis. Ulterius nō. q. talis sermo peccare pōt ex lubricitate lingue. et impetu irascibilis et cōcupiscibilis et surreptiōne ratiois vel ex deliberatōe rōis et mala assuetudine lingue et puerfa affectione irascibilis et cōcupiscibilis. et hz hoc refertur ad libidinē mortale vel veniale tanq ad radicem. et fm hoc erit mortalis vel venialis. Quid de auditoribº talium. Vnde idem vbi. s. ar. z. c. q. illi qui sustentat turpiloquos vt talia dicant magis peccant q turpilogo. Suetores. n. sceleris sūt magis in culpa q mītri. ex maiori. n. libidine peccant. qui vō casualit audiuūt. tam habet cōplacētā: minus peccant. Criso. Vis oñdere manifeste q in talibº nō letari non audire patiaris.

De modestia i apparatu extiori. ti. 54.

Desta cōsiderandū est de modestia fm q consistit in exteriori apparatu. et circa hoc querit

plura. s. utz possit ibi esse virtus et vitium. Vnde q in ipis rebus extioribus quibus vitio homo. nō est aliqd vitium. sed i homie qui imoderate vitio as. et hoc pōt esse duplicif. Vno mō per cōparatōez ad consuetudines homini cū quibº vinit alijs dicit. n. Aug. li. 2º cōfessionū. q. turpis est pars omis suo nō congruens vniuerso.

Alio mō ex inordinato mentis affectu. et hoc pōt esse duplicif. Vno mō fm excessum. vt qñ aliquis in superno cultu vestitū hominū glam vel etiā carnis delicias qrit. vel etiam nimia sollicitudinē apponit. vnde Cris. Non est sil' corpº et aiām ornare. qd est vez fm Alex. an. 2º. t. z. c. de ornatu. ar. i. o. qñ est tanta libido in ornatu corpis q de ornatu aie non curat. Licet tñ fm eundē ibidē. c. et fm A. bo. 2º. q. i. 69. ar. i. c. vti vestibus pccosis fm persone nobilitatem fm terre consuetudinam: et fm officij vel mīsterij dignitatez: dimō absit libido in volūtate et scandalū in exteriori ope. Alio mō pōt esse inordinat' affectus in exteriori cultu fm defectuz. vt quādo homo ipm plus debito ex pigritia negligit. vel etiam in defectu tali glam bo minū querit. vñ Aug. li. de ser. co in mō. dicit q in vestibus sordidis iactantia pōt esse. Si quis nō vestit' vilioribº vtat qñ alij ppter carnis maceratōem et spās humilitatōem. hoc ptinet ad temperatē vnitatem. hoc aut pccipue puenit bis qui alios verbo et exemplo ad pnam vocant. vt p pbetis. et qbus dicit Iob. ii. Circumierunt in molis in pellibº caprimis. Utz ornatus mulicz possit esse sine peccato mortali. Vnde cultus muliebris viros ad lasciuam puocat fm illud puerbio. 7º. mulier occurrit illi ornata meretricio pparata ad capiēdas aias. Pōt tñ mulier cōiugata licite operam dare. s. ornando se vt placeat viro suo ne per eius cōtemptuz in adulteriū labat. vnde. i. Cor. 7º. Mulier nupta cogitat que sūt mundi quō placeat viro. Mulier autē que nec virū habet nec vult habere et est in statu non habendi si se ornēt vt alios ad cōcupiscendū pnoceat: peccat mortaliter. Si autē ex qdam leuitate vel etiam vanitate ppter quādas iactantiam non est semp peccatū mortale. sed veniale. Si autē sit mulier virgo nullus aliquatenus plus habere debet de ornatu qui tamē non puocet ad libidinē sed habeat in se cōtētā muliebrem. vñ

Angl. ad Possidoniū. Holo vt de orna-
 mentis ppriā habcas i pbibēdo sniaz nisi
 i eas q neqz pūgare sūt. neqz pūgij capa-
 ces. q cogitare debent quomō placeāt deo
 Ad autē dicit Ciprian^o li^o de habitu vir-
 ginū. Manus dñi infirmāt. qui illud qd
 ipse formavit reformare cōtendunt. s. ad-
 bibēdo aliqd quo pulchriores videant.
 loquit in cān quo sit h ppter lasciviā vel
 in xi cōtemptū. tunc. n. est pccū mortale.
 7 eodē mō debēt itelligi filēs anētes. Ad
 tñ q aliud est fingere nō habitā pulchri-
 tudinē. aliud ē tegere turpitudinē ex aliq
 cā. pntinentē. hoc. n. licet. bec Tho. 2^a 2^e
 q. 169. ar. 2. o. 7 Alex. an. 2. ar. c. de orna-
 tu. ar. 2. o. **U**tz femis liceat vt veste vi-
 rili. vel viris veste muliebri. Hndeo h est
 de se vitiosū. quia vt dicitur est. s. cultus ex-
 terior cōpetere debet pōtioni persone s; cō-
 mune cōsuetudinē. 7 pcpne qz hoc potest
 esse cā lascivie. 7 spālter prohibet. Deut.
 22. qz gentiles vtebant tali habit^o muta-
 tiōe ad insulsiōem idolatrie. Pōt tñ hoc
 qñqz licite fieri ppter aliquam nccitatē.
 Ad autē dicit Raban^o: qz ptra nām est vi-
 rum muliebria facē. Expone s; Alex. vbi
 s. ar. 2. c. 2. cōtra nām. i. cōtra nature ex-
 centiā. **Q**uid de artificib^o h^o ornamenta
 toy. Hndeo mulieres vt viliū est. s. licite
 se pnt ornare. vel vt cōstruent tcentiam
 sui status. vel etiā aliqd supaddere vt pla-
 ceant viris suis. Et ideo artifices talium
 nō peccāt in vsu talis artis: nisi forte iue-
 niendo aliq supflua 7 curiosa.

De fide 7 articulis eius. n. 55.

Consequēter cōsiderādū est de
 virtutib^o theologiceis 7 vitijs
 eius oppositis. Circa qd scien-
 dū q virtutes theologice sūt tres
 fm illud. i. Cor. 13. Māc autē manent fides
 spes charitas: tria hec. cui^o rō est. qz deus
 est obm cuiuslib; virtutis theologice. De^o
 autē nō pōt esse obm virtutis nisi sub rōe
 sūmi veri. vel sūmi ardū. vel sūmi boni.
 pmo^o est obm fidei. 2° spei. 3° charitatis.
 Per fidē. n. vnif rōnalis cum deo. p spez
 irascibilis. p charitatē p cupiscibilis. p qz
 tres potēcias sum^o vnibiles cū deo. Dicitur
 autē he tres virtutes theologice. tum qa
 eum hnt p obō in quātū p eas recte or-
 dinamur in deū. tum qz sola vni reuelatōe
 in sacra scriptura tradunt. Itaqz autē triū

virtuti pma est fides vt pz in pmissa au-
 ctoritāte. 7 ideo pmo dicitur dū est de ea 7
 de vitijs sibi oppositis. De fide autē p di-
 cendū est qd sit. 2° de eius obō qd est cre-
 dibile. 3° de eius actu. 4° de ei^o subiecto.
Circa pma sciendū q fides fm Aplm
 ad Hebr. ii. est suba rez sperandaz argu-
 menti nō apparentiū. Dicit autē fides
 suba rez sperandaz methaphorice. qz sic
 suba est subm omniū accidentiū: 7 cā ex-
 istētie coz. sic fides est totius spūalis edifi-
 cii fundamentū 7 dispositio q res sperāde
 iam aliq mō existit in nobis: 7 existēt in
 futuro realit. Et qz hoc nō pōt fieri nisi per
 bitum bonū. ideo in hoc implicite cōtine-
 tur q fides est bitus bonus. qz etiā argu-
 menti est manifestatiū. intellect^o autē est
 manifestatiōis subm. Ideo cū dicitur. fides
 est argumentū implicat q fides est ma-
 nifestatiua. 7 q intellect^o est eius subiectū
 Res autē nō apparentes. s. p aliquid existēs
 infra facultatē rōnis nālis: sūt fidei obie-
 ctum. res autē sperāde sūt eius finis. **U**tz
 g dicitur. fides est suba rē. sensus est. fides ē
 bitus bonus totius edificii spūalis fūda-
 menti existens ad res sperādas ordinat^o
 manifestatiū veritatis trāscēdētis facul-
 tatem nre pgnitiōis nālis. Est g fides ha-
 bitus virtuosus. 7 qdem si sit ornata est
 simplicit^o virtus. qz omia cōueniunt sibi
 que requirunt ad plenū esse virtutis. qz
 bitum 7 actum credēdi pficit 7 p eaz ipse
 actus refer^o debito mō in finē vltimū. si
 res autē informis hoc nō facit. 7 ideo non
 est pprie virtus. pōt tñ large dici virtus:
 put virtus dicitur quicūqz habitus exter-
 minans potētiā ad aliquem actū re-
 ceu obiecti debiti fm Ric. Omēs aliē dif-
 finitiōes a pdicta sūt explicatiōes diffi-
 nitiōis pdictē. Ad enim dicit Augusti. q
 fides est virtus qua credunt que non vi-
 dent. est idem cum eo quod ibi dicitur ar-
 gumētum non apparentiū. 7 idem est fa-
 cile videre de diffinitōibus alijs. Distinguit
 autem fides per hoc q dicitur argu-
 menti ab opione. suspitiōe. 7 dubitatiōe.
 per que intellectus nō adberet firmit^o ad
 aliquid. Per hoc rō quod dicitur non ap-
 parētium: distinguit a sciētia 7 intelle-
 ctu per que fit aliquid apprens. per hoc
 autem qd dicitur substantia sperandaz re-
 ruz distinguit virtus fidei a fide pmutif
 sūpta q nō ordinat ad bitudine speratā
 7 sic fides p ea q pnt in diffinitōe apli

distinguit ab omnibus alijs que pertinent ad intellectū. **N**ō insup q̄ argumentū pprie dicit mediū in cuius virtute cōtinetur totus p̄cessus argumentatiōis. vnde dicit Boetius 2° thopi. q̄ argumentatio est argumētū per om̄nem explicatio. Et inde trāslatum est nomen argumētū ad om̄nes breuē p̄batiōem narrandoz. 7 sic breues plogi in epl̄as Pauli dicunt argumētū. Et inde vlti^o trāslatū est ad om̄ne lumen intellect^o manifestatiōis veritatis p̄us incognite. 7 hoc 3° modo fides dicit argumētū fm̄ Ric. vel p̄t dici q̄ argumētū ibi sumit^o p̄ effectu argumētū fm̄ Tho. p̄ argumētū. n. inducit intellectus bonis ad inherendū alicui vero. vñ ipsa firma adhesio intellect^o ad fidei veritates nō apparent: dicit hic argumētū. vñ d̄ alia s̄a habet cōuictio. qz. s. per diuinā auctoritatē intellectus credētis cōuincit ad assentiendū his q̄ nō videt.

Quē videre de 2°. s. de obiecto fidei. Circa qd̄ sciendū q̄ duplex ē obiectū fidei sicut 7 cuiuslibz alterius bitas p̄gnitiui. s. formale 7 materiale. Obm̄ fidei formale est p̄ma veritas. non n. fides de qua loquimur hic assentit alicui vero nisi inq̄tuz est reuelatū a deo. vñ in niti^o veritati p̄me sine oīne tanq̄ medio. vnde dicit Dionys. 7° ca^o de di. no. q̄ fides est circa simplicē 7 semp̄ existentē veritatem. hec autē est veritas p̄ma. Obiectū autē m̄le fidei est nō m̄ ipse deus: sed etiā multa alia. que tñ s̄b assensu fidei nō cadunt nisi fm̄ q̄ habēt aliq̄nē ordinē ad deū. p̄ ut. s. per aliq̄s veritatis effectus hō inuatur ad tendendū in deū. 7 ideo etiā ex hac p̄te obm̄ fidei est quodāmo veritas p̄ma. si cut etiā obiectū medicine est sanitas. quia nihil cōsiderat nisi in ordine ad sanitates: hec autē q̄ sunt fidei obiectū m̄le p̄ certos articulos distinguit. articulo autē grece: qd̄ dicit articulo latine significat quādā coaptationē aliquaz partiū distinctarū. vnde credibilia fidei dicunt^o per articulos distingui in quātū in ptes q̄sdam diuidūtur: habētes aliq̄nē ad inuicē coaptationem. Est autē obiectū fidei aliq̄nē nō apprensū sicut non visū. vt dicitur est. s. 7 iō vbi occurrit aliq̄nē ratiōe sp̄ali non visum. ibi est sp̄alis articulus. vbi vō s̄e multa fm̄ eandē ratiōem p̄gnita: ibi nō sūt articuli distinguedi. sicut aliam difficultatem requirit ad videndūz hoc q̄ deus sit

passus. 7 aliam q̄ mortuus resurrexit. 7 ideo sunt diuersi articuli. **Q**uā autē sit passus mortuus 7 sepultus sūt similit^o difficulta. quia credito vno nō est difficile credere aliud. 7 ideo hec omnia p̄tinent ad articulo vno. Ratio. n. formalis obiecti fidei potest sumi duplicit^o. s. ex parte rei credite. 7 hec est vna omnium credibilium. s. veritas p̄ma. 7 ex parte n̄ra. 7 hoc est vt sit nō visum. 7 ex parte huius 2° ratiōis 7 nō p̄ me articuli distingunt^o vt dicitur. **S**ciendū autē q̄ aliqua sunt credibilia de quib^o est fides fm̄ se. Alia vō sunt credibilia de quib^o fides non est fm̄ se: sed tñ in ordine ad alia. sicut etiā in alijs scientijs. quedāz p̄ponunt^o vt per se intentā. 7 q̄dam ad manifestandū alia. quia vō fides p̄ncipaliter est de his que videnda s̄e ramus in patria. fm̄ illud Fides est subsp̄eranda rerū. ideo p̄ se p̄tinent ad fidē illa que directe nos ordinant ad vitā eternam. vt sunt tres persone. omnipotētia dei. mysteriū incarnationis xp̄i. 7 alia h̄i. 7 h̄i hoc articulo fidei distingunt^o. Quedam vō p̄ponunt^o in sacra scriptura nō q̄ p̄ncipaliter intentā. sed sicut alioz manifesta. vt q̄ Abrahamā duos filios habuit. 7 q̄ ad tactum ossiū Helyci: mortuus suscitatus fuit. 7 alia huiusmodi que narrant ad manifestatiōem diuine maiestatis: vel incarnationis xp̄i. 7 fm̄ talia distinguer articulos non oportet. Ex p̄dictis patet. q̄ articulo fidei distingunt^o fm̄ ea quorū visione 7 in patria p̄fruemur. 7 per q̄ ad patriam p̄ducemur. Duo autē nobis ibi videnda p̄ponunt^o. s. occultum veritatis. cuius visio beatum facit. 7 mysteriū humanitatis Christi. p̄ quem in gloriā filiorū dei accessū habent. vt dicit ad Ro. 5. vnde Jo. 17. Hec est vita eterna vt cognoscant te verū deum. 7 quez misisti Jesum xp̄m. Et ideo p̄ma distinctio credibilium est q̄ quedam p̄tinent ad maiestatem veritatis. quedam ad mysteriū humanitatis xp̄i. Ad p̄mum p̄tinent tria. s. vnitas veritatis de qua est articulus p̄mus. 7 trinitatis personaz de qua sunt tres articuli fm̄ tres personas. 7 tria opera p̄pria diuinitatis. s. creatio quo ad esse nature hominis. sanctificatio quo ad esse gratie. 7 carnis resurrectio 7 vita eterna quo ad esse glorie. de his trib^o sūt tres articuli. 7 sic septē articuli p̄tinent ad veritatem. Similit^o ad humanitatem xp̄i p̄tinent aliq̄ septē articuli

Primo est de incarnatione siue conceptioe. 2° de natiuitate. 3° de passione: morte: et sepultura. 4° de descensu ad inferos. 5° de resurrectione. 6° de ascensione. 7° de aduactu ad iudiciu. Omnes autem predicti articuli ponuntur in simbolo minori: quod a sanctis. scilicet apostolis. Christi predictum fuit. quod quidem fuit necessarium proponere. ut. n. dicitur ad Hebr. ii. Accedente ad deum oportet credere. non potest autem quis credere nisi veritas credibilis ei proponatur. Et ideo necessarium fuit fidei veritatem in vniuersis colligi: ut facilius omnibus posset proponi. ne quis per ignorantiam deficeret a fidei veritate. et ab huiusmodi collatione fidei sumit nomen symboli. quod dicitur a sym quod est simul. et bo le quod est sententia. unde symboli: quasi sententia simul a pluribus constituta dicitur. Continetur autem sufficienter in predicto simbolo doctrina Christi. Sicut etiam in alijs scientijs sunt quedam principia eorum que supponuntur. ut dignitates. quedam sicut principia propria illarum scientiarum. ut sunt principia intrinseca suarum demonstrationum. quedam sententia. ut sunt conclusiones cotrularie. sic etiam in doctrina fidei quedam sunt antecedentia. ut ea que sunt de dictamine iuris naturalis. scilicet. n. respectu principiorum iuris naturalis non sit actus credendi propter euidenciam eorum. tamen respectu conclusionum ex principijs illis sequentium potest esse actus credendi in illis que necessitate elicit illas secundum Ricardum. quedam sunt principalia ut illa ad que directe dirigit illuminatio fidei. et huiusmodi articuli. quedam sunt sententia ut illa que ex articulis potest elici et ad eos habent sequi. Doctrina ergo fidei quantum ad ea que sunt in ipsa principalia et propria. ut sunt articuli. sufficienter in predicto simbolo continetur. Hoc autem potest dupliciter. Primo ex parte articuloz constitutoz eo modo que dictum est. scilicet. 2° ex parte antioz proponentium. quia ibi ponitur vniuersitas apostolorum: quia non latebat aliquid pertinens ad fidei complementum. et ut maiorem haberet firmitatem: singuli posuerunt ibi suas pres. et omnes in suis singulas approbauerunt ut vna ecclesia super apostolos fundata: vnaque sit de credulitate et confessionem habet: que dicitur fides catholica. id est. vniuersis. quia. scilicet. vniuersis data. et ab vniuersis apostolis que erant fundamentum vniuersis ecclesie constituta. **U**ideam igitur quod apostoli: quia posuit partem dixerunt: ut oportet: et positionem adijcetes. **S**ciendum est quod Petrus posuit per suam partem dicens. Credo in deum patrem. omnipotentem. et factorem. In quo quod quidem particula tres articuli continentur. scilicet articulus de unitate veritatis. articulus de perso-

na patris. et articulus de creatione. Credo inquit in deum. iste articulus exponitur in simbolo maiori vbi dicitur. Credo in vnum deum. vbi excluditur error gentiliu: qui non credunt in deum. sed in idola. vel aliquam creaturam vel errorem manicheorum: qui dicitur esse plures deos seu plura principia. **S**ed nuquid existens in peccato mortali dicitur potest sine peccato Credo in deum. videtur quod non. quia dicit Augustinus. quod credere in deum est credendo tendere in eum. credendo etiam amare. et credendo etiam incorporari. Et ita videtur quod talis mentalis cum dicitur. Credo in deum. **R**espondetur: confessio fidei traditur in simbolo quasi ex persona totius ecclesie. fides autem ecclesie est fides formata que est in omnibus illis que sunt de ecclesie numero: et merito. Et ideo confessio fidei traditur in simbolo secundum quod conuenit fidei formate. Unde existens in peccato mortali non mentalis dicitur. Credo in deum. cum non sit sermo eius: sed ecclesie. Sequitur **P**ater omnipotens. hic probatur plura alia consequentia. scilicet. n. est omnipotens: potest creare celum et terram. et potest omnimode peccata. et sic de alijs. Et ideo omnipotentia sit cois toti trinitati. tamen per appropriationem attribuitur patri. et huiusmodi. Ricardus. hec omnipotentia includit omnem scientiam et summam bonitatem. et est potestati prudentia respectu omnium. Sequitur **C**reator celum et terram. hoc exponens maius symbolum addidit. visibilia omnium et inuisibilia. Et tamen. lumina dupliciter. Et tamen. celum quod videtur. et est celum quod non videtur. ut probatur per illud scriptura. Celum celi ostio. quod nihil esset dicitur nisi ad minimum essent duo celi. vtrumque ergo creauit deus: cum vtrumque sit celum. ut dicit scriptura. In principio creauit deus celum et terram. similiter et contenta ab eis. Celum. n. inuisibile continet inuisibilia. ut angelos. Celum vero visibile continet visibilia. ut corporalia. **H**oc congrue secundum quod exponit symbolum maius per celum intelligitur inuisibilia omnia que non visibilia. et per terram omnia visibilia. sic videtur tunc scriptura dicitur. Terram autem creauit filius hominum. Et ideo creatio sit cois toti trinitati: tamen per appropriationem attribuitur patri. Sed que dicitur creator et in maiori simbolo factor. **R**espondetur: creare est de nihilo facere. Facere vero dicitur dicitur est eodem ad operari aliquid de nihilo. et ad operari aliquid de materia. ut ergo ostendat operator non tamen factorum de nihilo. ut angelorum. animarum. et materie prime. sed etiam omnium productorum ex aliquo profitemur non tamen creatorem: sed etiam factorem. **2°** posuit Andreas. Et in

Jesu Christi si eius vni. co. no. Et. i. p. is
 Aug. li. de symbolo. Cum audis filium dei
 agnosce dei. si. n. est verus filius. est illud quod
 est pater. si. g. pater est deus. filius est deus. Unica
 i. vni. genitum. in quo ostendit quod 13 a patre. pater
 dicitur filius et spiritus sanctus. non est tamen vni. fi-
 lius quod pater a patre per modum generationis
 Jesu Christi dominum nostrum. sicut creatio. sicut
 gubernatio. et vltima redemptio. Est
 autem dominum increatum. et hoc non appropria-
 tur filio. cum dicat Athanasius. Dominus pater.
 Dominus filius. Dominus spiritus sanctus. et est domini-
 um creatum. et hoc appropriatur filio ut etiam
 in quibus homo creditur dominus creature. Mat. 23.
 vlt. Data est mihi omnis potestas in celo et in
 terra. sicut Alex. an. n. m. dicitur propter parti-
 cipatorem nature. sicut huius. et propter exe-
 cutorem ministerij redemptio. in assum-
 ptione carne. Ad huius autem articuli exposi-
 tionem maius symbolum addit plura dicens.
 Et in vni. 12. Expressit autem ibi de filio 13
 veritates quibus ad excludendum. s. errores
 Arrianorum. Primus est. quod non est eiusdem sub-
 stantie cum patre. 2. quod ibi dicitur et in vnum
 repte deum cum patre. 3. est. quod filius est mi-
 nor patre. contra quod dicitur. dominum Jesu christum
 i. e. e. q. lem patri et spiritui sancto in domino et pote-
 tia. 4. est. quod non est filius naturalis sicut adopti-
 uus. contra quod dicitur. filium dei vni. genitum.
 5. est. quod natus est ex ipso ab eterno.
 6. quod dicitur. ex patre natum ante omnia secula.
 7. est. quod pura creatura. dicitur. n. quod si filius
 esset a patre. ut filius naturalis. cum nullus pa-
 ter sine sui diminutione et recessione generet
 filium e. q. lem sibi. et illud de deo dicitur sit ab-
 surdum. Restat quod deus pater nunquam habuit
 filium naturalem. 8. quod dicitur. deum de deo. lumē
 de lumine. sicut. n. lumē sine sui diminutione
 generat aliud lumē. sic pater filium. Causa autem
 erroris eorum est. quod quod est creature attribu-
 unt deo. sicut creatori. Ex predictis autem erro-
 ribus inciderunt in profundum errorem ut di-
 cret xpm esse puram creaturam. et non esse
 deum naturaliter. sed adoptiue. vel per gratiam. 9.
 quod dicitur. deum verum de deo vero. genitum
 non factum. sicut. pa. i. eiusdem substance cum pa-
 tre per quem omnia facta sunt. Aug. si per ipsum
 facta sunt omnia. iam non est factus. iam non
 est creatura. dicitur tamen filius factus sicut huius
 naturam. ad Ro. i. et in pluribus alijs locis.
 10. posuit Iohannes. Qui conceptus est de
 spiritu sancto natus ex Maria virgine. Et
 lumē hoc ex Mat. i. Innata est in vte-
 ro huius de spiritu sancto. Nota quod Ambrosius dicit

li. de spiritu sancto. quod est ex aliquo. aut est ex
 eius substantia ut filius a patre. aut ex eius potestate
 ut ex deo omnia. sic sumit B. de. quod potestate
 et operatione spiritus sancti. conceptus est Christus.
 Iohannes Christus non dicitur filius spiritus sancti. In sym-
 bolo vero maiori explicat ille articulus sic.
 Qui propter nos homines et nos ipse ibi et homo
 factus est. ubi notat quod descendit dicitur de
 filio dei non proprie sed transumptive ad signi-
 ficandum incarnationem. sicut. n. quod descendit
 deorsum in deorsum tendit. sic cum deus fa-
 ctus est homo. deus qui est super omnia infi-
 nita sibi naturam vniuit. Nihil ergo est aliud B.
 descendit quod in carne homini apparere. 4.
 posuit Iacobus maior. Passus sub pontio
 Pilato. crucifixus. mortuus et sepultus. huius
 articulo nihil addit symbolum maius. 5.
 posuit Thomas. Descendit ad inferos. ter-
 tia die resurrexit a mortuis. In hac parte
 continentur duo articuli. Unus est. Descendit
 ad inferos. sicut. sicut. aiam. quod permittit in ma-
 iori symbolo. quod circa eum nullus error erat
 exortus. et ideo non oportuit circa hunc expli-
 cationem aliquam fieri. Alter est. Resurre-
 xit a mortuis. cui nihil addit maius sym-
 bolum ad explicationem. 6. posuit Iacobus
 minor. Ascendit ad celos sedet ad dex-
 teram dei patris omnipotentis. Huius articulo ni-
 hil addit symbolum maius. Si querat sicut
 quam naturam ascendit. Dicendum quod si huius
 designat conditionem ascendētis. sic ascen-
 dit sicut homo sicut naturam humanam quod lo-
 co continet et motum subijci potest. non autem
 ascendit sicut naturam divinam quod est altior vni-
 uersis. et est immobilis et illocabilis. Si autem
 designat causam ascensionis. sic ascendit non
 sicut homo. sed sicut deus. quod ascendit ex
 virtute divinitatis. sed non humanitatis. Unde Au-
 gustinus. in sermone de ascensionis. De nostro fuit quod
 filius dei in cruce pendit. de suo quod ascen-
 dit. Ascendit autem Christus ad summam par-
 tem celi supremi. quod cum sit nobilissimum locum
 debet esse in nobilissimo loco quod est su-
 perior locus celi summi. Et sic intelligi debet
 illud psalmi. Ascendit super celum celi. et illud ad
 Eph. 4. Ascendit super omnes celos. Non tamen
 autem ascendit corpus christi super omnem creaturam
 corporalem sed etiam super omnem spirituales. quia
 propter dignitatem unionis eas omnes excelsit.
 Eph. 1. Constituit illum super omnem principatum
 et potestatem. et super omne nomen quod no-
 minatur in hoc seculo sive in futuro. Potest etiam
 exponi quod christus ascendit in celum sicut glo. Eph.
 4. Qui descendit ipse est qui ascendit. ibi glo.

ad equalitatem patris fm diuinitatem. nō in re: sed in noticia. tunc. n. innotuit hoibus cum esse cōlem patri. Et autē xps fm q homo i loco sup̄dicto resideat. ita q nūqs alio ad modicum tps se trāfferat. non est asserendum fm Richar. cū post eius ascēsum narret aliqū apparuisse aliqbz in hac vita. Nec apparet aliqua rō cogens qre nūqs ad aliam ptem celi se trāfferat. P̄ic etiam credi pōt q xps in celo nulluz habeat retro se: sed omēs decti aspiciūt in faciem eius. ¶ Sequit. Sedet ad dexteram d. Circa qd nō. q p dexteram intelligit vel gloria: vel honor diuinitatis fm Dani. 2° li^o vel beatitudo p̄is fm Augl. li^o de symbolo. fm illud p̄. Delectationes eius in dextera ei^o. vel iudiciaria p̄as fm Augl. in qdam sermone de symbolo. Sed. sio vō fm Augl. ibidem designat vel habitationem: siue qetem. vel regiam: vel iudiciaria p̄atem. Sic igit si ly fm designet cōditionem nature. xpus fm q deus sedet ad dexteram p̄is. in eq̄litate p̄is. fm aut q homo sedet a dextris p̄is. i. in potiorib^o bonis patris. p̄ ceteris creaturis. i. in maiori beatitudine. et habet iudiciaria potestatem. Si vō designet vnitates suppositi sic etiam fm q homo sedet ad dexterā patris fm eq̄litate honoris. i. in q̄tum eorum honore veneramur filium dei cuz natura assumpti. ¶ Ex p̄dictis p̄s q q̄cūqz p̄dictoz modoz sumat sedere ad dexterā significat habē beatitudinē qdam dñati na p̄ate qd nulli aliq: nec angelo: nec homini cōuenit: nisi soli xpo. vnde Heb. i. Ad quem aliqū dixit angeloꝝ sede a dextris meis. i. fm glo. in potiorib^o bonis. ut ly fm cōnotat diuinitatem. Pōt tñ dici q omis sanctus q est in beatitudine: est cōstitutus ad dexterā dei fm illud Matb. 25°. Statuet oues a dextris. ¶ Sed nūqd potest dici p̄ sedere a dextris filij. vnde q nō. quia ly ad. cōnotat cum psonali distinctione ordinem originis. filius autē et sp̄s sanctus originant a p̄e. nō cōuerso. S; et sp̄s sanctus pōt p̄rie dici sedere ad dexterā p̄is vel filij. i. fm quādam approp̄iationē attribuat filio. cui approp̄at equalitas. Unde Augl. dicit q in patre est vnitatis. in filio eq̄litas. in sp̄i sancto vnitatis et eq̄litas p̄ncio. ¶ 7° ponit Philippus. vnde venturus est indicare viuos et mortuos. i. eos q in eius aduentu vini reperit̄ur. qui in momēto morient̄: et postea re-

surgent cuz eis q fmo erant mortui. huius articulo addit symbolū maius. Cuius regni nō erit finis. fm illud Luc. i. Et regni eius nō erit finis. ¶ 8° Bartholome^o ponit. Credo in sp̄m sanctū. hoc expōit maius symbolū addens dñm et viuificantē q ex p̄e d. vbi exp̄munt. s. de sp̄i. s. p̄as quia dñm. bonitas. quia viuificantē. Jo. 6°. Sp̄s est qui viuificat. Distinctio p̄sonalis. qui ex p̄e filioqz peccat. Eq̄litas. q cum p̄e et filio simul adorat et glorificat. Et p̄ hec 4° p̄dicta excludit error et heresim Euticis et Nestorij. qui dixerūt sp̄m sanctū esse seruū p̄is et filij. Et q dicit filioqz addiderūt latini p̄ter errorem grecorū. s. exp̄munt doctrina. vni locutus ē p̄ p̄betas et errorem q̄runda q dixerunt q p̄betes locuti sunt sic fanatici vt Montanus: et qdam alij. ¶ 9° ponit Mathe^o Sanctam ecclesiaz catholicam. loco cuius dicit symbolū maius. Et vnam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. ¶ 10° ponit Symon chananeus. Sanctozū cōionem: remissionem peccatorum. loco cui^o dicit symbolū mai^o. Cōfiteor vni baptismā in remissionem peccatorū. Et h̄ par Simonis et Mathei p̄tinent ad vnum et eūdem articulū qui. s. de operatione dei est: per quam dat nobis esse gratie. et est sensus. Credo in sp̄m sanctū facientē sanctaz sine sanctitate. ecclesiam catholicā. i. vnam: in qua est cōmunio sanctoz: et remissio peccatorū. vnde nō debet dici in sanctā. vt dicit Leo papa: sed sanctam. Vel est sensus. Credo catholicā ecclesiam esse sanctā. s. per operationem dei. Ecclesiam in quā habet cōionem scōꝝ et remiss. peccā. Ea que dicit symbolū maius quo ad hunc articulū sic expōit. Et vna. s. i. fide et charitate. apli cam. i. sup̄ ap̄loꝝ doctrinam fundatā. Cōfiteor vnum baptismā in remiss. pec. Ad. q quia baptismus dari pōt ab omnibus in nōitate. ideo fit magis mentio de eo q̄s de alio sacramēto: in symbolo fidei qd p̄tinet ad omēs. nec fit hic mentio de cōmuniōne sanctoz. quia intelligit per hoc q dicit ibi vnam. Vna enim est ecclesia: nō tñ fide et charitate: sed etiam sanctoz participatione que est cōmunio sanctoz. vñ ad hunc articulū reducit fides de sacramentis. quia in eis cōicant fideles: et sunt instrumenta sanctificandī. et ex p̄nti peccā remittendi. ¶ 11° ponit Judas thade^o. Carnis resurrectionem. ¶ 12° ponit Matbias.

Vitam eternam. Et est sensus. Credo quod
 deus resuscitabit nos: et dabit nobis vitam
 eternam. et isti sunt duo articuli loco quo
 rui dicitur symbolum maius. Et expecto resurre
 ctionem mortuorum: et vitam venientis seculi. Et de
 us tanquam iustus iudex: bonos remunerabit
 vitam eternam. sequitur quod etiam reprobos
 puniet pena eterna. Et ideo non ponitur eccle
 sia specialiter articulum de punitione malorum.
 Ad hoc non dicitur quod credere deliberativa transgres
 sionem divinorum preceptorum esse mortale peccatum:
 est ad salutem necessarium: tanquam aliquid quod
 est de dictamine rationis naturalis. Et sic videtur
 esse de antecedentibus ad fidei. Sed quod deus
 hoc vel illud preceperit: designatis aliquibus
 singularibus preceptis que sacra scriptura nar
 rat deum precepisse: magis videtur inter il
 la que ad articulos consequuntur. hoc Ricardus
 dicit. q. 2. ar. 1. c. 3. **N**ihil autem ponitur
 quod Paulo et Barnabe appropiet. quod fue
 runt decem post divisionem apostolorum ad predicandum.
 ut patet in actibus apostolorum. **N**ihil autem
 divisionem symboli constitui debuit ab om
 nibus apostolis in se congregatis. Sed quod fu
 it ratio componendi alia symbola post symbo
 lum apostolorum: cum in ipso contineatur sufficien
 ter doctrina fidei: ut visum est. et quod ipso
 est principalis. **V**ideo quod symbolum apostolorum
 est principalis. unde etiam de maius. non
 quidem scripture continentur: sed potius est secundum
 hoc minus. quod est ad precipuam articuloz
 expressiorem. Alia vero duo sunt ad maiores
 fidei explanationem: et heresim confutationem
 unde sunt quasi explanationes illius. sed sym
 bolum Athanasij est maxime contra errorem A
 rianum. et ideo maxime exprimit unitatem essentie
 et trinitatem personarum. ut quod est equalis patri
 filius secundum divinitatem: et minor prece secundum humani
 tatem. Symbolum vero Niceni concilij: siue
 sanctorum patrum fuit conditum ad confutationem
 neque multum nodorum heresim pullulanti. Et ideo
 hec duo sunt maiora in scriptura. Illud
 tamen in scriptura sit minus: est tamen deo ma
 ius. tum quod plus continet de sententia in virtute
 tum ratione plenioris continencie articuloz si
 dei. ut patet ex predictis. tum ratione maioris au
 thoritatis ipsoz componenti. Ex predictis patet
 que sunt ratio componendi alia duo symbola.
Sciendum est autem quod quod symbolum apostolorum
 continet fidei fundamentum. ideo in eccle
 sia quod dicitur dicitur. et hoc habuisse. quod conditum
 fuit tempore veritatis non dum populo.
 et mane et sero contra tenebras errorum peritorum
 et futurorum. Alia vero duo dicuntur tamen in di

ebus solemnibus: quasi populo ad ecclesiam con
 venit. et hoc aliter. quod sunt ad declarandum il
 lud apostolorum: et consequendum garrulitate be
 reticorum. et quia fuerit condita tempore veritatis
 manifestate. et ecclesia pacez bene. **S**ed cu
 ius est exponere symbolum fidei. **V**ideo soli
 us papa: vel etiam romane ecclesie ad quam
 sunt referende cause maiores vobis ecclesie
 unde pertinet tamen ad eam congregatio gene
 ralis concilij. ut habetur de i. 17. generalia. Et ma
 xime esset ad eam referenda dubitatio de
 via salutis si oriret. ut patet ibidem. negligit
 it. unde si necessitas emergeret: adhuc eccle
 sia romana symbolum aliud facere posset.
 ut etiam habetur ex sententia Anselmi. de processu
 spiritus sancti. veritas finem. **S**i autem ob
 iiciatur quod Athanasius non fuit papa: sed pa
 triarcha Alexandrie. et tamen condidit symbolum
 dicendum quod ipse non composuit manifestati
 onem fidei per modum symboli: sed magis per
 modum cuiusdam doctrine. ut patet ex modo lo
 quendi. quod tamen fidei veritatem bene tradidit:
 eius doctrina est auctoritate papae recepta
 ut habetur quasi fidei regula.

Sequitur videre de actu et actu fidei
 et primo de actu interiori qui est cre
 dere. et de actu exteriori qui est con
 fessio. **C**irca primum videndum est de quod dicitur
 te credendi vel necessitate. Sciendum igitur quod
 secundum Augustinum. et philosophum. sanctorum. credere est
 cum assertione cogitare. et sumitur hic credere
 pro actu intellectus deliberantis. sed non fides
 non habeat inquisitionem rationis naturalis de
 monstrans illud quod creditur: habet tamen in quod
 tidem quodammodo coram per que inducit homo
 ad credendum. puta quia sunt a teo dicta
 et miraculis confirmata. **A**ssensus vero su
 mitur hic pro actu intellectus secundum quod ad unum pro
 voluntatem determinat secundum Thomas. Si ergo cre
 dere est unum parti firmiter adherere in quo
 convenit cum actu sciendi et intelligendi. non
 tamen est cognitio perfecta pro visione manife
 stam in quo convenit cum actu dubitandi:
 suspicandi: et opinandi. et sic actus credendi
 distinguitur ab omnibus actibus intellectus:
 qui sunt circa verum et falsum. **S**ecundum autem
 Augustinum. de verbis domini. et super Iohannem. et ha
 bet etiam quod si sententia dicitur. tripliciter con
 git credere. Est. n. credere teo. credere teo
 et credere in teum. **C**redere teum est cre
 dere quod verum est teum esse. **C**redere teo est
 credere quod vera sunt que ipse dicit. **C**rede
 re in teum est credendo amare. credendo in
 cum ire. credendo ei adherere et ei in modis

incompari. Et predicti quidem tres actus credendi sunt in Boni. 2. di. 22. in dubitationibus circa istam. pertinere possunt ad eundem habitum et ad diversos habitus. Respicit enim unam et eandem veritatem. scilicet divinam. sed diversimode. quia creditur deum respicit eam ut obiectum. Credere deo ut motum. Credere in deum ut finem. ultimum. que quidem tres comparationes habet circa eundem habitum requiri. Et quia fides non tendit perfecte in deum nisi secundum quod est coniuncta charitati. ideo actus credendi in deum diffinitur ab Augustino et predicti. sancto. ex quo predicta verba sumuntur per actum amandi non tanquam per actum proprium: sed tanquam per actum annexum. Et ponit Augustinus in illa diffinitione 4. actus. ad quos ordinat fides. prout est charitati coniuncta. scilicet credendo amare quo ad affectum. credendo in eum in re. quod ad opus bonum. credendo ei adherere quod ad tolerantiam mali. credendo eius meritis incompari. quo ad dilectionem proximi.

Possunt etiam predicti actus ad diversos habitus pertinere. potest enim homo credere deum ex habitu naturali sine ex ductu rationis naturalis. Credere deo potest ex habitu acquisito per doctrinam theologie. secundum illud Iohannis. Si Moysi crederetis: crederetis forsitan et mihi. et me enim ille scripsit. Credere autem in deum potest ex habitu infuso. et hoc credere dicit Augustinus ibidem quod est in nobis a deo ita quod nec cogitare nec assentire est a nobis. de quo Iohannis. 14. Creditis in deum: et in me credite. Unde versus. Crede deo: credasque deum: plus credo valere. Si credas in eum. quia vel ei vel eum. **U**ltimo quid est credere: videndum est de necessitate actus credendi.

Circa quod sciendum quod necessarium est homini ad salutem credere aliquid super rationem naturalem. ad Heb. ii. Sine fide impossibile est placere deo. Ultima. n. beatitudo hominis consistit in quadam supernaturali visione dei ad quam perungere non potest. nisi per modum addiscentis a deo. secundum illud Iohannis. 6. Omnis qui audit a patre et didicit venit ad me. huiusmodi vero disciplina fit homini princeps successive per modum nature sue. omnis autem talis addiscentis oportet quod credat ut ad perfectam sciam perveniat. sicut et per beatum dicitur: quod discipulum oportet credere. unde ut homo perveniat ad beatitudinem oportet quod credat deo sicut magistro. Non tamen ante est homini necessarium credere ea que sunt super rationem: sed etiam aliqua que ratione naturali possunt probari. ut deum esse unum

et incorporeum ut citius et inconuenienter et certius homines divina cognoscant. **I**n Bo. 2. di. 2. q. 2. ar. 2. c. et ar. 4. c. **S**i queratur que sunt illa que credenda sunt ad salutem. Dicendum quod omnes christiani post aduentum Christi credenda tenent omnes articulos fidei. Hoc autem tripliciter potest esse. scilicet aut omnes credenda implicite. aut omnes credenda explicite. aut aliquos implicite. alios explicite. Credenda omnia implicite est fidei diminutio. Ideo enim noticia quorundam articulorum est manifesta quod nullus habens usum rationis eos ignorat nisi omnino negligat et contemnit dei cultum: et suam salutem. Credenda autem quedam articulos implicite: et quosdam explicite est fidei ad salutem necessarium. potest etiam simpliciter fidei sufficere. tenent enim ad illos explicite credendos quos eis manifestat non tamen predicatio: sed etiam ecclesiastica consuetudo. ut et de unitate et trinitate quam noscere possunt ex actu designationis. consignant enim se homines in nomine patris et filii et spiritus sancti. Sicut etiam est de naturitate passionis et resurrectionis quos possunt noscere ex ipsis festis. Sic etiam est de peccatorum remissione: quam noscere possunt ex actu presbyterorum. ideo nullus ratione utens ab ignorantia talium excusatur. quia non potest esse talis ignorantia: sine negligentia et contemptu. **C**redenda autem omnes articulos explicite et distincte est fidei iam perfecte et non de generali fidei necessitate. sed si hoc est necessarium alicui: necessarium est illis quod in cognitione fidei profecerunt. et specialiter illis qui fidei alios manifestare tenent. ut quod etiam officium docendi et predicandi assumpserunt. hec Boni. 2. di. 25. q. 1. arti. 2. c. Et eum eo convenit Richardus. 2. di. 25. q. 4. ar. 1. c. **S**i autem essent aliqui quibus christus locutus non esset: nec per se nec per alium. nec per inspirationem interiorum non tenerent credere explicite secundum Richardum. ibi deum. nisi illud quod credebat in lege nature. unde Christus dicit iudeis Iohannis. 15. Si non venissem et locutus es eis non fuisset peccatum: non haberent. scilicet hoc quod non credebant in eum. ut dicit glossa. **S**ed obijciat. quilibet tenet vitare quolibet errorem contrarium cuilibet articulo. sed hoc non potest facere nisi cognoscat quolibet articulum. **R**espondeo Richardus. ubi. 3. c. 2. ante oppositum. quod vitare errorem sine non consentire errori: est preceptum negativum. unde obligat semper et per semper. **C**redenda

antem articulum explicitè est pceptū affir-
mativū. vnde non obligat pro semp: sed
p illo tempore quo homo nō credendo
illum explicitè cōsentiret errozi. Uel potest
dici fm aliquos: q̄ miores nō credendo
aliquos articulos explicitè possunt erro-
res illis cōtrarios eis ab aliquo suafos vi-
tare: vel recurrendo ad oratiōem: vel ad
virozū probatozū instructiōem: vel tenē-
do se in hoc generali. scz q̄ hoc credāt qd̄
tenet ecclesia. hec Richarl. ibidem. vnde
simplicis non debet examinari de subtilib⁹
fidei: nisi quādo habet suspitio q̄ ab he-
reticis sunt deprivari. si tamē tales non
adhereant p̄tinaciter p̄vane doctrinē: sed
potius ex simplicitate deficiant: eis nō im-
putat fm Tho. 2. 2. q. 7. ar. 2. c. 3. mīo-
res namq̄ fidem implicitam non habent
in fide maiorū nisi quaten⁹ maiores ad-
herent doctrinē dīne. vii et Ap̄ls. i. Cor. 4.
dicit. Imitatores mei estote. sicut et ego
xpi. vnde si qui maiorū a doctrina dīni-
na deficiant: non imputat fidei simplici-
um. quia credūt eos rectam fidem habe-
re: nisi p̄tinaciter adhereāt erroribus co-
rū in particulari cōtra fidem vls ecclesie
que nō potest deficere dīno dicte Luc. 22.
Ego rogavi pro te Petre: vt non deficiat
fides tua. hec Tho. vbi. s. c. 3. **¶** Ad
hoc nota. q̄ obiectū fidei per se est illud q̄
homo fit beatus. vt dictum est. s. per acci-
dens autē vel secundario se habent ad obic-
tum fidei omnia que in scriptura dīni-
tas tradita cōtinent. vt q̄ Isaac duos fi-
lios habuit. et huiusmōdi. fm Tho. 1. quā-
tum ad prima credibilia qui sunt articuli
fidei tenet homo explicitè credere: sicut et
tenet fidem habere. Et si homo non pōt
hoc ex se: potest tamē cum auxilio gratie
dei. qd̄ qdem aliquibus ex misericordia
datur. aliquib⁹ ex iusticia non dat in pe-
nam peccati p̄cedentis: saltem originalis.
vt dicit August. li. de cor. et gratia. Alia
vō credibilia in diuina scriptura contē-
ta non tenet homo credere nisi implicitè
scilz in fide maiorū: vel in p̄paratiōe ani-
mi in q̄tum p̄paratus est credere q̄quid
est in diuina scriptura. sed tunc huiusmōdi
tenet credere explicitè cum sibi cōsiterit
ea in doctrina fidei cōtineri. **¶** De certitu-
dine quoq̄ fidei loquens Richarl. de san-
cto Uiceto. p̄mo li. de trini. ca. 2. sic dicit
Utinam attenderēt iudei et pagani cum
quāta securitate cōscientie p̄ hac parte

ad diuinū iudiciū poterimus accedere:
nōne cōsidenter poterim⁹ dicere deo. Do-
mine si error est a te cecepti sumus. nam
illa in nobis tantis signis et talibus cōfir-
mata sunt que non nisi per te fieri potuiss-
sent. certe a sume sanctitatis viris nobis
sunt tradita: et cum sumā et autentica at-
testatiōe pbata: teipso coop̄rate et sermo-
nē cōfirmate sequētib⁹ signis. Max-
imus etiam ep̄us in sermone plurimoz
martyzū de hac materia loquens sic ait.
Magni periculi res est si post p̄phetarum
oracula. post ap̄stoloꝝ testimonia. post
martyzū vulnera. veterē fidem q̄si nouel-
lam discutere p̄sumas: et post tantos da-
ctos in errore p̄manēas: et post morietum
sudores ociosa disputatiōe cōtendas.

¶ Quid te puero ab infantia in carcere
sarracenoꝝ incluso. nūquid damnabis.
quia non habet fidem. Vnde Alex. an.
2. t. 2. c. de p̄plexitate cōscientie. q̄ talis ei
ad etatem adultam venerit non h̄ oino
impotētiā credendi. quia si faciat quod
in se est deus illuminabit eum per occultam
inspiratiōem. aut per angelum. aut p̄ bo-
minē. Uider tamē per August. li. de que
fidibus nomi et veteris testamēti. q̄ si nō
fuerit a quo didicerit. nec ad eum rumor
doctrinē fidei peruenit imunis erit. Sed
hoc intelligi debet de doctrina exteriori nō
interiori. oportet autē q̄ faciat qd̄ in se ē.
scilz vtendo ratiōe per quam cōp̄ehen-
dere potest deum esse et dei adiutorii imo-
care. Dicit enī Beda. q̄ quilibz intellige-
re potest esse deum et iudiciū eius venturū
De incarnatione autem si faciat qd̄ in
se est vocabit̄ interiori. et si non exteriori.
¶ Sed nūquid etiam ante aduentū xpi
necessariū fuit ad salutem credere media-
torem. Vnde q̄ sic. vnde August. in
ench. ca. penult. Nec quicūq̄ antiquozū
iustozū potuit p̄ter Ab̄lū fidem inuenire
salutem. hec August. cum cui gratia et ve-
ritas per Iesum xp̄m sit facta. et libera-
tio a peccato a deo sit p̄ Ab̄lū merita. et
hec non extendant se nisi ad eos qui sūt
eius membra et ei copulant̄ per fidem. im-
possibile fuit vnq̄ aliquem saluari post la-
psum nisi aliquo modo scilz explicitè vel
implicitè crederet in Ab̄lū. vel ip̄e pro
se si esset adultus. vel alius pro eo si esset
paruulus. vt enim habet ex verbis Aug
li. i. de sacramenti. parte. io. ca. 5. Semp
i ecclesia dei fuit p̄ lapsū fides incarnatiōis

7 passiois Christi que etiam in sacrificiis illius temporis significabat. Et ad hanc fidem explicitam habendam tenebant maiores: quibus hoc fuit diuinitus reuelatum. Illi autem tenebant habere fidem illam saltem implicitam in hoc quod tenebant maioribus assentire. Et tanto pertinentia ad Christum mysterium distinctius cognouerunt: quod Christo propinquiores fuerunt. hec omnia ex sententia Dugl. **S**ed obiecit. quia multi gentiles adepti sunt salutem per mysterium angelorum: ut dicit Dionys. ca. 9. ecclesie ierarch. 7 tamen fidem non habuerunt de Christo. ut videtur. quia eis nulla reuelatio fuit facta. **R**pondeo. imo multis fuit reuelatio facta de Christo. ut patet per ea que ex christo predicantur. Nam Job. 19. dicit. Scio quod redemptor meus uenit. Sibilla etiam quidam ex christo predicantur. ut Augustinus dicit. Inuenit etiam in historiis Romanorum quod inuentum fuit quedam sepulchrum in quo iacebat homo laminam auream habens in pectore: in qua scriptum erat Christus nascitur ex uirgine: 7 credo in eum. Signum tamen saluati fuerunt quibus non fuit reuelatio facta: non fuerunt sine fide mediatoris saluati. quia habuerunt implicitam fidem in omnia prudentia: credentes uerum esse mediatorum 7 liberatores hominum sui modum sibi placitum: 7 aliquibus ab eo reuelatum secundum illud Job. 25. Qui nos docet super iumenta terre. **T**ho. 2. q. 2. arti. 7. c. 2. **R**estat nunc videre de actu fidei exteriori: qui est confessio. Circa quod sciendum quod confiteri non semper ubique est de necessitate salutis. sed aliquo tempore 7 loco. ut quando per omissionem huius confessionis subtrahitur honor debitus deo: 7 utilitas impendenda primo. ut si quis interrogatus de fide taceret. 7 ex hoc crederetur vel quod non haberet fidem. vel quod fides non esset vera. vel alij propter taciturnitatem eius: a fide recederet. **I**ohannes dicit ad Romanos. Ore autem confessio fit ad salutem. Sed quid si turbarentur infideles de manifesta confessione fidei. **R**pondeo. **T**ho. vbi. 3. questionem enclausula. 2. ar. 2. c. 7. c. 2. quod in tali casu non est laudabile sine utilitate fidei siue fidelium: si tamen publice confiteri. unde Dominus Mattheus. 7. dicit. Nolite sanctum dare canibus. nec margaritas proiecere ante porcos: ne quod si dirupant uos. Sed si utilitas fidei spectaret: aut necessitas esset accepta. infideli

um perturbatione debet homo fidem publice confiteri. unde Mattheus. 15. cum discipuli uiderent dominum quod pharisei audito eius uerbo scandalizati sunt. Dominus respondit. Sinite illos. turbari ceci sunt: 7 uoces cecorum.

Sequitur videre de 4. s. de subiecto fidei. Est autem fides in intellectu tanquam in subiecto. Et secundum alios est principaliter in intellectu speculativo. secundum uero alios est principaliter in intellectu pratico. sed hoc relinquo inuestigatio maiorum. Querenda autem sunt alia plura. scilicet utrum fides sit in intellectu diabolico. **R**espondet Richardus. 2. di. 22. q. 6. arti. 2. o. quod fides potest sumi tripliciter. Uno modo per quendam credulitatem exorta per euidenciam signorum. 2. per habitum infuso determinate intellectum: ad actum credendi informem. 3. per fide formatam. Primo modo fides est in diabolo uidet enim talia signa testificata ueritate. quam sancta ecclesia credit. que uelit nolit credit esse uerum quod ecclesia credit. Illam tamen ueritatem non uidet. 7 sic dicit Iacobus. i. Demones credunt 7 contremiscunt. Loquendo uero de fide 2. modo 7 2. fides nunquam fuit: nec est in diabolo. nec ante laudatum. quia non infunditur sine gratia: quam illi nunquam habuerunt. nec post lapsum est eis infusa: quia digni non sunt. **U**trum uero qui discredunt unum articulum fidei possit esse fides informis de alijs articulis. **R**pondeo quod non. species enim cuiuslibet habitus dependet ex formali ratione obiecti qua sublatam: species habitus manere non potest. Formale autem obiectum fidei est ueritas prima secundum quod manifestatur in scriptura sacra: 7 ecclesie doctrina. unde quicumque non inheret sicut infallibili 7 diuine regule: doctrinae ecclesie que procedit ex ueritate prima in scriptura sacra manifestata: non habet fidei habitum. sed ea que sunt fidei tenet aliter quam per fidem. Manifestum autem est quod inherens doctrinae ecclesie tanquam infallibili regule assentit omnibus que ecclesia docet. alio uero si ipse aliqua tenet: aliqua non: iam non inheret doctrinae ecclesie sicut infallibili regule: sed uoluntati proprie. 7 sic patet quod hereticus qui pertinaciter discredunt articulum unum: non est paratus ecclesie doctrinam in omnibus sequi. si enim non pertinaciter: non est hereticus: sed tamen errans. unde patet quod talis hereticus non habet de alijs articulis fidem: sed quadam opinionem per quam

voluntatem. hec **L**bo. 2^a. q. 5. arti. 2. c.
Utrū apli instante passiōe **C**hrīsti ha-
 buerūt fidem. **R**pondeo q̄ inter apostolos
 qdam oīno perdidērūt fidem. vt Judas.
 vñ sup illa. d. **I**sa. 5°. **U**e q̄ trahitis iniqui-
 tem funicul. dicit glo. q̄ Judas se suspen-
 dit: putans nihil esse post mortem. qdam
 vero pdiderunt fidem tñ: quātūz ad for-
 mam charitatis vel gr̄e. 7 non q̄stum ad
 certitudinem cōgnitionis. vt Petrus. Et
 sic intelligit illud **A**mb^o. Fidelior factus
 est Petrus. postq̄ se fidem pdidisse sicut
 atq̄ ideo maiorem gr̄am reperit q̄ ami-
 sit. qdam vero pdiderunt fidem: quātūm
 ad vtrūq̄. quia dubitauerūt vt **M**atth.
 vlti. **V**identes autē adorauerūt. qdam au-
 tem dubitauerūt. **U**trū **J**ohannes ba-
 ptista dubitauerit de aliquo fidei articulo
 euz dicit **M**atth. ii^o. **T**u es qui venturus
 es zc. **R**pondeo q̄ ip̄e de **C**hrīsto non du-
 bitauit qn̄ esset homo 7 deus. cum dicit
Jo. i. **E**go vidi: 7 testimoniū phibui. quia
 hic est filius dei. **N**ec qn̄ esset passurus p̄
 genere humano. cum de eo dixerit. **E**cce
 agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi.
Sed vt qdam dicunt: nesciebat vtrū esset
 ad inferos in p̄ria p̄sona ascensurus. **I**z
 bene crederet v̄ntem passiōis eius pertin-
 gere vsq̄ ad amicos eius qui erant i lim-
 bo: cum scriptum sciret **Z**ach. 9°. **T**u q̄z
 in sanguine testamēti tui educisti ninctos
 de lacu in quo non erat aqua. **C**ui senten-
 tie videt **H**rego. cōsentire in qdam omel.
 super illud **M**atth. ii^o. **T**u es qui ventur-
 es. **E**t sic oportet dicere q̄ beatus **J**ohan-
 nes non tenebat explicitē credere **C**hrī-
 stū ad inferos in p̄ria p̄sona ascensurū.
 q̄būsdam v̄o hoc dicere non placet: cum
Chrīsti ascensus ad inferos sit vnus de
 articulis. 7 v̄sūmīle sit q̄ beato **J**ohanni
 reuelatus fuit: cum **C**hrīstus de eo dicit.
Inter natos mulierū non surrexit maior
Johāne baptista. **E**t ideo v̄bum **H**rego.
 exponit q̄ dubitauit. i. per modū dubitā-
 tis se habuit. s. ratiōe interrogatiōis. **U**el
 distinguūt: q̄ m̄lāplex est dubitatio. vna
 infidelitatis que fuit in iudeis. **A**lia tar-
 ditatis que fuit in duob^o discipulis em-
 tibus in **E**mans. **T**ertia p̄uitatis fidei q̄
 quis non tñ cōfidit sicut oportet. 7 hec
 dicit dubitatio pu'illanimitat. **M**atth.
 i4^o. **M**odice fidei quare dubitasti. **E**t ille
 duc fuerunt in q̄būsdam discipul. **Q**uar

ta. est pietatis 7 admiratiōis. 7 hec fuit in
Johāne. 7 huiusmodi sentētie fuit **A**mb^o.
 sup **L**uc. dicitis. q̄ non quesuit ex dubi-
 tatiōe: vel ignozantia: sed ex pietate. **E**t di-
 cit **H**iero. q̄ si **J**ohānes dubitasset nunq̄
Chrīst^o cum coram plebe tot laudib^o ex-
 tulisset. **C**riso. autē super **M**atth. omel. 26°
 dicit q̄ non quesuit: quia ignozaret sed
 vt per xpm̄ eius discipulis satūneret. vñ
 xpm̄ ad beati **J**ohānis intentiōem 7 dis-
 cipuloz instructiōem respiciēs: eis respō-
 dit oīdens operū signa.

De infidelitate 7 infidelib^o cōiter. ti. 55

Postea cōsiderādum est de vi-
 tijs oppositis fidei. **E**t primo
 de infidelitate que opponit fi-
 dei quātūm ad actum creden-
 di. 2° de blasphemā que opponit fidei
 quātūm ad actum cōfitei di. **C**irca p̄-
 mū p̄mo dicēdum est de infidelitate in cōi-
 2° de sarracenis: 7 iudeis. 3° de hereticis.
 4° de apostatis. **C**irca p̄mum p̄mo de in-
 fidelitatis peccato. 2° de eius sp̄ibus.
 3° quomō xp̄iani se debent ad infideles
 habere. **C**irca p̄mum sciēdum q̄ infu-
 delitas dupliciter potest sumi. **U**no mō fm̄
 puram negatiōem. vt. s. quis oicat infu-
 delis ex hoc tñ q̄ non hz fidem vt illi q̄
 nihil audierūt de fide. 7 hoc modo infu-
 delitas non habet ratiōez peccati: sed ma-
 gis p̄ne. quia talis ignozantia diuinoz est
 cōsecuta ex peccato p̄mi parenti. 7 tales
 non oamnant p̄pter peccatū infidelitatis.
 sed p̄pter alia peccata: que sine fide remit-
 ti non possunt. vñ de **J**o. 25°. **S**i venisset
 locutus eis non fuisset: peccatū non ha-
 berent. quod **A**ug. exponit de peccato q̄
 non crediderūt in **C**hrīstū. **A**lio mō pot
 infidelitas sumi fm̄ cōtrarietate ad fidē.
 in q̄tum ei repugnat 7 cōtemnit euz au-
 dit. fm̄ illud **I**sa. 50. **D**ne quis credit au-
 ditū nostro **E**t in hoc p̄rie rō infideli-
 tatis cōplet 7 orit ex supbia: ex qua cōtin-
 git q̄ homo suū intell: eam non vult sub-
 iicere fidei 7 sane doctrīne patrū. vñ **H**re-
 gor. zi. moral. dicit q̄ ex inani gloria p̄-
 sumptiōes oriunt nonitātū. **I**z oīci possit
 q̄ sicut virtutes theologice non reduciūt
 ad cardinales. ita nec vitia eis opposita:
 reduciunt ad vitia capitalia. 7 hoc 2° mo-
 do infidelitas est peccatum. **E**t cum p̄ ea;

homo maxime elonget: quia non tñi q̄
ad affectiōem: sed etiā quo ad cōgnitio-
nem est maior omibus peccatis que cō-
tingunt in pueritate mori. secus est de
peccatis que opponunt alijs virtutib⁹
theologicis. vt. j. dicitur. vnde August.
super illud Jo. Si non venissem: et locu-
tus e. magnus inquit peccatum quod
sub nomine generali vult intelligi: quod
scilicet est infidelitas. Sicut autem habet
6. q. i. quero ergo. 7. §. vtrū. hec Augu.
p̄cipitare noluit sententiā de catholico
malo et heretico: als non peccante: quis
esset peior. quia et si peccatus heretici sit
gravius ex genere: potest tamē ex aliqua
circūstantia alleviari. et cōuerso pecca-
tum catholici ex aliqua circūstantia ag-
gruari: et etiā infidelis p̄ peccato in
fidelitatis grauius puniat q̄ alius pec-
cator. p̄ quocūq; alio peccato: cōsidera-
to genere peccati. p̄ alio tamē peccato:
vt p̄ adulterio: ceteris parib⁹ graui⁹ pu-
nicit̄ fidelis q̄ infidelis. tum p̄pter noti-
ciz veritatis ex fide. tum p̄pter fidei sa-
cramenta: quib⁹ est ip̄e imbutus. quib⁹
peccando cōtumeliā facit. ¶ Sed nū
quid infidelis facere pōt aliquod bonū
opus. vnde q̄ sic. illud ad q̄d facien-
dum sufficit nā. opus ex genere bono-
rū. non autem potest facere illud ad q̄d
requirit̄ gr̄a. scz opus meritorū. Nec
obstat glo. que super illud Ro. 14. Omne
quod non ex fide est: peccati est. dicit q̄
omnis vita infidelium peccati est. quia p̄
hoc nō intelligit̄ q̄ in omni opere suo pec-
cent: sed q̄ peccant quādoquē ex infi-
delitate opus aliquod operant̄. vñ sub-
dit̄ ibidem q̄ omnis infidelis viuens vlt̄
agens vehement̄ peccat. vel etiā intel-
ligi potest illa glo. quia vita infidelis nō
potest esse sine peccato: cum sine fide nō
tollant̄ peccata. ¶ De Cornelio vō de
quo in actibus ap̄toz habet̄. nota s̄m
L. bo. 2. q. 10. ar. 4. q̄ non erat infi-
delis: aliqñ eius opera non fuissent deo
accepta: cui sine fide nullus placere po-
test. habebat autē implicitam fidem: nō
dum manifestata fidei euāgelij verita-
te. vnde Petrus ad eum mitat̄ plenius
instruendum.

¶ Equit̄ videre de 2. s. de specieb⁹
infidelitatis. Circa quod scien-
dum q̄ si infidelitas attendat̄

fm cōparatiōem ad fidem. spēs infide-
litas sunt diuerse et numero determi-
te. s. tres. peccati enim infidelitatis cōsi-
stunt in renitendo fidei. et hoc vel fidei nō
dum suscepte. vt in gentilib⁹ sine paga-
nis. vel fidei suscepte. et hoc vel suscepte
in figura: vt in indetis. vel suscepte i ma-
nifestatiōe veritatis. vt in hereticis. Si
vō species infidelitatis distinguat̄ s̄z er-
rorem in diuersis que pertinent ad fidē
sic non sunt determiatē. quia errores in
infinitam multiplicari possunt. vt p̄ p̄
Augusti. li. de heresib⁹. P̄dictariū autē
trium specierū infidelitatis simplicit̄ est
pessima: infidelitas hereticorū. tum quia
magis fidei resistit. tum quia graui⁹ pec-
cat qui non implet quod p̄misit: q̄ qui
non implet quod nō p̄misit. hinc dicit̄
2. Pe. 2. Melius erat illis non cōgnosce-
re viam iusticie q̄ post cōgnitam retro-
sum cōuerti.

¶ Equit̄ videre de 2. scilicet quomō-
xp̄iani se debent ad infideles ha-
bere. vbi videnda sunt quę. scz
vtrū cum infidelib⁹ sit publice disputā-
dum. vtrū infideles sint cogendi ad fi-
dem. vtrū euz eis possit cōmunicari. vtrū
habere vñium super fideles sint p̄mittē-
di. et vtrū ritus eoz sunt tolerandi. ¶
Circa p̄mum sciēdum q̄ in disputatiōe
fidei duo sunt cōsideranda. vnum ex p̄-
te disputantis. aliud ex parte audientium.
Ex parte disputantis attendi debet inten-
tio. si enim disputet tanq̄ dubitans i fi-
de: peccat tanq̄ infidelis. Si vero dispu-
tet ad cōfutatiōem errorū vlt̄ ad exercitiū
est laudabilis. Ex parte vō audientū dis-
tinguēdum est. quia si sint instructi: et fir-
mi in fide: nullum periculū est coraz eis
de fide disputare. Si vero sint simplices
aut sunt sollicitati aut pulsati ab infideli-
bus fidem in eis corūpere nitentibus.
et tunc neciuz est disputare de fide si sint
aliqui apti ad cōfutan dum errores. per
hoc enim simplices in fide firmabunt̄.
taciturnitas vō esset eis occasio erroris
vnde Grego. Sicut incauta locutio in
errorem p̄trahit: ita silētiū indiscretū
eos qui poterant instrui: in errore relin-
quit. Aut non sunt sollicitati vt in terr̄
in quibus non sunt aliqui infideles: et
coram talibus disputare de fide est picu-
losum. quia fides eoz ex hoc est firmior

q̄ nihil cōtrariūz audunt ei quod cre-
dunt. Ad hoc nota q̄ nulli persone lay-
ce licet publice vel secreta disputare de fi-
de. qui v̄o cōtrafecerit excoicetur li^o 6°
co. quicūq̄. §. i. ¶ Circa 2° nota q̄ in-
fidelium: q̄dam nunq̄ receperūt fidem.
vt gentiles ⁊ iudei. ⁊ tales sunt ad fides
auctoritatibus: rōnibus: ⁊ blandimen-
tis inducendi: ⁊ non cogendi. quia cre-
dere est voluntatis: ⁊ seruitia coacta
deo non placent. dif. 45. de iudeis. Si ta-
men cōditionaliter coacti: vt per minas
de rerū suarū ablatiōe. per verba: vel si-
mitem coactiōem baptisimū receperunt:
⁊ postea a fide recesserint cogi debent re-
dire: ne fides cōtemnat. vt ibidem. si ta-
men absolute coacti baptizaret nō reci-
perent sacramētūz baptisimi: nec tēberēt
ad fidem cogi. extra de bap. maiores. in
fi. tales tamen qui fidem nunq̄ recepe-
runt debent a fidelibus si possint cōpesci
ne aliquo mō impediāt fidem. Abisti.
p̄pter quod quādoq̄ cōtra eos bellum
mouent. Aliqui v̄o infideles quādoq̄
fidem receperunt. vt heretici: ⁊ quicūq̄
apostate. ⁊ tales etiāz corporalit cogi de-
bent vt seruent qd̄ p̄miserunt. Et sic di-
cit Augusti. cōtra eplam Perermentia-
ni. quicūq̄ cuiusq̄ crimen ita ⁊ notūz om-
nibus execrabile apparet. vel vt nullos
p̄sus vel non tales habeat defensores
per quos possit scisma cōtingere. nō cor-
miat seueritas discipline. ¶ Ad hoc no-
ta q̄ cōtra xpianos qui ad ritum trāse-
runt vel redierunt iudeorū. etiāz si hu-
iusmōdi redeūtes dum erant infantes. s.
minores septēnio: vel mortis metu: non
tamē absolute vel p̄se coacti fuerūt ba-
ptisati. p̄cedendum est tanq̄ cōtra here-
ticos si fuerint de hoc cōfessi. aut p̄ xpia-
nos seu iudeos cōuicti. Et ita p̄ceden-
dum est cōtra fautores receptores ⁊ de-
fensores talium. sicut cōtra fautores he-
reticorū ⁊ defensores. li. 6°. co. cōtra. ⁊ sic
aperte dicit tales puniendos vt hereti-
cos. ergo eorū bona non reuolunt ad
filios. vt li^o 6°. e. cum fm. Et sic per hoc
c. cōtra corrigi^t fm Jo. an. illud. i. q. 4.
iudei. vbi dicitur q̄ bona iudeorū reuol-
unt ad filios catholicos. nec oportet
q̄ lex nona corrigens p̄cedentem de il-
la faciat mentidē. li^o 6° de consti. c. i.
¶ Sed nūquid liceret secreta puulos in

eorū vel aliorū infidelium baptizare.
¶ Bando. credit Rob. q̄ sic si ipi parum
li^o essent in articulo mortis: als non non
tamē rebaptizarent: si postea adulti ad
fidem cōuertant. tamē ne reuozandi lu-
pis. i. iudeis relinquant. tūc patrini ta-
lium laborare debent: q̄ in fide ⁊ mori-
bus instruant. ¶ Circa 3° nota q̄ cō-
munio cum aliqua persona fidelib^o inter-
dicat dupliciter. Uno modo in penam
eius cui cōmunio subtrahit. Alio modo
ad cautelam eius cui interdicit ne cō-
municet. ⁊ vtraq̄ causa elici pōt ex ver-
bis apli. i. Cor. 5. Primo mō non inter-
dicat ecclia fidelibus cōmuniōem infide-
lium qui nullo mō fidem receperūt. sed
paganorū vel iudeorū: quia non habet
de eis iudicare iudicio spūali: sed tempo-
rali in cāu. vt cum inter xpianos mor-
tantes aliquam culpam cōmittunt. ⁊
per fideles tēporalit puniunt. sed hoc
modo. s. in penam interdicit ecclia cōmu-
nionē illorū infidelium qui reuierūt
a fide recepta. s. eos excoicando. Etiam
vero ad cautelam distinguendum est q̄
fermi in fide non sunt p̄hibendi cōmuni-
care cum infidelibus: qui fidem non re-
ceperunt: ⁊ maxime si necessitas cogat.
Simplices v̄o ⁊ infirmi in fide quorū
subuersio possit p̄babiliter timeri: sunt a
cōmuniōe infidelium p̄hibendi: ⁊ maxi-
me ne magnā familiaritatem habeant
cum eis: neq̄ sine necessitate cōmunicet
cum ipis. ¶ Circa 4° sciendum q̄ nullo
modo p̄mitti debet q̄ infideles de nouo
instituant dñi: vel plati: vel officiales in
per fides. hoc enim cederet in pericu-
lum fidei: quia dñi de facili possunt sub-
ditos peruertē: nisi sint magnē virtutis
Lederet etiāz in fidei cōtemptum dum
scilz ipi infideles noscerent defectus fide-
lium. Lederet etiāz in scandala: ⁊ de-
trimētum fidelium: dñi. s. infideles eis s̄
tali p̄textu nimis essent infesti. extra co.
cum sit. 7. 54. dif. nulla. vnde ⁊ Ap̄lus
i. Cor. 5. p̄hibuit ne fides i iudicio cō-
tenderent coram iudice infideli. potest
tamē domin^o redditus suos vendere in
deo cōputato custode xpiano a quo ipos
recipiat ita q̄ per hoc xpiani non gra-
uentur a iudeo. Si vero loquimur hic
de dñio vel platione existente ante disti-
ctiōem infidelium ⁊ fidelium. illud dñiuz

vel prelatio: non tollit per talem distinc-
tionem fm se consideratam. quia comini-
tum 7 platio introducta sunt a iure hu-
mano. Illa vero distinctio est ex iure di-
uino. Jus autē diuinū quod est ex gra-
tia: non tollit ius humanū: quod est ex
ratione naturali. Et ideo illa distinctio nō
tollit cominiū peccatis infidelium su-
per fideles. **S**ed potest etiam dici qd co-
miniū 7 platio introducta sūt ex iure di-
uino. quia seruus que non est sine co-
minio introducta est fm Hofre. ex iure
diuino. dif. 25. sexto. Confirmata ex iure
gen. dif. i. ius gentium. Et approbata ex iure
canonico. iz. q. 2. si quos ex seruis.
Posset tamen ius talis dñi vel prelati-
onis iuste tolli per ecclie sententiam: vel or-
dinationem auctoritatem rei habentis. quia
infideles merito sine infidelitatis meren-
tur amittere potestatem super fideles. sed
hoc ecclia quādoq; facit. vt patebit. j. de
seruis iudeorum. quādoq; non facit pro-
pter scādalum vitandum. sic 7 dñs
Matth. 17. ostendit: qd excusari poterant
a tributo. quia liberi sunt filij. manda-
uit tamē solui tributum ad vitādū scan-
dalum. Et Apłus loquens de dñis infi-
delibus. i. i. hñ. cum dicit. Serui
dños suos honorent. subdit: ne nomen
dñi: 7 doctrina blasphemet. **C**irca 5°
sciendum: qd humanū regimē a diuino
regimine deriuatur: 7 ipm imitari debet
exus autem pmittit aliqua mala fieri in
vniuerso: que pbibere possent: ne subla-
tis illis maiora bona tollerent: vel peio-
ra mala sequerent. Sic etiam 7 in regi-
mine humano: illi qui possent aliqua p-
hibere: tolerant. ne aliqua bona impedi-
antur. vel ne maiora mala sequantur.
Sicut dicit Augusti. li. 10. de ordine. Au-
fer meretrices de mundo: 7 turbasti om-
nia pre libidine. Sic igitur 13 infideles in
suis ritibus peccant: tamen tolerari pos-
sunt: vel ppter aliquod bonū quod p-
uenit ex eis: vel ppter aliquod malū vi-
tandum. Ex hoc autem qd iudei obser-
uant suos ritus: in quibus olim figura-
batur fidei veritas: puenit hoc bonum
qd. habemus ab eis nostre fidei testimo-
nium. Et ideo in suis ritibus tolerantur.
Aliorū vero infidelium ritus: qui nihil
veritatis vel utilitatis habent: non sunt
tolerandi: nisi forte ppter vitādū aliud

scandalum: vel malum: vel dissidiū qd
ex hoc puenire possit: vel impedimentū
salutis eorū: qui sic tolerant: paulatim cō-
uertunt ad fidem.

De iudeis 7 sarracenis. di. 57.

Deinde considerandum est de in-
deis 7 sarracenis. Et pmo q
dicunt iudei: 7 sarraceni.
2° quomō se debent habere
ad eos xpiani. vbi plura que dicta sunt
in titulo pcedenti in generali: explicant
magis in speciali. 3° de pena transgres-
sionis. 4° quid iuris de seruis eorū si sūt
vel volunt fieri xpiani. **C**irca pmo
nota: qd iudei dicunt qui legem Moyfi
tenent ad lram: se circūcidendo: 7 alia le-
gala faciendo: dicti iudei a tribu digni
ori. scilz Jude patriarche. **S**arraceni
vero dicunt: qui nec nouum: nec vetus
testamētum recipiunt. qui cum vocari
deberent agareni. quia nati sūt de Agar
ancilla Abrahę. se a Sara vxore eius 7
libera nominant sarracenos. Sunt tamen
quidam inter eos. s. samaritanii: a Sa-
maria cinitate dicti. q. qnq; libros Mo-
ysi receperūt: sed nō pphetas.

Circa 2° nota: qd xpiani aliquo
modo non debent cum iudeis
medere: nec habitari: nec eos ad
sua p̄uina recipere. 28. q. i. null. 7. c. oēs.
Cum sarracenis vero possunt medere
ii. q. 2. ad mensam. Ratio huius diuersi-
tatis est. quia iudei fidem nostram ma-
gis impugnant per scripturā absum
7 ciborū nostrorū cōtemptum. Quidam
tamen vt Laur. Jo. 7 multi sequaces
eorū dicunt in distincte. 7 meli^o s. Ray
7 Hofre. qd nec cum sarracenis debent
xpiani facere p̄dicta. quia 7 ipi hodie in-
dayzāt. scilz se circūcidendo: 7 quosdam
cibos discernendo. vnde eadem est cau-
sa prohibitiōis vtrobiq;. Excipit tamē
casus in quo licet vti cibis appositis a pa-
ganis. temporib^o tamen seruatis ab ec-
clesia statutis. vt cum ad predicandū
Christi fidem ad eos accederent christi-
ani. extra co. q. sit. Et sic intelligit illud
ii. q. 2. ad mensam. dum dicitur non
esset eis qd illud esset imolatum idolis.
quia tunc vt dicit Augusti. Sanctius
esset fame mori qm idolatrico cibo vesci.

z. q. 4. sicut. quod est intelligendum si
 recederet ad veneratiōem idoli. als in su-
 ma necessitate famis posset eo vesci. scilz
 protestando: q non comederet ad ve-
 neratiōem idoli. quia necessitas non ha-
 bet legem. de cōsētra. dist. 5. sicut. **I**tem
 christiani nō debent: cum sint infirmi iu-
 deos vocare: nec ab eis medicinam reci-
 pere: nec se cum eis i eisdem balneis bal-
 neari. z. 8. q. 1. nullus eorum. **I**tem iu-
 dei non debent permitti novas synago-
 gas erigere: sed antiquas. non tamē lati-
 ores: vel altiores: vel preciosiores soli-
 to reficere. 7 suos ritus: 7 solennitates
 seruare. extra eo. iudei. 7. c. cōsuluit.
Item in sabbatis non debent ad iudi-
 cia trahi: nec alios trahē: nec sepulchra
 eorū effodi obtentu alicuius pecunie. C.
 eo. die sabbato. 7 extra eo. c. sicut iudei.
 nec debent in suis festis perturbari. vt of-
 citur ibidem. **I**tem non sunt permit-
 tendi in triduo ante pascha: 7 maxime in
 die veneris sancti hostia vel fenestras
 apertas habere: in publicum pdire. ex
 eo. quia. Ro q nonnulli ex eis die illo so-
 lent christianis illudere. extra eo. in nō-
 nullis. Sic etiam 7 alias abominatio-
 nes 7 abusus phibentur facere. ex eo.
 7 si iudeos. **I**tem cogi debent in om-
 ni christianorū punitia omi tempore ta-
 le signum vel habitum deferre: quo di-
 stinguant ab alijs manifeste. extra eo. in
 nōnullis. **I**tem iudei cogi debent de
 cimas solvere prediales. extra. de de-
 cimis. de terris. **I**tem cogi debent tes-
 tes christianos cōtra se recipere. extra
 de testib. c. iudei. Iudei vero ptra chri-
 stianos testificari non possunt. vt dicit
 ibidem in glo. 7. z. q. 7. si hereticus. Nec
 reges: nec principes debent puiuegia cō-
 cedere: vel concessa seruare: vel seruari
 permittere iudeis: vel sarracenis: q per
 christianos cōuinci non possint. extra
 li. 7. de testib. cum iudei. **I**tem chri-
 stiani non debent iudeos grauare. extra
 eo. sic. nisi forte circa pensionū exaccio-
 nes in principio locatiōis: non postea.
 vt sic cogant conuerti. z. q. 6. iam ve-
 ro. **I**tem nullus iudeo: vel pagano
 potest aliquid in testamento relinquere
 quod si fecerit: etiam post mortem: audi-
 cabitur anathema. id est anathematiza-
 bitur. extra eo. de hereti. si quis episcop

7. z. q. 2. sane. **D**icit tamen hostien.
 q vniuersitati iudeorum legari non po-
 test. C. eo. l. i. sed singulis forte sic. layco
 sed clerico non licet: etiam si iudeus sit
 frater eius. Ros tamen parere licet.
 Ros. vero credit: q siue clericus siue la-
 ycus daret iudeis: siue legaret eis: maxi-
 me cōsanguineis: ut eorum succurreret ar-
 te necessitati: puniri non deberet. **I**tem
 si iudei: vel sarraceni veniunt ad fidem
 nullatenus a possēsiōibus suis exclu-
 dantur: 7 habeant partem hereditatis. sicut
 per hoc est verum pter seruos: qui pre-
 ceperunt eos in fide: quos non recupera-
 bunt. C. de episco. deo nobis. 7 extra eo.
 iudei. l. cum tamen iudei sint serui: non
 possideant eas vt pprias: sed vt pecu-
 lias: vnde possint illis priuari per com-
 nos suos: nisi cum conuertantur ad fi-
 dem. quia tunc non debent in fidei fano-
 rem: nisi eas habeant per vsuram. In
 quo cāa restituere debent eas: vel preci-
 um earum si comparate fuerint de vsu-
 ra. illis vel hereditibus eorum: a quibus
 eas habuerunt si sciatur: als poterunt
 sicut conuersis tanquā pauperibus per
 episcopū assignari fm Ros. 7 Bern.
 super ca. iudei. z. **I**tem lz comiti ter-
 rarum res iudeorum cum sint serui pos-
 sint accipere. vt dicitur est. non tamen de-
 bent eis necessaria subsidia vite subtra-
 here. nec exactionibus vlt suorum pdeces-
 sorum cōsuetudinem ptegrauare. si ta-
 men ipsi iudei nihil pter vsuras habe-
 rent. accepta ab eis ex causa lucratina:
 siue ex causa lucri captandū. puta per ex-
 actionem: conatiōem: 7 punitiōem licite
 retinere non possunt. sed illis quib. ipsi
 iudei restituere tenebantur: si inueniren-
 tur restitui. als in pios vsus erogari de-
 berent. habita vero ab ipsis iudeis: ni-
 hil pter vsuras habentibus. habita in
 quam ex causa non lucratina: siue cau-
 sa damni vitandi: vt propter venditio-
 nem vel locatiōem: possunt licite retine-
 ri: dūmodo non accipiantur res ipa vsu-
 raria eadem numero. **E**t idem dicitur
 dum est de receptis a christianis: nihil
 pter vsuras: vel furta: vel rapinas ha-
 bentibus. **I**tem non permittitur iude-
 is: vel sarracenis in comibus suis ha-
 bere mancipia christiana. extra eo. in-
 dei. 2. **I**tem christiani pro nulla

meliſſor | Balduar | capper
 rubin | cedolie | Tyerſis
 Arqbia | yaba | Terasilla
 Sodella Ciuitas qd motem
 fante ^{zum}
 Dura f 4 hylarij Eri
 f: 1: f: 2: f: 3: Colfax
 f: 4: aliud corat h
 humido Sabatfo Anna mar
 f: 2 anni: Dias flock it v
 A. triss margret muresi

[Handwritten text on a small note, likely a library or collection label, written in a cursive script.]

mercede exponant se seruitio indecorum quod intelligit in comibus indecorum. Et si nolint ab eis discedere sunt excommunicandi. vt in. c. iudei. Et si iudei nolint eos dimittere: prohibetur christianis commercium cum eis. extra co. 7 si iudeos. possunt tamen colere predia. extra co. multozu. Item ecclesia neutros admittit ad actus legitimos. 2. q. 7. alieni. Sic igitur indicat in pluribus iudeos ecclesia: s; sint infideles. Hec tamen facit contra illud. i. Cor. 6. Quid mihi et vobis qui foris sunt iudicare. quia hoc intelligitur de pena spirituali directe. sic enim directe eos non indicat scilicet eis penam spiritualem infligendo. vel regulas religionis imponendo. sed infligit eis penam temporalem. scilicet corporales vel pecuniariam. vel etiam spiritualem indirecte scilicet christianos ab eorum communione remouendo. bec Alex. angli. in 2. Item iudei possunt agere 7 conuenire apud iudices christianos. sed non apud seniores eorum arbitrari possunt eligere iudicium: cuius sententia ordinarius exequatur. l. eod. iudei romano more. Item principes catholici non debent in terris suis pmittere sarracenos alia voce aliqua verba dicere in honore: Na chometi. nec aliquem sarracenum vel sanctum venerari. libro 7. de iudeis. c. dit.

Circa 2° sciendum q; transgressores omniu predictaru constitutionu in hoc titulo positu puniuntur hoc modo Si derici sint 7 ad moniti canonice satisfacere nolint: officio 7 beneficio sunt priuandi. Si vero sunt layci christiani: siue principes exequi nolentes: siue alij impediendes: debent si admoniti non satisfecerint excommunicari. Si vero sunt iudei vel sarraceni: tandiu christianam sunt ab eoru confortio: comercio: 7 communione sub pena excommunicationis si expederit remouendi: donec nutrices 7 seruientes christianas dimiserint: 7 restituerint omnia bona sua illis qui de ritu suo fidem christianam elegerunt. 7 donec etiam in viuis pauperu christianoru fm pudentiam episcopi diocef. conuertat quicq; a christianis adepti fuerint occasione officij sup christianos suscepti. Et hoc intellige de tu.

deis 7 paganis. Statuit etiam ecclesia illos iudeos publice occidendos. qui subuertere attemptauerit ex infidelibus baptizatos. 7 similes penas pecuniarias fm qualitatem delicti. moderatione tamen habita in verberibus q; eius statutum in vindictam sanguinis transire minime videat. talis enim pena indistincte debet relinqui iudici seculari.

Probantur omnes iste pena. 28. q. i. sepe. 7 ca. nullus. 7 extra eod. sicut. 7 ca. 7 si iudeos. 7 ca. cum sit. 7 extra de raptor. in archiep. 7. 17. q. 4. constituit. Item christiani prohibiti sunt deferre sarracenis arma. ferrum. 7 ligamina. Et contrarium facientes ipso facto sunt excommunicati. extra eodem ita quozudam. 7 ca. ad liberandam. Et idem est de illis qui eis galeas vel naues vendunt. aut in nauibus eorum piraticis curam gubernationis exercent. vel quibusdam alijs machinis impendant eis aliquod consilium vel auxilium in dispendium terre sancte. vt in ca. ad liberandam. De hoc etiam vide infra libro 7. de censu. ecclesiast. c. siue titulo 2. cano. 25. Illie vero mercatores non sunt prohibite tempore treuge. extra co. significauit.

Circa quartu sciendum q; seruus iudei aut est vernaculus idest de ancilla propria natus. aut empticius. Si vernaculus si sit vel velit fieri xpianus statim efficitur liber nullo precio dato. l. de episc. 7 cler. deo nobis. ar. dif. 54. fraternitatem. Si vero est empticius. aut erat xpianus quando fuit emptus. aut paganus. Si xpianus: im distincte liber efficitur: nullo precio dato. dif. 54. mancipia. Similit etiam serui hereticoru impune possunt 7 suos relinquere 7 ad eccellam pfugere. l. de heret. 7 mani. manicheos. Si autem erat paganus. aut fuit emptus ea seruitij. 7 tunc si vult fieri christianus efficitur liber sine precio. dif. 54. fraternitatem. aut ea mercimonio. 7 ita si infra tres menses eu no exposuerit venale. postea si velit fieri xpianus si ne precio liberabit. qz piumit q; emerit p seruitio. si autem eu exposuerit infra tres menses 7 ipse vult fieri xpianus infra spaciu illud vel post. dum tu p diem no steterit q; min? cum vendiderit infra spaciu illud

liberabitur reddito precio. i. z. solid. di. 64 fraternitatez. 7 extra eo. c. i. 7. z. 7 ultimo. Et hoc intellige: nisi oñs cum nolentem cum diceret se velle fieri christia num circūcideret: vel ei alterius secte si gnum imprimeret. tunc enim p iniuria corporis pñij sine precio liberabit. oñs. 5. 4. nulla. Quod autem dictum est de seruis indeozi idem dicendum est p omnia fm Lauren. Jo. 7 multos alios de seruis sarracenozi. Hugo vero dicit de vernaculis indeozum q etiam si fiant christiani: comitis paganis seruire tenent. Et sic paganus potest esse comit nus xpiani: sed non fieri: vt etiam. s. d. dictum est in titulo pcedenti. Secus est de vernaculis iudeozi ppter perfidia 7 magis suspectam cohabitatioem illozi. pñimum magis placet fm Ray. 7 Alex. in 2.º quia hodie eadem suspitio: 7 idem periculum est de vrisqz. vt etiam. s. d. dictum est. ¶ Sed cuius monete erunt illi. i. z. solidi supdicti. Vnde dicunt quidam: quibus videtur consentire Hoff. q solidus sibi accipitur p aureo. insti. de pe. teme. litig. §. finali. ¶ Alij dicunt: quibus assentit Ray. q erunt illius monete: que habetur sibi in vsu. ff. de lega. 2.º. l. nummis. ¶ Sed nūquid ille sic redemptus fiet redimentis seruus. ¶ Vnde q non. sed reddet ei pecuniam: 7 erit liber. ar. insti. de nova. act. §. domin. Et si non potest ei reddere hostiatim querat. vel ipsi redimenti aliquāto tempore ad arbitrium boni viri seruiat. ar. 26. q. l. de raptoribus. ¶ Si tamen ab aliquo ex pietate redimatur: animo non repetendi: nec pñium reddetur: nec p precio seruietur. quia quod ex pietate datur: p bibet ins ne repetat. quod semper pñum mitur: nisi cōtrarium pñetur. ff. de relig. 7 sumpti. fune. l. 7 si quis. §. sed interdum. ¶ Quid si plures concurrant ad redimendum. ¶ Rspōdet Hoffre. 7 Hostien. q episcopus loci eligat magi idoneum. ar. ff. de act. l. si plures. Vel si sint pares: episcopus gratificet cui velit. ar. extra. de iurepatro. cum aduocatus. ¶ Sed nūquid xpianus potest emere iudeum: vel paganus. ¶ Vnde q sic. extra eo. 7 si indens. sed indem secum in familia non habebit. 23. q. l. sepe. 7. c. nullus. Et si ille velit fieri xpianus: non

potest prohiberi. i. q. z. dnc. 7 extra. de renū. nisi cum pñez. §. sed dices. baptisatus tamē remanebit seruus oñi. i. z. q. z. eccliaruz seruos.

¶ De hereticis. ti. 58.

Postea cōsiderandum est de hereticis. Et primo quis: 7 quot modis dicitur hereticus. 2.º qua pena seruiant heretici. 3.º qua pena seruiant fautores eozum. 4.º qua pena seruiant domini negligentes extirpare heresim. 5.º qualiter ab heresi rediens recipiat. 6.º qz relapsus censetur. 7.º qui notarij: 7 testes in officium inquisitionis admittantur. 8.º quāta 7 qualis potestas inquisitoribus dat. ¶ Circa pñimum sciendum q nomen heresis grece: sonat dectidom latine. Loquimur autem nunc de heresi: fm q est circa ea que sunt fidei. Electio enim est eozum que sunt ad finem: p supposito fine. Et ideo recte dicitur heresis species infidelitatis: pertinens ad eos qui Chriſti fidem pñentur: sed eius doctrinam pñertunt. Hi enim Chriſto tanqz fini assentiunt. sed in eligendo ea de quibus Chriſto assentiunt: deficiunt. quia non eligunt ea q vere sunt a Chriſto tradita: sed ea que suggēit sibi mens ppria. ¶ Inuenit autem hereticus vici multiplici. Dicit eniz hereticus errās in fide. vnde Augusti. dicit q hereticus est qui falsam opinionem de fide: vel gignit vt heresiarcha scilz Arias: Sabellius: 7 Macedonius. vel sequit. vt qui heresiarchaz imitat. vt arriani. Sabelliani. 7 macedoniani. 24. q. z. hereticus. 7 caº quidam. Dicit autem hereticus: vt dicit Hierony. qui scripturam aliter intelligit qz spūs sanctus a quo scripta est cōnagitat. l. z ab ecclesia non recesserit. 24. q. z. heresis. Hoc autem facit qui expositionem sacre scripture ad heretozum. quod cōtrariat ei quod reuelauit spūs sanctus. vnde Ezech. 13. dicitur de falsis ppbetis: q pñerauerūt cōfirmare sermonem. scilz per falsas expositiones scripture. Dicit etiam hereticus qui a sacramētis ecclesie 7 pñuniōe fidelium est oñisus. 4. q. i. q autē bi. vt excoicatus. Dicitur etiam hereticus qui est

sacramentorum puerorum. ut simonia q̄ uenit
 ut emit bona spiritualia uel ecclesie
 sacramenta. ut. i. q. i. p̄lbyter. 7. c. q. 3. p̄ue
 nit. Item dubius in fide. eccl̄. co. c. i. vñs
 in leui articulo ueniens a fide censetur
 hereticus. C. e. l. z. Itē q̄ conat̄ auferre ec
 clesie Romāe p̄uilegiū a xpo sibi tradi
 tū. d̄. z. c. i. Q̄s p̄dictos. 6. modos po
 nit gōf. 7. Hosti. Ad d̄t̄ aut̄ p̄dicti. Host.
 s. q̄ large potest dici hereticus om̄s qui
 non tenet articulos fidei. Et sic indei 7
 gentiles sunt heretici. 7. hoc modo non
 om̄s hereticus est excoicatus. Item vi
 cit̄ hereticus qui p̄munionē ecclesie ca
 tholice non recipit. in an. 7. p̄uill. vñs.
 here. mu. non p̄. post p̄ncipiū. coll. 8.
 Item qui transgredit̄ p̄cepta sedis apo
 stolice. d̄. f. 19. nulli. Item qui non recipit
 ea. d̄. f. 20. de libellis. Sed stricte dicit̄ he
 reticus: qui alit̄ sentit de articulis fidei
 q̄s eccl̄ia Romana. 24. q. i. hec ē fides.
 Item non est d̄cedum nec sentiendum
 de sacramētis eccl̄ie aliter q̄s sentit eccl̄ia
 Romana. Di enīz qui faciunt hoc si sit
 hereticus 7 om̄s alij l̄z ab initio occulti.
 ex quo singuli ep̄i per suas dioceſ. cum
 cōsilio clericorū uel ip̄i clerici sede vacā
 te cum cōsilio si oportuerit vicinorū ep̄o
 rum eos iudicauerint hereticos: sūt ana
 thematis p̄petuo uinculo innodati. eccl̄
 eo. ad abolēdam. n̄. so. i. hec Hosti. Nu
 merant̄ autem. 24. q. 2. q̄dam vsq̄ ad
 finem questiois secte hereticorū. 78. qua
 rū. 9. vltimas non nominat̄ auctōr sp̄al̄s
 nomic. sunt autem om̄s hereses hodie
 damnate. extra co. ad abolēdam. Est
 autem p̄sentis intentiois cōsiderare de
 hereticis s̄m p̄mum modū d̄cendi he
 reticum: s̄m quem etiam modū dicit̄ he
 reticus: qui de articulis fidei uel sacramē
 tis eccl̄ie sentit alit̄ q̄s Romana eccl̄ia.
 Sciēdum autē: q̄ sicut dicit̄ Augus.
 7. habet. 24. q. 3. dixit apl̄s. Si q̄dam
 sniam suam l̄z p̄uersam nulla pertinaci
 animositate defendunt. querūt autē can
 ta sollicitudine ueritatem: parati corrigi
 cum inuenerint: non sunt inter hereti
 cos cōputandi. quia. s. nō habent electi
 onē cōtrariāz doctrine eccl̄ie. Si quis
 autem ueterinatiois v̄lis eccl̄ie p̄naciē
 resisteret: hereticus censeret. cuius q̄dez
 auctoritas p̄ncipaliter in papa residet.
 24. q. i. quotiens. 7. c. hec est fides. Ex

his patet q̄ non quicūq̄ ueniat a fide:
 sed qui p̄naciēter ueniat p̄prie dicit̄ he
 reticus. **¶** Quicūq̄ heresis ad om̄ia cre
 dibilia se extendit. R̄ndet Alex. an. 2. t.
 z. c. de heresi. ar. 7. c. q̄ heres̄ ad tria ge
 nera credibilium extendit̄ per oppositio
 nem ad fidem: tam̄ s̄z quādā analogiā
 Nam ratio fidei p̄mo 7 p̄ncipaliter est
 circa articulos fidei. 7. per oppositūz he
 resis. **¶** 1° fides extendit̄ ad illa que co
 cet sacra scriptura: circa mores. ut q̄ for
 nicatio est peccatum mortale: 7. per oppo
 situm heresis. **¶** 2° fides extenditur ad
 historias in biblia cōtētas. 7. per oppo
 situm heresis. qui enim assereret aliquā
 historiam biblie esse falsam: 7. hoc p̄ti
 naciter: hereticus censeret. p̄ma credibi
 lia p̄us credit̄: 7. postea intelligunt̄. 2^a
 simul intelligunt̄ 7. credunt̄. 3^a credū
 tur 7. nunq̄s intelligunt̄. **¶** Sed nūq̄d
 excusat̄ aliquis ab errore si teneat opi
 nionē magistri quem audit. R̄ndet in
 his q̄ nō p̄tinēt ad fidem uel mores:
 potest aliquis sine periculo sequi hanc
 opinionem: uel illam. In his uero que p̄
 tinent ad fidem uel bonos mores: nul
 lus excusat̄ si sequat̄ opinionem errone
 am alicuius. In dubijs enim non debz
 quis de facili assentire. sed ut dicit̄ Au
 gusti. li. 3° de doctrina xp̄iana debet cō
 sulere regulam fidei: quam de locis pla
 nioribus sacre scripture 7. auctoritate ec
 clesie precepit. qui ergo assentit opinionem
 alicuius manifeste p̄trarie sacre scriptu
 re. uel etiam publice doctrine eccl̄ie: ex
 cusari non potest ab errore. **¶** Et hic no
 ta q̄ s̄m Alex. an. vbi. s. ar. i. questioi
 la. z. c. tria cōcurrunt ad perfectam ra
 tionem heresis. s. falsa credulitas in ratio
 nali. p̄uersa uolūtas in cōcupiscibili.
 7. defensiois siue impugnationis pertina
 citas ex parte irascibilis. s̄m p̄mum at
 tendit̄ illud h̄icro. scilz qui scripturam
 z̄. ut. s̄. s̄m p̄mum 7. 2° attendit̄ descri
 ptio Augusti. li. 1° de uilitate credendi. s.
 q̄ hereticus est qui alicuius temporalis
 cōmodi 7. maxime glorie p̄ncipaliter
 gratia falsas opiniones: uel nouas gi
 gnit: uel sequit̄. Et tangit̄ hic Augusti. il
 lud quod frequēter accidit: cum dicit̄.
 Qui alicuius z̄. Scdm uero 3° suppo
 sitis p̄ 7. 2° attendit̄ definitio q̄ ponit̄ in
 glo. super illud. i. Cor. ii. studio iter vos

scissuras esse: qui inquit in ecclesia dei pra
na sua cognata defendere possunt here
tici sunt.

Quoniam videtur de 2°. s. qua pena
heretici feriuntur. Circa quod nota
quod puniuntur vitatio: excoicatio
necesse: reru ablatio: et militari p
secutio. Puniantur quidem vitatio. Cir
quod non sicut Alex. an. z. t. z. c. de heresi. ar.
io. o. quod multiplex est communio. et sicut mul
tiplex est communiois praerogatio. Est. n. comu
nio spiritualis. s. que est in consensu vero vel
interpretatio. Et hoc modo non est cum he
reticis communicandum. sic intelligitur illud
2. Cor. 6. Exite de medio eorum. glo. spua
liter. s. ut eorum scelera increpetis. **1°** est
communio in sacramentis. Et hoc modo etiam
non est communicandum cum hereticis no
tatis: siue nominatis. qui etiam si non sint
notati siue nominati. quod tamen est de se
prinatur effectum communiois sacramentorum
quia ipso iure sunt excoicati: siue sint oc
culi: siue manifesti. extra de heresi. excoi
camus. **2°** est communio in cibo: potu et
huiusmodi. Et hoc etiam modo non est comu
nicandum cum illis hereticis: qui peccati
sunt ab ecclesia nominati. **3°** est comu
nio corporalis. ut cohabitatio in eadem ci
uitate. Et talis communio non vitatur in
principio propter multitudinem hereticorum. et
etiam adhuc alicubi non vitatur. si autem ab
aliquibus timeretur de lapsu: tutius est non
habitare cum eis. Et sicut hanc distincti
onem solui possunt siquid obijciant. **Sed**
obijciunt illud Mat. 12. Ne forte collige
tes zizania eradicetis simul et triticum:
sinitetras crescere usque ad messes. Zi
zania sunt heretici. tritici fideles. messis fi
nis seculi. et heretici sunt tolerandi inter
fideles: et non sunt ab eis separandi vel vi
tandi usque ad finem seculi. Unde illud
dictum potest intelligi de hereticis occultis
quorum heresis reprehendi non potest. ta
les enim et si excoicentur excoicatione gene
rali: non tamen excoicatione personalis. nec
exterminantur gladio martiali: nisi cum
multitudine infidelium manifestorum in
ueniant. Vel intelligi potest de catholicis
malis. Unde Rabanus habens discre
tionis exemplum equanimiter tolerare de
bet malos propter bonos. **2°** autem est
quod messis dicitur illud tempus quo here
tici manifeste corruptiui aliorum sunt ab

ijciendi evangelica falce. sicut hoc intelli
gitur promissio pro tempore illo: quo non dis
cernitur plene an sit hereticus. cum autem
innotuerit plene ecclesie corruptio sua est
personaliter praedens. unde Augustinus. s.
de vera religione. dicit sententialiter quod in ec
clesia tandem sustinetur error alicuius do
nec aut accusatiorem inueniat. aut opini
onem pravam pertinaciter defendat. Cum
autem dicitur. i. Cor. 12. Necessesse est he
reticos esse. ibi dicitur. necessesse est illud quod
est vitale per accidens: siue propter intentio
nem hereticorum. sed hoc ut ab his qui
se exercent in divina scriptura: pigritia
eam discutendi excutiat: et magis fidei
veritas redeclaret. et hoc habet ex glo.
ibidem. unde et sicut quod habetur ex glo.
super illud Isa. 7. Hec dicit dominus de
us 12. semper scilicet usque ad finem seculi
erunt aliqui heretici: vel malicie homi
num ad excruciantem fidem patientiarum
sapientiam. Puniantur etiam heretici ex
coicatione. quia omnis hereticus: siue
occultus siue manifestus est ipso iure ex
coicatione maiori excoicatus. extra co.
ad abolendam. **Item** de positione. quia
indistincte siue sit clericus: siue laycus:
papa vel Imperator: vel quilibet inferi
or deponi debet ab omni dignitate. ois.
40. si papa. et 24. q. 1. qui contra pacem
et extra co. ad abolendam. Damnati ve
ro presentibus secularibus potestibus:
aut eorum balivis relinquuntur ad aduersi
one vitata puniendi. Clericus prius a su
is ordinibus degradatur nisi continuo post
reprehensionem erroris sponte ac canonice
recurreret ad fidei unitatem. extra co.
ad abolendam. et c. excoicamus. i. et ca.
excoicamus. 2°. Degradationem autem
in tali casu siue presbyteri siue alterius in
sacris constituti facere poterit solus episcopus
proprie convocatis abbatibus aliisque pre
latis et religiosis personis: ac literatis
sue dioecesis de quibus videbitur expedi
re. li. 6° co. ca. 1. Et sicut Jo. an. per hoc
quod dicitur solus: non excluditur capi
tulum suum. is. q. 2. nullam. Degrada
tionem autem celebrata: dicit episcopus
potestati: quod in suum forum recipiat de
gradatum. et sic intelligitur sibi tradi
pro eo tamen debet efficacia ecclesia ro
gare ut citra mortem puniat. extra. c. de
ver. signi. novimus. Sunt autem heretici

fm leges puniendi vltimo supplicio .L. eo. arrian. de consuetudine tamē cremantur. **S**ed quōd apprehendet error. R^o dicunt aliqui qd error reprehendit aliquādo per facti emendatiam. aliquādo per confessiōem in iure factā. aliquādo p pbatiōem testium vel instrumētōrū. Dixerunt g aliqui qd p̄dicta exceptio. nisi cōtinuo. intelligitur de reprehensiōe erroris fm duos primos modos. Aliqui autē dixerūt qd etiā fm 3° modū. Sed quia fm R^o d. consuetudo aliis se habet que est optima legū interpretis: credit ipse R^o d. sine p̄iudicio qd loquit tū de reprehensiōe erroris in facto. s. cum inuenit p̄dicans vel docens errorem: aut faciens reuerētiam fm ritū talium. quo mō dicitur furtum reprehensum cum fur reprehendit in furando: vel cum furto ante qd se recipiat ad locum destinatum. unde post talem reprehensiōem licet sic reprehēdo ad vnitatem fidē reuerti cōtinuo. i. ante qd diuertat ad actus cōtrarium. vel sicut aliqui volunt: et alicubi de consuetudine seruat cōtinuo. I. p̄ma die qua examinat causa illa. ita etiā qd hoc faciat sponte. i. non metu p̄batiōnū: vel cruciatuū: et canonice. ita qd parat^o sit heresim abjurare: et ad mandatum ecclie penitere. Siqui autē de p̄dictis post qd fuerint reprehēsi redire noluerint ad agēdum cōditionā penitētiā sunt in p̄ximo carcere detradendi. extra eo. excoicamus. z. §. si qui.

Item puniuntur rex ablatiōe. quia omnia bona eorū cōfiscari debent ecclie cui seruebant: si clerici erant: et idē est si erāt layci ecclie tēporaliter subiecti. aliorū vero laycorū bona: p̄ncipibus. extra eo. excoicamus. z. et dif. 8. quo iure. Sunt autem bona hereticorū ipso iure cōfiscata sed nō debent apprehendi per oīem secularem: nisi si pius fuerit tēnūciatum super crimine per ecclasticum iudicem qd hoc possit. li^o 6° e. cum fm. Sunt autem cōfiscata a tempore criminis cōmissi. C. eo. l. 4. etiā si habeat filios catholicos fm Jo. an. quia nec textus distinguit. Non tamen p̄pter heresim virozū cotes vxozū catholicarū cōfiscari debent: nisi ipse forte cōtra xissent cum illis: quos tales tunc esse sciebant. li^o 6° e. receruit.

Item vasalli sunt ipso iure ab soluti a fidelitate in omni pacto vallato quacūq; firmitate: quo hereticis tenebatur. extra eo. c. fina. **I**tem militari per-

cutiōe. quia si aliter fieri non potest manu militari omnia bona debent eis auferri. qd nullo iure possunt ab eis possideri. di. 8. quo iure. r. z. q. 7. ca. l. z. r. z. **S**ed nūquid catholici possunt hereticos auctoritate p̄pria spoliare. videt qd sic. videtur enim ecclie eis dare generalē auctoritatem ipos exterminādi. Cōcedit etiā exterminātibz idem p̄uilegiū qd cunctibz in terre sancte subsidū est cōcessum. z. q. 8. scire vos. r. c. hortatu. r. c. oī timore. r. extra eo. excoicamus. i. §. catholici. Tamē satis videt tutū qd semp fiat ex dicto p̄ncipis: vel ecclie ne ab alijs ex cupiditate vel vltione potius qd ex iusticia vel obedientia videant pugnare. z. q. i. quid culpaf.

Quid si cōuertant postea ad fidem: nūquid eis ablata restituentur. R^o qd nō: nisi ex grā. extra eo. vergent. in fine.

Quid si heretici habeant filios vel alios cōsanguineos orthodoxos. nūquid illi bona sua debent habere. videt qd sic. quia hoc dicunt leges. C. eo. manicheos. r. l. p̄gnouimus. r. in aut. ibi signata. idē in nestorianis. Sed cōtrariū videt. quia Innoc. arguens a minori de crimine lese maiestatis terrene: ad crimen lese maiestatis diuine: cōstituit etiā filios orthodoxos a paternis bonis penitus excludēdos extra eo. vergentis. in fine. Quod videt intelligēdum fm Ray. cum pater publice predicat contra fidem. vel publice profitef vel defendit errorem. vel coram prelato suo est cōuictus: vel cōfessus: vel sententialiter cōdennatus de heresi. extra de verbo. signi. super qbusdam. Sed circa hoc distinguit Lau. r. Jo. qd illud. c. vergentis corrigat leges illas. quod etiā videtur sensisse Ray. r. Innoc. super. c. excoicamus. ar. ff. de legi. r. cōsti. non est notum. r. extra de p̄gna. spir. c. l. Hoff. autē dicit qd decretalis p̄ualet legibus in terris ecclie Romane tēporaliter subiectis. vt in p̄ncipio vtre. innuit manifeste. Leges vero p̄ualent in alijs terris: cum contineant equitatem. decretalis autem rigor. equitas. n. p̄ferenda est rigori r. iuri stricto. C. de iudi. l. placuit. r. ff. eo. l. cum. Leges autem puniunt filios eorum qui committunt crimen lese maiestatis. quia timuerūt ne imitarent patres. 6. q. i. si qd cum militibus. Sed si ecclia videat per indicia certa fidem r. deuotiōem filiorum

bereticorum, quod puniet eos: cum filius si re-
beat puniri pro patre. C. ne filius pro patre.
l. i. 7. l. p. r. s. 7. cum ecclesia oēs debeat inua-
re 7 amare. 8. q. 1. clemens. Sed Hof. cre-
dit quod Innocentius consideravit quod parentes
puniantur in penis filiorum. ff. qd me. cau.
l. i. i. quidem. Et sepe punit ecclesia
temporaliter pro delicto patris. 2. q. vlti. cum
multe. hec Hof. Item emancipatio filiorum
illorum: quorum parentes post emancipationem
huiusmodi apparuerint ante ipsam ad he-
retice superstitionis vitium declinasse: nul-
la est. velut facta de hominibus sui iuris. qz
filij hereticorum non sunt in potestate eorum. l. 6.
co. quicquid. §. 4. Item religiosi sunt im-
mutationis pena: vel alia grauius punien-
di quam seculares. scilicet layci vel clerici: si inue-
ti fuerint in heresi vel similibus deliquisse.
l. 6. co. accusatus. §. si. ad hoc ar. extra. e.
ca. pelt. §. i. de consimilibus habes l. 6. co.
c. accusat. §. sacerdotes. Item heretici puni-
untur in sepultura: 7 in sepeliendis eos. non. n.
debent tradi ecclesiastice sepulture. tradentes
vero scienter sepulture hereticos: credentes
receptatores: defensores: vel fautores eor-
um sunt excoicati vsqz ad satisfactiōem
idoneam. Nec absoluntur nisi publice: pro-
prijs manibus extumulentur: 7 piciantur hu-
iusmodi corpora damnatorum. 7 locus ille
perpetuo careat sepultura. l. 6. co. quicquid
in principio. Per hoc quod dicit scienter pro-
fimo. an. quod ignorantia probabilis eos excu-
sat. extra de clerici. excoicatio. m. aplice. Item quod
dicit extumulentur. intelligitur esse verum
fimo. an. si ossa eorum discerni possunt ab
ossibus aliorum fidelium. aliter secus est. ex-
tra de sepul. sacris. Item heretici credentes
receptatores: defensores: 7 fautores eorum:
ipsorum filij vsqz ad 2. generatiōem ad
nullum ecclesiasticum beneficium: seu publicum
officium admittantur. 7 si secus actum fue-
rit. irritum erit. l. 6. co. quicquid. §. 2.
Nota fimo. an. ibidem quod per hoc quod di-
citur vsqz ad 2. generatiōem comprehenduntur
primus 7 2. gradus. i. filij 7 filiorum filij
in linea paterna. sed extendit tamen ad
gradum primum in linea materna. l. 6. c.
statuta. §. 2. 2. R. vnde si Titius fuit hereti-
cus receptor vel huiusmodi: 7 habuit fili-
um 7 filiam uterque. i. filius 7 filia subia-
cebit illi prohibitioni. 7 etiam filij filij. non autem
filij filie. Item si mulier aliqua est here-
tica 7 habeat filios: ipsi in hac prohibitione

includuntur. non autem filij filiorum. 7 ho-
est verum si pater sit catholicus: 7 non hanc
beat eius respectus. 7 intelligitur hoc de fi-
liis non infectis. filij enim infecti de pecca-
to proprio punirentur. Item quicquid viri
ecclesiastici ad preces huiusmodi pestilentium
personarum personatus dignitates 7 que-
cumque alia beneficia sunt adepti: ipsi sic
acquisitis: ipso facto sunt privati. ita quod etiam
habitis perpetuo carent. Et si receperint illa
scienter. i. quia sciebant ipsos esse tales: non
sunt ad alia vel similia postea admittendi
l. 6. e. quicquid. §. 2. Item qui fuerit in-
uenti sola suspitione notabilis de heresi: nisi
ad arbitrium episcopi se purgauerint: sententia
simili subiacebit. extra eo. ad abolendam.
§. laycus. 7 extra de ien. excoicatio. vt fame.
Item fimo. hostis. suspectus ex dissidantia
morum vel aliter si vocatus confiteatur timore pro
bationis 7 sperat de correctione: potest ei in-
ter iniuncta sibi penitentia salutari parere
7 multo magis si venerit sponte. Si autem
dissiteret 7 sit infamatus: si non potest con-
uinci: expurgabit se. quod si non fecerit: pu-
niatur vt convictus. Infamat autem quis de
heresi etiam argumento leui. i. probabilis. si
nullo modo velit iurare. vel huiusmodi.
Item si suspectus de heresi vocatus ab
eo cuius interest vt de fide respondeat ex-
coicatus fuerit pro eo quod parere subterfu-
git. vel contumaciter se absentauerit. 7 ex-
coicationem per annum sustinuerit animo
puniti. extunc velut hereticus condemne-
tur. l. 6. co. cum contumacia. Et fimo. an.
notat ibidem pro hoc quod dicit voca-
tus vt de fide respondeat. Ad hoc quod ex-
tunc habeat locum requiritur quod hoc sit ex-
pressum. i. vt de fide veniat respondurus.
Quis videre de 2. scilicet de pena
credentium 7 fautorum hereticorum
Circum quod sciendum. quod propter
penas primo superius taxatas: credentes
receptatores: defensores: 7 fautores eorum
ipso iure sunt excoicati maiori excoicatione.
extra eo. excoicamus. Item si quis
talium postquam fuerit ab ecclesia excoicatus
one innodatus: non satisfecerit infra an-
num a lata sententia: ipso iure tunc est infa-
mis effectus. nec exerceat potest aliquod of-
ficium legitimum. i. quod a iure sortitur effectum.
7 si fecerit non valebit quicquid pro eum dicitur
vel factum fuerit. Si vero fuerit clericus ab oi-
officio 7 beneficio suspendatur. 7 si aliquis

clericus huiusmodi pestilenti⁹ ecclesiastica sa-
cramenta exhibuerit: vel eos sepulture tra-
diderit: vel oblatiões eorū v^l elemosinas
repperit p^{ri}uari o^z offiō suo. ad q^o nunq^u
restituet sine indulgētia sedis aplice spali
Et idem est nō obstāte aliq^u privilegio. & re-
gulari. obseruandū. & eo. ad abolendā. &
e. vergentia.

Sequit^r videre de 4°. s. qua pena
feriant rectores negligentes here-
ticos extirpare. Circa quod scien-
dam q^u tales sunt non edēdi: & si nēde fuerit
per ecclesiasticam censuram cogēdi: omēs
hereticos ab ecclia innodatos & suis p^{ri}-
uatijs bona fide: p^{ri} suis viribus extirpi
nare. Et cum de nouo q^u eligi in rectorē
perpetuū vel t^{em}palem: debet hoc ipm iura-
re. Si v^o p^{ro}pter suam negligentiam excoi-
catus fuerit & infra annū non satisfecerit
significari debet d^{omi}no pape: vt ipse vasallos
omēs ab eius fidelitate demittet absolutos
& terram exponat catholicis occupandā
& illum si videbit^r exp^{er}ire & ponat a sua
dignitate. **S**ed nūquid ante d^{omi}nū
non huiusmodi statim cum esset excoi-
catus erunt vasalli absoluti. **V**ndet longo
q^u erunt absoluti vasalli ab exhibitōe eo-
rum que huiusmodi fidelitas exegisset nō
ab ipa fidelitate sic notati est. s. q. 6. nos
sanctorū. & c. iuratos. **I**nsup ep^{is} & ar-
chiep^{is} qui circa extirpandam heresim ne-
gligentes fuerint cum illud indicijs cer-
tis patebit: ab epali officio & ponant. In
quorū loco debent aliq^u substitui qui nescint
& possint hereticam cōfundere p^{ri}auitatē.
Omnia sup^{er}dicta p^{ro}ban^t ext^{er} eo. si adner-
sus. & c. excoicamus. 2. **I**tem fm Hostien^{is}
ep^{is} tenent^r saltem semel in anno per se vel
p^{ro} alios ad hoc idoneos querē hereticos:
vbi est fama eos habitare & cogere iura-
re quos credit^r & hoc aliqd scire vt indi-
cent hereticos: si quos habēt suspectos p^{ro}-
pter p^{ri}cularia cōuenticula: vel alia signa
ext^{er} eo. cum ex iniūro. **I**tem illi qui p^{ro}-
sunt in futurū: quocūq^u nomie censent^r
ad requisitiōem eorū: quoz^u interest: debēt
iurare p^{ro}cipue attendere & inuolabiliter
seruare: ac facere ab omnibus suis sub-
ditis obseruari toto tempore regim^{is} sui:
cōstitutiōes in fauorem fidei: a sede apo-
stolica p^{ro}mulgatas: ac etiam approbatas
quas qui iurare noluerit & seruare: vt
infamis & tanq^u hereticorū fautor: ac de

fide suspectus officio & honore sui regimi-
nis spoliet. **N**ec ulterius ad dignitatē ali-
quam: vel officū publicū assumat. **N**ec
teneat aliquid q^u fecerit vt potestas: bali-
uus: consul: v^l rector extra li. 6°. eo. vt offi-
cium. §. statim. **I**tem rectores locorū
quocūq^u nomie censent^r & crimie here-
sis se non possunt nisi fm beneplacitū in-
quisitorū introuātere. quibus etiam te-
nent^r in his que pertinent ad suum officium
obedire. & damnatos ab eisdem reli-
ctos sibi: statim debita pena puniēdos su-
scipere. non obstante aliqua appellatiōe
cōtrariū v^o facientes: & nō parētes eisq^u
in hoc non fauentes: sunt excoicati. Et si
excoicatiōem per annum sustinuerint ani-
mo pertinaci: debēt ext^{er} velut heretici cō-
demnari. li. 6°. eo. vt inquisitores. **S**ed illa
autem excoicatiōe potest ep^{is} eos absol-
uere quia non referat^r pape. **S**ed q^u
si ep^{is} & inquisitor in m^{an}dato discordat
quia vnus mandat puniri. alter dimitti.
Vndet Jo. an. q^u satis suspēdendū videt^r
donec papa cōsuletur. li. 6°. eo. per hoc.
Item rectores alicuius regni. p^{ri}uatiū seu
loci lz sunt excoicati excoicatiōe maiori
etiam publice vel defacto t^{em}p^{or}e & non de in-
re iurisdictionem habētes: & eorū officiales
ad requisitiōem ordinariū vel delegato-
rū ipoz: aut inquisitorū heretice p^{ri}auita-
tis: non valēt sine more dispendio: vel
negocij periculo ad superiores recurrere.
qui legitime possunt in his locis iusticiam
exequi. possunt & debent iusticiam: & suū
officiū exercere cōtra hereticos creden-
tes: fautores: & receptatores: & defensores
eorū. Et requirētes huiusmodi excoicatos
p^{ro}pter hoc excoicatiōem huiusmodi non in-
cidunt. scilz maiorem vel miorem s. Jo.
an. **N**on tamē ideo p^{ro}hibatis rectoribus:
vel officialib^{us} eorūdem in alijs casibus in-
telligit esse cōcessum aliquid: vel permis-
sum li. 6°. eo. p^{ro}identes. **N**ota fm Jo.
an. de hoc q^u dicit sine more dispendio. q^u
quādo possunt hoc sine more dispendio:
essēt excoicati: eos requirēdo. quia p^{ro}-
municans excoicato: est excoicatus: seruata
distinctione. extra de sen. excoi. nuper.
Ex p^{ro}dictis collige. q^u p^{ri}ncipes seculi &
d^{omi}ni tēporales non t^{em}p^{or}e p^{ro}pter heresim suam
s. etiā p^{ro}pter negligentiam extirpādi h^{er}esim alio-
orū: sūt excoicandi ab ecclia. & ponēdi de
tris suis expellēdi. & tre eoz^u occupāde a
catholicis p^{ro}st^{er}ni. & idē si p^{ri}nceps circa

regnum iusticiam faciendam inuentus fuerit negligens insufficientis et ineptus. 17. q. 4. si quis deinceps. 1. ii. q. i. nullus. 1. 22. q. 5. preceptum. Unus Zacharias papa deposuit Ludovicum regem Francorum predecessorem Pipini patris Karoli. 15. q. 6. alius. Et Innocentius. Ottonem Imperatorem. Ratione huius est. quia quilibet nullo excepto contrahit foris ecclesie et peccato. et de iudicio. novit. Potest etiam ecclesia propter ipsorum iudicium negligentiam de illorum subditis iudicare. et de foris. c. ex transmissa. 1. c. 13. 1. c. ex tenore. 22. q. 5. ad ministratores. Tertium est. quod verus est super omnes prelatos. di. 8. que contra mores. in finibus et eius vicarius: qui vices gerit in terris. et de translatio. inter corporalia. Unde dicit Dominus ad Hieremiam. Ecce constitui te principem super omnes gentes et regna. 26. di. 8. ecce quod. Et hoc in Hof. maxime locum habet etiam si princeps de cuius pena queritur. alium seculari superiori non habet.

Quoniam videre de 5. scilicet quod hereticus rediens recipiat. Circa quod sciendum: quod si aliquis hereticus vel hereticorum credens: receptator: sanctorum defensor: necnon et de heresi infamatus: vel si seclusus ad unitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium episcopi proprii prius abjurare debet errorem: et promittere etiam per scripturam firmare. quod tenebit firmum ad mandatum ecclesie catholice fidem. et hoc publice vel private: secundum quod eius crimen fuerit publicum vel private. i. q. 7. quod dicitur. et de consuetudine. 2. ego Hereticus. et de consuetudine. ad abolendam. Postea debet secundum ecclesie formam absolui. de qua habet. ii. q. 3. cum aliquis. et de sententia. ex. cum consideres. Postea ei debet imponi quod in talibus solet imponi. ut in c. quotiens. 7. c. ego Hereticus: superius allegatis. Et quoniam tales volunt reverti: prout debet solerter quod sint vere conversi: si debeant recipi. li. 6. e. ut officium. 8. 2. Notandum autem secundum Innocentium. et Hostium. et de sententia. ex. supra. c. a nobis. 2. quod heretici in extremis agentes: non reconciliantur sine solennitate premissa: si assistentia facultas. si autem confiteri non preter: signa tamen penitentiae precesserint. tunc etiam sine solennitate premissa reconciliantur. l. c. n. que aliud statuerit: invidiana esset. Si quis autem talium post abjuratorem erroris: vel postquam ad arbitrium episcopi proprii se purgaverit: reprehensus fuerit: in heresim abiurata recidit: seculari iudicio est sine ulla audientia relinquendus. et de consuetudine. ad abolendam. 8. illos. Et intelligitur hoc secundum

Ratione. quoniam reprehenditur per facti evidentiam: vel per confessionem propriam: vel per testes. In quo casu non pariter ei nec quo ad vitam: nec quo ad temporalem subam. Si autem sine huiusmodi reprehensione occulte a fide recedat: et occulte penitentem ad ecclesiam redeat: sibi pariter quo ad utrumque. et absolvi poterit etiam per presbyterum simplicem: nisi episcopus sibi taliter retinuerit absolutioem. Non est autem contra predicta illud quod dicitur. 22. q. 4. duo ista. scilicet quod ecclesia nulli claudit gremium redeundi. quia hoc intelligitur quantum ad ea que pertinent ad salutem anime. scilicet quantum ad administrationem sacramentorum. scilicet penitentiae et eucharistie: si ea humiliter petierint: et in eis penitentiae manifesta signa apparuerint. Ille autem. 8. illos. intelligitur quo ad penam corporalem. 6. c. supra. et. Ut autem tales ad fidem conversi possint de iure condempni: vel saltem dispensatione promoveri: vel in ordinibus receptis ab hereticis ministrare. vide tractatum de sacramentis ordinis. titulo a quo ordinis habent conferri. Sciendum tamen quod tales. scilicet ab heresi redeuntes de iure communi non debent recipi nisi ad laycam communio nem. i. q. 7. c. i. adhibet tamen circa eos quod duplex dispensatio. scilicet semiplena. ut recipiant in ordinibus iam receptis sublata eis omni spe promotionis. i. q. i. si quis hereticus. Plena ut fieri possint presbyteri: et non ultra. i. q. 7. conuentionibus. Plenior ut fieri possint episcopi: et archiepiscopi: sed non presbiteri. di. 12. nos consuetudinem. Plenissima ut ad omnes dignitates possint promoveri. 22. q. 4. ipsa pictas. Quis autem dispensare possit dicitur. 3. de sacramentis ordinis. titulo de dispensationibus.

Quoniam videre de 6. scilicet quis relapsus censetur. Circa quod nota quod quando quis est de heresi accusatus: vel suspectus: et non plene contra eum probatur: si heresim in iudicio abiurabit: et postea in ipsa committit. aut erat contra eum orta suspitio magna et vehementis. et tunc debet censeri quoad iuris fictione relapsus. Aut modica et levis. et tunc non debet puniri pena relapsorum in heresim. 13. sit grauius puniendus quam si nunquam abiurasset. li. 6. c. accusatus. nisi. i. de hac pena extra. c. ad abolendam. 8. illos quoque. fictione. ideo dicitur secundum Jo. an. quia non potest vere dici relapsus: de quo non constat an fuerit relapsus. propter tamen vehementem suspicionem fingitur lapsus. ita quod

post abiurationem rediens finget relapsus. iura cui sepe fingunt talia. & hoc de p. di. 5. fratres. 7 di. 50. ferru. Itē q in vna heresis spē vel secta comisit: aut i vno fidei articulo vel ecclie sacramento errauit: 7 p̄ ea heresim simplr vel ḡnālī abiurauit. si ex tūc alia heres spē sine secta aut articulo alio seu sacro quicūq: o3 vt relapsi i h̄sim indicari. li. 6. eo. accusatus. §. i. p̄ hoc qd̄ dicit simpliciter putat Jo. an. q si abiuras set tūc in vno articulo: 7 relaberet in alio nō diceret relapsus. qz indiffinita nō eq̄ pollet vlt. ad idem de puil. qz circa. Putat etiam q infamatus nō tenet se de omnib⁹ purgare. si tūc hoc faciat: valet. Et habebit postea locum pena relapsoꝝ: vt leḡ in dicto. §. Uel p̄t dici fm̄ eūdem: q non querit an sit relapsus in heresim illam in qua fuerat p̄mo lapsus. sed an fuerit relapsus in heresim post abiurationem lapsus: 7 in alia spē sine secta dicit relapsus. Itē ille de cuius lapsu in heresim an abiurationem cōstituit: vel nunc cōstat: si p̄st abiurationem illam hereticos receperit: ducat: visitet: seu associet. aut dona vel munera eis donet: vel mittat: vel fauoret: eis impēdat. q excusari nō possit: etia sine abiuratione debet indicari relapsus. cum illa ex erroris a se pus approbata cōsequētia: nō sit dubium fecisse talia. vt in. c. accusatus. §. 2. Ad q donū 7 munus differunt qz munus ex eā dat. donū vō ex eā 7 sine eā. ff. de ver. sig. inter donum. Ad etiā fm̄ Jo. an. q dicit q non possit excusari. qz si p̄ter famis necitatem daret. vel qd eos esse hereticos ignoraret: excusaret de p̄mo. di. 42. qd̄camus. de 2. de regl. iuris ignorantia.

Equit videre de 7. §. qui notarij 7 qui testes in officio inquisitionis admittant. Circa qd̄ nō. q cōcedit religiosis omnibus: q cum essent in seculo: notarie officij habuerūt 7 exercuerūt. Et etiam clericis secularib⁹ omnibus istud officij h̄bitibus: etiam in sacris cōstitutū q libere possint exercere officij p̄dictū: q ad faciendū omnia q in officio inquisitionis p̄tinent ad officij notarie. nō obstat aliquo statuto cōtrario canonis. ex de h̄pti. nō nulli. vel ordinis. qnimo 7 scipit̄ omib⁹ 7 singulis f̄ibus religionis eiusdem: cū inquisitorib⁹ qui in seculo illud officij habuerunt 7 exercuerūt. Et illis qbus idē officij rōe p̄fati negotij fidei fuit ab apli

ea sede cōmissum 7 imposteꝝ cōmittetur li. 6. c. vt offiij. §. ad scribēdas. Item cūz inquirit de heresi excoicati. 7 p̄ncipes vel socij criminis ad testimoniū admittunt cōtra hereticos credētes: receptatores: fautores: 7 defensores eoz: si ex circumstantijs vera dicere p̄sumant. li. 6. c. in fidei. Sec⁹ est si p̄cedat per modū accusationis: vt exceptiois: tunc etiā tales testes non admittent. vt dicit idem Jo. an. Item qz in taz graui crimine scilz heresis: oportet cūz multa cautela p̄cedi. testes recipiendi super p̄dicto crimine ip̄mq: cōtingentibus coram ouabus p̄sonis religiosi 7 discreti: debent examinari: 7 eozdem testium cōpofitioes. vel p̄ tabellidē si potest haberi. vlt p̄ duos idoneos viros fidelit cōscribi. li. 6. c. vt officij. §. verum. Item 7 perurū etiam post p̄niam a testimonio repellant. si tamē hi qui coram inquisitoribus iurant tam de se q̄ de alijs sup facto heresis dicere veritatem eam celando tuerant. 7 postea etiam ex intervallo: als nihil esset hic fauoris fm̄ Jo. an. vt extra de testi. c. vlti. P̄tēta velint corrigere dictum suū: cōtra se 7 alios suos cōplices cōponendo cum huiusmodi crimen sit exceptū: si inditijs manifestis apparuerit: tales non ex leuitate animi: aut fomite odij: seu corruptione pecunie: sed zelo fidei dictum suū vel le corrigere in fauorem fidei. stari deberet eoz attestatiōibus: nam cōtra se: q̄ cōtra reliquos. nisi aliud obstat. f. q̄ p̄dictum perurū. vt in. c. accusatus. §. 13. vnde si de falso redarguerent eoz dicto non stabitur. ex de testi. ex tenore. Item filij vel heredes illorū: qui dum essent infirmi petierunt hereticos cōsolatos: vt ab eis p̄ manus impostidē reciperent cōsolatiōem: sicq̄ recesserūt: admitti non debent ad p̄bandum q̄ ip̄i defuncti cōsolatiōem illaz non sane mentis effecti: vel post perditam loquelaz receperint: si dum viuebant erāt de heresi diffamati 7 suspecti: aut legitime cōstituti q sane mentis existeres huiusmodi hereticos petierūt. als p̄dicti filij ul heredes admitti poterunt ad p̄bandum p̄missa. f. q̄ tunc sane mentis non erant: vt loquelam p̄diderant: nec memoriā ordinatam habebāt. Admittent autē ad p̄bandum non qdem per vxores: filios: familiāres: uel de suis aliquos. sed per alios testes fidedignos: 7 specialit̄ fidei zelatores. li. 6. c. filij.

Sequitur videre de 8. s. quanta et quibus potestas inquisitoribus datur. Circa quod non quod in negotio inquisitionis procedi potest simpliciter et de plano et sine advocatorum et iudiciorum strepitu et figura. li. 6. c. statutum in p. Et secundum Jo. an. per hoc quod dicit sine figura inquisitor nullum ordinem iudicium servare tenet. imo sufficit sententia solenniter promissa. unde si ex publicatione nominum accusatorum vel testium ipsi graue periculum immineret eorum nomina debent exprimi: non publice sed secreta coram episcopo vel eo absente eius vicario quam inquisitor procedit. quam vero episcopus procedit coram inquisitore si quomodo possit haberi. Et nihilominus quando doctus peccaverit coram aliquibus alijs personis paucis et honestis iuris peritis. quibus etiam totus processus de integrali explicari: et eorum consilio ad finem vel condemnationem procedi. et eis potest episcopus vel inquisitor secreta indicere: et etiam in eos si releverit: excommunicationis sententiam promulgare. ita tamen quod hoc de causa inquisitor non excolet episcopus. nec excolet. tenet tamen uterque per obedientiam pape ad hoc preceptum. Cessante autem tali periculo: debent accusatorum et testium nomina publicari. li. 6. c. cum secundum. Si tamen non publicari: non tamen propter hoc parte tacente vitiare processum. ut dicit Jo. an. ad hoc li. 6. de accusa. c. i. et z. Item inquisitores possunt quantum ad ea que pertinent ad suum officium citationes: et sententias denunciationes committere: peritos clericorum et populorum ut eis assistant convocare et hereticos: qui de sua voluntate in aliam se transferunt. procedere: scripta inquisitionis facta: aut processum per quoscumque auctoritate sedis apostolice vel legatorum eius habitos continentia assignari sibi facere una cum platis penas commutare et mitigare: dignitatibus et alijs beneficiis ecclesiasticis ac officiis publicis: et honoribus quibuscumque eosdem hereticos credentes receptatores et defensores eorum punire: et punatos denunciare. Et hoc fieri debet quo ad beneficia ecclesiastica de consilio episcoporum vel vicariorum eorum in absentia ipsorum: nisi ipsi scilicet talibus beneficiis consulissent. li. 6. c. ut commisi. **¶** Quid de eo qui crimen heresis alibi commisit: et modo est in presentia inquisitoris. Respondet Jo. an. quod poterit cognoscere: et etiam procedere. quia ubi quis inuenit: et crimine convenit. et ubi de crimine agitur. li. i. et sic interdum duo inquisitores cognoscere. **¶** Item statutum loci cuiuscumque per quod negotium inquisitoris directe vel indi-

recte vel quolibet retardari posset vel impediri nullius est rebus. Et eius rectores quocumque nomine censentur cogi debent per censuram ecclesiasticam: illud revocare. vel saltem sic moderari quod per illud processus inquisitionis nullatenus impediat: vel retardet. li. 6. c. statutum. unde in statuto de non portandis armis excipiet familia inquisitoris. et his filia. **¶** Ad tamen secundum Jo. an. quod directe impedire si statueret ne aliquis illius loci posset accusari vel etiam in gri sup crimine heresis vel etiam et alium testificari. et hoc. Indirecte vero si statueret ne aliquis posset per aliquo crimine aliquem punire vel capere: nisi potestas. vel filia. Item officium inquisitoris etiam re integra non expirat: mortuo papa. li. 6. c. ne aliqui. Item si sint plures inquisitores in eodem loco simul vel separatis: aut singulariter possunt in his que regunt officium suum procedere. per utilitas suadebit. li. 6. c. ut officium. r. i. s. i. Item inquisitores possunt questuarios conspescere ab officio predicationis: nisi contigerit per negotium inquisitionis congregationem fieri vel aliter ex hoc idem negotium impediri. li. 6. c. ut officium. §. conspescendi. Possunt etiam si indigerint per suo officio innovare auxilium brachii secularis: et inquisitores per censuram ecclesiasticam conspescendo. non obstantibus aliquibus privilegijs quibuscumque sibi quicquid forma excoletis vel in posterum concedendis ibidem. §. d. n. i. s. Item nulla obstat causa inquisitionis officio. provenit ex consuetudine de duabus vicariis: edita in concilio generali. ut ibidem de illa consuetudine. c. x. de r. p. nonnulli. Et hoc quoddam spale fidei favore quod non tollit per consuetudinem generalem posterius editam. li. 6. c. de r. p. statutum. Item inquisitores de crimine heresis et episcopos et super nequeunt inquirere vel preteritum eius. procedere sine specialia mandato sedis apostolice. sed si sciverint eos in illo crimine culpabiles esse: tenentur hoc sedi apostolice denunciare. li. 6. c. inquisitores. Item per hoc quod negotium heresis alicui a se de apostolice generali committitur. oiocefano non derogat quoniam et ipsi auctoritate ordinaria vel delegata si habent possunt procedere in eodem. li. 6. c. per hoc. cum tamen procedant secundum modum inquisitionibus a sede apostolice datum. ut ibidem in fi. Et secundum Jo. an. bene dicit generaliter. quia secus esset si certi criminis et certe persone commisso fieret. quod quantum ad causam illam iudicaretur ordinarie per. c. x. de offi. l. c. studu isti. Ad quod dicit delegata si habent. quia

forte habet delegatā: vel ab homie. qđ ac-
cidit in ordinario: vel a iure. sicut videre
est in hoc crimie sup exemptos. c. 7. eo. ad
abolendā. in fi. unde de eodem facto pñt
epi 7 inqñtores ingreere cōiter vl diuulsi.
Et si diuulsi pcesserint: tenent sibi inui-
cem cōdicare. pcessus: vt p hoc possit veri-
tas melius inueniri. Et nisi in hoc cāu in
sue. platiōe sibi inuicē deserant p vtrosq̄
simul snia pferat. vt in. c. per hoc. §. z.

Sed qđ si pcessus isti sunt hñj. In
eo. tunc indices eos q dicunt primoria
veritati cōsiderabūt. 7 p eoz dicta se in-
formabūt. c. 7. de testi. in nostra. Si autem
non cōueniūt in snia pferenda p vtrosq̄
negociuz sufficēter instructū ad sedē apli-
cam remittat. vt in. c. p hoc. §. z. Nunc
antez omñi inqñtiōis oꝝ exerceri tam per
diocesanos q̄ p inqñtores a sede aplica
reputatos. vel etiāz p alios ad hoc ab eis
dem substitutos. Quō autē p eosdē oꝝ ex-
ereri: 7 quō heretici debēt custodiri: 7 eis
necēia ministrari: habet 7° li. de heretic.
multoz. vbi etiāz ponit casus suspensioñ
7 excoicatioñ hñ inqñtores excessus ibi p-
hibitos cōmittentes. de quo cāu requirē. i
li^o 7°. ti. z. cano. 91. **Item** nulli cōmitti
debet omñi inqñtiōis hereticoz: nisi. 40.
attigerit annū: qui si p̄textu istius officij: q̄
nisi mō illicito pecuniā ab aliquo extorserit
vel etiāz sciēter eccliaz bona ob delictū
clericoz fisco 7 ecclie applicauerit: ipso fa-
cto excoicatus erit. nec absolui potest nisi
in articulo mortis donec ei a quo extor-
serit de pecuniā sic extorta: plene satisfecerit:
nullis sup hoc p̄uilegijs. pactis: vel remis-
siōibus valituris. Notarij vō 7 officiales
dicti officij 7 fratres 7 socij inqñtorū vel
cōmissarioꝝ ipoz qui secrete notauerint
eisdem talia cōmississe: tenent eos grauē
arguere i secreto. Et si ea pbare possint p-
latis eoz nūciare debent. qui qđem plati-
cos inde reos repertos: ab offō amonere
7 amotos punire debite siue corrigere de-
bent. qbus illud agere negligētibz ordi-
narij p̄dictoz locoꝝ p̄missa oia sedi apli-
ce tenent p obediētiā intimare. Porro
inqñtores nō debent abuti quōlibet cōces-
siōe armorū: nec officiales non sibi neces-
sarios habere. talēq̄ qui se cōferant ad
sua: cum ipis officia exequēda. li^o 7° de he-
retic. nolentes. **Item** inqñtores possunt
p̄byteros 7 alios clericos qui omñi inqñ-
tionis instrucendo hereticos: vel eoz cre-

centes citatos de celāda veritate: vel dice-
da falsitate: seu liberādo eos in debite sue
runt inuenti impedire. s. manifeste vel non
manifeste: dnmō de hoc possit constare
a talibus p̄secē: 7 pena debita castigare
tam p captiōem psonaz q̄ als fm culpe
exigētiā. li^o 6° eo. accusatus. §. sacerdo-
tes. **Item** qñ quis p eo q hereticos ac-
ceptauit vel defendit: vel eis fauit: nō tñ
existens hereticus: obligauit inqñtoribus
bona sua: ad recipiēdam ab eis penitētiā:
7 cōplēndam: si talis decedat ante q̄ in-
iungat sibi penitētiā illam: eius heredi-
bus satisfactiōem imponet. Si vō decedat
penitētiā iam incepta: non tñ pacta: si per
bi^o penitētiā onus impositū fuerat ad
salutem pficiens in bonis eius tpalibus
exequēdis: vt q̄ fūdarer vel edificaret ec-
clesiam: hospitale: vel aliquid sile. ad com-
plēntam eius cogent inqñtores heredes
vel alios ad quos eius bona cuꝝ suo one-
re reuenerūt. vt in. c. accusatus. §. si vō. 7
§. porro. Sed h̄ hoc q̄ dicit. nō existēs
hereticus: videt esse illud c. 7. eo. c. penul.
vbi dicit q̄ defensores 7 fautores hereti-
corū sunt heretici. Hñdeo q̄ illud. c. fm
Jo. an. loquit nō de fauente 7 defendēte.
sed de credente. **Item** in cāu quo here-
tes ad successiōem admitti nō debent ob
heresim sui actoris: puta quia non fuit
reincōpatas vniuersitati ecclie: inqñto-
res post mortem eius: ad occupatiōes bo-
norū eiusdem pcedere debent non obstā-
te q̄ hoc: eo viuēte: non fuerit eius morte
interueniēte: declaratum p sniam. vt in. c.
accusatus. §. i eo vō. Et q̄ dicit post mor-
tem. intellige vsq̄ ad. 40. annos. postea. n̄
abdicari non poterūt etiā ab ecclia roma-
na a filiis catholicis: q̄ illa tanto tpe bo-
na fide possederūt. qđ est verū si parentes
tpe mortis catholici putabant. li. 6° de p-
scripti. c. fi. **Item** inqñtores heresis a se-
de aplica reputati 7 multomin^o alij se nō
debent introumittere de diuinatiōib^o 7 so-
tilēgijs nisi saperent heresim manifeste. vt
in. c. accusatus. §. sane. Manifeste autē sa-
perent heresim vt dicit Jo. an. bic. f. circa
aras idolorū nepharias pces emittere. sa-
crificia offerre. demones cōsulere. eozū re-
sponsa recipere. 7 silia. z. 6. q. z. bi. qñ. 7. q.
4. igit genus. Et per hoc q̄ dicit manife-
ste. est ar. q̄ in dubio non habet iurisdic-
tiōē. Non possent etiā se introumittere de
quēstiōibus vsurarū motis etiāz h̄ illos

qbus restōnem vsaraz in penitētia pro
crimine heresis inuenerit. ac illi se 7 sua ad
hoc faciendum in iudicio eccelle obligarūt
vt in. c. accusatus. §. de questōib⁹. Et si nō
possunt 5 illos: multomin⁹ cōtra alios.
Ad hoc nota q papa Bonifaci⁹ confir-
mat omnia p suos antecessores tradita i ne-
gocio hereticę puitatis: que non obuiāt
suis cōstitutiōibus sup eodem editis. vt i
c. cum fm. in fi. Item leges p Frederic⁹
olim Romanum imperatorē in fauores
fidei factę: 7 canonib⁹ nō cōtrarie appro-
bate sunt: 7 seruande. li. 6. co. vt inquisitio
nis. in principio.

De apostasia a fide. ti. 59.

Deinde cōsiderādum est de apo-
statis. Et pmo qd sit apostasia
2⁹ quot: 7 que sūt differētie ei⁹
postea qua pena apostate feri-
ant: 7 qualis reuerētes recipiant: deinde
dubitatiōes de apostasia mouent. Cir-
ca pimum sciēdum q apostasia est tamera-
rius a statu fidei obediētie vel religionis
recessus. Et dicit apostasia qsi post statio
vel retrograda statio. 26. q. 7. nō obseru-
tis. vbi dicit. sciat se apostatā. i. retro abe-
untē. Est autē triplex apostasia. s. p fidei. in-
obediētie. 7 irregularitatis. Perfidie. s. qua
qs recedit a fide. vt Iulianus apostata. de
qua. 2. q. 7. non pōt. Inobediētie qua. s.
quis trāsgredit⁹ sponte pceptum. vt Adā
7 Eua. Et q sacris canonib⁹ obedire cō-
temnit. de hac. 2. q. 4. alieni. 7 ex de ma. 7
obe. si quis. Irregularitati. qua qs a sta-
tu religiōis assūpte recedit. vt cum aposta-
tat cleric⁹: monachus: vel aliqs religiosus
vel cōuersus. de hac dis. 50. c. fi. 7 dis. 47.
qu. i. libet. 7 is. q. i. legi. De pma autē apo-
stasia. s. p fidei: que simpliciter 7 pncipaliter
est apostasia tñs hic dicit. alijs duab⁹ apo-
stasijs ad sua loca referuatis. Prter etiam
pdictos modos pōt generaliter dicit aposta-
ta quicūqs recedit a xō mortaliter peccan-
co. fm illud Eccl. 10. Initiū supbie hominis
apostatate a xō. quā ab eo recessit cor illi⁹
Apostata a fide est heretic⁹. Et ideo est sic
heretic⁹ puniēdus. de qua pena dictum ē
in ti. pcedenti. vnde est excoicatus: res ei⁹
publicant. non testat. nec in statum psti-
num etiam pacta pnia reuertit: infamis
est. 7 a dignitatib⁹ multisq; alijs repellit.
et de iur. iur. i. q. relam. 7. 6. q. i. infames.

7 de cōse. dis. 2. celebritatem. Reduentes
ab hac apostasia cui fuerit heretic⁹ tanq̄
reuerentes ab heresi sunt recipiēdi. de q
bus dictum est. §. Nec obstat illud. ii. q. 2.
Iulianus. vbi dicit q milites catholici
obediētiā Iuliano apostate Impatori in
omibus que nō erant 5 xō. quia ipse to-
lerabat. ab ecclia ppter scādalum quod
timebat. Pōt autem hic dubitari sic. Et
ce multi xpiani resident in aliquibus cini-
tatib⁹ sarracenoꝝ. Et aliqs eoz. pfectur
Nachometū esse nūcium dei: ad venera-
tiōem eius sicut faciūt sarraceni. Aliquis
vō ipoz osculat⁹ eius sepulchꝝ qsi ob re-
uerētiā eius: ac si esset sanctus. Ali⁹ pu-
blice se gerit p sarracenoꝝ: 7 occulte p xpī
ano. Quid querit. vtrū isti 7 similes
sint apostate vel heretici iudicādi. Ad has
qōnes dndet Ray. 7 Alex. an. 2. t. 2. c. de
apostasia. ar. 2. o. q. si xpiani sponte: 7 ex fi-
de. quia. s. ita credunt. pferunt illum eē dei
nūcium: vel eius osculant⁹ sepulchꝝ. vel
publice se p sarracenis gerunt: qsi xō pla-
cere p hoc intendētes. tales omēs indistin-
cte sunt apostate 7 heretici iudicādi. 7 per
pns excoicati. lz enim isti n: bil dicant ce-
pisse cōtra aliquem articulū spālem. tamē
tacite dīcant. cum dicant vel sentiāt vt
bo vel signo illum pfidum esse sanctum:
quem cōstat fuisse hereticum. Et in cāu
simili fuit Anastasius 2⁹ de heresi dāna-
tas. dis. 19. Anastasius. Si vō pferat b-
tū verbo. vel faciūt ppter victum. sed in
corde in nullo xuiant a fide. nō sunt p-
prie apostate nec heretici. nec excoicati.
peccant tamē mortaliter quantūcūqs: me-
tus fuerit magnus. vnde possunt dici cō-
muni⁹ apostate. quia recedunt a fidei con-
fessōe. fm Alex. an. vbi. §. vnde Augul.
Ad mēdaciū in doctrina religionis scz
xpiane dicendum: nulla cōditione quis
debet abduci. 22. q. 2. pimum. Et Jo. 2. r. f.
Non tñ ille est pctor veritatis: qui pa-
lam loquit mendaciū: sed etiam ille qui
non libere pnuiciat veritatem: quam li-
bere pnuiciare oportet. aut non libe ve-
ritatem defendit quam libere defendē cō-
uenit. ii. q. 2. nolite. Idem dicit Innoc.
extra qd me. can. sacris. Et idem dicit hī
est de his qui ppter m: tam filios suos cir-
cūcidunt vel circūcidi pmittunt. quia lz
mortaliter peccant non tamen ppter hoc
sunt apostate vel heretici. nisi alie habeant
intentiōem corruptam. Nec obstat illud

ex p. dis. i. potest fieri. vbi videt talis exu-
fari. quia illud intelligit post penitentiam:
vel intelligit de alienatione pene ppter me-
tum. ¶ Rūquid licet xpiano assumere
habitum sarracenoꝝ. 7 sic se simulare sar-
racenū. ¶ Videt Ro. q. hoc fieri potest ex
rōnabili causa sicut beatus Sebastianus
sub veste militari militiaz Christi gerebat
serete. Si autem aliqđ signum: vel aliqđ
caracter pncipaliter esset cōstitutus ad oī
scernēdum pfectores alicuius infidelita-
tis: non liceret alicui fideli ferre huius-
mōi habitum: vel caracterem. cum coīpo
pfectorem talis infidelitatis se pōste-
ret. 7 sic per tale signum mentiret men-
dacio 7 fideli pfectorem.

De blasphemis. ii. 60.

Postea cōsiderādū ē de blasphe-
mia que opponit fideli quātūz
ad actum cōfiteudi. ¶ Circa
quod sciēdum: q. nomen blas-
phemie videt importare quādam teroga-
tiōem alicuius excellentis bonitatis. 7 p-
cipue diuine. vnde autēz vt dicit Diony.
li. de diu. no. est ipa essentia bonitatis. vñ
quicqd deo cōuenit pertinet ad bonitatē
eius. 7 q. quid ad ipm non pertinet: lon-
ge est a ratiōe perfecte bonitatis: que est es-
sentia eius. quicqđ igit vel negat aliqd
de deo qđ sibi cōuenit. vel asserit aliqd
de eo quod ei nō cōuenit: diuine terogat
bonitatē. qđ qdem cōtingere potest vel h3
intellectū tñ. vel etiam fm intellectū 7 af-
fectum. 7 vtroqđ modo huiusmōi teroga-
tio si sit tñ in corde: est blasphemia cordis
si vō in ore: est blasphemia oris. q. qdem
opponit cōfessōi fideli: non pma. blasphe-
mia vō sanctorū ex pñā redūdat in vñz.
Est autem pñā blasphemia in verbis. ex
tenso tamē noie est etiam i factis: sic etiā
cōfessio 7 negatio. lz pñā sint in verbis.
nihilomin⁹ tamē accipiunt in factis. fm
illud ad Titum. i. Cōfiteat se nosse vñz
factis autem negat. Blasphemie autē fm
aliquos sunt tres species. Una est. cum at-
tribuit deo qđ ei non cōuenit. 2^a cū ab
eo remouet quod sibi cōuenit. 3ª cum
creature attribuit quod deo appropriat.
fm vō Tbo. 2^a 2^a q. 2. ar. i. c. 3^a. fm illa
tria non possunt pñā loquēdo distingui
vñse species blasphemie. Prima enim
duo non differūt: nisi fm affirmatiōem 7

negatiōem. que qdem differētia nō diuer-
sificat habitus in specie. quia p eandē ten-
tentiā innotescit falsitas affirmationūz 7
negationū. Et p eandem ignoratiā mo-
do vtroqđ errat. 2ª autem ea que sūt vñ
pñā creaturis attribuant ad hoc perti-
nere videt q. aliqd deo attribuat qđ sibi
non cōuenit. quicqd enim est deo pñāz
attribuet hoc creature est dicere vñz idē
esse creature. ¶ Est autēz blasphemia pe-
catum mortale ex genere suo: cum repu-
gnat charitati diuine. quia terogat boni-
tati diuine. vt dictum est. que est obiectūz
charitati. vñ punit morte l. c. 24^a. Qui
blasphemauerit nomen dñi morte morie-
tur. Si autem aliquis ex surreptiōe in v-
ba blasphemie pumperet. ita q. hoc qđ
diceret blasphemiam esse non aduerte-
ret. venialiter peccaret. 7 rōnem blasphe-
mie pñā non haberet fm Tbo. vbi. s. c.
7 Alex. an. z. t. z. c. de blasphemia. ar. z. c.
Est autē maximū peccatū sic 7 infidelitas
ad quam pñāz 7 etiam ipam aggrauat.
si supueniat detestatio volūtatis. 7 adhuc
magis si pumpat in verba. hinc super il-
lud Isa. 48: Ad populū terribilem zē. dicit
glo. q. omne peccatū blasphemie cōparatū
lenius est. ¶ Sed nūquid hoc peccatum
remissibile est. videt q. sic. quia dñs Mat-
th. 12: Omne peccatū 7 blasphemia remittet
hominibus. ¶ Sed hūm videt per hoc q.
ibidem imēdiate sequit. spūs autem blas-
phemie nō remittet. ¶ Rēdeo blasphemia
si fiat ex coactiōe: peccat ptra pñā. si ex
receptiōe 7 filium. si ex certa malicia: con-
tra spūm sanctū. Scdm enī veritatē omne
peccatū est cōtra trinitatem. appropriatē tñ
peccatū cōmissum ex infirmitate dicit esse
cōtra pñā: cui potentia appropriat. com-
missum ex ignoratiā cōtra filium: cui sapi-
entia. cōmissum ex certa malicia cōtra spi-
ritū sanctū cui bonitas appropriat. ¶ Ad
etiam q. irremissibile dicit tripliciter. Uno
modo negatiue. s. qđ nullo mō pōt remit-
ti vt peccata vñmōi 7 damnatorū. Alio
modo cōtrarie. s. qđ habet cōtrariāz dis-
positiōem ad remissiōem. vt peccata que
sunt ex certa malicia que dicunt irremis-
sibilia. i. valde de difficili remissibilia. 3°
modo pnatue. s. qđ in se nō est aptum na-
tum vel dignum remitti. vt quodlibz pec-
catum mortale. Si ergo blasphemia fiat
ex coactiōe vel receptiōe: dicit remissibi-
lis: quia secum habet causam annexam.

divine misericordie provocatas ad remis-
sionem. Et ex tali blasphemia intelligit il-
lud. Omne peccatum. s. peccatum in opere et
ex infirmitate: vel impotentia et blasphemia
i. peccatum peccatum in verbo: et hoc ex
ignorantia: remittit hominibus. i. est remis-
sibile. vel remittit scilicet si peniteat. quia ex
circumstantia que peccatum attenuat di-
gnum est remitti. Si autem blasphemia com-
mittat ex certa malicia: tunc dicitur irremis-
sibilis. non quia non possit remitti: vel quia
non remittat aliquando. sed quia non ha-
bet secum causam motuam ad remissionem.
Et de hac dicitur. Spiritus autem blasphemie. i. blasphemia illata ex certa malicia:
et quilibet aliud peccatum secundum ex certa malicia
non remittit. i. vix sine difficultate remissi-
bile. quia nullam excusationem habet. Est
autem blasphemia non tantum in viatoribus
sed etiam in damnatis. secundum illud. Apoc. 16.
Blasphemaverunt nomen domini habentis po-
tentatem super has plagas. non tamen est in eis
demonstrativa. sed pertinet partim ad penam
damnationis. Est autem in eis blasphemia
cordis: quia detestantur iustitiam dei eos pu-
nientis. Credibile etiam est quod post resur-
rectionem erit in eis blasphemia oris: sicut
et in sanctis laus vocalis.

De spe. de desperatione. et presumptioe. ti. si.

Consequenter considerandum est
de spe et virtutibus sibi oppositis. s.
de desperatione et presumptioe.
Circum igitur spiritum non. quod spes po-
tuit quadrupliciter sumi. s. per spiritum quod est pas-
sio. et per actum sperandi. et per re sperata. et per
habitu per quem dicitur actus sperandi.
Primum tribus modis non est virtus.
4° modo est virtus. Et quidem si sit habitus
charitatis formatus: est simpliciter virtus.
perficit enim habitum eam et actum eius et
actum illum debito modo refert in finem ul-
timum que requirunt ad plenam esse vir-
tutis. Sit autem illa relatio completive per
charitatem. Si vero spes sit informis sic est
virtus secundum quod virtus dicitur sumi. per quo
cuius habitu determinate potentiam ad
aliquem actum respectu obiecti debiti. Et
utroque modo spes est habitus infusus: cum
per eam prestat appetitus a se in bonum
aratum. s. eterne glorie quod est super omnes
facultatem nature. **Sciendum autem quod**
spes large potest dici credulitas. probabilis

quod dicit aliquis de aliquo quod sperat eum
esse futurum bonum hominem. et similia. et sic
pertinet ad cognitionem. Alio modo potest
dici proprie secundum quod est quedam pensio ap-
petitus in bonum aratum. ut dictum est. et
sic pertinet ad affectum. et sic est hic in-
tentio de ea. Diffinit autem eam Raymo sic
et habet li. 3° iniaz dist. 26. ca. 1. Spes est
certa expectatio future beatitudinis pne-
niens ex divina gratia: et meritis peccanti-
bus: vel ipsam rem speratam: vel ipsam. Et
vult per hoc dicere quod ipsa merita per que
homo disponit se ad sperandum: peccant
spiritum vel in re: vel in proposito. Cum autem
dicitur. Spes est certa expectatio etc. non est
ibi predicatio per essentiam: sed per causas.
Ad quod non. quod dupliciter contingit aliquem
merita sua intueri. Uno modo attribuendo
sibi et hoc est superbie et vanitatis. Alio
modo attribuendo gratie dei. et hoc est hu-
militatis et veritatis. et hoc modo motus
spei ex intuitu oritur merito.

Circa desperationem sciendum quod
desperatio est peccatum. imo etiam
maximum peccatum. s. quod tunc est ex
parte nostra infidelitas enim et odium dei
secundum propriam speciem sunt graviora quam de-
speratio. quia illa duo sunt contra deum
secundum se. infidelitas que non credit divine
veritati. et odium dei: quod contrariatur divine
bonitati. sed desperation est contra deum non
secundum se sed secundum quod eius bonus precipue a no-
bis. Sed si predicta tria ad invicem conpa-
rentur ex parte nostra. sic desperation est pi-
culosior. quia per spem revocamur a ma-
lis: et introducimur in bona. presequenda
et ideo spe sublata irrefrenate homines
in vitia labuntur: et a bonis operibus retra-
hantur. unde Hieronymus de summo bono dicit. Per
petrare flagitium aliquod: mors est. sed de-
sperare est descendere in infernum. Dicitur
autem secundum quod dicit Gregorius. 2° moral. Et
luxuria: ex qua pervenit quod homo fastidat
bona spiritualia. et non recipiat ea bona ar-
dua. sed specialius etiam secundum eundem ibi-
dem. oritur ex accidia: que est tristitia que
dam spiritus directiva. Remedium autem
principale contra desperationem est confidentia
de Christo passo pro genere humano:
quod erat in peccato. unde super illud Ro. 5.
Pro impijs mortuus est. dicitur glo. Ne de-
speres de eius potentia: cuius apparet in
morte tanta benignitas a quod tales arras
accepimus quod conavit impijs sua morte et

seruat in suis vitam.

Circa p̄sumptiōem sciēdum q̄ d̄n
 p̄ter est p̄sumptio vitiosa. Una q̄
 orit̄ ex p̄pria virtute que est sp̄s
 sup̄bie. 7 opponit̄ magnanimitati. est enī
 sup̄abundantia eius: 7 oritur ex inani gl̄ia
 vnde Greg. 21. moral. ponit̄ p̄sumptiōez
 nouitatū filiam inanis gl̄orie. Alia p̄sum
 p̄tio vitiosa est: que cōsurgit ex cōtemptu
 diuine iusticie: que si ex sola electiōe p̄ce
 dat: est p̄cti in sp̄m sanctū. 7 hec directe
 opponit̄ sp̄i. est enī quedam sp̄i inordi
 natio: ex sola electiōe p̄cedens s̄m Ric.
 2. dif. 26. q. 6. ar. 1. c. 7 hec directe videt̄ ori
 ri ex sup̄bia: ac si talem quis se estimet q̄
 etiam cum peccatōem deus non puniat. v̄l
 a gl̄oria non excludat. Est autem p̄sumptio
 ne desperatio p̄ior. quia voluntas per de
 speratiōem totaliter a deo recedit. non enī
 finit̄ misericordiē: quam cōtemnit. nec
 iusticie. quia q̄tum potest eam refugit. per
 p̄sumptiōem autem in deum lz inordina
 te tendit. **A**d hoc nota q̄ p̄sumē q̄s
 ponit̄ p̄ sperare. vt iudic. 9. Exaudi me
 miseram: 7 de tua misericordia p̄sumētēz
 ratio huius est quia ip̄a sp̄s recta que ha
 bet de deo videt̄ p̄sumptio si s̄m humanā
 cōditōem mensuret. non autem est p̄sum
 ptio si diue bonitatis imensitas attendat̄

De charitate 7 odio. ti. 6z.

Consequenter cōsiderandū est
 de charitate. Et p̄mo de ip̄a. 2°
 de effectibus cōsequētib⁹ actū
 charitatis. Et de ip̄a charitate:
 p̄mo q̄tum ad eius essentiam. 2° quātmz
 ad eius subiectū. 3° q̄tum ad obiectū. 4°
 quo ad ordinē. 5° quo ad actum. 6° quo
 ad oppositum vitium. s. odiū. **C**irca p̄
 mū sciēdum: q̄ charitas sic diffinit̄ li. 3°
 sen. di. 27. Charitas est dilectio q̄ diligit̄
 deus p̄pter se: 7 p̄ximus p̄pter deum. lz
 enī charitas 7 dilectio sint idem in re: dif
 ferunt tamē ratiōe. Dillectio enī est i pl⁹
 q̄s charitas. vnde cōsuevit̄ dici q̄ amor
 est nālis dilectio voluntatis deliberatiue
 vnde charitas nominat̄ habitū. 7 dilectio
 actum. 7 ita diffinit̄ charitas per dilectio
 nem: sicut minus cōe per magis cōe. vel
 sicut habitus p̄ suam actū. **A**utē cha
 ritas sit simpliciē virtus. imo maria om
 niū virtutū. patet p̄ Augusti. 15. de trini. c.
 18. dicentem. q̄ nullum donum dei est ex

cellentius dono charitatis. hoc enīz sola
 est q̄s diuidit̄ inter filios eterni regni. 7 fi
 lios eterne perditōis. Est etiam charitas
 omniū virtutū forma. vt dicit̄ Amb⁹ q̄s
 intelligit̄ inq̄stū cetere virtutes: q̄tuz ad
 rōnem tendentē in finem vltimū: ab ea
 recipiunt cōplēmentum p̄pter q̄s perfectio
 meriti attribuit̄ charitati. quod bene dat
 intelligere Ap̄ls. i. Cor. 13. dicens. Si tra
 didero corpus meū ita vt ar. chari. antez
 non habuero nihil mihi p̄dest. vnd̄ glo.
 super illud Gal. 5. fructus autem sp̄s est
 charitas. dicit̄ glo. q̄ sine charitate cetere
 virtutes nō reputant̄ esse virtutes.

Sequit̄ videre de 2°. s. de charita
 te q̄tum ad eius subiectū. **C**ir
 ca q̄s sciēdum q̄ cum virt⁹ cha
 ritatis sit virtus infusa s̄m illud Ro. 5°.
 Charitas dei diffusa est in cor. no. per spi
 ritū sanctum qui datus est nobis. **N**ō in
 fundit̄ s̄m capacitatem nāliū s̄m vo
 luntatem sp̄s sancti distribuētis. vnd̄. i.
 Cor. 13. Nec omnia operat̄ vnus atq̄ idē
 sp̄s di. sin. put̄ vult. Potest autem cha
 ritas augeri: loquendo de charitate vic.
 vnde August. super Jo. Charitas meret̄
 augeri. vt aucta mercaf̄ perfici. Pōt etiā
 charitas amitti in statu vic. quia nō tollit
 a libero arbitrio veritabilitatem. ideo dici
 tur. i. Cor. 13. qui stat videt̄ ne cadat.
 Amittit̄ autem charitas per hoc q̄ auer
 tit̄ a deo volūtas: quod fit per q̄dlibz pe
 catum mortale. vnd̄ Augusti. 8. sup̄ Beā
 dicit̄ q̄ homo deo p̄sente sibi illuminatur.
 absit̄ vō p̄tinne tenebrar: a q̄ nō locoꝝ
 interuallis: s̄ volūtat̄ auer̄sio discedi
 tur. Recuprat̄ autem charitas per peni
 tentiam: quia tollit auer̄sioem illam. vnd̄
 August. li. 5. cōfessionū. penitētia est que
 dam res optima 7 perfecta: oēs defectus
 reuocans ad p̄fectum. Recuprat̄ autēz
 charitas maior: vel minor s̄z q̄ homo se
 plus vel minus preparat. 7 diuina largi
 tas dispensat. Non potest autem aliquis
 existens in hac vita s̄m cōmunem legem
 scire certitudinaliter se habere charitatez
 tum p̄pter charitatis 7 dilectiōis acqui
 site similitudinem. vt dicit̄ Bern. de amo
 re. tum p̄pter diuinam dispensatiōem. p̄
 p̄ter quam deus claudit oculos seruoꝝ
 suozū ad ea de quibus possunt offerri. hic
 dicitur Eccl. 9. Nemo scit vtrū odio vel
 amore dignus sit. **N**ō tamen q̄daz dicit̄
 esse verū: loquendo de amore finali: p̄ oi

Charitas dei diffusa est in cor.

tempore et absolute. Per susceptionem enim penitentie que est sacramentum adhibita omni diligentia que ad hoc requiritur ut digne recipiat: potest pro illo tunc scire certitudinaliter: certitudine fidei charitates se habere secundum eos.

Sequitur videre de 2°. scilicet de charitate quantum ad eius obiectum. Circa quod sciendum quod formale obiectum et primum principale charitatis ratione cuius diligitur. quicquid ex charitate diligitur est bonitas summa. unde Augustinus in monachia. ca. 68° dicit quod creatura rationalis nihil diligere debet nisi summam essentiam aut propter illam plura alia sunt diligenda ex charitate propter summam bonitatem: vel propter eam sub ratione summi boni: quorum numerum et etiam ordinem debet ponere Augustinus. li. 2° de doctrina christiana ca. 2. dicens. 4° sunt diligenda. scilicet quod supra nos est. scilicet deus. quod nos sumus. quod iuxta nos est. scilicet primus. quod infra nos est. scilicet corpus. Ad hec 4° reduci possunt omnia. Angeli enim continentur nomine primi ut dicit Augustinus. li. de doctrina christiana. Corpus vero primi continentur sub quarto membro: quia est infra nos sicut nostrum corpus. Ambrosius autem ponit sex diligenda ex charitate dicens. ante omnia teus. deinde nosipos. post ea parentes. deinde filios. deinde domesticos. postea inimicos diligamus. Item. s. membra reducuntur ad 3° membra Augustinus. scilicet ad dilectionem primi. nec est ibi contrarietas: quia Ambrosius consideravit differentias diligibilium accidentales Augustinus. ut differetias et gradus magis essentialiter. ut. j. melius patebit. Sciendum autem quod aliquid diligi potest ex charitate dupliciter. Uno modo per se. sicut obiectus ad quod dilectio terminatur. Alio modo per accidens. sicut aliquod bonum quod obiecto illi ex dilectione optatur. unde in actu dilectionis eius includitur. primo modo diligitur aliquid amore amicitie. 2° amore concupiscentie. 3° modo: non primo diliguntur ex charitate virtutes gratia et gloria eterna. Et quia accidens non facit numerum cuius subiecto. ideo ipsa non numerat Augustinus. vel Ambrosius. inter diligenda ex charitate. Intendunt enim assignare tamen numerum diligendorum ex charitate amore amicitie. Itaque aliquid potest diligi ex charitate dupliciter. Uno modo ex charitate imperate. sic diligi debent ex charitate omnia que

spectant ad salutem nostram: et divinam laudem. Alio modo ex charitate eliciente. sic diligitur illud ex charitate ad quod tanquam ad obiectum terminatur formalis et proprius actus charitatis. scilicet amor amicitie. tale enim non est summum bonum. sive illud quod naturam est beatificari in summo bono. primo modo creature irrationales: et inanimate diligende sunt ex charitate. sed non 2° modo secundum aliquos. unde secundum eos eorum dilectio a charitate imperatur sed non a charitate: sed potius a naturali voluntate dicitur. secundum vero aliquos a charitate dicitur. unde secundum hos diligende sunt ex charitate dicitur non dilectione amicitie proprie loquendo. sed in quantum ex charitate volumus eas conservari ad hominum utilitatem: et rei honorum. sic etiam deus eas diligit. secundum illud sapientia. ii. Diligis omnia que sunt. Primum sicut fuit Bonaventura. 2. di. 28. q. i. arti. i. c. 2° Richardus. 2. di. 28. q. i. arti. 4. c. Peccatores autem qui sunt primi nostri ratione nature secundum quam sunt capaces eterne glorie sunt ex charitate diligendi. sed ratione culpe sunt odiosi. et hoc est perfectum odium: et quo prope ta. Perfecto odio odiam illos. Et Prosperus. Sic diligendi sunt homines: ut non diligant eorum errores. Nec obstat quod in scriptura sacra sancti videntur optare peccatoribus mala secundum illud psalmi. Convertantur peccatores in infernum. quia huiusmodi auctoritates intelligi possunt vel per modum pronuntiationis ut sit sensus convertantur. i. convertentur: vel per modum optationis. Et hoc ut desiderium attendat. ut respectu divine iusticie. vel respectu remotione culpe. Diabolus autem et etiam demones est nomen nature in malicia obstinate. ideo concedi non debet secundum Richardus. 2. di. 28. q. i. arti. i. c. 4°. quod sit diligendus ex charitate nisi ratione nature que naturaliter bona est. Non est tamen natura ex charitate diligenda amore amicitie quo vitam eternam optamus amato: sed potius ex charitate debemus in eius eterna pena vel iusticiam diligere volendo eam ad dei gloriam permanere. Sed quid de inimicis nihil quid tenemur eos diligere secundum affectum? Unde dilectio inimicorum tripliciter potest intelligi. Uno modo in quantum sunt inimici. 2° quo ad naturam in universali. 3° quo ad naturam in speciali. diligitur inimicos primo modo est perversum. quia hoc est diligere eos in quantum sunt mali. 2°

modo est ad salutem necessariā. **Matth. 5.**
Diligite inimicos vestros. **3°** mō scilz
 vt aliquis in speciali moueat amore ad
 inimicū: non est de necessitate charitatis
 absolute: sed fm pparatiōem animi. s. vt
 anim^o ad hoc sit paratus si necessitas oc
 curret casus. hoc enim pter necessitatez
 implere est de charitatis perfectione. Et
 sic dicit Augusti. i. encl. q. diligere inimi
 cos non est tante multitudinis: quātā cre
 dimus exaudiri. cum in oratiōe dicit. **Di**
mitte nobis debita nostra: sicut 2^e. Ulte
 rius nota. q. dilectiōis affectus ē duplex
 s. innocētie et beneficētie. Prio affectu te
 nemur oēs inimicos diligē: ne eis opte
 mus mala per se. i. in q̄tum sunt mala. pos
 sumus tamē eis per accidēs optare mala
 s. in q̄tum credimus illa eis vel reipublice
 expedire. vnde omēs tenent inimicos nō
 odire: et de eoz malis non gaudere: nisi
 forte p accidēs. vt dictum est. puerb. 24.
Cum ceciderit inimicus tuus: ne gaudeas
2° affectus. s. beneficētie est duplex. vn^o
 est pncipalis: quem charitas pmo et per
 se dicit. vt optare dilecto bona spūalia. scz
 grām et gloriā. Et hoc affectu: tenemur
 omēs diligere: etiam actu inimicātes. Al
 ter est secundarius vt optare bona t̄palia.
 Et hunc imperat charitas: sed non dicit
 fm aliquos. fm alios vō etiam dicit: sed
 non pmo et p se et pncipaliter: sed per acci
 dens. s. in quātum bona temporalia credū
 tur aliquo mō expedientia esse ad salutē
 anime. Et hoc 2° affectu diligere inimicos
 non est necessitatis: siue sint inimici perso
 ne: siue ecclie. sed si sunt inimici p̄sone: est
 perfectiōis: nisi p accidens. s. in q̄tum bo
 na temporalia eis vel alijs credunt fore
 nocina. Inimicis vō ecclie optare p̄spe
 ritatem temporalē est potius imperfectio
 nis q̄ perfectiōis: nisi per accidēs. **Nū**
quid tenemur diligere inimicos etiā q̄
tum ad effectum. **3°** sicut in affectu. ita
 et in effectu ab eo pcedente distinguēduz
 est. Dilectio autem inimicorū fm affectū
 ad minus in cōi est de necessitate p̄cepti
 absolute. In spāli autem non est absolute
 sed fm pparatiōem animi. vt. s. dictum ē
 simili etiam dicēdum est de dilectiōe fm
 effectum: Item quātum ad effectum ino
 centie omēs tenent. s. vt inimicis non infe
 rant mala: nisi forte per accidēs. ppter bo
 num p̄sone: vel reipublice. De effectu au
 tem beneficētie distinguēdum est. quia

beneficia quedaz exhibent cōiter alijs.
 vt cum quis p populo in cōmuni orat: vt
 ei predicat: vel aliquod b̄ficiū ei dat. et
 talia exhibere inimicis est de necessitate p̄
 cepti. Si vero ab huiusmōdi excludant in
 imici: hoc pertinet ad linorem v̄ndicte.
 cōtra illud **Leuit. 19.** Non queres vltiōez
 et non eris memor iniurie ciuū tuorum.
Tenet etiam quis fm **Richard. 2. di. 20.**
q. i. ar. i. c. eis impendere effectum saluta
tiōis: que cōmunit impendit nisi in casu
scz quādo timeret eos puocari cōtra se:
vel aliquod malum oriri. Quedam vero
beneficia exhibent particularit̄ aliquib⁹
personis. Et hoc exhibere inimicis non
est de necessitate salutis: nisi fm pparatio
nem animi. s. vt ei subueniat in casu neces
sitatis. et tunc est opus iusticie potius q̄
amicicie. quia vt dicit. i. Jo. 2. Qui habu
erit substantiam huius mūdi: et viderit fra
trem. s. necessitatem habere: et claue. visce
ra. s. ab eo. quomō charitas dei manet in
eo. Sic etiam intelligit̄ illud. puerb. 25°.
Si esurierit inimicus tuus ciba illum: si
sitit: da illi potum. Extra vō casum neces
sitatis huiusmōdi beneficia exhibere inimi
co persone est p̄fectionis. vnde sup illud
Matth. 5°. Benefacite his qui ode. vos.
dicit glo. Benefacere inimicis est cumu
lus perfectiōis. et hoc est verum nisi p ac
cidens. s. in quātum huiusmōdi beneficiūz
est sibi: vel alteri occasionalit̄ nocium.
tunc enim subtrahere est melius. vtilius
enim vt dicit August. panis subtrahitur
si de cibo securus iusticiam negligat q̄ est
ricenti panis frangit: vt iniusticie seduct⁹
acquiescat. Inimico vō ecclie beneficiūz
subtrahere perfectius est et melius: nisi p
accidens in quātum scz ipm beneficium
sperat vtile fore ecclie. quia per benefici
um sperat recōciliandus ecclie. Predi
cta distinctio scz inter inimicos ecclie et
personē ponit a Petro. 2. di. 20. q. i. arti. 2
c. Ad hoc nota q̄ dimittere rancorem
inimico est necessitatis. dimittere autem
rancorem et signa rancoris est perfectio
nis. fm Bon. 2. di. 20. q. 2. circa lram.
vnde ad hoc non tenet homo nisi in ca
su scz quādo reuote et humiliter venia
postulatur. fm autem Richard. 2. di. 20. q.
i. arti. 2. c. non tenetur homo inimico etiā
petenti veniam remittere satisfactiōem si
ue emendam p iniuria. sed pro illa com
petit de iure actiō in iudicio s̄ iniuriātem

nisi forte sit homo talis status: siue ligat⁹
tali obligatōe: ratioe cuius sibi non con
ueniat in iudicio cōueniri. Nec obstat p̄
dictis: quod dicit Leuit. 19. Non queres
ultionem re. quia per hoc: et similia inter
dit actio cōtra iniuriantem zelo vindic
te: et non zelo iusticie. vel sunt cōsilia mo
nentia ad illud quod est superogationis
et non necessitatis. hec Richard. vbi. s. c.
ad argumēta in oppositū. **S**ed quod ē
maioris perfectōis et meriti. diligē am
icum: vel inimicū. Bndeo super hoc diuer
si scribunt a diuersis: quibus omittis: grā
benignitatis dicēdum est ad p̄sens q̄ sic ira
dit Bon. 3. di. 20. arti. 6. c. si loquimur de
istis actibus. p̄nt. p̄cedunt ab eodem ha
bitu charitatis: quodāmodo sunt equales:
s: respectu p̄mij substāntialis. et quodā
modo mutuo se excedunt. s. respectu p̄mij ac
cidētalis. Hāz motus dilectōis erga ami
cos est intensior et frequentior. erga vō ini
micos est purior et difficilior. Et ideo per
fectior et melior est simpliciter ille motus
in amicum s̄m aliquos. et motus in ini
micum s̄m alios. Prīmū videt̄ approbat̄
magister s̄m. 12. li. 3. di. 20. 2. vō Au
gusti. videt̄ p̄blemata facē dicēs in ench.
ca. 40. Magnū est erga cum qui nihil
mali tibi fecit: esse beniuolū: et beneficium.
illud vō multo grāuius: et magnificētissī
me bonitatis est: vt tuū diligas inimicū.
Sequit̄ videre de 4. s. de charitate
quātum ad ordinem s̄m quē est
ex charitate vnus plus alio dili
gendus. et quo can. 2. Ordinanū in me
charitatem. Et q̄dem ordinem hī Aug.
et Ambro. ponunt simul cum numero di
ligendoz ex charitate: ex verbis. s. postis
in p̄ncipio articuli p̄cedentis. Sed diffe
runt: quia ordo Aug. respicit charitatem
s̄m se. et ideo attendit̄ s̄m p̄ncipales diffe
rentias boni: que sunt bonum s̄m nos.
bonum intra nos. bonū iuxta nos. et bo
num infra nos. que differentie atten
dūt̄ penes bonum. magis bonū. et maxime bo
num. **O**rdo vō Ambro. respicit chari
tatem p̄nt est in natura: quam dirigit et
regit. Et hic ordo non attendit̄ t̄m penes
differentias boni: sed etiam penes ratioem
p̄mij: et alieni: p̄p̄inqui: et remoti. Et hō
co multiplicat̄ in sex differentias: vt habi
tum est. s. ad quas q̄dem omēs alie pos
sunt reduci. pater enī spūalis reducit̄ ad
patrem carnalem. ceteri cōsanguinei ad

filios. dñs et seruus: discipulus et magister
et etiam s̄m Petri vxor ad domesticos.
Sciēdum igit̄ q̄ s̄m ordinem quē po
nunt Aug. et Ambro. vō est super om
nia et p̄pter se ex charitate diligendus. cū
īpe sit s̄me bonus. Et res tantū est ama
bilis: quātum est bona. vt dicit Anf. li. 2.
Cur vō homo. ca. 14. Item plus debet
homo se diligere q̄ p̄imum. quia s̄m Au
gusti. li. 2. de ciui. ca. 27. Hoc est amor in
spūalibus q̄ pondus in corpālibus. pon
dus autem plus trahit corpus in quo est
ad locū sibi rebitum q̄ aliud corpus sibi
annexū. Nec est contra illud Augusti. s.
de trini. ca. 8. Tantū charitatis debemus
fratribus impendere: quātum nobis. q̄
ibi tantū sumit̄ p̄ nota similitudinis: nō
equalitatis. **S**ed nūquid debet se homo
plus diligere q̄ s̄bitū in quātūz homo
Bndet Bon. 3. di. 28. q. 4. circa lram: q̄
hec determinatio in quātūz. aut imporat
vnitatem persone. et sic s̄bitus in quātūz
homo est diligendus s̄m nos. quia sic est
noster creator et redemptor. Aut cōditio
nem nature assumpti: et sic est noster p̄
mus: et iuxta nos diligendus. Et idem di
cendum est de beata virgine. Debet etiāz
homo se plus diligere q̄ totum aliū mun
dum. vt expresse dicit Hugo li. 2. de sacra
tis parte 12. ca. extra. debet tamen homo
plus diligere p̄imum q̄ corpus p̄mij
et hoc quātūz ad salutē anime. **S**oci
atio enī in plena participatōe beatitū
dinis: que est ratio diligendi p̄imum: est
maior ratio q̄ participatio beatitudinis
per redūdantiam: que est ratio diligendi
corpus p̄mij. Debet etiam homo ma
gis diligere vnum p̄imum q̄ aliū: et af
fectu et effectu. Deus enī tanq̄ obiectū
formale charitativē dilectōis: et ipse dili
gens tanq̄ efficiens per charitatem: sunt
p̄ncipium charitativē dilectionis. Et ideo
s̄m maiorem p̄p̄inquitatem diligibilis ad
alterū istozū p̄ncipio: est maior dile
ctionis affectus. quia in omnibus in qui
bus inuenit̄ aliquod p̄ncipium: attendit̄
ordo p̄ cōparatōez ad ipm. vñ q̄ to di
ligibile ē meli⁹: tāto ē vō p̄p̄inquis tātoq̄
magis est diligēdū ceteris parib⁹. Similit̄
quātū diligibile est diligenti p̄p̄inquis:
tanto magis est diligēdum ceteris parib⁹
Et sic patet q̄ homo debet magis ceteris
paribus diligere p̄imum: magis bonū.
et similiter sibi magis cōiunctū. Ceteris

paribus dico quia vnus ita parū excede
re posset alium in bonitate: et ita parū ex
cedi ab eo in p̄pinq̄uitate ad diligētes q̄
magis deberet diligere meliorem extrane
um q̄ minus bonum p̄pinq̄uorem. Ad
autem dicit Augustinus p̄mo de coacti. xp̄ia.
q̄ omēs homines sunt eque diligendi. In
telligi debet ratio de boni optati scilicet eterne
glorie: quam omnibus optare debemus.

Hora tamē s̄m Ricard. 2. di. 29. arti.
6. c. q̄ p̄pter esse q̄d habet a parētibz nō
debet aliquis magis diligere aliquem q̄
patrem suum: quantumcūq̄ excedat eū in
bonitate: non p̄uilegiata: q̄d dico p̄tē bo
nitatem humane nature. s̄. b̄. i. 7. beate
virginis: qui magis debent diligere q̄ pater
7 mater. quia per eorū bonitatem puenit
nobis maius bonum q̄ per parentes.

Sed quid si parētes nostri sint mali. Re
spōdet Bon. 2. di. 29. q. 4. circa l̄ram: q̄
duplex est amor. scilicet cōplacētie 7 benefi
centie. Amore cōplacētie diligit quis
aliquem: quādo approbat eius facta. S̄z
amore beneficētie diligit quis aliquem
quādo vult ei benefacere: 7 amat eū non
tr̄i: quia sit bonus: sed vt sit bonus. In
p̄mo amore p̄ponderat bonitas. in 2° p̄
pinq̄uitas. vnde dicit q̄ pater meus sit
malus: 7 alius extraneus sit bonus. ma
gis debeo velle 7 desiderare 7 pcurare q̄
pater meus sit 7 remaneat bonus q̄ q̄ ali
us extraneus. s̄z eum: 7 facta eius q̄ diu ē
in peccato: non debeam approbare. Sic q̄
debeo patrem meam diligere: 7 affectu in
tensiori: 7 effectū maiori. Debeo t̄m ma
gis diligere illum extraneū bonum rōne
boni maioris optati. 7 hoc p̄ illo statu: in
quo sunt ad p̄sens. quia hoc requirit iu
sticia dei. dum tamē pater meus est in sta
tu v̄le. debeo velle q̄ ip̄e pueniat ad bonū
statum: 7 ad maius meritum. 7 per conse
quens ad maius p̄m̄ium. **S**ed quem
debet homo magis diligere. scilicet p̄rem car
nalem vel sp̄ualem. Rōdet Ricard. 2. di.
29. arti. 9. c. q̄ patrem carnalem omnibus
pensatis magis inquā. i. intensius: 7 optā
to sibi maius bonum. s̄z enim maius bo
num receperit a patre sp̄uali q̄ carnali.
patet tamen sp̄ualis non dedit illi nisi mi
nisterialiter. pater vero carnalis dedit fi
lio esse nature: sicut causa efficiens. Exte
rius vero debet fieri aliqua reuerētia pa
tri sp̄uali: que non debet carnali. quia vt

dicit p̄bus 5° tibi non omnibus eadem
reddendum: neq̄ patri omnia. Diligend⁹
est igit̄ pater super oēs alios proximos:
7 similiter mater. vnde diligere debent pl⁹ ex
charitate: q̄ filij: ceteris paribus. s̄z filij
magis diligant dilectiōe naturali. 7 plus
q̄ vxor omnibus pensatis. pater vero dili
gi debet plus q̄ mater ceteris paribus. fi
lij autem debent plus diligere q̄ domestici.
Domestici tamen vt dicit magister s̄nia.
li. 2. di. 29. c. 2. si sint boni: sunt malis filij
p̄ponendi. hoc autem exponunt aliqui nō
quātum ad affectum: sed quātum ad ef
fectum: nec qualēcūq̄: sed illum qui ē col
latio beneficiorū vel clemētia ad regimen
aliorū temporale vel sp̄uale. Potest etiam
s̄m Ricard. 2. di. 29. in expositiōe circa
l̄ram exponi quātum ad affectum. q̄ be
atitudo debet aptari bonis domesticis. non
autem malis filijs pro statu in quo sunt.
Pōt eē etia 7 tanta malicia in filijs: 7 tan
ta bonitas in domesticis q̄ simpliciter ex
affectu maior: magis debet diligere p̄fe
ctus domesticorū q̄ filiorū. **U**nde no
tandum: q̄ licet aliquādo p̄p̄terare cha
ritatis ordinem suspēctum. hoc enim cō
tingit fieri aliquādo ex debita causa. vt
cum quis p̄m̄ne bonum p̄p̄o bono p̄
ponit in temporalibus. Et hoc s̄z videtur
p̄p̄teratio: magis tamen est perfectior cō
dinatio: 7 meriti accumulatio. Aliquādo p̄
ter causam debitam. vt si quis ex sola libe
ralitate voluntatis sue se magis exhibeat
alicui extraneo q̄ domestico 7 cōsanguī
neo: 7 etiam patri suo: cōsiderando in eo
magis aliquam strenuitatem q̄ v̄i volū
tatem: vel meriti dignitatem: 7 in hoc nō
meretur. Aliquādo cōtra causam debitā:
vt si pater meus idigeat: 7 eo neglecto s̄
niam extraneo: 7 hoc est peccati. 7 sic
dicit magister s̄nia: li. 2. di. 29. c. 1. Pec
cat qui p̄p̄terare agit. hec Bon. 2. di. 29
arti. 5. c. **A**d euidentiam autem maiorē
huius materie est notandum s̄m Bon.
ibidem arti. 6. c. q̄ tripliciter potest affect⁹
accipi. Est enim affectus passio quedam
molebris complacētie: qua scilicet relectō
in alterius bono. Et est affectus motus. s̄.
quedam rationalis eligentia: 7 ille est du
plex. Quidā est a charitate elicitus quo
scilicet quis optat alij summū bonū. Quidā
vero est imperatus quo scilicet quis optat
alij temporale bonum ad cōseruatiōem

nature ordinatum. Est igitur triplex affectus
 et primum minime respicit ordinem charitatis
 predestinatus. sicut patet quod aliquis plus delectatur
 et gaudet in respiciendo locum presentem quam
 in recolendo patrem absentem. Et magis diligit eum.
 Secundus vero affectus respicit principaliter magis enim debet
 quis optare eum sibi quam alij. post se autem
 magis patri. et sic deinceps. Tertius vero respicit
 minus principaliter. unde per diversas oportunitates
 et conditiones ordinem ille quantum ad illum affectum
 variari potest et prosperari. Similiter etiam effectus
 eius est triplex. scilicet procuratio eterne salutis,
 reuelatio temporalis necessitatis. et commissio
 sue collatio beneficii spiritualis. scilicet ecclesiastici.
 primum et secundus respiciunt personam. sed tertius
 respicit utilitatem communem. Primum respicit ordinem
 charitatis principaliter. primum enim homo debet
 procurare salutem suam: quam proximi. et primum
 patris sui quam alterius. et sic deinceps. procedendo.
 Secundus effectus respicit minus principaliter
 unde secundum diversas oportunitates et conditiones
 potest et debet homo magis et minus esse beneficus
 alijs. Tertius effectus minime respicit ordinem
 charitatis. in collatione enim beneficiorum ecclesiasticorum
 parum: aut nihil sanguinis. primitas: et multum
 meriti dignitas debet attendi.
 Ad hoc nota quod ordinem charitatis predestinatus
 cadit sub precepto. cum enim dicitur Deuteronomio
 6. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo
 et datur intelligi quod deus debet super omnia diligi.
 cum vero precipitur proximum diligere sicut se.
 preferat dilectioni proximi. Significatur etiam quod
 proximiores sunt magis diligendi. Et per illud. i. Jo. 3.
 Debemus pro fratribus animas ponere. id est vitam
 corporalem. Innuunt quod plus debemus diligere
 proximum: quam corpus nostrum proprium. Et ad
 Gal. 6. Operemur bonum ad omnes: maxime autem
 ad domesticos fidei. Innuunt quod inter primos
 meliores et proximiores sunt diligendi magis.
 Sed nunquid predictus ordinem charitatis in patria
 remanebit. Respondeo secundum Richardum. 2. di. 21. q. 3. arti.
 3. c. et 2. bo. 2. q. 6. arti. 1. c. q. remanebit quantum
 ad hoc quod deus est super omnia diligendus.
 Ratio vero boni optati diligit meliores plus
 quam se. Minus vero bonos diligit minus quam se.
 secundum vero in

tenstodem dilectionis plus diligit se quam proximum:
 etiam meliorem. sed quo ad ordinem proximum ad
 invicem: simpliciter magis diligit quis meliorem
 secundum charitatis amorem. Contingit tamen secundum
 2. bo. ibidem in patria quod aliquis sibi coniunctum
 pluribus rationibus diligit. non enim cessant
 ab animo beati bonelle cause dilectionis.
 Omnes tamen rationibus alijs: ratio dilectionis
 et propinquitate ad deum preferatur.
 Et secundum Richardum ubi. s. c. in fine. ceteris
 paribus intensius vult coniuncti sibi illud bonum
 quod habet.

Equit videtur de 5. s. de charitate quantum ad
 eius actum. Circa quod sciendum quod actus
 charitatis: quidam ab ea imperant. et isti sunt
 plures et secundum speciem differetes. quia voluntas
 per charitatem imperat actus omnium aliarum
 virtutum. unde i. Cor. 13. dicitur quod charitas
 omnia credit: omnia sperat. Quidam ab ea
 eliciuntur. et isti etiam sunt plures: per ordinem
 tamen se habentes. Ille tamen qui immediate dicitur
 a charitate: et mediante quo alij actus ab ea
 eliciuntur: non potest esse nisi unus secundum
 speciem: qui est actus diligendi: mediante quo
 dicitur actus desiderandi bonum futurum: gaudendi
 de bono presenti: odicendi malum contrarium bono
 et charitate amato: et fugiendi illud cum est futurum
 et tristandi de illo cum est presens. Potest
 autem queri de actu diligendi deum. vtrum habeat
 modum. Respondeo. aliquis actus tripliciter dicitur
 habere modum. scilicet aut secundum limitationem
 essentie. aut secundum determinationem rebitarum
 circumstantiarum aut secundum proportionem
 medijs inter superfluum et diminutum. Primo
 modo omnis actus habet modum. Secundum modo
 omnis actus virtuosus. Tertio modo omnis actus
 virtutis cardinalis. Actus vero virtutis ibi
 logicarum: ut charitatis: est duplex. scilicet
 Deum et proximum. 2. di. 27. q. 4. arti. 4. c. Unus
 exterior in effectu. et hic habet modum. Alter
 interior in affectu: et hic non habet modum.
 quia mensuram accipit ex ratione obiecti
 mouente que est immensa. propter quod
 nulla creatura potest deum diligere quantum
 est diligibilis. unde dicit Bernardus. li. de
 diligendo deum. Causa diligendi deum: est
 modus sine modo. unde nimis se potest
 homo affligere in seruitio dei: sed non nimis

eum amare: eo quod homo exterior per excellentias corrumpitur: sed interior roboratur. Excellentie enim sensatores corrumpunt sensum: sed non excellentie intelligibiles intellectum ex 2° de anima. **S**ed nūquid modus diligendi eum qui attendit finem determinatiōem debita: si constantiarum et qui precipit. **D**ent. 6°. et Mat. 22°. Diliges dominum eum tuum ex toto corde tuo et impleri potest in via. Unde eo quod sic aliquo modo. Diligere enim eum finem totum cor suum potest tripliciter intelligi. Uno modo ita quod totum cor hominis feratur actu semper in eum. et hoc erit in patria. quia esse non potest in via. propter humanam infirmitatem. **A**lio modo quod homo studium suum deputet ad vacandum deo et diuinis: omnibus alijs permittis: nisi quantum requirit necessitas vite presentis. et hoc potest esse in via. non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. **T**ertio modo quod aliquis habitualiter ponat in eum totum cor suum: ita scilicet quod nihil velit diuine voluntati contrarium. hoc est communis omnibus habentibus charitatem. prima totalitas ut terminus vite nobis ostenditur. secunda consilium. tertia precipit. De primo intelligit illud quod dicit August. li. de perfectōe iusticie: quod in patria implebitur illud Diliges dominum eum tuum ex toto corde tuo et. **C**irca modum vero diligendi proximum nota. quod homo diligere proximum debet sicut se ipsum Mat. 22°. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et ibi tangit ratio dilectionis per se proximum. scilicet finem naturalem et imaginem: et glorie capacitatem. **N**ec refert ut dicat proximus: vel frater. ut dicit. i. Jo. 4. vel amicus: ut Leuit. 19°. quia per hec omnia idem significatur. **T**angit etiam ibi modus dilectionis per hoc quod dicit: sicut teipsum. quod non debet intelligi equaliter: sed similiter tibi. Et hoc tripliciter. **P**rimo ut diligas eum propter eum: sicut teipsum diligere debes. **2°** ut velis sibi tamen in bonis sicut et tue voluntati satisfacere debes tamen in bonis. **3°** ut non diligas eum propter aliam utilitatem. sed quia vis boni sibi sicut vis tibi. et sic dilectio proximi erit sancta ex parte finis. iusta ex parte regule dilectionis. et vera ex parte recte dilectionis. **S**ed nūquid charitatis actus potest esse mercenarius. **U**nde tripliciter est

merces scilicet deus et creatura. scilicet beatitudo qua beatificamur in deo. et merces temporalis. loquendo de prima mercede et secunda: actus charitatis potest esse mercenarius. unde ad charitatem pertinet amare eum: non tamen amore amicitie: sed etiam concupiscentie. unde Ambros. super illud Luc. 15°. Quanti mercenarii et. Multi inquit mercenarii boni sunt qui spe eternorum deo seruiunt. **E**t si obiciatur illud Bern. li. de diligendo eum et sine fine non potest deo serui. Seruiendum tamen est ei sine intuitu premii. Dicendum quod intelligit amore amicitie. si enim homo per affectum amicitie amicum sine intuitu premii diligit. ut dicit philosophus. multo magis vult homo deo bonum amore charitatis: sine intuitu alicuius mercedis. sed per hoc non excluditur quod charitas operetur amore concupiscentie illam summam mercedem obtinere. Illud quidem desiderium non est amoris naturalis: nec acquisiti: sed potius gratuiti. precipue illud de quo dicit August. Cupio dissolui: et esse cum Christo. **E**t hoc videtur esse communis opinio. **A**liqui tamen dixerunt: quod cum amor charitatis sit gratuitus: non intuetur premium: sed omnino liberaliter facit seruire deo sicut patri filius. unde finem eos intuitus mercedis non est a charitate: sed bene potest esse cum charitate: et ab effectu nature charitatem communicante. **L**oquendo autem de mercede temporalis: non est diligendus deus propter mercedem scilicet principaliter. sed diligi potest propter talem mercedem sicut propter aliquod adiutans ad motum dilectionis. sicut distributio quotidiana est ratio aliqua: quod canonicus vadat ad ecclesiam sed non debet esse ratio principalis.

Equit videre de 6° scilicet de odio. quod opponitur dilectioni. **C**irca quod sciendum quod odium dei est in proximo peccatorum. semper enim quod est finem seest potius eo quod est finem aliud. **I**n odio autem dei voluntas auertit a deo finem se. **I**n alijs autem peccatis auertit a deo non finem se: sed finem aliud scilicet in quantum appetit aliquam inordinatam dilectionem: que habet auersionem a deo annexam. unde odium dei finem se. **A**bo. 2^a. q. 34. ar. 2. c. 1°. est maximus peccatus in spiritu. scilicet finem quod peccatus in spiritu sanctum nominat aliquod genus spirituale peccati.

Idco tamen non computatur inter species eius. quia i of eius specie inuenitur. fm Tho. ibidem. Intelligendum tamen qd si deus: vt apprehendit in seipso: no possit odiri. quia vt dicit Dionys. 4° ca^o de diuinis nominibus. Omibus amabile est primum bonum. odiri tamen potest a peruersis: fm qd apprehendit vt actor aliquorum effectuum: qui repugnant eo: in inordinata voluntati. cuiusmodi sunt inflictio penarum. 7 phibitio peccatorum. Odium etiam proximi: cum opponat charitati: est peccatum. vnde i. Jo. 2. Qui odit fratrem suum in tenebris est. scz spualibus: que sunt peccata. immo est etiam grauissimum peccatorum: que committunt in proximum. Hanc similitudinem inquam quantum ad voluntatis reordinatiorem: lz ea que committunt exterius sint grauiora quantum ad proximi lesiones. Quis autem odium ex inuidia directe hz Tho. vbi. s. arti. 6. o. Et hoc vult Grego. 21. moral. Et ira vero dispositiue. quidam vero dicunt: vt refert Richar. qd potius odium oritur ex iracundia. lz aliqd odium ex aliqua inuidia oritur.

De gaudio. accidia. 7 inuidia. ti. 63.

Deinde considerandum est de effectibus consequentibus actum charitatis principales qd est dilectio. 7 de vitijs eis oppositis. Et primo de effectibus interioribus. 2° de exterioribus. Inter vero interiores. primo de gaudio. 2° de accidia. 3° de inuidia que duo gaudio opponunt. **C**irca primum sciendum: qd amor causat gaudium quanto adest amatum. charitas autem est amor dei: qui ex hoc ipso qd amatur: est in amate per nobilissimum eius effectum fm illud i. Jo. 4. Qui manet in charitate: i deo manet: 7 deus in eo. 7 ideo spirituale gaudium quod de eo habet: ex charitate causatur.

Equit videre de 2°. scz de accidia. **C**irca qd nota: qd accidia fm Damas. est quedam tristitia aggrauata: que scz ita reprimat animum bonis vt nihil ei libeat agere. Et ideo accidia importat quoddam reditum operandi. vt patet ex glo. super illud psal. Omnne escam abbo. est anima eorum. Et a quibusdam dicitur: qd accidia est torpor

mentis bona inchoare negligentis. hoc autem tristitia est semper mala: 7 peccatum. vnde interdicit Ecclesiastici 6. Non accidieris in vinculis eius. scz spualis sapientie. Et fm Alex. 2. t. 2. ca. de accidia. arti. 1. c. scribit per vnum. c. quia dicitur ab accidine vnde puerb. io. dicitur. Sicut acetum ventibus 7 sum^o oculis. sic piger bis qui miserunt cum. hinc comparat pigrum sine accidia aceto. quia sicut acetum infert ventibus nocumetum corporale scz acredine. Ita hoc peccatum infert anime nocumetum spirituale scz quadam acredinem spiritualem: ex qua puenit reditum spuale boni spualis. Secdm vero Hugl. dicitur ab accidia: qd est cura sine anxietate animi. hz vero grecum debet scribi cum aspiratione sicut achidia. vt dicit frater Jobes Achaetonius. Est autem accidia fm genus suum peccatum mortale: cum fm primum rationem contrarietur charitati. Nam primum effectus charitatis est gaudium de re. ut dictum est. s. Accidia vero est tristitia de bono spuali: inquam est bonum diuinum. 7 ideo fm genus suum est mortale. Et hoc est verum: quando motus eius puenit vsq; ad rationem: ita qd procedit in fugam: 7 horrorem: 7 extestationem boni diuini. quando vero silit nisi in sensualitate: tunc est venialis. Est etiaz vitium capitale vt vult Gregori. 21. moral. 7 eius similes sunt sex fm Gregori. ibidem. scilz malicia qua quis extestat bona spiritualia rancor. scz hz boies ad bona spiritualia inducentes. pusillanimitas respectu consiliorum. despectus torpor circa precepta. vagatio mortis circa illicita.

Equit videre de 3° scz de inuidia. **C**irca quam sciendum: qd sicut dicit Damas. in 2° l^o. Inuidia est tristitia de bonis alienis. obiectum enim tristitie est primum malum. Et fm hoc de bono alterius potest esse tristitia prout apprehendit vt malum primum. 7 fm hoc dupliciter. vel inquam ex eo nobis aliquod periculum imminet. scz vt ab eo ledamur. 7 huiusmodi tristitia non est inuidia. sed est effectus timoris. vt dicit psus 2° rhetorice. 7 potest esse sine peccato. vt dicit Gregorius 22° moralium. vel inquam est diminutiui proprie glorie. vel excellentie. 7 hoc est quando extestatur ab alio in illo bono. Et hec tristitia

est pprie inuidia. 7 est semper prana. vt di-
cit pbus 2° rhetorice. 7 est ex genere suo
semp peccati mortale: cum repugnet cha-
ritati. qz colet de bono pximi: de quo cha-
ritas gaudet. Job 5°. Paruulū occidit in-
uidia. Sunt tam en pmi motus inuidie
quādoqz etiam in perfectis viris: qui in-
surgunt ex surreptioe: qui sunt veniales.
Et simile est de inuidia paruulorū: in qui-
bus non est vsus ratiōis. 7 de motu inui-
die: fm qz est passio sensualitatis. 4° po-
test esse tristitia de bono alterius in qm
deest nobis illud bonum: quod ipse habeat.
Et hec pprie est zelus: vt dicit pbus 2° rhe-
torice. 7 si sit de bonis honestis: est lauda-
bil' fm illud. i. Cor. 12. Emulamini caris-
simi meliora. Si autem sit de bonis tem-
poralibus: potest esse cum peccato: 7 sine
peccato. Potest etiam esse tristitia de bo-
no alterius: in quātum ille est illo indignus
que qdam tristitia: vt dicit pbus 2° rhe-
torice: est de temporalib' bonis. 7 dicitur fm
eum nemesis: 7 pertinet ad bonos mores.
Et hoc ideo dicit. quia reputabat illa ma-
gna. sed fm fides quasi nihil sunt respectu
futurorū bonorū: que seruant bonis. Et
ideo huiusmodi tristitia pbibetur in psal.
Noli emulari in malignatibus 28. Ad
insup qz inuidia hz pbi 2° rhetorice. opponit
nemesis 7 misericordie. s. misericordie di-
recte fm oppositiōem principalis obiecti
tristat enim de bonis pximi. misericordia
vō de malis. Nemesis vō opponit ex par-
te eius: de cuius bono tristat. tristat enīz
de bono dignorū. nemesis vō de bono in-
dignorū. Misericordia autem virtus est
7 pprius charitatis effectus. vñd inuidia
opponit misericordie 7 charitati. Est au-
tem inuidia vitium capitale: vt dicit Gre-
gor. 21. moral. 7 tamē est filia inanis glo-
rie. dicit enim pbus 2° rhetorice. qz amato-
res honoris 7 glorie magis inuident. 7
forte ppter hoc fm Abo. 2^a 2°. q. 26. arti.
4. c. 1°. non ponit inuidia vitium capitale
Neqz ab Irido. li. de sumo bono. Neqz a
Lassiano li. de institutis cenobioz. S. nī
vt dicit Gregl. ibidem vitia capitalia in-
tū sunt sibi cōiuncta: vt non nisi vnū de
altero pferatur. unde non est cōtra rōnē
capitalis vitij qz ex alio oriat'. Inuidie
vō filie fm Gregl. 21. moral. sunt. 5. scz odi-
um susurratio: qua. s. quis diminuit glori-
am alterius in occulto. extractio: scz qua
quis diminuit maifeste. exulta^o in aduer-

sis pximi. 7 afflictio in pferis eius. hec
tamen vltima est vno modo ipa inuidia:
in quātum. s. aliquis tristat de prosperis
alicius fm qz habent quādam gloriam.
Alio modo est filia inuidie: fm qz pspira
pximi eueniunt cōtra conatum inuiden-
tis. Emulatio autem 7 inuidia p eodem
accipiunt in scripturis sanctis: inuidiam
generaliter sumēdo. sumendo autē vtrūqz
pprie: sic inuidia attendit in actu interio-
ri. Emulatio vō in actu vel effectu exteri-
ori. vt dicit gl. sup illud ad Gal. 5. Emula-
tiōes inuidie.

De pace 7 vitijs opposit. ti. 64.

Postea cōsiderādum est de pa-
ce 7 vitijs sibi oppositis. Et pri-
mo videndū est de pace. 2° de
discordia: que est in corde. 3°
de cōtentione: que est in ore. 4° de rixa.
5° de seditiōe. 6° de scismate. 7° de bel-
lo. Hec enim 4° vltima opponunt paci:
quātum ad opus. Circa pnum scien-
dum qz vbiqz est pax: ubi est concordia
non tamen cōuerso: si nomen pacis pro-
prie sumat. Concordia enim pprie tum-
pta est ad alterū: scilz in quātum volun-
tates diuersorū cordium simul cōueniunt
in vnum cōsensum. Et sic concordia im-
portat vnionem appetitū diuersorū ap-
petentium. Et fm hoc concordia potest
esse aliquorū impiorū in malo. Super
hanc autem vnionem addit pax vnionē
appetitū 7 motuum vnus appetentis:
scilz appetitus sensitiui: 7 appetitus intel-
lectiui. 7 hoc non est impiorum. quia pax
non est impijs. vt dicitur Ista. 57°. Non
est pax impijs. Pax autem vera 7 per-
fecta per quam omnes appetitus vnun-
tur quietati in vno: habetur tm in patria
hec enim est vltimus finis creature ratio-
nalis: de qua in psal. Qui posuit fines tu-
os pacem. Pax vero que habetur in via
est imperfecta. quia 7 si principalis mo-
tus anime quiescat in deo: repugnat ta-
men alij intus 7 extra: qui perturbant
pacem istam. Appetunt tamen omnia
pacem. vt dicit Augustinus 19° de ciui.
7 Diony. ca. 9° de diuinis nomib'. Dine
enī appetens appetit tranquille 7 sine im-
pedimento peruenire ad illud qd appetit:
in quo cōsistit ratio pacis quam August. 19°
de ciui. xi. ordinis trāquillitatem dicit.

non tam omēs appetunt veram pacem. sed qdam apparētem: vt mali appetunt in iquā pacem: mō 7 appetitū sibi competēti bellantes etiā appetūt pacem: quia bellando ad pfectiōem pacem q̄ habeant: p uenire querūt. Sicut autem vult p̄s 9° ethi. Ad amicitia pertinet cōcordia i bonis cōferentibus ad vitaz: 7 p̄cipue i magnis. vnde 7 Tullius de amicitia dicit: p amicorū est idem velle 7 nolle. vnde dissensio de minimis 7 de opinionib⁹ non repugnat imperfecte paci: que habet in via. Est autem par p̄p̄ius effectus charitat. fm̄ illud ps. Pax mul. dili. l. c. m.

Sequit̄ videre de 2° s. de discordia. Circa quam sciēdum q̄ cum opponat̄ discordia: hoc potest esse dupliciter. Uno mō per se. vt cum quis a bono p̄mi in quo cōsentire debet: dissentit scienter: 7 ex intentōe. 7 hoc est peccatū mortale ex suo genere p̄pter cōtrarietate quaz̄ habet ad charitatem: ex qua cōcordia causat̄. vnde ad Gal. s. Dissensioes i discordie ponunt̄ inter opera carnis. de quibus subdit̄ ibi. Qui talia agūt regnū dei non subsequunt̄. Primi tamē motus huius discordie: p̄pter actus imperfectos peccata sunt venialia. ¶ Alio mō per accidens. vt quādo aliqui intendunt aliq̄ bonum p̄tinent ad honorem dei: vel vtilitatem p̄mi: sed vnus existimat hoc esse bonū: 7 alius non. 7 tunc discordia est p̄ accidēs cōtra bonum p̄mi. vt fuit inf̄ Barnabā 7 Paulum. Act. 15. q̄d pertinebat ad respectum humanū: h̄ hoc ipsum fuerit ex diuina p̄uidentiā: p̄pter vtilitatem cōsequētes ordinatum. Et tūc discordia non est peccatū: nec repugnat charitati: nisi sit cum errore circa necessaria ad salutem: vel nisi sit cum in debita pertinētia. Est autē discordia filia inanis glorie vt dicit Grego. 21. moral. Et hoc est verū loquēdo de discordia per quam quis p̄sequit̄ q̄d suum est: 7 recedit ab eo quod ē alterius. Quō ab alterius volūtate recedit pertinet ad inuidiā. vnde fm̄ hoc ab inuidia causat̄.

Sequit̄ videre de 3° s. de cōtentione. Circa quam sciēdum: q̄ pot̄ sumi tripliciter. Uno mō pot̄ dicit̄ impugnatiōem veritatis 7 modū inordinatū: fm̄ q̄ dicit̄ Ambro. q̄ cōtentio est impugnatio veritatis cum cōfidentē clamoris. Et sic est peccatū mortale. ¶ Nota

q̄ hec clausula. s. cum cōfidentē clamoris est circūstantia aggrauans: vnde etiā sine ea potest impugnatio veritatis esse cōtentio. vnde fm̄ Alex. 2. t. z. c. de cōtentione. arti. l. c. generalit̄ potest dici cōtentio impugnatio veritatis: persistēs in sermone causa vincendi. hec enim cōditio videt̄ poni in glo. z. Ambro. 2. sup̄ illud. Noli cōtendere verbis. nemo inquit: se patitur vinci. h̄ sciat vera esse que audit.

¶ Alio mō pot̄ est impugnatio falsitatis: cum rebita acrimonia. Et sic est laudabilis. ¶ 2° modo potest sumi. pot̄ est impugnatio falsitatis cum mō inordinato. Et sic potest esse peccatū veniale: nisi forte tanta sit inordinatio: q̄ ex ea alij scandalizetur. vnde Ap̄ls cum dixisset. z. Ambro. 2. Noli cōtendere verbis. subdit. ad nihil ē vtile nisi ad subuersiōem audiētium. Cōtentio aut̄ de qua dicit̄ Job. 19. Nūquid qui cōtendit cum deo tam facile quiescit. sumit̄ ibi p̄munis p̄ disputatiōe. ¶ 3° fm̄ Alex. vbi. s. arti. z. q. z. c. cōtentio potest fieri pluribus de causis. Primo causa malignitatis. vt cum quis vult iuste vincere: vel animos simpliciū subvertere. Et sic est peccatū mortale. 7 p̄hibet̄. z. Th. 2. Noli cōtendere verbis. si tamē hoc in bis in quib⁹ non est periculū ex quadam leuitate fieret: peccatū mortale non esset.

¶ 2° causa necessitatis. sic non est peccatū. vnde super illud puer. Non cōtendas aduersus hominē frustra. gl. nō vetat cōtendere cōtra male faciētem: vt corrigat. q̄a hec frustra non fit. quia certa necessitas cogit. ¶ 3° causa exercitatiōis. sic non est peccatū mortale. h̄ aliqui p̄pter in debitu modum cōtingat esse veniale. ¶ 4° causa eruditōis. sic non est peccatū. ¶ 5° ex quadam titillatiōe glorie: vel honoris. sic videt̄ esse peccatū veniale. sic videt̄ Accipi Luc. 22. Facta ē cōtentio quis eorū vide ret esse maior. ¶ 6° potest dici cōtentio conatus bone operatiōis fm̄ illud Luc. 13. Cōtendite intrare per angustā portam. Est autem cōtentio filia inanis glorie. est tū affinis inuidie. s. inq̄ tam dissentit ab eo cum quo cōtendit.

Sequit̄ videre de 4° s. de rixa. Circa quam nota. q̄ sicut dicit̄ glo. ad Gal. s. vbi rixē ponunt̄ inter opera carnis. Rixē sunt quādo homines ex ira se percutiunt. 7 ideo rixa videtur esse quoddam priuatum bellum: quod

agit inter personas puatas: non ex aliq̄ publica auctoritate: sed magis ex inordi nata voluntate. 7 ideo semp est peccatu. 7 in inuadete iniuste est mortale. in defen tente vo se q̄is potest esse sine peccato. vt si solo animo repellēdi iniuriam illatam: 7 cum rebato moderamie se defendat. unō nec rixa pprie dici potest ex parte eius. Quādoq; sit cu; peccato: vt si animo vin dicte: vel odij: vel etiam immoderate se de fendat. sed cum vchali q̄dem: q̄s anim⁹ motus leuis vindicte: vt odij se immiscet vel cum multum excedit moderatā defen sionem. Cum mortali autē quādo animo effrenato insurgit i impugnatē ad occidē dum eum: vel grauitē ledendum. Inua tentes autem publica potestate nō dicuntur rixari. similē inordinate se defendētes resistēdo publice potestati. Est autē rixa filia ire vt dicit Greg. 7. moral. puer. is. 7. 29. dī. Vir iracundus puscatur rixas 2ē

Equit videre de s. f. de seditione. hoc autem importat quādam cō tradictionem. 7 in hoc cōuenit ei bello: 7 rixa. sed differt ab eis in duobus. Primo quia illa importat mutuā impu gnationem in actu. sed seditio potest dici: sine huiusmodi impugnatione fiat in actu: si ne sit sp̄paratio ad talem pugnam. vnō. 2. Cor. 12. dicit glo. q̄ seditiones sunt tumultus ad pugnam. s. cum aliqui se sp̄parant: 7 intentant pugnare. 2o quia bellū est pprie p̄tra extraneos 7 hostes quasi mul titudinis ad multitudinē. Rixa autē est vnus ad vnum: vel paucorū ad paucos. Seditio vo pprie est inter partes multitu dinis vnus: inter se dissentientes. vt cu; vna pars ciuitatis excitat ad tumultum cōtra aliam. differt autem a scismate. q̄a scisma opponit sp̄iali vnitati multitudis scilz ecclēstice: importat tñ dissensionem sp̄ialem. Seditio vo opponit vnitati mul titudinis temporalī vel seculari. importat etiam sp̄paratiōem ad pugnam corpora lem. Est autem seditio peccatū mortale ex suo genere. vnde. 2. Cor. 12. p̄hibent sedi tiones inter illa que sunt peccata mortalia. Et tanto est grauius q̄to bonum cōe qd̄ impugnat per seditionem est maius q̄ bo num puatum qd̄ impugnat per rixam. p̄ tinct autem peccatū seditionis p̄mo 7 p̄n cipaliter ad eos qui seditionem pcurant: qui grauissime peccant. 2o ad eorū sequa ces. qui vo resistunt eis p̄ defensionē cōis

boni: non sunt dicēdi seditiosi. Pertur batio vo regiminis tyrannici: cum nō sit iustum: quia non ordinat ad bonum cō munesed ad puatum. vt patet p̄ p̄m 2o pol. 7 8o etbi⁹ non habet rationem seditionis vnde laudat qui multitudinem liberat a tyrannica potestate: nisi forte quādo sic inordinate perturbat regimen tyranni. q̄ multitudo subiecta patit̄ maius terrimē tum ex perturbatiōe cōsequēti q̄ ex regi mine tyranni. Magis autē tyrannus est seditiosus: qui in populo sibi subiecto dis cordias 7 seditiones nutrit: vt minus dñā ri possit. hoc enim est tyrannici. cū sit or dinatum ad pprium bonum p̄sidentis cu; damno multitudinis. Non cōputat aut seditio inter peccata capitalia: nec inter ea que oriunt̄ ex illis. vt patet. 2. moral. q̄ cōtinent̄ sub discordia sicut 7 scisma.

Equit videre de s. f. de scismate. Scisma autem fm̄ 3. d. li. etbi. a scissione dicit̄ animorū. Scissio vo opponit vnitati: 7 idē pprie p̄t̄n scisma tis ē p̄t̄n sp̄iale ex h̄ q̄ quis intendit se separare ab vnitati quam charitas facit 7 ideo pprie scismatici dicunt̄: qui sponte 7 ppria intentione se separāt ab vnitati ec clēstice: que est vnitati p̄ncipalis. Unde scis ma a canonistis describit̄: q̄ est illicit⁹ ab vnitati vel cōmunitate discessus. 24. q. 1. scisma. Unitas autem ecclēstie attendit in duobus. s. in cōnexionē membrorū ecclēstie ad inuicem. sine cōmunicatiōe. 7 ordina tione omnium membrorū ecclēstie ad vñ ca put scilz 2. h̄istum. cuius vicarius est pa pa. 7 ideo scismatici dicunt̄: qui subesse re nuūt pape: 7 hoc cum quadam rebellōe scilz cum pertinaciter p̄cepta eius cōtem nunt: 7 eius iudicium subire refugiant. 7 etiam illi qui membris eius cōmunicare nolunt. Differt autem scisma ab heresi: quia heresis pprie opponit̄ fidei. scisma autem vnitati ecclēstice charitatis. vnō sunt diuersa vitia. Et potest etiam dici q̄ differunt sicut species 7 genus. quia om nis hereticus est scismaticus: 7 non ecō uerso. nisi scisma ouerauerit. quia tunc in heresim incidit. In fine enim sibi confun git heresim vt recte videat̄ ab ecclēstia re cessisse. vt dicit̄ Hierony. 24. q. 3. inter he resim 7 scisma. vnde infidelitas vel her sis est grauius peccatū scismate in genere suo. quia illa est contra deum fm̄ q̄ est in se veritas p̄ma. Hoc autem est

cōtra ecclie vnitatem: que est minus bo-
num deo. vnde heresis primū locū tenet
in penis. 22. q. 7. quid in omnibus. Posset
tamē cōtingere q̄ aliquis scismatic⁹ pec-
caret grauius q̄ aliquis infidelis: vel p̄-
pter maiore cōtemptum: vel p̄pter maius
piculum q̄ inducit: vel aliud huiusmōdi.
Hiero: tamē videt sentire q̄ scisma sit gra-
uius peccati heresi: 7 omi alio peccato. qz
vix ip̄m grauius punit: sicut patet p̄ci-
pue in Chore Datban 7 Abiron: quos
vixos terra absorbit. Hume. 16. 7. 22. q.
i. non asseramus. Ad q̄d dicit potest q̄
scisma ex quo est radicatum 7 firmati ha-
bet heresim annexam. vnde peccat cōtra
illum articulū fidei. Unam sanctā catho-
licam eccliam. 7 sic est idem crimem q̄d
heresis 7 pena equalis. vel forte illi de q̄-
bus dicit Hiero. cōmiserunt scisma ex ma-
iori cōtumacia: 7 cōtemptu q̄s alij idola-
triam: p̄pter quod magi peccauerunt. 7 id
grauius puniti fuerunt. Puniunt autē
scismatici 7 a deo. vt p̄tactum est. 7 ab ho-
mine in dīe. s. spūali per excoicatiōem. Et
si non resipuerint: exponant. di. 22. in no-
mine dñi. Et si non possunt aliter cōstrui:
innocandum est brachium seculare. ii. q.
i. petimus. Puniunt etiam pecunialit. 22.
q. 7. q̄ autem. Quid autem iuris sit de or-
dinatis a p̄latis scismaticis: vide. j. tracta-
tu de sacramento ordinis. ti. a quo habet
ordines cōferti. Quid etiam iuris sit de
alienatiōibus factis a scismaticis. vide. j.
tractatu de sacramento ordinis. ti. de causis
7 forma alienandi res temporales ecclia-
rum. Scismaticus autem volens redire
ad vnitatem ecclie: cum om̄e scisma vix:
aut nunq̄ sit sine heresi: scisma debet ab-
iurare: 7 ad mādātum ecclie satisficere: 7
recipi cum manus impositiōe: vt accipiat
sanctū spūm qui extra eccliaz nō est: nec
dari potest. 24. q. i. omnes. Si autem re-
cōciliatus dicat secum circa ordinem mi-
sericordit disp̄satum pbare habet: 7 q̄
ab eo qui p̄t disp̄sa. c. e. f. co. c. vlti.

Sequit̄ videre de 7. s. de bello. de
hoc autem habitum est. s. li. i. ti. de
bellis. Hihilomin⁹ tū p̄ter ea que
dicta sunt ibi possunt hic plura queri. scz
vtrū bellare semp sit peccatum. Rēdeo
q̄ non. Nam bellare iuste fm legem dñi
nam est licitum. 7 etiam regibus 7 p̄ncipi-
bus terre p̄ceptum. fm q̄ dicit Augusti.
ad Bonifaciu comitem super illud psal.

Et nunc reges intelligite 27. Quid inquit
reges seruiunt in timore: nisi ea que tra-
rei iusta sunt: religiosa scueritate pbiben-
do: atq; plectendo. alit enim seruit rex: qz
homo. alit quia rex. quia homo est: seruit
deo vinendo fideliter. quia rex est: pugnā-
do fm legem iusticie viriliter. Bellare au-
tem iniuste illicitum est 7 pbiditum fm
q̄ ostendit Baruth. 2. vbi dicit de gigā-
tibus: qui ab initio fuerūt statura magni-
scientes bellum. non bos elegit rex 27.

Ad maiore ergo euidentiam sciēdū q̄
ad hoc q̄ aliquod bellum sit iustum 4.
requirunt. Primo auctoritas p̄ncipis
cuius mandato est bellum gerēdum. 22.
q. 2. c. i. vnde 7 p̄ncipibus dicit in psal.
Eripite paup. 7 ege. ex ma. pecca. liberate

Causa iusta. vt illi scilz qui impugna-
tur: p̄pter aliquam culpā impugnatōes
mereant. 22. q. 2. dñs. vnde August. in li.
82. questionū. Iusta bella solent diffiniri:
que vlciscunt iniurias. sic gens vel ciui-
tas plectenda est: que vel iudicare negle-
xerit quod a suis improbe factum est. vel
reddere quod p̄ iniuriam ablatum est.

Sunt autē iuste cause plures. s. maloz co-
bertio. bonoz subleuatio. 22. q. i. apud.
Rerū ablatarū repetitio. Iniurie a se vel
ab alijs p̄pulsatio. 22. q. 2. c. i. 7. c. dñs. Pa-
trie defensio. Infirmoz p̄tectio. 22. q. 2.
fortitudo. 3. requirit vt intentio belli-
tium sit recta. 22. q. i. quid culpaf. 7. c.
apud. vbi dicit August. li. de verbis dñi.

Apud veros dei cultores etiam bella per-
petrata sunt qui non cupiditate aut cru-
elitate: sed pacis studio gerunt vt mali
coberceant 7 boni subleuent. 4. req̄-
rit modestia. 7 hec cōsistit in duob⁹. Pri-
mo vt tantū accipiat quod sibi reputat sa-
tisfactum: 7 non vltra. Miles eni habēs
cōtra aliquem iustū bellum suū facit lici-
te: quicquid capit ab hoste: vel ab ad-
iutoribus eius: siue subditis: siue alijs:
conce sibi sit satisfactum fm suam cōsciē-
tiam: de omi damno dato: 7 labore: 7 ope-
ris: tam suis q̄s hominū suorū. vel conce
hostis ins offerat: 7 satisficere velit. vltra
hoc autem nihil accipere debet: nisi p̄pter
immanitatem criminis p̄nari meruerit
omnibus bonis: vt p̄pter heresim vel
crimen lese maiestatis. fm Ray. 7 Rob.

Secūdo consistit in hoc vt non ledat
eos qui in nullo prestant aduersarijs su-
is auxiliū: vel fauorem. Douens. n. iij.

stum bellum pot non tñ aduersariuz: sed etiam vasallos 7 subditos eius: 7 complices ledere. extra de offi. delega. ca. i. Alij dicunt qd no potest res pdictoru capere: vel personas: nisi qd diu pugnant cõtra eum: nisi forte de rebus illoru: vel edificijs ledere. hec Hosti. e. de resti. spo. offi. Si aliquod horu resti. est iniustum belluz: Si tamẽ hec omnia resti. 7 tñ pro rebus repetendis quis bellu nõ tenet restituere nisi illud qd abstulit vltra illud quod habuit ille de suo. ¶ Sed obijciat cõtra predicta illud Matb. 26. Omis qui acceperit gladium gladio peribit. Rõdeo vt dicit Augus. li. 2. cõtra manicheos. Ille accipit gladium qui nulla superior: aut legitima potestate inbente vel cõcedente in sanguinem alicuius armat. qui vò ex auctoritate pncipis vel iudicis si sit psona pua. vel ex zelo iusticie imperiali qñ ex auctoritate dei. si sit persona publica: gladio vit. non ipse gladium accipit: sed ab alio sibi cõmissio vit. vnde ei pena non debet. Hec tñ illi q etiam cum peto gladio vtuntur: semp gladio occidit. sed ipi semp suo gladio peunt. quia p peto gladij eterna-liter puniunt: nisi eos peniteat. ¶ Obijciatur iteru illud Matb. 5. Ego aut dico vobis nõ resistere malo. Rõdeo q bi? pcepta: vt dicit Augus. li. de ser. eo. in monte. semp sunt seruada in pparatõe animi. vt s. homo semp sit paratõ nõ resistere: vel se nõ defendere: si opus fuerit. Sed qñq tñ aliter agendum est ppter cõe bonum: 7 est eoz cum qbus pugnat. quia vt dicit Augus. in epla ad Marcellinũ. Qui licentia iniquitatis eripit: vtiliter vincit. ¶ Utrũ in se bellans possit homines capere: 7 reb? spoliare. Rõdeo bellum aut instũ est simpliciter: aut ex cã. si simpliciter: puta ex edicto pncipis: liberi homines capti sunt serui captiuitũ. 7 in dñuz eoz transiit res occupate. ff. de capti. 7 postli. reuer. l. hostes. Et tunc peccat seruus si a dño recesserit. 22. q. 5. dicit. vnde res feudales in bello capte: erant occupantis. salvo tñ iure dñi in nocentis. e. de heret. ex cõicamus. Si vò sit iustum ex cã. puta quia fit ad defensionem: 7 psecutiõem iuris: tunc aut bellũs habet iurisdicõez sup illos qbus mouet bellum. aut nõ. si sic: quia. s. subditi sit rebelles. tunc pot res eoz inuadẽ 7 suas facere. ff. de le. 2. l. i. Si autẽ non habet iurisdicõem iuste tñ pugnat. quia alius inua-

dit eum. vim vi repellere pot: 7 hominem pcutit: cum moderamine inculpate tutele. Non licet autem ei psonam vel bona ei? capere vel retinere: sed res sibi ablatas potest vendicare. ff. de rei ven. l. in rem actio hec hosti. extra de iur. iuran. sicut. Si autem res eius sint distracte 7 ipse loco eorum tantũdem de rebus illius abstulit: restituere non tenet. Debet tamen penitentia sibi imponi p rapina. sicut dicit de illo qui furatus est. io. lib. ei qui debebat si bi. io. ¶ Utrũ clericis 7 episcopis liceat facere bella. Rõdeo q nõ. scilz bella illa que ad sanguinis effusõem ordinantur. quimo potius debet esse parati ppriuz sanguinem effundere p Christo vt opere imitent: quod gerunt ministerio scilz altaris in quo sub sacramento representat Christi passio. Et ideo statutum est vt effundentes sanguinem: etiam sine peccato sint irregulares. nulli autem alicui officio deputato licet illud per qd redditur indignus illo officio. hinc dicit Petro in psona episcoporu 7 clericoz Matb. 26. Mitte gladium tuum in vaginam. ac si aperte dicat. Hactenus tibi tuisq pdecessoribus inimicos dei corporali gladio licuit psequi. de cetero autem i exemplum patientie gladium in vaginam cõtere. 22. q. 8. ca. i. 7 ca. clerici. 7 ca. sequenti. Possunt tamẽ p-lati 7 clerici ex auctoritate superioris bel-lis interesse: non vt manu ppria pugnent. sed vt iuste pugnantib? spiritualit? subueniant: suis exhortatiõibus: absolutiõibus 7 huiusmodi spualibus subuentiõibus. Possunt etiam disponere 7 inducere alios ad bellandum iusta bella. non emz interdicit eis bellare: quia sit peccatum. sed quia non cõuenit eis tale exercitium. 22. q. 8. horatu. In persona vero ppria debent vti armis spualib? sñ illud. 2. Cor. io. Arma militie nostre non sunt carnalia: sed spualia. que qdem sũt salubres ad monitiões: deuote oratiões cõtra pertinaces: sententia ex cõmunicatiõis. ¶ Ad hãc etiam questiõem valent ea que dicta sũt libro pmo titulo de homicidio. qõne. vtrũ liceat clericis maleficos occidere. De hac materia Hosti. extra de sum. trini. super decre. Innoc. xpi dilectio. 7 modo habetur in 6. positis super hoc diuersorum sententijs in fine sententiam suaz ponens dicit q clerici habentes iurisdictionem temporalem in districte pnt arma sumere

pro sua: et suorum defensione. quia hec omnia iura permittunt. et probat. 22. q. i. noli. 7. q. si. c. quicquid. §. 2. bis ita. vlt. ad §. in registro. Si vero temporalis iurisdictionem non habet. tunc quod notauit Jo. et alij supradicti. scilicet quod talibus non licet sumere arma in propria persona: nisi ad defensionem sui. vel nisi bostando. vt. 22. q. fina. §. et. ec. bec hostien. **U**trique liceat uti insidijs in bellis. Vnde dicitur sic. aliquo modo in bellis iustis. Insidie. n. ordinantur ad fallendum hostes. Duplicitur autem potest quis ex dicto vel facto alterius falli. Uno modo ex hoc quod dicitur ei falsum: vel non seruatur ei promissum. et hoc nunquam licet. vnde hoc modo nullus debet fallere hostes. Sunt autem quedam iura bellicosa: et federa est inter ipsos hostes seruanda. vt dicitur Ambrosius li. 2. de officiis. **A**lio modo ex eo quod non aperit ei propositum hoc autem non semper tenet homo facere. Vnde dicitur iussit Josue insidias ponere habitatoribus Hays. vt habetur Josue. 8. Et huiusmodi insidie non dicuntur proprie fraudes. nec repugnant iusticie: nec voluntati ordinate. Et sic. n. inordinata voluntas: si quis vellet sibi nihil ab alijs occultari. **U**trum in festis liceat bellare. Vnde dicitur. observatio festorum: non impedit ea que ordinantur ad hominum salutem: etiam corporalem. Vnde dicitur arguit iudeos Jo. 7. dicens. Mibi indignamini: quia totum hominem saluum feci in sabbato. multo magis autem est seruanda salus reipublice: quam salus corporalis vnius hominis. Et ideo pro salute reipublice festi licet iusta bella exercere in diebus festiuis. si tamen hoc necessitas polcat. aliter non. 22. q. 8. si nulla.

De misericordia. ti. 65.

Deinde considerandum est de misericordia. huic proprie opponitur invidia. ut dictum est. Dicitur autem misericordia. quia habetur misericordia super alterius miseria. Vnde dicitur Augustinus. 9. de ciuitate. Misericordia est aliene miserie in corde nostro compassio qua si possumus: subuenire cogimur. Unde misericordia non est ad se: nisi si multitudinarie. sicut et iusticia secundum quod in homine considerantur partes diuersae. vt dicitur 5. ethi. Et secundum hoc dicitur Eccl. 20. Misere anime tue placens tibi. Est autem misericordia potissima inter omnes virtutes

ad proximum pertinentes. sic est etiam actus potioris. supple enim defectus alicuius: in quantum huiusmodi est superior et melioris. Vnde super illud. i. Timothei. 4. Pietas ad omnia utilis est. dicitur glo. Ambrosius. Summa discipline christiane in misericordia et pietate est. Et loquitur quantum ad opera exteriora. Interior tamen affectio charitatis que deo coniungit dilectioni et misericordie in proximos preferat.

De beneficentia. ti. 66.

Propterea considerandum est de exterioribus actibus vel effectibus charitatis. Et primo de beneficentia. 2. considerandum est de elemosyna: que est quedam pars beneficentie. sed de ipsa dicitur. 3. li. 5. ti. 26. 3. et correctio fratrum: que est quedam elemosyna. 4. et offensio et scandalo: que opponunt beneficentie et correctio. De beneficentia autem satis dictum est titulo de charitate. arti. 2. 7. 4. **A**d prius autem nota quod benefaciendum est omnibus secundum illud Gal. vlt. Vnde tempus habemus operemur bonum ad omnes. cum beneficentia sit effectus charitatis que se extendit ad omnes. Et si omnibus non possumus benefacere in speciali. nullus tamen est de quo non possit casus occurrere: in quo oporteat in speciali sibi bene facere. Et ideo charitas requirit ut homo: et si non actu benefaciat: habeat tamen in animo suo ut cuius benefaceret: si loci et temporis oportunitas adesset. Aliis quibus tamen: vt excommunicatis: et hostibus reipublice: potius sunt subtrahenda beneficia: in quantum per hoc auercentur a culpa. Si tamen necessitas immineret eis subueniendum esset: modo tamen debito. ne natura deficeret nisi secundum ordinem iusticie paterent. 13. autem omnibus sit benefaciendum pro loco et tempore: magis tamen ceteris paribus nobis magis coniunctis. Gratia enim et virtutes ordinem imitantur nature quem instituit deus. Est autem talis ordo nature: vt quodlibet agens naturale per prius magis difundat actionem suam ad propinquiora sibi sicut ignis magis calefacit propinquiora. Et ideo debemus esse magis benefici propinquis nobis. Propinquitas tamen vnius hominis ad alium attendi potest:

fm diuersa in qbus pmaneat homines ad inuicem. vt cofanguinei in nali punctione. cocines in civili. fideles in fpuali. 7 sic de alijs. Et fm diuersas punctiones fibi diuersimode diuersa bnficia fut dispenfanda. hoc tñ pot variari fm diuersitate locoz 7 tpm 7 negocioz.

De correctioe fraterna. ti. 67.

Prostea considerandum est de correctioe fraterna. Et pmo cuius virtutis actus est correctio fraterna. 2º quid est fraterna correctio. 3º vtru 7 quò sit aliquis corripendus. 4º de obligatioe pcepti de correctioe fraterna. 5º vtru pceptum illud Matb. 18. Si peccaverit in te frater tuus: vade 7 corripe e. intelligi debeat tñ de peccate occulte. 6º de ordine fraterne correctiois. 7º de te stium adductioe. 8º vtru frater qui lucratus est frem: corripiedo cum inter se 7 ipz solum: teneat plato pipienti per obedientiam revelare peccati correctiois. Circa pmo sciendum est: q duplex est correctio velinquetis. Una que adhibet remedium peccato inq̄tum est qddam malum ipius peccantis. Et hec est p̄prie correctio fraterna: que ordinat ad emendatidem delinquenti. remouere antes malū alicuius eius dem ratiois est: 7 bonum eius pcurare. pcurare autē fratris bonum pertinet ad charitatem: per quam volumus: 7 opamur bonum amico. vnde 7 correctio fraterna actus est charitatis. quia p eam repellim malum fratris. i. peccati. cuius remotio p̄tinet ad charitatem: magis q̄ etiaz remotio exterioris damni: vel etiam corporalis nocumētū. Alia v̄o correctio que adhibet remedium peccati velinquetis. fm q̄ est i malum alioz: 7 p̄cipue in nocumentum p̄munis boni. 7 talis correctio est actus iusticie: cuius est seruare rectitudinē iusticie vnus ad alium.

Circa 2º sciendum q̄ sicut ex verbis dñi: 7 sanctorū colligit̄ fraterna correctio est admonitio fratris: de emendatioe peccatoz: ex fraterna charitate pcedens. Ad cuius euidentiaz sciendum: q̄ corripere frem: est cor eius de malo ad bonum rapere. rapī autem dicitur: que cito 7 q̄si subito auferunt. Unde 7 syllaba corripī dicit̄ que raptim 7 q̄si subito p̄nunciat. Lito autē frater de ma

lo ad bonum transfert̄ dupliciter. Primo cum turpitudine peccati sibi: 7 pulchritudo vel honestas boni ostendunt. 2º cum pena inflicta sentit̄: vel infligenda timet. Et fm hoc duplex est correctio. vna ē fraterna i qua bonū fratri persuadet: a quocunqz. Et turpitudine peccati: vel pulchritudo boni dimissi ostendit. Alia est potestativa: in qua pena infligenda p̄minat: vel iam infligit̄ vt de peccato ad statuz bonū correptus reuertat̄. Et hec est p̄latorū. p̄ma diffinit̄ hic: 7 non 2º. Et nota. q̄ cum dicit̄ correctio fraterna est admonitio fratris. Romie fratris intelligit̄ omis homo peccator. siue inferior. siue par. siue superior. Omēs enī fratres sum⁹ in Chri. No. pot̄ tamē ponit̄ nomen fratris q̄s hominis vel peccatoris. quia frater est nomē amoris 7 charitatis 7 huiusmodi. Hec autē correctio fit vl fieri debet ex fraterna charitate. vnde Aug. de verbis dñi. sup Matb. 18. Deben⁹ amādo corripere: nō nocēdi cupiditate: s̄ studio corrigēdi. Ad h̄ nota q̄ corripere interpretat̄. i. simul rapere: vel cor rapere. Non tāssert̄ autem nec simit̄ in hac m̄a rapere fm q̄ sonat in violentiam. sed fm q̄ dicit̄ festinatidē: q̄si subito de malo ad bonū translatidē. Audito. n. a corripiete q̄ turpe: q̄ dāno sum: q̄s puniēdam sit peccati comissum. 7 q̄stum sit bonū dimissū merito raptim: 7 festinatē d̄z peccator pctm̄ dimittere: 7 ad virtutem redire.

Circa 3º querunt̄ plura. i. vtz aliqs sit corripiedus. Et sic fm illud Matb. 18. Si pec. in te fra. tu⁹ 2c. Est autē frater corripiedus q̄druplici de cā fm Augusti. li. de cor. 7 gra. Primo vt peccatum suum 7 se p̄gnoscat. p̄verb. 29. Uirga 7 correctio tribuit sapiētiam. 2º vt de peccato p̄gnito colorem: pudorem: 7 timorem habeat. 3º vt peccator se de formen ex peccato videns: reformatioez desideret: 7 ceum oret ne in tali feditate p̄maneat. 4º vt si corripiens correctio nō proficiat. tamen corripere sibi valet: vt peccati effugiat: 7 meritum sibi acquirat vñ. 22. moral. 2. c. dicit̄ Greg. Charitatis zelus mala: que corrigere non valet: inere pare nō desinat ne se p̄cipē delinquetinz ex p̄sensu taciturnitatis adficiat. Et Aug. li. de cor. 7 gra dicit̄. Sine resp̄tioe corripiam⁹. q̄ si fili⁹ ē pacis que corripim⁹: req̄set sup cū pax n̄ra. sinat̄ ad nos reuertē

Sed obijciat. quia puer. 9. dicit. Qui arguit impiū ipse sibi maculā generat. Nō li arguere verisorem ne oderit te. q̄ peccator nō est corripiedus. Bñdeo Salomō loquit̄ in cān non absolute fm̄ Hregl. 3. moral. c. 5. vbi exponit illud verbum. Quā n. pctōr vel verisoz credit. pbabilit̄ ex cor rectiōe prior futurus: tunc nō est corripiedus. vt dicit ibidem. Alr. n. qm̄ sperat̄ correctio: est corripiedus. In casu etiā ali quo qm̄ non sperat̄ correctio: corripit̄ tñ ne. pcedat plus in malo. Unde Augl. de cor. 7. gratiā. Si aliqui timore nō corripia mus: ne aliquis peccat. cur etiam timore nō corripiamus ne aliq̄ inde plus peccat. **U**tz correctio fraterna sit dure vel leniter faciēda. Bñdeo. l. 3. hic sit officiale certam 7 vnā legen de corripiedo dare. quia lex non pōt dari de particularib⁹ in pticulari. vt habet̄ 5. et̄bi. correctio autē est actū singulariū. s. peccator. Pōt tñ distingui ex parte pctōr. quia qm̄ peccati fit ex ignorātia 7 infirmitate: tñc de ben⁹ corripere lenit̄ 7 moderate. Gal. 6. Sēs: si p̄occupatus fuerit aliq̄ in delicto vos q̄ spūales estis instruite bī in spūm lenitatis. Quā vō sit pctm̄ ex passiōe 7 sup̄ inducta mala cōsuetudine: tñc est corripiedū partim lenit̄: partim dure. vt dicit̄ et̄bi. 3. Iuuenis passiōnū secutor: non solum p̄suasōib⁹ 7 monitiōib⁹ corripiedus est: sed etiam obprobrijs 7 cōtumelijs frequēter indiget. p̄pter qd̄ Dely: qui filios suos iuuenes tales leniter corripuit 7 non dure: dicit̄ eos non corripuisse. Quā autē leniter corripuerit habet̄. i. Regl. 2. Quā autē pctm̄ fit ex p̄teruitate: malicia: 7 certa deliberatiōe: tñc corripiedum est auctērice 7 dure. vnde Hregl. in pastorl. Nōnulla peccata sunt vehemēter increpāda. vt cum culpa ab auctore nō p̄gnoscat̄: quātū sit pondus: ab increpantis ore sentiat̄. Ex parte etiā corripiedū distingue. quia illi qui corripit̄ aut sunt plati. aut subditi. Si subditi. aut sunt iuuenes. 7 bī corripe vel monere debent humilit̄. Si autē sunt senes: corripiant iuuenes moderate 7 mature. alios autē. s. cōseniores reuerēter: 7 platos humilit̄. Si autē sūt plati corripiant seniores obsecrādo. iuuenes p̄suadendo. i. Thim. 5. Seniores ne increpaueris. sed obsecra vt p̄m. iuuenes vt fratres. Hoc dico cōsiderādo cōditiones corripiedū: nō p̄ditōes als peccatiū.

quia quo ad hī⁹ vir b̄n̄is 7 cōis regula poterit inueniri. Quia tñ generosus ē animus hominis. 7 ideo melius ducit̄ q̄ trahat̄ fm̄ Senecā. Dico q̄ correptiōi dure semp̄ miscēdum est aliquid blandici. saltem vt videat̄ correptio fieri ex cōpassiōne. vnde Scti. i. puer. Semp̄ obiurgati om̄ aliqd̄ blandici admisce. Quā autē dicit apls ad Timm 2. Precipe voce cum om̄i imperio. exponens Hregl. moral. 22. c. 2. dicit q̄ Apl̄s h̄ dicens. Precipe 22. non d̄satiōem potentie: sed auctēritē suā: vt vite. cum imperio q̄ppe suadet q̄ pus agit q̄ dicat̄. Nam doctrina subtrahit fiduciam qm̄ cōscia impedit linguā Bñal. **E**quit̄ videre de 4. s. de obligatiōe p̄cepti de correptiōe fraterna. Et circa hoc querunt̄ plura. scz vtz illud Math. 18. Si peccauerit in te frater tuus vade 7 cor. 22. sit p̄ceptum vel cōsiliū. Bñdeo fm̄ Bñal. in questiōib⁹ disputatis. Corripe fr̄em nō oportet nisi de peccato. fm̄ illud Math. 18. Si pec. in te fr̄ 22. Pctm̄ autē est duplex. s. veniale 7 mortale. correptio autē fit ad lucrādum frat̄ amicitiam p̄ pctm̄. Unde Math. 18. Si au dierit te lucratus cris. s. tu. non amittitur fratris aia nisi per pctm̄ mortale. p̄z ergo q̄ corripere fr̄em est p̄ceptū qm̄ peccat mortaliter. Et sic dicit̄ Bed. 17. Unicuiq̄ m̄ d̄auit̄ reus de. p̄mo suo. Est autē cōsiliū quādo peccat venialit̄. 7 hoc videt̄ dicit̄ Augl. li. de ser. 20. dicens. Induim⁹ ad momentē 7 magna cura p̄cipietes. si pec. in te fra. tu. va. 7 cor. ipm̄. Ita q̄ admonitio intelligat̄ de pctō veniali. nō de mortali. hec Bñal. glo. etiam sup̄ pdictū v̄bū dicit̄. ita peccat qui fr̄em suam videt̄ 7 tacet: sicut qui peccanti nō indulget. hec glo sed p̄ceptum est peccanti indulgere. q̄ p̄ceptum est fratrem corripe. **S**ed obijciat. quia Augl. i. de trini. c. 10. dicit. Aliq̄ a corripiedis fratrib⁹ resistit homines: vel p̄pter laborem: vel p̄pter verecūdiam: vel p̄pter vitatiōem nō cumētī tp̄alis quāuis displiceat eis malum corū. Nec tamē incidunt in illam damnatiōem q̄ post hanc vitā talibus preparat̄. sed si correptio fraterna esset p̄ceptum resistētes ab ea p̄pter vitandū in cōmodū tp̄ale incurrerēt damnatiōis cemeritū. q̄ talis correptio sub p̄cepto non est. Bñdeo fm̄ R̄icharl. 4. di. 19. q. 2. ar. i. c. 1. q̄ resistere a correptione fraterna potest cōtingere tripliciter.

¶ Uno modo meritoze. scilicet quando homo desinit corrigere. quia tempus non est. nec locus. ¶ Alio modo permissioze. quia scilicet homo probabiliter sperat. et credit quod possit suo verbo fratrem a peccato retrahere. et hoc omittit facere propter aliquod commodum temporale tunc enim perit ordinem charitatis. plus diligens bonum temporale quam animam proximi. et honorem dei. ¶ Tertio modo potest hoc omitti. ita quod permissio non sit peccati. nisi veniale. quia scilicet propter aliquod temporale modum habendum. vel incommodum vitandum. efficit homo tardior vel minus diligens circa proximorum correptionem. Non tamen inquit quin si constaret sibi quod ipsum posset a peccato mortali retrahere. hoc non omittit. propter incommodum temporale. Et hoc modo intelligit auctas Augustinus. ¶ Utrum corrigere alium sit omnibus preceptum. Unde notant Jo. 2. q. 1. si peccaverit in te. quod opus dicitur. quod omnes tenent ad preceptum de correptione fratrum. nam dura est. et teneri non debet. eo quod constituit omnes transgressores. Et ideo dicit quod mandatum hoc extendit solum ad eos qui sunt in gradu vel magistratum constituti. Sed huius habet 2. q. 2. tam sacerdotes. Ubi dicit quod tam sacerdotes quam reliqui fideles. omnes summam debent habere curam de his qui peccant. quatenus eorum redargutio. aut a peccatis corrigantur. aut si incorrigibiles appareant ab ecclesia separentur. Unde ad 2. p. 3. dicitur omnibus. Nolite communicare operibus infructuosus. magis autem redarguite. Ad illud autem quod timet Jo. 7. dicit quod est preceptum omnibus. omnes constitueret transgressores. ¶ Unde Gual. quod non est verum. quia est preceptum affirmativum ligatum pro loco et tempore necessitate. ut patet. ¶ Dicendum est ergo. quod corripere fratrem peccatorem intelligendo penam. est nisi prelatorum. sed corripere admonendo ad sui et peccati correctionem. est omnium. Ad patet primo per legem naturalem. que dicit. Hoc facias alii. quod tibi vis fieri. Aug. Ad tibi vis fieri. id est debes velle fieri. debes autem velle quod alius te corrigat. quia peccas. ut te emendes. igitur tu debes habere alii vicinis facere. ¶ Secundo hoc patet per legem Moysayca Deut. 22. Non perteribis bovem. aut ovem errantem. sed reduces. Hoc de benignitate legis est ob-

servatum idem ad istam. magis autem tenet quilibet fratri suo erranti. vel peccanti. quam boni. si ergo bonum errantem tenetur reducere. ergo et fratrem errantem corrigere. quod est ad eum reducere. ¶ Tertio hoc patet per legem evangelicam. Mat. 18. Nam ibi dicit Si peccaverit in te frater tuus. non dicit subditus. Et subdit etiam. Lucratu eris fratrem tuum. Quia ergo omnes sumus fratres. omnes tenemur invicem corrigere. quando contingit aliquem nostrum peccare. ¶ Sed objicit. quia Mat. 18. dicitur Si peccaverit in te et tu ergo peccat in alium vel in deum. non teneris eum corrigere. ergo corrigere non est omnium. Unde quod illud Mat. in te. intelligit in te scientem. non in te lesam. Ita quod amore tui illum corrigas sicut Augustinus. Vel dicit quod quicquid peccat in deum vel in quemcumque proximum. in te peccat. tum quia deus est caput nostrum. tum quia membra sumus eiusdem corporis mystici. propter quod dicit psalm. Particeps ego sum omnium timentium te. et custodientium mandata tua. hec Gual. et convenit cum eo Richardus. hoc est. beatus potest trahi a Richardus in hac materia.

¶ Utrum peccator teneat corrigere velinquitur. ¶ Unde secundum Gual. aliud est corrigere. aliud est sine peccato corrigere. minimum potest et debet peccator. peccato non obstante. Nam obligationem corrigendi tria faciunt. que etiam in peccatore possunt esse. Primum est iniunctio precepti. corrigere autem Mat. 18. iniungit indistincte omni homini. tam iusto quam peccatori. 2. est cognitio peccati. peccator autem potest peccatum fratris sui agnoscere. etiam melius quam ipse. Unde etiam in dogmate philosophorum dicit. Nescio qua infirmitate impediuntur. ut aliena peccata melius cognoscimus quam nostra. 3. est amor proximi. sed autem in peccatore non sit amor charitatis respectu fratris peccantis. est tamen in eo amor naturalis. vel amicitie. quo potest moveri. ut corrigendo subveniat illi. ¶ Circa 2. principale non. quod peccator corrigens peccatorem in duobus casibus peccat. et in duobus non. Peccat enim cum ipse maiora committit et minorum quasi gravia respiciunt. ut Hieronymus super illud Mat. 7. Quid vides festucam in oculo tuo. et vis inquit loquitur. qui cum crimine mortali retinetur obnoxius. minorum

peccata fratribus non cōcedunt. ¶ **S**ecundus casus ē: quādo sic corripēdo peccatum suum palliare intendit: 7 i utroq; casu cum scandalizat: quātum in se est. vnde **Crif. super Matb.** Corripe fratrem vt salues ipm: non vt salues te ipm: scilz vt per bonam doctrinam malos actus tuos possis operire: 7 scientie laudem ab hominibus querere. Non peccat autē qñ peccatum suum est occultum: 7 aliū corripit ex amore naturali: vel amicitie. bonum est enim quod facit: 7 bonum intendit: nec scandalizat: hoc faciendo ppter quod non peccat. ¶ **T**ertius casus est quādo est peccator manifestus 7 corripens alium peccantem simul 7 ingemiscens corripit vel accusat seipm. vnde **Augusti. 2.º libro de sermone dñi i monte. 7 de verbis dñi super Matb. sermone. 16.** Si quem vis rephendere: vide an ei similis sis. si sic: pariter ingemisce. nec tamen ipm tibi optes obtemperare: sed pariter conari: mone. ¶ **S**ed obijciatur. quia **Matb. 7.º super illud Quid vides vestucam 2c.** dicit glo. trabes totius malicie eijciēda est: vt possis corripere. ergo cum peccator non eijciat totam maliciam: non potest iuste corripere peccatores. ¶ **V**nde q; trabes totius malicie eijciēda est vt possis corripere digne: nō vt possis corripere. **hec Hual. Richarl. aut 4.º dil. 19. q. 2. arti. 2. c. ad pdictam qōnez sic breuiter respōdet se q; peccatori criminoso manifesto non licet fratrem corripere in publico: ppter scandalum. Si autem peccator occultus fratrem corripiat in occulto: aut in manifesto. si factū erigat. aut si manifestus corrigat in occulto: 7 hoc faciat humiliter: prauitatem suam recogitans: 7 seipsū minus reputans pro eo q; non laborat a se remouere iniusticiam quam rephendit in alio: non peccat: sed bene facit: 7 loco 7 tempore facere tenetur. ¶ **U**trū frater non sperans ex sua correptione fratrem peccantem corrigi: sed potius timens eum deteriorari teneat ipm corripere. Et iuxta hoc queritur: cum corripere fratres peccantem sit pceptum affirmatiuum: 7 huiusmodi pceptum ligat semper: non autem p semper: sed tñ pro loco 7 tempore necessitatis: quādo fit locus 7 tempore necessitatis corripendi fratrem peccantem: ita q; qui non corripuerit: extunc**

transgressor sit. ¶ **V**nde fm **Hual. ad hanc vltimam quēstionem q; tribus cōcurrentibus ex parte corripētis: 7 tribus alijs ex parte fratris peccātis: trāsgressor est: qui non corripit. als non.** Primi ex parte corripētis est certa peccati cognitio. ppter quod dicitur **Ecd. 11. Prinsq; interrogas nō vituperes quēq; 7 cum interrogaueris: corripe iuste.** 2.º est mansuetudo in corripiendo. quia corripens cum ira magis ad peius pronocat q; corripiat. ideo dicitur in **psal. Su perueniat mansuetudo: 7 corripemur.** 3.º est q; in alio non sit tanta ad corripendum aptitudo. quia si ipm fratrem peccantem videant alij eque boni: sicut ego vel meliores 7 ei forte magis familiares vel prelati suus. pbabiliter supponere possum: q; aliquis istorū in quibus est vbitum 7 aptitudo ad corripendum illum corripiat ipm. cum dicatur **puer. 12. Quis est filius quez nō corripit p. 7. 2. Regl. 20. Custodi virū iustū qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima ipsius. vnde non debeo credere q; prelati sit? sit immemor salutis sue: qd esset si negligeret ipm corripere. Si autē certum esset q; omēs negligerent eū corripere: tunc teneretur. alijs tamen conditionibus cōcurrentibus. ¶ **P**rimū vero illorū trium que cōcurrunt ex parte peccātis est spes pbabil' de correptione. q; cū correptio sit instituta ppter correptionē vt patet **Matb. 18.** Si hoc non sperat s; peioratio timeretur: correptio non debet fieri. vt **proverb. 9. Noli arguere verisorem ne oderit te.** 2.º est q; suum peccatum sit mortale nō tñ veniale. quia correptio pceptitur vt corripens fratres lucretur. **Matb. 18.** Si te audierit lucratul' eris fratrem tuum. 3.º est q; non sit spes q; habeat maiorem oportunitatez temporis ad corripendum. vnde **Augusti. 1.º de ciui. 11. ca.º.** Si ppter ea oburgandis corripendisq; male agentibus parcat. quia tempus oportunius inquirat: non est occasio cupiditatis: sed cōsiliū charitatis. Dico ergo q; cum corripere sit pceptum affirmatiuum: ideo obligat ad executionem sui tempore necessitatis. tñ autem est necessitas quādo hoc se; concurrunt simul: ita q; si non concurrant h; hoc pcepto ligetur: non tamen ligatur ad executionem idest ad corripendum.**

sed potest differre sine peccato quousq[ue]
 bec simul cōcurrant. qđ dico de non p[re]
 lato de quo ad presens questio non fuit
 Per hoc etiam patet respōsio ad queli
 onē p[ri]mam que soluit per 4^m membrū.
 dico enim qđ frater non tenetur corripere
 fratrem quādo credit pbabiliter qđ
 ex correptione peior fiat. de p[re]lato tamē
 in hoc casu alia est questio. **S**ed ob
 iicitur. quia debemus imitari eum 7 ipse
 illuz corripit de quo scit qđ peior erit. vt
 patet de Iuda p[re]dicator. ergo 7 nos simi
 liter. **R**pondeo s[ecundu]m Augusti. eum vl' p[re]
 ximum imitari debemus in operibus mi
 sericordie 7 humilitati. 7 hūmilitati. non
 in operibus iusticie 7 excellentis potesta
 tis. Iudam autē corripuit l[icet] eum futu
 rum peiorem sciuerit. quia ex hoc plura
 bona elicere sciuit 7 potuit non sic est de
 nobis. quia nec talis potentie nec sciētie
 sumus. Uel dic qđ hoc fecit ex officio vt
 p[re]latus. vnde 7 p[re]latus debet ex offi
 cio corripere eum quem scit peiores ex
 hoc futuri vt alij terreant 7 vt alijs ca
 ueatur: vt nihil cōmunis iusticie omitta
 tur. non sic autem est de fratre respectu
 fratris. bec Hual. 7 cōuenit eū eo Hual.
 de mara. 7 Richarl. quod potest haberi
 a Richarl. 4. dist. 19. q. 2. art. 1. **U**trum
 ex illo precepto Mat. 18. Si peccat in
 te frater tuus 7c. teneat inferior corripere
 superiorem. **R**pondeo p[re]latus superio
 rior est ex officio. pater ex beneficio. sed ē
 frater ex fide: vel ex religione. vel saltem
 nature cōformitate. peccator vero potest
 esse ex opere. quia ergo p[re]latus est sup[er]
 or debet ei subditus reuerētiā 7 hono
 rem. quia pater debet ei amorem. qđ fra
 ter adiutorium. frater enim qui adiuna
 tur a fratre cōst[itu]it cōmunitas firma. p[er] h. 18.
 7 sic debet ei correptionem. **S**ed nō. qđ
 corripere aliquem cōtingit 4^{or} modis.
 Primo amicabilem monendo. vñ Tul
 lius li. de amicitia. Monere 7 moneri a
 micozū est. vnum libere facere. aliud li
 benter recipere. 2° reuerēter obsecrādo
 7 sic inferior potest corripere superiores
 vnde Greg. in pastor. ca. 27. Sunt s[er]u
 diti ne dum culpas p[ro]p[ri]ozū cōsiderāt
 cōtra eos audaciores fiunt. sed si qđ eozū
 valde sunt p[ro]p[ri]a sic apud se diuident
 vt tamē dei timore cōstricti: ferre sub eis
 iugum reuerētie non recusent. bec Greg.

gor. inimo 7 superior sic debet corripere
 suum seniozem l[icet] officio subditū. i. l. vi.
 5. Seniozem ne increpaueris: sed obsecra
 vt patrem. glo. seniozem etate vel mori
 bus. 3° aspere increpando ita qđ sup[er]
 niat mansuetudo. psal. Sup[er]uenit man
 suetudo 7 corripit. Et hic modus est seni
 orem ad inuenes. p[ri]us enim vlcus fer
 ro aperitur 7 post emplastrū mitigatiū
 apponitur. Eccl. 26. Si est lingua curati
 onis 7 mitigatiōis 7 misericordie. **4°**
 penam infligendo quod est p[ro]p[ri]e 7 in
 p[re]latoriū: quibus Mat. 18. post illud.
 Si pecca. in te frater tuus 7c. dicit que
 cum qđ liga super terraz erit 7c. Hual
 7 cōuenit eum eo Richarl. 4. di. 19. q. 2.
 art. 3. c. qui etiam addit qđ hac correpti
 one que est actus vindicatiue iusticie. in
 feriores corrigere non debent superiores
 nisi manifeste errarent in fide. tunc enī
 si non adessent superiores vindicant: s
 vel vindicare nolentes: p[er] inferiores pos
 sent puniri. quia heresis recedit hereticū
 catholico inferiorem: non t[ame]n in foro in
 teriori: sed etiam exteriori. bec Rich. vbi
 s. **H**ic tamen nota qđ subditi nunq[ue]
 debent sibi assumere modum corripien
 di p[re]latorum: nisi in casu p[re]dicto. qđ p[er]
 nō licet alios punire. sed p[re]lati possunt
 7 debent nōnunq[ue] assumere corripientiū
 modum aliozū. Debent enī aliquādo
 amicabilem monere. aliquādo aspere
 increpare. aliquādo obsecrare. vñ Greg.
 gor. i. pastor. Uitia subditozū aliquādo
 sunt leniter corripienda. aliquādo aspe
 re 7 dure increpanda. bec Richarl. vbi
 s. art. 1. c. 2. **S**ed obijciatur. quia. 2. q.
 7. Paulus Petrum resp[er]dit qđ non
 auderet nisi se non imparem sciret. hoc
 cōcludit qđ inferior superiorem resp[er]
 dere non debet. **R**pondeo. resistere corā
 omnibus in faciem suo superiori inferio
 rem non decet. 7 ideo Paulus non fecit
 set: nisi aliquo modo par fuisset Petro:
 quātum ad fidei cōfessionē. sed in eccl[esi]
 to mouisset reuerēter. nec intelligēdū est
 qđ Paulus par fuerit Petro in officio
 eccl[esi]astice dignitatis. solus enim Petr[us]
 inter apostolos gerebat p[ri]matum vt dicit
 ter. bec Rich. 4. di. 19. q. 2. ar. 3. c. 4. 7
 cōuenit eum eo Hual.

Equis videre de 5. l. vtruz illud
Matth. 18. Si pec. in te frater tu
us 2. totum intelligi debeat de
peccante occulte. **V**ndeo fin hual. du
plex est peccatum. occultum. i. 7 publi
cum. Occultum autem dicitur tribus mo
dis. Uno modo quod solus reus nouit: vel
homo per confessionem. 7 de hoc non e que
stio. quia hoc spectat ad reum: no ad nos
quo ad istam correptionis formam. vnde
glo. Matth. 18. super illud In te. quia si i
teum peccat non est nostri arbitrij. i. solo
teo sciente. 2. dicitur occultum quod ho
mo solus. i. non cum alio nouit. **S**en. 2.
Non est bonum hominem esse soluz. i. no
cum alio. 3. modo dicitur peccatum oc
cultum: quod solus quis nouit. i. vnus est
paucis familiaribus. sicut rex dicitur esse
vel facere aliquid in occulto vel esse solus:
quando est cum paucis sibi familiaribus
Ara. i. Quo no sedet sola ciuitas plena
populo. i. quomodo que solebat plena esse
populo est sola. i. paucos habitatores ha
bens. **D**ico ergo sine iudicio: quod prece
ptum de correptione fraterna. Matth. 18.
datum intelligit de peccato occulto 2. 7
3. modo dicto. Et de peccato publico ita
quod quilibet tenetur fratrem suum corripe
re de hoc triplici peccato tentione tamen
7 obligatione affirmatiua qua ligat. p lo
co 7 tempore. Ita tamen quod quilibet pec
cato aptetur modus 7 forma corripien
di fin quod competit. Nam si fratrem pec
cantem solus non cum alio vidi vel no
uisti: debeo corripere inter me 7 ipsum solum
non cum aliquo alio. si me audit. i. iura
tus sum eum. si non audit. debeo adbi
bere tecum vnum testem: non duos. p
batio quod possum 7 quod debeo. **E**t possum pa
tet quia dñs ponit distinctionem: dicens.
Adhibe tecum vnum testem vel duos. q
cum de distinctione possum digere parte
7 implere sine transgressione possum vnuz
testem 7 non plures adhibere. **E**t autem fa
cere debeam patet. quia si duos vocares
quando scirem solus 7 nullus alius. pos
set frater scandalizari. vt pote quia pluri
bus dicerem quod solus scirem. 7 quod etiam
videretur quod cum sibi testimonio plurimum
vellem capere in verbis 7 facere per tes
tes duos si sciretur manifestum: quod
fuit occultum. esset autem meum pericu
lum. quia si coram duobus sibi dicerem

suum peccatum occultum: posset negare
7 me per illos duos testes a me ductos
coram iudice conuincere quod peccatum sibi
imposui: quod probare non potui. 7 ideo
ipsum a me diffamatum posset conuincere.
Nec possem me defendere per euangelium
quia non dicit quod adducas duos. s. vnus
vel duos. **S**i dicat. igitur mihi licet al
terum illorum quod volucro facere cum sit
distinctione. **R**esponderi potest quod distinc
tio est probabiliter 7 ronabiliter adapta
da. non enim est credendum quod comin
noster Iesus Christus auctor omnis pie
tatis voluerit quod duos adducerem super
peccato occulto: quod esse posset in fra
tris scandalum: 7 in meum periculum:
precipue cum vnus solus adductus cum
persona principali: sufficiat ad intemo
nam omni. psequendam. vt. j. patebit: **E**t
etiam hoc sit verum probatur per illud Le
uit. 5. Si peccauerit anima 7 audierit vo
cem iurantis testis quod fuerit quod aut ipse vi
dit: aut eos cuius fuit nisi indicauerit: por
tabit iniquitatem suam. glo. interlinear
indicauerit sacerdoti vel ei qui proficit: vel
non obfuit. **I**bi autem loquitur textus de
peccato quod solus: non cum alio nouit.
Et dicit glo. quod dicat sacerdoti: no sacer
dotibus: vel ei non eis. ergo in hoc casu
testis vnus est adhibendus. **S**i autem nec
sic te audierit. dicit eccles. i. prelato testem: qui
pdesse potest in occulto. 7 obesse non de
bet. Nam si diceres multitudini eccle
sie: nihil valeret. immo tibi noceret: quia
probare non posses. sufficit ergo tunc p
lato dicere: 7 non alij qui pset ecclesie.
vnde Augustinus in regula. **S**ratem peccatis
debet in secreto corripere: unde si contrad
ixerit prelato ostendi. **S**i vero sit sic
occultus quod tu solus non cum multis. s. 7
cum paucis familiaribus nouit: tunc etiam
debes tenere formam corripienti sic
vt primo inter te 7 ipsum solum corripias.
si te non audierit adhibe tecum vnum:
vel duos testes de illis qui tecum nouer
int: non alios: qui non nouerint. vt. 3.
Augustinus li. 2. de verbis dñi. sermone. 16.
Ubi malum contigit ibi moriatur. **D**u
os inquam testes vt dicit glo. Matth. 18
studio corripienti vel conuincendi solus
quod peccasti. 7 te ad meam correptionem
emendare nolueris. **S**i autem te nec ali
os audierit: dicit ecclesie. i. plato in quibus

presidet ecclesie vt corrigat ad tuam de
nunciatiōem: 7 illoz qui viderunt testi
moniū: sicut non erit expedire. hec Gual
7 cōuenit cum eo Ricard. 4. di. 19. q. 2
ar. 1. o. 7 arti. 2. 7 Guil. de mara. Si autē
peccatum fuerit publicum tunc fm Ri
card. vbi. 3. arti. 1. o. 7 plures alios non
est necessarium secretam admonitiones
pcedere denunciatiōem. quia vt dicitur
extra de re. 7 remiss. c. i. manifesta peccata
non sunt purganda correptione occulta
sed manifesta vt eius pena alijs terreatur.
Est etiam circa peccatum publicum
dicta forma tenenda sic q̄ primo corri
pias inter te 7 ipm solum. 7 si te audie
rit: lucratus es fratrem tuum. nec vltra
pcedendum est a te: qui solum queris
fratris correctiōem. Prelatus autē qui
ex officio debet tollē scandalum: 7 alijs
dare occasiōem vitandi cōsimile pecca
tum. potest 7 debet cum arguere in publi
co: vt ceteri qui viderint terreat. vt di
cit. i. T. h. m. 5. Peccantes coram omni
bus argue: vt ceteri timorem habeant.
Si autem te non audierit: adhibe tecuz
testes studio corripiedi vel cōuincendi
si te audierit: tunc vt prius. si vero non
audierit: dic ecclesie. i. prelato publice: vt
publice corrigat quod publice peccat.
Quod autem hec forma euāgelica sit in p̄
cepto de peccato publico: lz multi h̄ ne
gent vt dictum est. tamen fm Gual. p̄
batur per illam decret. extra de iudi. no
uit. 7. il. q. 3. precipue. scribit enim Hico
laus papa regi Lothario de facto publi
co sic. Ceterū p̄caue ne quādo nobis h̄
pceptum dñi duos aut tres testes adhi
beamus. immo nec adhuc sancte ecclesie
discamus q̄d non optamus: de cetero fi
as sicut ethnicus 7 publicanus. Sic
ergo patet q̄ pceptum est fratrem peccā
tem corripere fm formam in euāgelio.
Mat. 18. datam tam de occulto quod
solus quis nouit. q̄s de occulto quod cū
paucis nouit. q̄s etiam de publico. Sed
quia est pceptus affirmatiū ligās sem
per: sed non ad semper: sed tñ pro tempo
re necessitatis: quod est quādo omnes
ille sex cōditiones cōcurrunt: non est ti
mendum multum de transgressiōe ho
minis bone voluntatis. Sed obijcit.
quia Petrus Actū 5° manifeste de ma
nifesto arguit Ananyam 7 Saphyraz:

dicens. Quid temptauit sathanas cor
tuum mentiri te spūi sancto 2c. nec tam
legitur aliquando eos corripuisse inter
se 7 ipm solum quod tamen vt videt se
cisset: si pceptum domini de peccato ma
nifesto datum fuisset. ergo non est datū
de peccato manifesto: sed tñ de occulto.

¶ Vnde q̄ Petrus illos duos corri
puit inspiratus a domino: qui prius vt
credidit eos corripuerat. fm illud Hrod.
2. Ego sto ad hostium 7 pulso. Obij
cit iterum. quia Paulus ad Gal. 2. cor
ripuit tñ manifeste Petrum: quia aper
te deliquit. unde dicitur q̄ in facie sibi re
stitit. Vnde q̄ Paulus fm quosdā
prius corripuit Petru i secreto: s; post
ea ad tollendum scandaluz alioz in pu
blico. Vel dicendum q̄ necessitas fidei
cōfirmande non permisit differre corre
ptiōem donec in secreto facere posset.
hec Gual.

¶ Equitur videre de 6. scz de or
dine correptionis fraternae. ¶ Et
queritur vtrū sit pceptus q̄ cha
ritatiua admonitiō vel correptio pcedat
denunciatiōem ecclesie faciendam. Vn
de fm Gual. sicut fraterna correptio ē
sub pcepto: ita 7 ordo. scz q̄ denuncia
tiōem pcedat secreta correptio vel ad
monitiō. Est autem fraterna correptio
nobis data sub pcepto affirmatiua vt
visum est. s. ita etiam 7 ille ordo. pcept
ptum autem affirmatiū ligat semper:
sed non ad semper. sed tñ quando illud
impleri est necessariū. Sunt autem 4^{or}
casus in quibus secretam correptiones p̄
mittere non est necessarium. Primus
est quando frater venialiter peccat: non
mortaliter. quia non est pceptum nisi de
peccato per quod frater amittit 7 corze
ptus lucratur. Mat. 18. Lucrat⁹ eris
fratrem tuum. Secundus est quando
corripuens fratrem ex sua secreta corre
ptiōe priorem fore formidat. Tertius
est quando lz sit spes correctiōis per se
cretam admonitiōem: tamen mora peri
culum habet. tunc omīssa priuata corze
ptiōe statim denunciare debet. Nec hoc
est contra formam legis euāgelice datā.
de correptionis ordine. lex enīz interpre
tanda est pro utilitate illius pro quo da
ta fuit. 7 ex legislatoris intentiōe. cōstat
autē q̄ intentio Christi legislatoris fuit

correctio peccatis que etiam est utilitas
 eiusdem correctiois. Et ideo lz quando
 tu possis corrigere fratrem. tamen mora
 traheret periculum: qd periculum vitari
 possit per denunciatiōem: non est contra
 legem correctiois sed fm illaz est oimite
 re pūatam admonitiōem. vñd Tū
 lius. i. r. betozic. c. 9. Ex utilitate reipubli
 ce non ex legis inspectiōe. que in lris est
 leges interpretari debent: ob quam insti
 tute sunt. hoc enim est epilozya vt habet
 5° et h^o. **¶** Quartus casus est. quando
 corripit sine culpa corrigere non va
 let. vñd. 22° moral. ca^o 15. dicit. Perfe
 cte magnitudinis laus est perpeti exteri
 us fortiter: et interius clemēter. Hāz sūt
 nōnulli qui in ipa familiarū cōuertatio
 ne corrigi nequeunt: sine culpa corrigēt.
 atq; ideo cum vel corrigētem inquināt
 vel non omniō hoc agentes aggranāt:
 magna mysterij arte dissimulāda sunt:
 recereq; dissimulatiōe toleranda. **¶** Sed
 obicit. quia extra de accusa. cum dile
 ctus dicit sic. Si vobis cōsiterit peca
 tum episcopi non fuisse pmonitum ab
 eis: a denunciatiōe eosdem repellat.
 sed non repellent a denunciatiōe: ni
 si fuisset pceptum admonitiōem pmitte
 re. ergo pmittere eam est pceptum. **¶** Ven
 deo q; lz in foro cōtentioso ptermittens
 admonitiōem charitativam semp a de
 nunciatiōe repellat: non tamen dicit de
 cretalis q; ptermittēs illam semp peccat
 Hāc ex causa et ex charitate aliquādo
 potest dimittere: et prelato veniāre: sal
 tem in foro penitētie vel cōscientie vbi
 solum agit ad fratris correctiōem: non
 ad aliquam penam exteriorem. Uel dicit
 q; huiusmōi iura que illam qui non p
 mittit monitiōem repellunt: sunt data i
 favorē platorum: et pacis. quia sub
 diti de facili insurgunt cōtra prelatos p
 pter quod ins aliquātulum artant for
 mam correctiōis euāgelicam q̄tum ad
 forum extrinsecum et publicum: nō quā
 tum ad forum penitētie pūatum. **¶**
 Obicit iterum qd extra de accusa. qua
 liter et quādo. dicit q; sicut accusatiōem
 pcedere debet legitima inscriptio. et denū
 ciatiōem charitativa admonitio: ita in
 quisiōem pcedere debet clamorosa insi
 nuatio. ergo illicitum est denunciare nisi
 pcedat charitativa admonitio vel cor

reptio. **¶** Unde hec ratio verum con
 cludit in forma iuris: non in forma pūa
 te denunciatiōis: vel amicabile: que fit
 in visitatiōe coram platis religiosorum
 vñd in inquisitiōibus visitatiōnū i reli
 gionibus que de cōsuetudine vel ex ordi
 natiōe aliqua certo tempore fiunt non
 oportet obseruare huiusmōi formam. s.
 q; pcedat clamorosa insinuatio. vñd c. 7
 de accusa. qualiter et quādo. in fine. postq;
 egit de forma accusatiōis: inquisitiōis: et
 denunciatiōis: dicit sic. Hunc autem or
 dinem circa personas regulares nō cre
 dimus vsq; quaq; obseruādum. Unde
 etiam in accusatiōe non semper perigi
 tur inscriptio: sed sufficit charitativa ad
 monitio. vt patet. 2. q. 7. accusatio. si q;
 inquit aduersus eos scz platos vel cor
 ecclesias p̄motus fuit prius ad eos cha
 ritatis recurrat studio: vt familiari col
 loquio p̄moti ea sanent: que sananda
 sunt. **¶** Ad oppositum autem scz q; ad
 monitio non est necessaria ante denun
 tiōem ostendit sic. Huius peccatum
 Unde denunciavit aplis q̄si ecclesie. Jo.
 12°. nec tamen admonitiōem charitati
 uam legit p̄mississe. ergo nec nos prius
 tenemur monere q̄s denunciare. **¶** Ven
 deo q; vel Judam Christus p̄monuit p
 us secreto interius in corde: vel for: san
 non p̄monuit. quia ex hoc peiorē fore
 p̄scivit. Uel dicit q; aplis non denunciavit
 vt prelato vel ecclesie: sed vt illos per il
 lud quod eis iam notum aliquo modo
 erat instrueret. **¶** Obicit iterum q; reli
 giosi in capitulis et visitatiōibus frequē
 ter denunciant defectus fratrum prelato
 nulla admonitiōe p̄missa: nec hoc repro
 batur: nec precipit eis vt p̄mittant hu
 iusmōi admonitiōem. ergo non est need
 saria. **¶** Unde vt habet extra de ac
 cusa. qualiter et quādo. q; huiusmōi for
 ma denunciatiōis et inquisitiōis et ordo
 non sunt vsq; quaq; seruanda circa re
 gulares personas. vel dicit q; visitatiōes
 religiosorū vt frequentius: immo quasi
 semper sunt de venialibus: et quib; non
 datur p̄ceptum correctiōis. et per cōse
 quens nec ordo huiusmōi est obseruan
 dus. Uel dicit q; factum religiosorū in
 capitulis coram prelato non est p̄p̄e
 denunciatio: nec accusatio: nec inquisi
 tio de quibus iura loquunt. sed potius

est quedam visitatio suo tempore fm sta-
tuta cuiuscūq; religionis rōnabilia faci-
enda put patres instituerunt. Et ideo
modus cuiuscūq; religionis est approbā-
dus: si non est plane cōtra deum ⁊ cha-
ritatem fraternam. hec Hual. ⁊ cōuenit
cum eo Hual. ⁊ mara. ⁊ Richar. 4. di.
19. q. 7. ar. 1. o. **E**t hoc nota responsio
nem cuiuscūq; magni doctoris ad que-
sitiōem p̄ncipalem p̄missam. scz q; in his
que tradit dñs seruanda: aliquando est
p̄cise forma seruanda: vt in sacramentis
⁊ in talibus: non licet recedere a p̄scri-
ptis uerborū formis. quia in ip̄is virtus
sacramenti cōsistit. Aliquādo uero si-
nis intentis magis debet attendi q̄ for-
ma uerborū. vt cum uis dicitur curato
a lepra Math. 8. Uide nemini dixeris.
⁊ tamen ille diffamauit eum. quia ma-
gis attendit p̄pter quid dixerit q̄ quid
dixerit. Similit̄ hic magis debet attendi finis cor-
reptionis scz emendatio peccantis q̄ or-
do uerborū. Si quando ergo uideatur
frater peccans salubrius corrigi per ali-
um qui potest ⁊ uult p̄desse per se secure
potest ei indicare. Et hoc est quod dicit
Anf. li. 2. de similitudinib. canēdum est:
ne quis aliquid sinistram alicui ⁊ ali-
quo loquatur: nisi uel ut ille ⁊ quo lo-
quit̄ ab illo cui loquit̄ emēdet̄. uel ille
cui loquit̄ ei familiaritate im̄gat̄: ⁊ ab
ip̄o corripiat̄. Item Augusti. exponens
uerba Christi Math. 18. dicit. Aliquā-
do nobis ab uxoribus adulteria uiroz
secreta produnt. nos uero non pdim⁹.
sed secrete corrigimus. ut ubi malum cō-
tigit: ibi moriat̄. unde cum uxores non
reprehendant ⁊ hoc q; manifestant se-
creta peccata uiroz. p̄ q; nō tenemur
semp seruare ordinem p̄dictum.

Equitur uidere de 7. scz de te-
stium adductiōe. Et circa hoc
queritur. utrū testes sint addu-
cendi ⁊ de necessitate p̄cepti anteq̄ denun-
ciat̄ ecclie uel prelato peccatum p̄rimi.
Rpondeo q; sic. nisi subsit causa: quare
hoc non exp̄diat. unde fm ordinem de
bitum q̄munes frater corrigens frat̄ē
peccantem: p̄mo debet eum inter se ⁊ ip̄s
leniter corrigere. ⁊ si sic non p̄ficiat de-
bet secūdo adhibere testem unū uel du-
os studio corrigendi uel cōuincendi:
fm Augusti. in glo. Math. 18. Et si sic nō

proficiat: debet tertio denunciare illius p̄-
lato: qui debet eum admonere ut se corri-
gat. ⁊ si prelatus sic monendo non pro-
ficiat denunciatiō cōuictum excoicādo
a membris ecclie: sicut membrum in-
fectum separat: ne alios inficiat fm illud
Math. 18. Si ecclia non audierit: sit
tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. que-
cūq; enim ligaueris super terram ⁊c. Si
tamen frater non speret fratrem peccan-
tem per se: uel cum testibus adducendis
posse corrigere. sed magis timet eum ex
correptione p̄iozem fore: uel ex mora: si
non denunciat periculum aliquod im-
minere. potest ⁊ debet testibus dimissis:
ad monēdum statim prelato denuncia-
re: qui remediū adhibeat monendo:
uel puniendo: put sibi uidebitur expe-
dire. Et in tali casu corrigens sic facien-
do: non facit contra ordinem correctio-
nis euāgelice. seruat enim intentiōem le-
gislatoris: ⁊ attingit finem intentum ab
ip̄o. quia ut dicit Augusti. ad Thaeodo-
nem. Sine plectēdo: siue ignoscēdo hoc
bene agit: ut uita hominū corrigatur.
hec Hual. ⁊ cōuenit cum eo Richar. 4.
di. 19. q. 7. arti. 2. o. ⁊ Hual. ⁊ mara.

Et nota q; testium inductio ⁊ qua lo-
quimur hic sit triplici ⁊ causa. Primo
ad efficacius ostendēdum fratri suū pec-
catum: ⁊ reuocādum ip̄m ab eo. **S**e-
cundo ad efficacius cōuincēdum eum:
si iteraret peccatum. **T**ertio ut corri-
piens possit p̄bare q; fecerit quod in se
est. quia qui non p̄monuit frat̄es: repe-
litur a denunciatiōe. extra ⁊ accusa. cuꝫ
dilecti. ⁊ ideo probare debet q; p̄monuit
eum. extra ⁊ iudi. nonit ille. hec Rich.
ubi. 5. ar. 2. c. 1. m. **S**ed obijciunt. quia
Augusti. in regulari ordinem po-
nit scz q; primo frater inter se ⁊ ip̄m se-
crete debet corrigi. Secūdo si non au-
dit illum debet prelato dici. Tertio de-
bent testes adhiberi. Quarto in publi-
cum adduci. sed nōm̄e prelati: intelligi-
tur ecclia. ergo prius debet prelato uel
ecclie dici: q̄ testes adduci. Rpondeo q;
prelato peccati fratris dici potest dupli-
cite. s. uel ut amico. ⁊ patri uel ut iudici
Primo modo loquit̄ Augusti. ex quo
enim te non audit. ⁊ ex quo fm formaz
dñi Math. 18. datam: oportet unum te-
stem uocare qui plus peccantem diligat

7 p quo ille plus faciat q̄ prelati: in
quāto pater 7 frater 7 amicus. Se-
cūdo modo loquit̄ dñs in fine auctori-
tatis: quādo dicit. dic ecclie. i. prelato: vt
iudici qui illum ab ecclia expellat: nisi p̄
ns sine admonitōi acquiescat. **O**bj̄-
cit̄ iterum. quā. ii. q. 2. p̄cipue. dicit sic.
Precaue ne quādo nob̄ duos vel tres
testes fm̄ oñi p̄ceptum adhibeamus. q̄
nec vnus testis: sed plures sunt adducē-
di. ergo non bene videt̄ in euangelio vi-
ctam. Adhibe tecum vnum. Mat̄. 18.
Vnde q̄ illud capitulū Preceptum: lo-
quit̄ in persona iudicis volentis p̄cedere
ad puniēdum: q̄d facere nō potest: nisi p̄
duos vel tres testes. Dñs autē Mat̄.
18. loquit̄ de persona corripit̄: cui suffi-
cit vnus testis ad corripiēdum: 7 etiam
ad testificādum iudici q̄ admonitus est
quia persona corripit̄ vel denunciās
in hoc cāu p̄o teste accipit̄. 7 ille vnus
adduct̄ est testis secūdus. 7 sic ibi duo
sunt testes: qui sufficiūt sic accepti in cā
denunciatiōis: vt dicit illa decretalis e-
t̄ testi. in om̄i negotio. B. Hual.

Sequit̄ videre de 3. s. vtrū fra-
ter qui lucratus est fratrem per
corruptiōem inter se 7 ipm̄: tene-
atur prelato p̄cipienti per obediētiā re-
uelare peccatum fr̄is correcti. Vnde
fm̄ Hual. peccatus p̄nata corruptiōe cor-
rectum: aut fuit publicum: aut occultū.
Et si occultum. hoc est duplici. quia vl̄
illud occultum p̄mo tenet̄ in aliorum
p̄gnitiōem: aut remansit occultū: sicut
ante corruptiōem. In p̄mo cāu tenet̄ pre-
lato p̄cipienti per iuramentū exigenti obe-
dire: non tñ̄ in casu denunciatiōis: imo
etiam inquisitiōis vel accusatiōis: si agē-
tur cōtra illū correctum: isto vel illo mo-
do. quia lz̄ sit correctum quāto ad illi-
us peccatoris consciām: non tam̄ quā-
to ad aliorū scandalum: 7 infamiām.
In 2. cāu etiam dīcendum est prelato.
sed tñ̄ coram illis: ad quorū noticiā de-
uenit. 7 non coram alijs: vt ibi infamia
moriat̄: vbi habebat ortū. dicente Au-
gusti. de verbis oñi. sermo. 16. Ubi pec-
catum orit̄ ibi moriat̄. Et simili mō dy-
co de infamia. In 3. cāu etiam tenet̄ di-
cere prelato: sed ipi soli: non coram alijs.
non vt peccatum corrigat. quia iā cor-
rectū est. nec vt infamia tollat. q̄ nulla

est: nec fuit. sed vt prelatus subditum su-
um p̄gnoscat fm̄ illud p̄uerb. 27. Dili-
genter agnosce vultum pecoris tui: 7 co-
gnitum put̄ indiget custodiā in bono:
7 custoditō a malo caueat fm̄ illud. 3.
Regl. 20. Custodi virum istum: qui si
lapsus fuerit: erit anima tua p̄o anima
eius. Sicut enī p̄x inquinat tangentē
fm̄ illud Eccl. 12. Qui tetigerit picē inqui-
nabitur ab ea. 7 sicut vulnus corporis
etiam curatum relinquit in corpore cicā-
tricē. sic sunt nōnulla peccata: 7 fere om̄i-
nia: que etiam correctā relinquit in eo
qui illud cōmisit aliquam p̄nitentiam ad
illud iterum cōmitendū. vrb̄i gratia
Si quis peccauerit cum Berta. relecta-
tio carnis gustata 7 antiqua cōfidiā
de ista inclinā ad peccandū cum illa:
etiam plus q̄ cum alia. 7 sic suo modo
etiam est de alijs peccatis. Quia ergo p̄-
latus subditū p̄nitentiam ad malum co-
gnosce 7 cum custodire 7 ei caueat: vt
pastor non posset nisi ille qui solus scit
ibi p̄cipienti diceret. Et ideo soli prelato
non coram alijs tenet̄ dicere. vt potest illi
qui debet potest 7 vult p̄desse ei: 7 non
obesse fm̄ glo. Augusti. Genit. 3. 7 22. q.
5. hoc videt̄. hoc Hual. 7 cōuenit cū eo
Richard. 7 Hual. de mara. Et breuiter q̄
libet doctor de ordine beati Francisci 7
dicere cōtrariū fore regularis discipuli
ne maximū vetitū. Addit etiā Ri-
char. 4. dis. 19. q. 2. arti. i. c. q̄ talis denū-
ciatio non est in p̄iudicium fame fratris
si prelatus sit talis qualis esse debet. Si
enim per signa valde pbabilia timere
q̄ ex illa denunciatiōe fratrem correctū
infamare vellet: tunc crimen occultum
fratris iam vere correctum plato denun-
ciari non deberet. hoc Richard. vbi. 5. B
tamen dico supposito q̄ ad hoc se exten-
dat potestas plati. quia dicit Mat̄. 23.
Super cathedrā Moysi sederūt scribe 7
pharisēi: om̄ia quecūq̄ dixerint vobis:
seruate 7 fa. glo. om̄ia ad cathedrā perti-
nentia. plato ergo ad cuius cathedrā
pertinet plenitudo potestatis: obediendū
est in hoc casu: 7 in omnibus. vt est sum-
mus pontifex. prelatis autem qui sūt vo-
cati in partem sollicitudinis: obediendū
est fm̄ q̄ datum est ipsorū cathedris. vt
sunt episcopi 7 inferiores illis. Similit̄
dico q̄ platis religionū tantū obediendū

est quantum spectat ad cathedram ipsorum
i. quantum extendit se votum ipsorum sub-
ditorum. vñ Bern. li. 2. de dif. 7 pcepto. c. 6
Donant ppositi metam obedientie sub-
ditorum: 7 votis labiorum suorum. med^o
obediētiōis est tenor pfectionis. Illi ergo
religiosi qui vouent obedire in omnibus
que non sunt cōtra animā suam 7 regu-
lam: certum est q̄ isti in hoc casu obedi-
re debent. Illi etiam in quorū regula nō
est exp̄sum q̄ sic in omnibus obediāt:
exp̄sum tamen est q̄ voluntatem ppriā
simpliciter abrenūciāt. puto etiam q̄ in
hō casu obedire debent. Nam sic obedi-
re est fm̄ vōtum: nec cōtra vōtum est: sed
fm̄ vōtum ipsorū. est etiam fm̄ euange-
lij intentiōem. p̄mum. s. q̄ sit fm̄ vōtum: pa-
tet. dicit enim Bern. li. 2. de dif. 7 pcepto
ca. 8. Eadem cura obediēdum est vō: 7
vōi vicario. Et idem ca. 9. Prelati quez
pro vōo habemus: in omnibus que non
sunt aperte cōtra vōtum: audire debemus
2°. s. q̄ sit fm̄ ipsorū vōtum patet per
Bern. li. 2. de dif. 7 pcepto. ca. 9. Regula-
ris inquit p̄fessio qua se mior sponte s̄b-
dit maiori eque alligat: 7 p̄dictos p̄mu-
nis equidem pacti reorū vtrūq; pari ne-
cessitate teneri. vnum fidelis cura. alterū
fidelis obediētiē. cura autem nō tm̄ est
ad curādum: sed etiam ad p̄seruandū
a peccato 7 casu. Et hoc non potest fieri
nisi peccatum correctum: ex quo est pro-
nitās v̄relicta: p̄gnoscat: nec p̄gnoscere
potest nisi per te qui solus nosti. ergo te-
neris dicere ad bonum fratris tui. Et p̄-
pter officium plati qd̄ debet exequi: 7 est
p̄pter bonum obediētiē ex pte tui. 3°. s.
q̄ sit fm̄ intentiōem euangelij patet.
Nam dñs Mat̄. 18. c. Dans p̄ceptū
de fratris correptiōe: non solum intendit
peccatum cōmissum corrigere: sed etiaz
correcto de residuo cauere: vel a peccato
imposterū p̄seruare. erat enim medicus
Mat̄. 9. 7 Mat̄. 9. Non est opus va-
lentibus medico. plati 7 etiam eius vi-
carij sunt medici. Intentiō ergo eius est
q̄ non solum peccatum q̄m̄ morbum cu-
rent: sed etiam v̄lterius morbum caue-
ant in subditis 7 p̄seruent. Sed obijci-
tur quia Bern. li. 2. de dif. 7 pcepto. dicit
q̄ is qui p̄fiteretur spondet obediētiā
non tamē om̄iodaz: sed d̄terminatē fm̄
regulam. nulla autem regula dicit q̄ pe-

catum correctū sit prelato p̄cipienti re-
uelandum. ergo nemo in hoc obedire te-
netur. **¶** Vnde h̄ regula Nulla: hoc di-
cat explicite: dicit tamen implicite. tum
quia dicit plato voluntatē ppriā es-
se renūciādaz. tum quia vt dicit Bern.
Non tm̄ obediēdum est in eo quod est
in regula exp̄fessuz. sed etia in eo quod
est in ea implicitū.

¶ De offensiōe 7 scandalo. ti. 68.

Deinde cōsiderādum est de of-
fensiōe 7 scandalo: que oppo-
nunt beneficētiē 7 correptiōi
fraterne. Et p̄mo quid ē scan-
dalu. 2° vtrum scādalu sit peccatū
7 quale peccatū sit. 3° vtrū sit in viris
p̄fectis. 4° quid sit omittēdum vel faci-
endū p̄pter scādalu vitandū. **¶** Circa
p̄mum sciēdum q̄ scādalu est dicitū
vel factum min^o rectum: p̄bens alteri oc-
casiōem ruine. Et hec descriptiō magis
clīcī ex verbis Hiero. exponētis illud
Mat̄. 18. Scis quia p̄harisei audito h̄
verbo scādalizati sunt x̄. Ad cuius cui-
dentiam sciēdūz q̄ sicut dicit Hiero. s̄b-
tem quod grece scādalon dicit. Nos
offensiōem vel ruina vel impactiōez pos-
sumus dicere. Cōtingit enim quādoq;
q̄ aliquid exponit alicui in via corpora-
li: cui impingēs disponit ad ruina. 7
talis obex dicit scādalu. Et similiter in
p̄cessu vie spūalis cōtingit aliquem di-
sponi ad ruina spūalem per defectū vel
factum alterius: in quātm̄. s. aliqs sua
admonitiōe vel inductiōe: aut exemplo
alteri trahit ad p̄ctū. 7 hoc pp̄rie dicit
scādalu. Nihil autē fm̄ ppriam rōnem
disponit ad spūalem ruina: nisi quod
habet aliquē defectum rectitudinis. q̄
illud qd̄ est perfecte rectum magis mu-
nit hominē cōtra casum: q̄ ad casū: vel
ruina inducat. Et ideo p̄uenienter dicit
q̄ dicitū vel factū min^o rectū p̄bens oc-
casiōem ruine sit scādalu. Nō q̄ minus
rectū h̄: nō dicit qd̄ ab aliq̄ alio supra-
tur in rectitudie. sed qd̄ h̄z aliquē recti-
tudinis defectū. vel q̄ est fm̄ se malū: sic
p̄ctā. v̄l q̄ h̄z sp̄m̄ mali: sic cū aliqs in-
cūbit in idolo. q̄ n̄is. n. hoc fm̄ se nō sit
p̄ctū si aliqs h̄ nō faciat corrupta iten-
tiōe. q̄ tamē habz quādam sp̄ciem vel

similitudinē veneratiōis idoli potest alteri p̄bere occasiōem ruine. Et idē Ap̄l's monet .i. ad Th̄. 5. Ab omni specie mala abstinete vos. Et ideo cōuenientē dicit minus rectum vt cōprehendatur tam illa que fm se sunt peccata: q̄ illa q̄ habent speciem mali. Nota etiā q̄ q̄d nihil potest homini esse sufficiens causa peccati: quod est sp̄ialis ruina: nisi propria voluntas. ideo dicta 7 facta alterius bonis possunt solum esse causa imperfecta aliquatim inducens ad ruinam. Et p̄pter hoc non dicit: dans causam ruine. sed dans occasiōem ruine: quod significat causā imperfectam. Nota in sup̄ q̄ dictum vel factum alterius potest esse causa peccandi alteri dupliciter. Uno modo per se. Alio mō per accidens. Per se q̄dem: quādo aliquis suo malo verbo vel facto intendit alium ad peccatū inducere. vel etiā si ip̄e non intendat hoc: ip̄m tamen factum est tale: quod de sui ratiōe habet vt sit inductiuū ad peccandū. puta quādo aliquis publice facit peccatum: vel q̄d habet similitudinē peccati. 7 tunc ille qui huiusmōi acti facit p̄prie dat occasiōem ruine. vnde vocat scandalum actiuum. Per accidens autem verbum vel factum vnius est 7 alteri causa peccandi: quādo p̄ter intentionem operantis 7 p̄ter cōditionem operis aliquis male disposit⁹ ex huiusmōi opere inducit ad peccandum. puta cum aliquis inuidet bonis aliorum. 7 tunc ille qui facit huiusmōi actum rectum: nō dat occasiōem quātum in se est: sed alius sumit occasiōem fm illud Ro. 7. De occasione autem accepta 28. Et ideo hoc est scandalum passiuum sine actiōe. q̄a ille qui recte agit quātum est de se: non dat occasiōem ruine. quāz alter patitur. Quādoq̄ vero cōtingit q̄ etiam sit simul scandalum actiuum in p̄mo: 7 passiuum in altero. puta cum ad inductiōem vnius alius peccat. Quādoq̄ vero est scandalum actiuum sine passiuo. puta cū aliquis inducit verbo vel facto alium ad peccandum: 7 ille nō cōsentit. h̄ Tho. 2^a 2^a. q. 47. arti. 1. o. 7 cōuenit cum eo Ricard. 4. dist. 28. q. 10. ar. i. c. 7 Alex. 2. t. 2. c. de scādalo. ar. i. o.

Equitur videre de 2°. Et circa hoc querunt plura. scz vtrum

scandalum sit peccatum. Respondeo sicut iam. s. dictum est: duplex est scandalum. scz passiuum: in eo qui scandalizatur. 7 actiuum: in eo qui scandalizat: dans occasiōem ruine. Scādalum autē passiuum est semper peccatum: in eo qui scandalizatur. non enim scandalizatur nisi in quātum ruit aliquatim sp̄iali ruina. que est peccatum. potest tamen scandalum passiuum esse sine peccato eius: ex cuius facto aliquis scandalizatur. vt cuius quis scandalizatur de his que alius bene facit. Similit̄ etiam scādalum actiuum semper est peccatum in eo qui scandalizat. quia v̄l ip̄m opus quod facit est peccatum. vel etiam si habeat speciem peccati: dimittendū est semper p̄pter proximam charitatem. quia tenet v̄nusquisq̄ salutem primi. p̄uidere. 7 sic qui non dimittit: cōtra charitatem agit. Potest tamen scādalum actiuum esse sine peccato alterius. sicut. s. dictum est. Sed obijciunt quia peccata non emittunt ex necessitate. omne enim peccatum est voluntarium. vt s. habitum est. Sed Nat̄. 18° dicit: Necesse est vt veniant scandala. ergo scandalum non est peccatum. Respondeo. q̄ hoc quod dicit: Necesse est vt veniant scandala: non est intelligendum de necessitate absoluta: sed cōditionali: qua scz necesse est p̄scita vel p̄nunciata a deo euenire. si tamen cōiunctim accipiatur. v̄l necesse est euenire scandala necessitate finis. quia v̄tilia sunt ad hoc q̄ qui p̄bati sunt manifesti fiant. Vel necesse est euenire scandala fm cōditionem hominum: qui sibi a peccatis non cauent. sicut si aliq̄s medicus videns aliquos in rebita dicta vtentes: dicat. necesse est tales infirmari. quod intelligendum est sub hac cōditione scilz si dietam non mutet. Et similiter necesse est euenire scandala si homines cōuersatiōem malāz non dimittant. h̄ Tho. 2^a 2^a. q. 47. arti. 2. q. 7 cōuenit cum eo Ricard. 4. dist. 28. q. 10. arti. i. c. 4. 7 Alex. angli. 2. t. 2. ca. de sandalo. arti. 2. o. Est etiam necessarium in vniuersali non in particulari. Scandalum enim non semper est mortale: sed quandoq̄ est veniale. vt dicitur. 7 v̄l etiam ruina in diffinitōe scādali sumit large. s. pro ruina v̄l dispositiōe ad ruinā. v̄l etiā i greco scādalon i tñ

significat ruinam: sed etiam impactioes
 pedis que est dispositio ad ruinam: et non
 necessaria. non enim omnis qui pedibus
 impingit ruit. hec Richard. vbi. s. **¶**
 Utrum scandalum sit speciale peccatum.
 Rndeo vt. s. dictum est. duplex est scan-
 dalum. actiuum et passiuum. Passiuum
 autem scandalum non potest esse speciale
 peccatum. quia ex dicto vel facto alicuius
 aliquis ruere contingit sicut quodcumque
 genus peccati. Nec hoc ipsum quod est oc-
 casionem sumere peccandi ex dicto vel fa-
 cto alterius spalem rationem peccati con-
 stituit. quia non importat spalem refor-
 mitatem speciali virtuti oppositam. Scanda-
 lum autem actiuum potest accipi du-
 pliciter. per se scilicet et per accidens. et quid
 sit vtriusque dictum est. Scandalum autem
 actiuum per accidens non est peccatum spe-
 ciale. quia quod est per accidens non consti-
 tuit speciem. Scandalum autem actiuum
 per se est speciale peccatum propter hoc quod
 intendit speciale proximi nocumtum. et
 opponit directe correctioni fraterne: in qua
 intendit spiritualis nocumtis remotio.
 Nam ex intentione specialis finis: scilicet
 peccatum rationem specialis peccati. quia fi-
 nis dat speciem in moralibus. vt habi-
 tum est. hec Tho. 2. 2. q. 43. ar. 2. o.
¶ Utrum scandalum sit mortale peccatum.
 Rndeo sicut. s. dictum est. scandalum
 importat impactioem quadam per quam
 aliquis disponit ad ruinam. et ideo scan-
 dalum passiuum potest quandoque esse pec-
 catum veniale. quasi habens impactioem
 trini. puta cum aliquis ex inordinato di-
 cto vel facto alterius commouet motu ve-
 nialis peccati. Quis vero est peccatum
 mortale. quasi habens cum impactioe rui-
 nam. puta cum aliquis ex inordinato di-
 cto vel facto alterius peccat vsque ad pec-
 catum mortale. Scandalum autem acti-
 uum si sit per accidens potest esse quoadque
 peccatum veniale. puta cum aliquis vel
 actus venialis peccati committit: vel actum
 qui non est sicut se peccatum: sed habet spe-
 ciem mali cum aliqua leui inductione.
 Quandoque vero est peccatum mortale: si-
 ue quia committit actum peccati mortalis
 siue quia contumit salutem proximi: vt per
 ea seruanda non permittat aliquis fa-
 cere quod sibi libuerit. Si vero scanda-
 lum actiuum sit per se. puta cum intendit

alium inducere ad peccatum: siquidem in-
 tendat inducere ad peccatum mortali-
 ter: est peccatum mortale. Et similiter si in-
 tendat inducere ad peccatum veniale
 per actum peccati mortalis. Si vero in-
 tendat inducere proximum ad peccatum
 venialiter per actum peccati venialis est
 peccatum veniale. hec Tho. vbi. s. arti.
 4. o. et conuenit eum eo Alex. 2. 1. 2. ca. de
 scandalo. ar. 2. o. et Richard. 4. vil. 28. q.
 10. ar. i. c. 4. o.

¶ Equit' videre te 2. Et circa h
 querunt plura. scilicet vtrum scan-
 dalum passiuum possit in perfe-
 ctos cadere. Rndeo quod scandalum passi-
 uum importat quadam commotionem ani-
 mi a bono in eo qui scandalum patitur.
 Nullus autem commouetur qui rei inobi-
 li firmiter inheret. Maiores autem sicut per
 facti soli deo inherent: cuius non est mu-
 tabilis bonitas. quia et si suis platis in-
 herent: non tamen inherent eis nisi in
 quantum illi inheret Christo sicut illud. i.
 Cor. 4. Imitatores mei estote sicut et ego
 Christi. Unde quantumcumque videant ali-
 os inordinate se habere in dictis vel fa-
 ctis ipsi a sua rectitudine non recedunt
 sed illud psal. Qui confidunt in domino sicut
 mons syon: non commouebit' in eternum.
 qui habitat in hierusalē. Et ideo in his
 qui perfecte deo adherent per amorem sca-
 dalum non inuenit' sicut illud psal. Par-
 multa diligentibus legem tuam et non est
 illis scandalum. Unde Hierony. sup illud
 Mat. 18. Qui scandali. vnum de pusil-
 lis istis. dicit nota. qui scandalizat: par-
 uulus est. maiores enim scandalum non
 recipiunt. hec Tho. 2. 2. q. 43. arti. 5. c.
¶ Utrum scandalum actiuum possit inue-
 niri in viris perfectis. Rndeo quod scanda-
 lum actiuum proprie est cum aliquis di-
 cit vel facit quod de se aptum natum est in-
 ducere ad ruinam. quod quidem est solum
 illud quod inordinate fit: vel dicit'. Ad
 perfectos autem pertinet ea que agunt:
 sicut regulam rationis ordinare sicut illud. i.
 Cor. 14. Omnia honeste et sicut ordinez fi-
 ant in vobis. et precipue hanc cautelam ad-
 hibent in his in quibus non solum ipsi offen-
 deret: sed etiam alijs offensionem pararet. Et
 siquidem in eorum manifestis dictis vel fa-
 ctis aliquid ab hoc modum est. hoc
 puenit ex infirmitate humana sicut quam

a perfectiōe deficiūt. non tamen intū vt
multum ab ordine ratiōis recedatur. s;
modicum ⁊ leuiter quod non est tam
magnum vt ex hoc rōnabiliter possit ab
alio inini peccādi occasio. **S**z obijciat
quia passio est effectus actionis. s; ex di
ctis vel factis perfectōrū aliqui passiuē
scandalizant. fm illud Mat. 18. Scis
quia pharisei audito hoc verbo scanda
lizati sunt. ergo i perfectis viris potest in
ueniri scandalū actiuū. **R**pondeo q; scan
dalum passiuum semper causat ab ali
quo scandalo actiuo. sed non semper ab
aliquo actiuo alterius. sed eiusdem qui
scandalizat. quia se; seipm scandalizat
hec **A**bo. 2. q. 47. ar. 6. o.

Equit videre de 4. Et circa hoc
querant plura. scilz vtrū bona
spūalia sint ppter scandalū di
mittenda. **R**pondeo q; cum duplex sit scā
dalum. actiuum. s; passiuū. questio ista
non habet locum de scandalo actiuo. qz
cum scandalum actiuū sit dictum vel fa
ctum minus rectum. nihil est cum scan
dalo actiuo faciendum. habet autēz lo
cuz questio si intelligat de scandalo pas
siuo. s; sub hoc sensu. **U**trū aliquis te
neat dimittere bonum opus ne scanda
lizet. **R**esponsum. **C**ōsiderandum est igit qd
sit dimittendum ne alius scandalizet. **E**st
autēz de spūalibus bonis distinguendū
Nam quedam horū sunt de necessitate
salutis. que p̄mitti nō possunt sine pec
cato mortali. **N**am. scilicet est autem q
nullus debet mortaliter peccare: vt alte
rius peccatum impediat. quia fm ordi
nem charitatis plus debet homo suaz sa
lutem spūalem diligere q̄ alterius. **E**t id
ea que sunt de necessitate salutis: p̄mit
ti non debent ppter scandalum vitandū
In his autem spūalibus bonis que non
sunt de necessitate salutis videtur distin
guendum. quia scandalum qd ex eis ori
tur quādoq; ex malicia. p̄cedit cum se;
aliqui volunt impedire huiusmodi spūa
lia bona: scandala cōcitando. **E**t hoc est
scandalum phariseorū: qui de doctrina
comini scandalizabant. quod est p̄ten
nendum. vt docet **D**ns Mat. 23. Sini
te eos ceci sunt inquit: ⁊ duces cecorūz.
Quādoq; vero scandalum p̄cedit ex in
firmitate vel ignorantia. de quo **D**ns de
querentibus dragma: ait Petro. **U**t au

tem non scandalizet? eos vade ad ma
re ⁊c. **E**t huiusmodi scandalum est pusil
lozum: ppter quod sunt spūalia opera
vel occultanda: vel etiam interdum dif
ferenda vbi periculus imminet. quousq;
reddita ratiōe huiusmodi scandalum ces
set. **S**i autem post ratiōem reddita scan
dalum duret: videtur iam ex malicia es
se. ⁊ sicut ppter ipm non sunt huiusmodi
spūalia opera dimittenda. hec **A**bo.
2. q. 47. arti. 7. c. ⁊ cōuenit cum eo
Richard. **U**trum opus iusticie sit ali
quādo ppter scandalum dimittendum.
Rpondeo. duplex est opus iusticie scilz
vnicuiq; quod suum est reddere: ⁊ penā
infligere. **P**rimū nunq; est ppter scan
dalum dimittendum: maxime quātūz est
de voluntate fm illud extra de regulis
qui scandalizauerit. vtilius scandalum
nāci permittit q̄ veritas relinquat.
2.º vero se; statutas penas infligere po
test aliquādo suspendi. ppter pericula q̄
inde possunt euenire: ⁊ maxime quādo
princeps vel multitudo est in scelere. ⁊
timet si pena infligatur. inde scisma vel
aliud magnum malum euenire fm qd
Augusti. li. cōtra epistolā Permeniam
docet. quia tunc pene infictio non perti
net ad veritatem iusticie. **D**istinguit
tamen vterius. quia si tales peccatum
quod faciunt quadam auctoritate de
fendant ad modum hereticorū. quāsi
non sit peccatum: tunc cōtra tales cor
mire non debet seueritas ois discipline quin
excoicetur. **N**am ⁊ tales heretici possunt
dici. de pen. dis. 6. c. i. in fine. ⁊ dis. 40. de
mino sancto. ⁊ dis. 82. plurimes. **S**i ve
ro non defendant peccatum suum ⁊ ti
meatur scisma: vel aliud magnum ma
lum: dissimulari potest ⁊ abet. quia vt
dicit **A**ugusti. ad Bonifaciū. **U**bi mul
torum strages latet ⁊ trahendūz est ali
quid seueritati: vt maioribus malis sa
nandis charitas sincera subueniat. dis.
40. vt cōstitueret. hant tamen cōmina
tiones de scripturis. **E**t interim allician
tur caute eoz oiscretionēs: quoz aucto
ritate cetera multitudo frangat. dis. 44
ostentatiōes. hec **A**lex. an. 2. t. z. c. ⁊ scā
dalo. ar. 5. q. 9. c. ⁊ cōuenit euz eo **R**ay.
Utrū doctrina sit dimittenda prop̄
scandalum. **R**pondeo q; circa doctrinam
duo sunt cōsideranda. scilz veritas que

docetur. et ipse actus docendi. quorum pri-
 mum est de necessitate salutis: ut scilicet con-
 trarium veritati non doceat: sed veritatem
 secundum congruentiam temporis et personarum
 proponat illi cui officium incumbit docendi.
 Et ideo propter nullum scandalum quod
 sequi videatur: debet homo premissa ve-
 ritate: falsitatem docere. Sed ipse actus do-
 cendi inter spirituales elemosynas compu-
 tas. Et ideo eadem ratio est de doctrina
 et alijs misericordie operibus: de quibus
 agitur. i. li. 5. **¶** Ad hoc nota regulam
 Hieronymi scilicet quod dimittendum est propter scan-
 dalum omne quod potest permitti: salua tri-
 plici veritate. scilicet vite: iusticie: et doctrine.
 unde extra de regl. iuris. qui scandaliza-
 nerit: oiciat. vtilius scandalum nasci per-
 mittit quam veritas relinquat. s. vite: iusti-
 cie: et doctrine. unde verius. Scandala
 pro vita doctrina iusticieque. Tu non es-
 gies. sunt in reliquis fugienda. Uel sic.
 Scandala non vitentur: inder: doctor: be-
 ne viuens. Sunt alij duo versus qui vi-
 centur contrarij premittis. s. isti. Est veri-
 tas vite doctrine iusticieque. Primum sem-
 per habet: duo propter scandala linque.
 Non sunt tamen eis contrarij: si bene in-
 telligantur. ut patet ex supradictis. i. j. dice-
 dis. Distinguitur autem secundum Alex. angl.
 2. t. 2. ca. de scandalo. arti. 6. q. i. scilicet quod ve-
 ritas vite pertinet ad omnes. et comprehen-
 dit omnia precepta et consilia. Veritas ius-
 ticie ad prelatos. et reprehendit seuerita-
 tem in puniendo reos: et liberalitatez in
 sustinendo miserof. Veritas doctrine ad
 predicatores: et magistros. **¶** Ad etiam
 secundum Tho. 2. 2. q. 43. arti. 7. c. 4. quod sub
 ista triplici veritate non tamen comprehendi-
 tur illud quod est de necessitate salutis: sed
 etiam illud quo peruenit perfectius ad
 salutem. secundum illud. i. Cor. 12. Emulamini
 carismata meliora. unde etiam consilia
 non sunt simpliciter permittenda. neque
 etiam misericordie opera propter scandala
 sed sunt interdum occultanda: vel diffe-
 renda propter scandalum pusillorum. ut vi-
 detur est. Quandoque tamen consiliorum ob-
 seruatio et impletio operum misericordie sunt
 de necessitate. quod patet in his qui iam
 voverunt consilia: et in his quibus ex te-
 bito imminet defectibus aliorum subuenire.
 vel in temporalibus: puta pascendo esurien-
 tem. vel in spiritualibus: puta docendo igno-

rantem. sive bi? fiant debita propter infunctum
 officium. ut patet in platis: sive propter ne-
 cessitatem indigentium. Et tunc cadem est ratio
 de bi? sicut de alijs: que sunt de necessitate
 salutis. hec Tho. 2. 2. q. 43. ar. 7. c. 4.
 et conuenit cum eo Ricb. 4. di. 28. q. 10. ar.
 2. c. **¶** Sed nunquid intermittens ad tempus
 bonum superogationis propter vitandum
 scandalum pueniens ex infirmitate vel
 ignorantia puidicat merito suo. **¶** R? secundum
 Ricb. vbi. s. q. non. quia talis intermis-
 sio meret pmiu equale pmiu debito ope-
 ri superogationis quod omittit. vel minus.
 quia nihil de perfectione charitatis omi-
 nit: sed magis ad augmentum disponit.
 Quid ex operibus que sunt indifferentia
 ex genere: cuiusmodi sunt carnes edere: vi-
 num bibere. tpalia licite acquirere. et bi?
 Hinc secundum Ricb. ibidem talia opera quo-
 rum ommissio nulli puidicat nec operati: de-
 bent omitti propter vitandum scandalum pro-
 ximi pueniens ex infirmitate vel igno-
 rantia quando pbabiliter apparet quod pro-
 ximus scandalizabit inde. Et si sit pbabi-
 le quod scandalizet mortaliter. ommissio est
 sub precepto. si autem sit pbabile quod non scan-
 dalizet nisi venialiter. ommissio est sub consi-
 lio. postquam autem est primo ostensum et debito
 modo suatum: quod ex tali ope non dicitur scan-
 dalizari: non tenetur homo illud ommittere. quia si
 postea scandalizet si erit ex malicia eius.
¶ Donec quod aliquis habeat puram conscientiam
 apud deum. multi tamen male suspicant de
 eo. et sic scandalizatur. quod ager. R? pro hoc
 quod dicit Aug. et habet. ii. q. 2. non sunt au-
 dicendi. Nobis est necessaria vita nostra: alijs
 fama nostra. et ideo quantum est in se dicitur illis
 satisfactio suam bonam intentionem osten-
 tendo. et spem mali et occasionem scanda-
 li secundum quod potest remouendo. Si autem noluit sa-
 tisfactioz recipe de peccato illorum dicitur colere. et
 tunc sufficit ei bona conscientia. quia iam ap-
 pareat quod scandalum eorum est ex malicia.
 Utrum liceat peccare venialiter ne alio pec-
 cetur mortaliter. Hinc quidam dixerunt
 quod peccatum veniale est committendum propter vi-
 tandum scandalum. s. hoc implicat contra. si
 non faciendum est: iam non est mali neque peccatum.
 Nam peccatum non potest esse eligibile.
 contingit tamen aliquid propter aliquam
 circumstantiam non esse peccatum venia-
 le: quod illa circumstantia sublata esset ve-
 niale peccatum. sicut verbum ioculorum

est veniale peccatum: quando absq; vili-
tate dicitur. Si autem ex causa rationa-
bili proferat: non est ociosum: neq; pe-
ccatum. Quis autem per peccatum veni-
ale gra non tollatur: per quam est homi-
nis salus. inquam tamen veniale dispo-
nit: ad mortale vergit in extrinsecum sa-
lutis. hec *Th. 2^a 2^e q. 47. arti. 7. c. 5°.*
¶ Viru temporalia sunt dimittenda p-
pter scandalum. Unde circa bona tem-
poralia est distinguendum. Aut enim sunt
nostra. aut sunt nobis ad cōseruandum
cōmissa. sicut bona ecclesie cōmittunt pre-
latis. et bona p̄munia quibuscūq; repu-
blice rectoribus. Et talium cōseruatio: si-
cut et dispensatio: imminet his quib; sunt
cōmissa ex necessitate. et ideo non sunt p-
pter scandalum dimittenda: sic nec alia
que sunt ex necessitate salutis. Tempora-
lia vero quoru nos sumus dñi: dimitte-
re ea tribuendo si penes nos ea habea-
mus: vel non repetendo: si apud alios
sunt ppter scandalum. quib; quidem de-
bemus: quandoq; autem non. si eni scan-
dalu ex hoc oriatur: ppter ignorātiā
vel infirmitatem alior;: quod. s. dicim;
esse scandalum pusilloz;: tunc vel totali-
ter dimittenda sunt temporalia. vel alif
scandalum sedandum. s. per aliquaz; ad-
monitiōem. vnde dicit Augusti. in li. de
sermone dñi in monte. dandum est qd
nec tibi nec alteri noceat: quātuz; ab ho-
mine credi potest. Et cum negaueris qd
petit: indicanda est ei iniusticia. et meli; qd
dabis: cum petentem iniuste correueris.
¶ Aliquādo vero scandalum nascit ex ma-
licia: quod est scandalum p̄barisoz;. Et
ppter eos qui sic scandala cōcitant: non
sunt temporalia dimittenda. quia h; etiā
noceret bono cōi. daret enim malis ra-
piendi occasio. et noceret ipis rapientib;
qui retinendo aliena in peccato remane-
rent. vnde dicit Gregori. in moral. Qui-
dam cum nobis rapiunt temporalia so-
lūmodo sunt tolerādi. quidam vero ser-
uata c̄baritate. p̄hibendi: non sola cura
ne nostra subtrahant: sed ne rapientes:
non sua semetipos perdant. **¶** Sed ob-
ficiē: q; temporalia nullo cōuenientiōri
modo cōseruare aut recuperare possum;
q; per iudicium: sed iudicio vti non licet
et p̄cipue cum scandalo. Dicit. n. Math.
¶ Si qui vult tecum in iudicio cōtende

re: et tunicam tuam tollē: dimitte ei et pal-
lium. ergo 2^e. **¶** Unde fm Augusti. li.
de sermone dñi in monte. illud p̄ceptū
dñi intelligenduz; est de p̄paratiōe animi
vt scz; homo sit paratus p̄ius pati iniu-
riam vel fraudem q̄ iudicium: si hoc ex-
pediat. quib; tamen non expedit. vt dictū
est. **¶** Item obijciē. quia Ap̄plis semi-
nans sp̄ialia non accepit stipendia te-
poralia ne offendiculuz; daret euangelio
Christi. vt patet. i. Cor. 9. Et ex simili cā
ecclesia in aliquibus terris nō exigit deci-
mas ad vitādum scandalum. ergo deci-
mas alia temporalia sūt ppter scanda-
lum dimittenda. **¶** Unde q; scandalū
quod vitabat Ap̄plis ex ignorātiā p̄cede-
bat gentiliū: qui hoc non cōsueuerāt.
Et ideo ad tempus abstīnēdum erat: vt
p̄ius instruerent hoc esse debitum. Et
ex simili causa ecclesia abstinet a decimis
exigendis in terris in quibus non ē cō-
suetum decimas solvere. hec *Th. 2^a 2^e
q. 47. arti. 8. o. et cōuenit cum eo Rich.
4. di. 38. q. 10. ar. 2. o.* **¶** Quid si quis pe-
dat a me rem meā nūquid teneor sibi cā-
dare si sciam eum scandalizari nisi dem
illam sibi. **¶** Vnde Alex. an. 2. t. 2. c. de
scandalo. arti. 7. o. q; respōdent quidam
q; rem dare oportet in casu: non semper.
aut enim petit irrōnabiliter vel rōnabili-
ter. si p̄mo modo: non teneor duplici de
causa. p̄mo ppter bonum publicuz; ad-
quod pertinet: vt oñiū rerum sine rōe
non trāserat. 2° vt petentium temerit-
as refrenetur. Si vō 2° modo vt cum
pauper petit vestem et tunc aut est magis
necessaria mihi q̄ illi: et tunc etiam non
teneor. tum ppter seruādum c̄baritatis
ordinem. tum ppter reprīmēdam peten-
tium temeritatem. Aut est magis neces-
saria illi q̄ mihi. Aut sup̄sua mihi: ne-
cessaria autem illi. Et sine sic sine sic. aut
p̄pono rem illam alij dare: quez; scio ma-
gis indigere. aut eam referuo ad temp;
in quo multos credo p̄babiliter indige-
re. et in vtroq; casu non teneor. tum vt
petentium temeritas reprīmatur. tum vt
bonum publicum cōseruetur ad qd perti-
net: vt quilibet sua dispenset put melius
potest. aut nō p̄pono eam alteri dare. et
tunc teneor sibi dare. si probabiliter cre-
dam q; scandalizetur: nisi dederō si-
bi. De hac materia vide. s. li. i. titu. 44

ar. 5. qui est de precepto patientie respectu
ablatiois rerum.

De pplexitatibus cōscie. n. 69.

Postea quia ratio de scandali p
plexitas sepe oritur in pscien
tia: dum timet ex parte vna
primi scandalum. et ex parte
alia casus in peccatum: cōuenienter post
titulum de scandalo: subdit hic titulus
de pplexitatibus cōscientie. Ubi pmo vi
tendum est de multiplici pplexitate. 2°
vtrū sit ponere pplexitatem. put est in
uitabilitas peccandi. 3° de quibusdam ca
sibus pplexis. Circa pimum sciendū
q̄ sicut notauit Alex. an. z. t. z. c. 6. pple
xitate cōscientie. ar. i. in pncipio. triplex
pplexitas. Prima est intelligentie verbo
rum sacre scripture. 2^a est pgnitionis
faciendū. et tam ista q̄ pma potest esse
in hominibus bonis. 3^a est inuitabilitas
peccandi. Prima tollit per cōsideratio
nem causarū dicendi in diuersis locis sa
cre scripture. quia intelligentia dicitur ex
causis est assumēda dicendi. vt dicit hy
larius. 2^a tollitur p vnctiōem sp̄itus
sancti: que de omnibus docet. 3^a per de
positiōem cōscie erronee: de qua est ad p̄
sens intentio.

Circa 2^m sciendū fm eūdem
Alex. an. z. t. z. ca. 6. de pplexita
te cōscientie. ar. i. c. q̄ duplex
est pplexitas. scz iuris et facti. Iuris est:
quādo due auctates cōcurrunt circa
aliquid faciendū cōtrarie fm apparen
tiam. Facti est. vt cum quis sic errat:
q̄ si vnum peccatū fugiat: aliud se perpe
trare credat. Prima remoueri potest ab
homie: in quocūq̄ sit statu. 2^a remoue
ri nō potest ab homie manente in tali sta
tu. vt quādo aliquis ex peccato p̄prio est
pplexus. talis enīz dum in illo statu ma
net vitare non potest: qn̄ peccet de nouo.
scz vel p̄imum scandalizādo: vel p̄tra
cōscientiam faciēdo. vt parebit. j. in qui
busdam casibus. qui tamē si de peccato
peniteret: iam dubius sine pplexus non
esset. De hac perplexitate Gregori su
per illud Job 4°. Herui testiculorū leui
athan pplexi sunt. loquens de suggestio
nibus diaboli. dicit q̄ plures sic pecca
re facit: q̄ si forte fugere peccatū appetāt
hoc sine alio peccati laqueo nō enadāt.

Nota etiam q̄ duplex est necessitas
peccandi. scz p̄nitas: et inuitabilitas. de
prima intelligit illud psal. Saluasti de
necessitatibus animā meā. Et illud q̄
dicit Augusti. li. 1° de natura et gratia. q̄
necessitas peccandi non est ex cōditōe
sed ex vitio nature. audit ergo homo ac
vt hec necessitas non sit: dicat deo. De
necessitatibus meis erue me. hec Augu.
liberat enim deus a p̄nitate: ita q̄ non
reducit ad effectum. Si etiam a deo in
stanter peteret put deberet: in peccandi
inuitabilitatem non caderet. aliquādo
etiam non caderet si prius peniteret.

Circa 3^m querit de pluribus ca
sibus. Esto q̄ aliquis sit p̄mo
tus simoniace ad sacerdotium:
et ex officio teneat personalit̄ celebrare.
nūquid celebrabit: si sic mortaliter pec
cat: si non populū scandalizat. Rndet
idem Alex. z. t. z. ca. 6. de pplexitate cōsci
entie. ar. z. casu. z. c. q̄ si peccatū talis sit
occultus suspensus est ip̄o iure quo ad
se tm̄. Et tunc si sit in officio celebrandi
cum colore penitētiā perficiat missam
sic enim vitat maius malum. Si vero
non dum sit in officio celebrandi: dimit
tat illud officium. p̄pter quod tenet per
sonalit̄ celebrare: et expectet dispensatio
nis gratiam: si possit eam obtinere. Si
vero peccatum eius sit manifestū: tunc
dupliciter peccaret: scz quo ad se et quo
ad alios: quos scandalizaret. Quid de
illo qui vitam heremiticam gerit ex vo
to: et vocat ad ciuitatem: et dicitur ei q̄
multas animas potest lucrari suo cōsi
lio et exemplo. Rspōdeo fm eūdem
Alex. ibidez casu 4°: non debet ire. quia
cōtra votum et p̄fessionem sponte veni
re: est manum ad aratrū mittere: et retro
aspicere. Nec p̄dest homini totūz mun
dum lucrari: et anime sue vtrūmētūz pa
ti. Hoc dico excepto casu: vbi fides per
clitaret: et per eum reuocari creditur: vel
etiam si per papam cogat. Quid de
existente in seculo: habente parētes pau
peres: ac per hoc timente: si relinquat se
culum transgredi p̄ceptum de parentib⁹
honorandis: et ex alia parte vouit relin
quere seculum: quid talis agere debet?
Rndet Alex. angli. vbi. s. casu 6°. in
z^o. vbi agit de scandalo. q̄ talis ex quo
vouit iam de consilio: factum est ei
p̄ceptum relinquere seculum.

Sed ulterius est distinguendum. quia aut venit cum p̄finitione temporis. aut non. si sic. infra tempus illud p̄videat par̄tibus s̄m q̄ potest. vltra enim illud non licet sibi differre sine dispensatiōe. Si non. tenet ad statim: nisi aliqua cōditio interueniat impeditiua. 7 tunc etiā pendente illa cōditioe. p̄videat eis s̄z q̄ potest. al̄s tenet: vlt̄ statim intrare: vlt̄ ad minus accelerare quātum potest dictante cōsciētia: 7 cōsilio salubri. al̄s esset in periculo veritas vite. Si v̄o non interuenit obligatio: sed est t̄n̄ cōsiliū. In casu potest 7 debet differri. p̄ceptum enim p̄ tempore p̄ quo est p̄ceptum: est implendum. vnde vtrūq̄ est implendum s̄m p̄us 7 posterius: non q̄ transgrediat si non adimpleat cōsiliū. sed vnum est implendum: quia p̄ceptum. aliud vero est faciendum: si velit esse perfectus. s̄m q̄ dicit̄ in euangelio. Nec credit̄ semper eē differendum cōsiliū p̄pter cōtemptum: nec deperit eius vtilitati sp̄iali: si nūc nō implet cōsiliū. sed si non implet quādo spiritus: qui omnia scrutat̄: dicit̄ esse implendum. spiritus enim v̄i quātum est de se: mouebit vt fiat eo modo quo meliori cōuenit. hec Alex. vbi. s̄. de hac materia vide. s̄. li. i. ti. de 4.º p̄cepto. ar. 3. q. si.

Quid de illo qui alicui iurauit q̄ secreta eius celabit. 7 postea ille cui iurauit p̄curat alicuius homicidiū. qd̄ ille aget. Respondeo s̄m Alex. an. 2. t. 2. ca. de p̄p̄tate cōsciē. ar. 2. circa operatiōes corporales. cāu 4.º. monere debet eum in secreto fraterna correctiōe. put̄ dicit̄ Mat̄. 18. 7 si nolit cessare. dicere potest in generali ei cuius homicidiū p̄curat. Aliquis te vult interficere. ita q̄ non reprehendas ab aliqua circūstantia: quis sit ille vt̄ habet̄ extra de offi. ordi. si sacerdos. vel si sit periculū dicere illi. dicendum est alicui qui potest p̄desse 7 non obesse in generali: vt̄ p̄bytero q̄ p̄moneat eum dum mō sic dicat: q̄ nullo mō p̄sonam illam cōprehendas. Et hoc modo ille non est reus perit̄: quia secretum illius nō indicat. Eccl. 10. Denudare amici mysteria desperatio est aic̄ infelicis. **N**ūquid potest quis cōmittere veniale: vt̄ alius vitet mortale. Respondeo Alex. an. vbi. s̄. casu 7. q̄ s̄m quosdam perfectus nō debet cōmittere veniale vt̄ alius vitet mortale. s̄z penam temporalē potest sustinere. Imp̄se

ctus antez potest. **A**lij dicunt q̄ etiam p̄fectus potest cōmittere veniale: vt̄ alius vitet mortale. sed quodāmodo cadit a perfectiōe. videt̄ antez q̄ nulla sit tentio ad peccatū veniale. sed potest esse tentio ad saluandum alium a peccato mortali. 7 si non potest aliter q̄ per veniale. **S**ed obijcit̄ illud ad Ro. 9. Optabam fieri anathema p̄ fratrib̄ meis. i. p̄ salute eorum. Dicendum q̄ anathema ibi sumit̄ p̄ illa pena que etiam aliquādo infligit̄ iniuste. 7 tunc non est ibi nisi t̄n̄ p̄na. 7 talis pena est sustinenda p̄ sua 7 aliena salute spirituali. s̄m autem q̄ dicit̄ penā iuste inflictam: includit peccatum mortale si tota ratio iusticie assit. Et hoc modo Ap̄t̄lus non optabat. Multi alij casus p̄pleri possent hic poni: quos omitto q̄ eos alibi posui in alijs locis.

Explicit 2º liber huius s̄m̄e de castib̄.